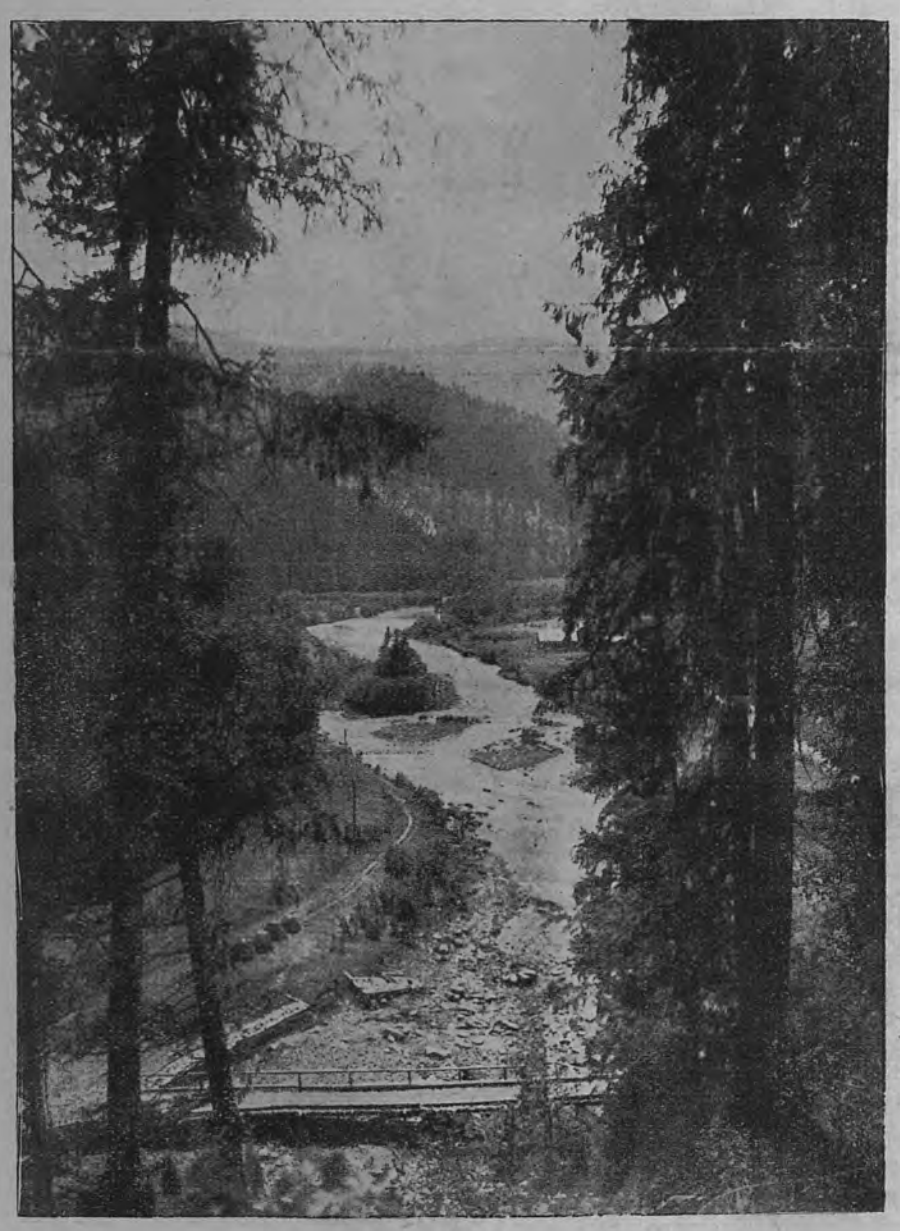
НАЗУСТРІЧ

ЧИСЛО (85) 13
IV-тий РІК
ДВОТИЖНЕВИК

ЛЬВІВ, 1. VII. 1937
ЦІНА 50 ҐР.

ЛІТЕРАТУРА ● МИСТЕЦТВО ● НАУКА ● ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

о. ЛЕОНТІЙ КУНИЦЬКИЙ

ПІДЛЮТЕ

Дуже миле слово для тих, що в цьому живці вже побували попередніми роками.

„Знаєте, як там добре спиться“ казав мені один лікуванець, що у себе не може спати, бо нерви не дають! Не диво! Коли до сну колише Лімниця, що на просторі двацяти кільометрів має аж чотириста метрів спаду. Пролітаючи по камінню хрусталями й піною — ця річка шумить, співає, колише до сну, бо вона одна, що серед тиші пралісів у ночі має голос

Ах! Як там спиться!

Над рікою „Пака“, цебто вілля що живицею пахне, а соснові дошки золотом до сонця вилискуються. Отож тій дуже симпатичній Паці загрожувала Лімниця. Літники з Камянця жартуючи казали, що вони вже хотіли у себе ставити тріюмфальну браму, щоби торжественно привитати „Паку“ разом з її лікуванцями, які мали до них приплисти на розшалілих водах Лімниці, що прибули від повені.

У тій Паці мешкав один старший лікуванець з дочкою. Вечором походив він над рікою, яка щораз прибирала води з гір, і звернувся до директора живця п. Гладкого з питанням, чи може спокійно покластися, бо йому дуже хочеться спати. П. Директор просив лікуванця, щоби не тривожився і запевнив, що варта, яка цілу ніч буде ходити над рікою, на випадок якоїсь небезпеки від повени у час побудить всіх лікуванців, що зможуть перейти у безпечне місце. Старший пан пішов спати, як Бог приказав, розібравшись. Молодші, а між ними і його доня, приглядалися Лімниці, як вона гралася трицятьметровими клецами, ялицями вирваними з корінем, мостами, що по дорозі мусіли їй „вступитися“ ну й брилами каміння, які вона як забавки перекочувала. Чудовий вид, особливо у повній безпеці, по добрій вечері, при електричнім світлі.

Минула північ, а Лімниця не заспокоювалася. Доня побігла до тата, якого насилу збудила й примусила „на всякий випадок“ вбрати штани й черевики. До того додала ще й просьбу:

— Нехай татко не сплять, там-же така гроза.

Татко вбравши черевики й штани — як казав, зовсім непотрібно, бо-ж над рікою ходить варта, на просьбу, щоби ще й не спати, відповів „ну-ну“ й захропів, бо у Підлютім мусить смачно спати той, кого на долах сон покинув. Чудова околиця, пречистий воздух, сонце, — не сонце, але справжня кремінна лямпа, прегарне уладження живця — все це діє дуже й дуже заспокійливо на нерви.

Цікаве, що у Підлютім навіть у ті дні, коли треба платити за хату, харч і купелі, нерви теж дуже добре почуваються, коли доведеться з приємністю ствердити, що тут „так дешево і так добре“. В оголошеннях каже дирекція живця, що у них не беруть лікувальної такси. Коли я це прочитав, то з приємністю думав я про ту благородність, з якою власники живця відносяться до своїх лікуванців. Електрику дали, водопроводи дали, стежки до проходу зладили, кльомби квітами прикрасили, музику дали, а такси не беруть. „Свої люди й свій живець“.

Кілька літ тому був я в одному живці, що не в наших руках. Двацятьпять золотих такси казали дати, а за те мусів я вислухувати досить фальшиво грані „пшесьлічне руске пе сьні“ — „Де згода в семействі і другу частину „Гоп кумо, не журись“. Навіть „ни пора“ не заграли!

Чого доброго ще багато у Підлютім, то „убікацій“ таких европейських, не евразійських „за стодолою“, але справжніх „уотерів“, гігієнічних, чистеньких, з допливом води! Я зразу дивувався, що їх аж так багато, якби то був Карльсбад чи Марієнбад! Але згодом перестав дивуватись, коли згідно з приписами лікаря заведення дра Кривокульського почав пити „Андрея“ й „Сильвестра“. За кожним разом стверджував я, що це було справді доцільно й розумно поуміщувати так густо — й коло їдальні, і в „Паці“, й коло кіоску, й коло Митроличої палати (приватний) і в „Ясній Віллі“ — ті „притульні“ убікації. Бо в Підлютім не на жарти йде переміна матерії й переполокання організму.

А вже проходи у пралісах — вовкам і медведям у сезоні вступ на ці стежки заборонений — вигрівання грішного тіла на сонці, річні купелі, збирання суниць, черниць, малин, кругольня й брідж — це-ж чиста, несфальшована „натура“.

Атмосфера-ж у живці така мила, радісна і спокійна, що як хто там в брідж погано грає, то його не лають, але, що можуть, то поучують, а вкінці просять на „кібіца“. Так під впливом підлюцького воздуху й лікування люди добріють й кожний рік благословлять Їх Ексцеленцію Високопреосвященного Отця Митрополита Андрея й Високоповажаного П. Професора д-ра М. Панчишина, що вони відкрили й зробили для лікуванців доступним цей живець.

А дістатися у цей рай можна з Брошнева лісовою вузькоторівкою, яка свище так як правдива „кулєя“ зі Львова на Стрий-Брошнів, або ще краще мотором заведення, яким їзда справжня розкіш, бо тільки вихор свище коло вух, як він жере кільометер за півтора хвилини. Ще чоловік, цебто лікуванець не насолодився красою гір, як увічливий п. директор Гладкий вже просить на обід, а там у „свою“ кімнату й „витайте любі гості“.

РОСТИСЛАВ КЕДРО

ПІД ЛИПОЮ

Під липою старою сидимо,
Широкий вітер віє з піль розлогих,
Приносить запах сіна, сум стерні
І тужний зов далекої дороги.

А небо синє, ясні хмари мчать,
Розгойдані у сонці, білогриві,
І липа грає. Сидимо самі,
Задивлені, заслухані, — щасливі.

1934

ОСТАП ТАРНАВСЬКИЙ

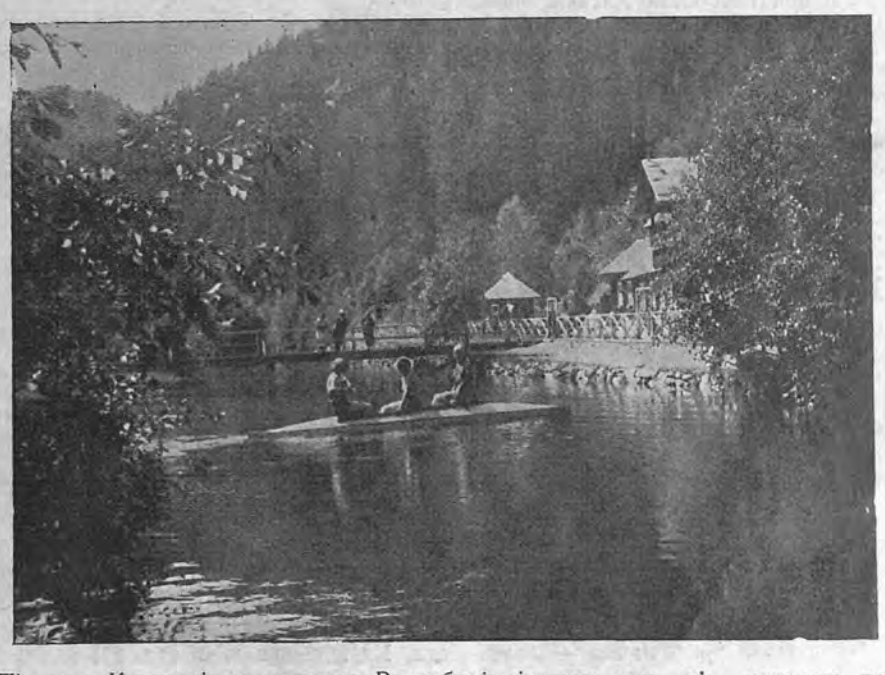
* * *

В садах, городах дерева вже тужать,
Кидаючи в озер ясний затон
Обчімханих гілок чіткий фантом,
І сниться їм весна: співуча, дужа.

Ось по городах тягається стужа, —
Між деревами ходить тихий сон —
Чом, схоплений в її рвучкий полон,
Своїх фантомів я не вмію здужать.

Чом, вдивлений в імлу далеких сел,
Нагальним поривом від привидів незнаних
Я рад би слухати нових, грімких пісень,

У далеч несучись із вітром пяним?
Чом в далях сонних раптом я узрів
Суворий обрис соняшних країв?

Підлюте. Купальні над ставком. В глибині міст, що веде від купалень до церкви, їдальні і до віллі „Пака“.

Наліво. 1. Підлюте — загальний вид. 2. Лімниця в Підлютім. 3. Вид на Високу. На першому пляні „Рудольфівка“, ловецький дім архикнязя Рудольфа.

П І Д Л Ю Т Е

Підлюте. Міст на Лімниці, за ним вілля „Пака“. Над „Пакою“ — „Кедрова Палата“, направо „Ясна Палата“.

ІВАН КРИПЯКЕВИЧ

З ІСТОРІЇ ПІДЛЮТОГО

в 1810—1860 рр.

Від непамятних часів до маєтностей галицької митрополії належали добра Перегінсько над рікою Лімницею. Як говорила традиція, цей ключ надав галицькій митрополії князь Лев, пізніше признавали це надання польські королі. Але в XVI ст. управителі державних дібр почали квестіонувати приналежність Перегінська до церковних земель, зачали на них наїзди і серед кровавої боротьби опанували перегінський ключ. Галицько-львівське епископство боронило своїх прав перед судами і щойно 1693 р. епископ Шумлянський добув для се-

Невідомо, чи головному лікареві Підлютого д-рові С. Кривокульському часто трапляється така „дурничка“. Але цим пстругом можна похвалитися.

бе корисний декрет. Але треба було ще цілого століття, щоби цей присуд виекзеквувати; аж за австрійської влади обновлена галицька митрополія відзискала Перегінсько.

Перший митрополит Антоній Ангелович (1808—14) занявся уладженням перегінських дібр, старався їх загосподарити й упромисловити. Йому завдячує початок оселя Ангелів, названа так від прізвища митрополита; тут заснував він залізну гуту або гамерню; був це великий, солідно мурований будинок, звалища його звертали увагу туристів ще до недавніх часів. Митрополит Ангелович був також відкривцем мінеральних джерел у долині під горою Лютий, в місці, яке називали Підлютий або Підлюте. Про це згадує кореспондент львівського „Слова“ 1864 р. підписаний криптонімом Підлютянин: оглядав він „мінеральну воду, по большой части сірчану, по преданію пок. митрополитом Ангеловичем ізобрітену“. Непідписаний кореспондент віденського „Вістника“ 1859 р. (ч. 49) говорить про те, що митрополит мав намір оснувати тут лікувальне заведення: „Преосвященний Святитель митрополит Антоній Ангелович оціняв здішнее жерелище мінеральних вод по достойности, і вічна шкода, що его велика гадка, учредити зді постоянній лічебній купелі, пойшла з оним великим мужем, як много інших спасительних гадок, в гроб без осуществленія“.

Може заховалася де переписка митр. Ангеловича або інші акти з його діяльности, — бажано булоб віднайти докладніші дані про стан живця у Підлютім на початку XIX століття.

В першій половині XIX ст. Підлюте чи радше Ангелів було вже звісне як лікувальний живець і в географії Іполіта Ступницького, Galicya 1849 р. с. 73 читаємо: „Ангелів, оселя посеред гір, пять миль від Калуша, з джерелом мінеральної води, при котрім давніше існувало купелеве заведення, і залізна гута, від кількох літ занедбана“.

В Підлютім лікувався митрополит кардинал Михайло Левицький (1818 до1858). Про це є згадки в його кореспонденції до епископа Снігурського. В листі з 14. травня 1837 р. він пише: „Як літо буде тепле і які непередбачені події не перешкодять, думав би я поїхати до Перегінська і там ужити купелей сірчаного джерела, бо ревматизм у правім рамені не тільки не перестав докучати, але окрім цього ще й у правім коліні почав мені докучати“. В іншім письмі з 19-го травня 1839 р. зазначує митрополит: „По зелених святах думаю залишити Львів і, як літо буде сприяти, поїду на якийсь час до купелі у перегінських горах“ (Укр. Архів т. XII, ст. 113, 119). В кільканацять років пізніше митр. Левицький дальше лікувався у Підлютім; в листі з 23. листопада 1853 р. пише до еп. Яхимовича: „Здавалося, що купелі під Лютим мали якийсь добрий вислід, але це слабе поліпшення зникло разом з незвичайно гарною погодою жовтня. Тепер терплю так, як терпів я передше (Укр.-руськ. архів т. XII—XIV, ст. 379). В кожнім разі живець Підлютого був помічний старому митрополитові, про це писали ріжні кореспонденти з Підлютого: „Тут глядів і находив віддавна підкріплення своїх утлих сил бл. п. Єго Високопреосвященство кардинал Михаїл Левицький“ (Вістник 1859, ч. 49); „тії купелі в Подлютом, которії при ослабленних силах бл. п. кардинала і митрополита в так глубокой старости при здоровлю удержували“ (Галичанин, 1862 р., ст. 173).

Підлюте. „Копанка“ між Осмолодою і Різарнею.

Митр. Левицький побудував у Підлютім епископську палату зі сімома кімнатами з каплицею. Чи старався також про влаштування джерел, про це не маємо ніяких даних.

З 1859 р. маємо звістку про хорих у Підлютім. „Сего року завитали у наші сторони“, пише кореспондент віденського „Вістника“ (ч. 49), „гості із Львова і певно причиняться немало к розголошенію слави ізцілительних наших вод, которії достойнії суть з значнійшими австрійськими водами, численно посіщаними, ревновати в кождім відношенії, — і будуть они колись ревновати доістно, скоро знайдеся предприниматель і постараєся о прочую вигоду, якої вимагають гості от порядочного купельного заведенія“.

До розвитку Підлютого причинився багато третій з черги митрополит Григорій Яхимович (1860—1863). „Його кріпкою постановою було Підлютий до ряду справжніх купелевих заведень піднести і так хорим і потрібуючим лікування чоловіколюбно прислужитися“, писав в роковини смерти митрополита Підлютянин у „Слові“ 1864 р. (ч. 34). Справді митр. Яхимович вложив у Підлюте дуже багато заходів і коштів.

Передусім він уладив дорогу у Підлютім, „На цю дорогу покійний виложив до двох тисяч ринських; 120 робітників через три місяці працювало щоденно. Лімниці надано у двох місцях цілком нове ложище, поставлено два великі мости, гору Сокіл понад беріг ріки, де веде облаз, розбито стрільним порохом.

Проф. д-р Маріян Панчишин в розмові з проф. Грицем Микитеєм.

У Підлютім розпочав митр. Яхимович нові будови. Коштом 1000 рин. виставив церкву, для якої сам уложив пляни; будову розпочали 1862 р., закінчили 1863 р. Вище церкви почав будувати митроличу палату на 19 кімнат; за його життя поставили фун-

Митрополит Андрей відпочиває кожного року в Підлютім. За Високопреосвященним — о. пралат Леонтій Куницький з галузкою в руці.

ПІДЛЮТЕ

ЖИВЕЦЬ, КУПЕЛЕВЕ ЗАВЕДЕННЯ й ЛІТНИЩЕ
В ГОРҐАНАХ над ЛІМНИЦЕЮ

у чудовій, лісистій околиці, 700 м. над рівнем моря. — Мінеральні питні води і сірчано-солоні купелі. — Електричне освітлення, водопроводи і центральне огрівання.

ЛІКАРСЬКІ ВКАЗАННЯ: Хороби органів кровообігу, віддихових шляхів (з винятком туберкульози), органів травлення, печінки, жовчевих і сечових доріг, суглобів, мяснів й кісток, хороби обміну речовин, стани виснаження з надмірної праці або після перебутих хоріб.

Початок сезону 15. червня.

Залізнична стація **Брошнів** на лінії **Стрий-Станиславів,** звідти на замовлення автомотором на місце.

Їзда зі Львова на місце 4½ години.

Інформації: до 1. липня — Львів, вул. Клушинська ч. 3. тел. 248-82, від 1. липня — Живець Підлюте, почта Перегінсько.

ІЛЯРІОН ЧОЛГАН

5.30 via ВОРОНЄНКА

Урядник у червоній шапці підніс угору руку. Свіже, ранішне повітря прорізав гострий свист льокомотиви і поїзд рушив.

Ігор пружно скочив на ступінь вагону. Ще раз зачерпнув широкими грудьми чисте повітря й опинився в коридорі. Притиснув на руці плащ, щоб не висунувся, і з усмішкою попрямував до перегородки. Попросив вибачення у якоїсь підстаркуватої дами, що їй мабуть наступив на ногу, та в якогось черевання, що його знехотя штовхнув ліктем, й укінці протиснувся до середини.

Поїзд гнав повною парою. Широкі вагони колисались приємно, а колеса вистукували об рейки свій правильний такт. Ігор повісив плащ і глянув на товаришів подорожі.

Всі їдуть на літнисько — ствердив. Черевань у коридорі, при вікні гуторив із якоюсь бльондинкою з профілем а ля Марта Егерт.

У противному вікні малий хлопчина безупину мучив свою маму питаннями, чому ще не видко гір. Якийсь лисавий панок, цілий занятий їдою, раз-у-раз кліпав повіками. Найблищий Ігорів сусід читав спокійно часопис і незначно сопів. „Це напевно купець або промисловець“ — подумав Ігор і поглянув на противну лавочку. Русявий мужчина глядів сонними очима в вікно, а його товаришка сперла голову на плащ і дрімала. „Ці мусять уже довго їхати“ — рішив Ігор і сягнув рукою до кишені по часопис.

Перегортав сторінки: проблема безробіття інтеліґенції, війна в Еспанії, спростування на спростування... Ага... Вкінці спинився на спортовім огляді. Це його найбільше цікавило.

Поїзд пробігав розлогі, зелені поля, що сміялися до сонця хрустальними перлами ранішніх рос. Тумани розливались, а луги та левади випружувались до сонця, немов самі просили у нього гарячих, палких поцілунків. У далечині синілися сильветки гірських верхів.

Ігор, зігнувшись низько над часописом, не міг остаточно вирішити, чи усмішка Стефенс чарівна і чи це правда, що вона голить заріст. Заскрипіли колеса. Поїзд станув, а Ігореві від ненадійного потрясення випав щоденник. Руки відруховно схилились, але пальці діткнулись не паперу.

Від пальців пробігли скоботи мов електричний струм і дійшли до Ігоревої свідомости; він доторкнувся жіночої ноги в мягкій, шовковій панчосі.

Один миг. Поїзд біг дальше й усе вернулось до давнього. Та Ігор відчував, що щось почалося. Не міг усвідомити собі, що саме.

Ранній вітрець шарнув різким продувом крізь відхилені двері переділу. Це освіжило Ігоря. Він відірвав свій зір, звернений, підсвідомо на приманливу лінію жіночої ноги, і глянув просто перед себе.

Великі, широкорозхилені, чорні очі палали спокійним, але дивним чаром.

Ігор відчув, що від цієї жінки йде якась дивна сила, що заставляє піддаватись серцем та розумом.

Нараз спалахнув протестом. Чому? Ніби чому саме ця жінка має перемогти своїм чаром його, що був звик причаровувати своєю джиґунською поставою дівчат?

Намагався поводитись свобідно. Випружив свої рамена і, приплющивши легковажно очі дивився на знайому незнайому. Пробував зясувати собі, у чому саме краса тієї жінки.

Вигнуті серпи брів, широке перенісся, вузькі коралеві уста — все це більше оригінальне, ніж надзвичайно гарне. І ціла постать, стрункa — можна сказати — худа, а проте... Великі, чорні очі дивились у вікно й на Ігоря не звертали вже уваги.

Він подумав, отрясся вже з того дивного враження, і вий-

П І Д Л Ю Т Е

Директор „Національного Музею“ д-р Ілляріон Свенціцький мабуть цікавий, як смакує о. Мітратові Войнаровському вода з джерела „Андрей“

Директор заведення „Підлюте“ п. П. Гладкий дістав вістку про приїзд нових гостей, а тут усі віллі переповнені. „Що я з ними зроблю?!“ Але від чого добрий директор? Рада мусить бути...

Слютошара побудували доми для садівника і лісничого.

Митр. Яхимович занявся й уладженням джерел. На його доручення перевів аналізу мінеральної води д-р Василь Волян, українець, директор лікувального заведення в Бардієві (пізніше професор черновецького університету і посол); аналіза виказала м. ін. бром, йод, нафту, сіль і „водотворний ґаз“. Аналіза переховувалася у пароха в Перегінську. Дальше митрополит упорядкував джерела. Над керницею з мінеральною водою збудували восьмигранний будинок, високий на 3 сяжні, покритий банястим дахом. Джерело творило, здається, рід тушу, — так треба хіба розуміти слова туриста, що „готов есть істокопад (Sturzbad)“

Митрополит Яхимович думав навіть про ґазове освітлення Підлютого: „але улюблена гадка покійника, щоби видобуваючіся водотворні ґази при помочі покровця(?) видобувати і до нічного освітлення керничної площі вживати, не здійснилася; до тої цілі була вже замовлена прегарна ліхтарня і залізна рура“.

Проєктували також уладити для гостей: купальню, що мала складатися з 15 кімнат, 10 мешкань для приїзних, гостинницю з великою салею і дві „малопродажні“ крамниці.

Ці заходи митр. Яхимовича звернули на Підлюте загальну увагу. До славного живця почали напливати навіть селяни з далеких околиць. „Ця вода від часу перебування митрополита Григорія в Підлютім у червні і липні 1862 р. прославилася між селянським людом; ми бачили багато мандрівників, що сюди поспішали; вони наповняли свої боклажки водою і вертали до дому з тою вірою, що несуть для слабих свояків певний лік“. (Слово, 1864 р., ч. 32).

Першу основнішу статтю Підлютому присвятив Венедикт Ружицький в Ґаличині 1862 р. п. з. „Природа в горах карпатських“. Описав він докладно дорогу до лічничого місця, околицю, побут населення і з признанням оцінив заслуги митр. Яхимовича. Він також каже, що у Підлютім лікувалося багато людей. „З тутешніх сторін багато таких, яких уже всі лікарі покинули, найшло повне оздоровлення у ревматичних слабостях“. У тім часі розсліджували також друге джерело, віддалене чверть милі від Підлютого. Подорожник висловлює надію, що як це джерело буде використане і заряд переведе деякі уліпшення для гостей, — води стануть небавом голосні і можна буде надіятися, що неодин в своїй недузі найде там поміч. А Підлютий стане при тім хоч малою нагородою за всі ті волості, котрі нам тут в тих сторонах за чужої влади віднято“.

Лік. Вісник.

МИХАЙЛО ВЕРБИЦЬКИЙ

Ґоргани, Лімниця й чотироногий світ

Я завжди мріяв про те, щоби свої відпочинкові тижні проводити в місцях, що були б найбільш схожі до місць давно вимріяних. Таке місце я знайшов. І туди вже від дуже давна (навіть не памятаю від як давна) кожного року їзджу. Над Тодір-річку.

Тодір — це гірський потічок в підніжжі найкращого на нашій землі гурта гір. Невеличкий потік — в нормальний час — для мрійника — романтично крученими берегами пливучи, часами втішно вибрикуючи, а все весело мурликаючи, сполікує місцями товсто глинясте, місцями рінню покрите дно.

Веселе, безжурне потічення — під вдачу тієї громадки людських потічків, що від якогось часу два місяці в році над його берегами безжурно пропливають.

Підлюте. „Ясна Палата“ — нова вілля збудована й віддана до вжитку в 1934-ому році. У віллі 32 кімнати, електричне освітлення, центральне огрівання, водопроводи.

Підлюте. „Кедрова Палата“ — літня резиденція Митрополита.

Але буває час — принайменше раз в році — коли то приятель потічків „ той, що греблі рве“ по Толорі на доли, до моря, на конгрес усіх вод проїздить. В той час Тодір набирає парубочих прикмет, тоді він підприємчиво в одному місці греблі городить, русло зміняє, береги рве, дерева ломить.

А підчас того співає — реве.

А околиця — гори, ліси... Але які... Саме такі, як тільки ви можете собі їх уявити в найбільш первісному і дикому виді. Це Ґорґани.

Власне... не вважаючи на грабіжну і захланну господарку „деревного промислу“, ви все-ж знайдете місця, на котрі — як кажуть — людська нога не ступила, знайдете непролазні гущавини, дерева - велити...

Саме там, якщо у Вас бистре й уважне око — побачити можете скороногих, сухоребрих, вічно голодних вовків. Якщо до цього часу не було випадку, щоб хтось знайшов місце, де самиця рися виводить молодь — то лишень тому, що це саме в Ґорґанах. Мало таких тут - бувальців, що не стрічали б на своїх мандрівничих стежках „вуйка“ а то й цілу „вуйкову“ фамілію, а як багато було мельодраматичних пригод з таких стріч. Всяко бувало, хоча вислід майже завжди був той сам... на сцені розгойдувались сміхом дерева, а поза сценою... з одного боку тріщали зверти на дорозі приспішеного повороту додому немило завстидженого „вуйка“, а з другого боку... що-ж... з другого боку, далеко-далеко в долині, під такт приспішеного биття серця турист укладав в думці „історію“ геройського двобою з страшним „грізлі, володарем скельної долини“...

А вечором всі гості Підлютого — особливо та краща частина — з подивом дивлячись на уста „героя“, з мурашками під шкірою, вислухували „історії“, перед якою меркнуть Кервуди, Льондони чи інші їм подібні.

Того вечора з їдальні вертаються гурмою, дуже часто ліхтаркою освічуючи терен... — так на всякий випадок — відома річ, що „грізлі“ це дуже завзятий і мстивий „народ“...

А олені — наші карпатські олені, для яких з цілого майже світа зїздяться утитуловані мисливі. Достаточно й вигідно могла б прожити у нас родина цілий рік за ті гроші, що їх платить такий льорд, князь, ґраф чи магараджа (бо і такі тут приїзджають) — щоб могли побути яких три тижні в Ґорґанах і мати право відстрілити такого карпатського оленя. Корона одного такого королівського звіряти наших Карпат, що його застрілив у 1936-ому році один англійський гість, удостоїлася місця в Британійському Музеї в Льондоні.

Загально відомо, що один з князів, довголітній гість Ґорґан — вже тепер старий пан — приїздить ще і тепер на час риковиська зі своєю другою і необхідною прислугою. Замешкує в прекрасному, на власний кошт вибудованому, мисливському замочку в чудово дикій околиці і те тільки й робить, що обсервує через вікно медведів, які приходять на поляну до виставленої принади або прислухується риканням оленів.

Рикання оленів — це зовсім окрема глава і тут не стало б місця, як би хотіти про те написати, а з другого боку ледви чи кому вдалося б передати на письмі оту несамовиту, а все-ж таку виразну вимову рикання. Та вірте мені, що як раз лишень почуєте, станете невільником цього голосу.

Справді, жалко мені тих людей, що то цілий рік турбуються тим, куди поїдуть на відпочинок, а вкінці за чиєюсь порадою їдуть в місце, куди вдруге не повернуть.

Пані професорова Панчишинова проводить літо в Підлютім. Побіч пані професорової син „Бусько“ і брат, лікар заведення д-р Кривокульський.

Навіть тоді, коли ви фізично і нервово так викінчені, що ви не в силі мандрувати — то і для таких тут лік — це Лімниця. Треба вам знати, що Лімниця це, мабуть, єдина в Европі ріка, що в деяких порах наслідує шум моря.

Голос Лімниці так переконуюче вас вговорює, що як вкінці повернетеся домів, будете за ним тужити більш, як за чим іншим в світі. Так само, як я за ним тужу. Здається мені, що як би відібрали мені надію на можливість знову до нього вернутись, я небезпечно захворів би.

Як дуже я купелевого заведення в Підлютім не люблю, а саме за всі його культурні вигоди — водопроводи, центральне огрівання, електричне освітлення і т. і., то все таки люблю пізним вечором вилізти на котрийсь з околичних горбів і дивлячись на електрично освітлений живець — крапку в цьому морі первісної могутньої і все ще такої дуже таємничої природи — прислухуватися до зчудованих голосів чотироногих жителів отого материка та й оптимістично оцінювати ситуацію столітніх велитів рослинного світу. А все те на тлі безсмертного голосу Лімниці...

Я за слабий, щоб отому зовові опертися... і цього року знову в Ґорґани поїду.

шов на коридор.

Проїзджали підгірськими околицями. Верхи було видно дуже близько. Ігор нагадував кілько ще стацій має минути. Ще три чверти години їзди й висідає. Ще три чверти...

Обернувся лицем до переділу і його огорнуло знову те почування. Побачив тільки витягнену, смачну руку тієї жінки, що подавала русявому мужчині помаранчу.

Так я сподівався, що це її чоловік — намагався бути зовсім спокійним Ігор. Та чув, що огортають його якісь безпідставні, просто звірячі заздрощі. Його огортало непереможне бажання хоч-би тільки дивитись, довго дивитись у ті блискучі, глибокі очі! Похилився вперед та в тій хвилині у дверях переділу зявилася вона.

Поправила спровола довгими пальцями гладке, чорне волосся і підійшла до Ігоревого вікна. Уступив їй місце без одного слова, хоч у таких випадках найлекше познайомитись. Боявся, що слова пірвуть ці дивні нитки, що стали обмотувати і злучувати — його і її. Стояв так близько тієї жінки, що вона напевно чула його гарячий подих на своїй шиї і здавалось йому, що та мовчанка говорить найбільше.

Поїзд зупинився на першій гірській стації. З ваґонів висипався перший наклад літників. Ігореву увагу звернула поява ясноокої дочки гір. Вюнка гуцулка пройшла коридором і сіла в Ігоревому переділі.

На неї звернулась тепер увага всіх подорожніх. Промисловець поправляв великі окуляри. Хлопчик при вікні перестав мучити свою маму, а грубий черевань перервав розмову з бльондинкою і заглядав крізь шибу до середини переділу. Тільки лисавий панок — ненажора кліпав далі повіками й без зворушення „молотив“, не знати котру з черги, перекуску.

Ігор глянув на жінку з великими очима. Вона теж дивилася на гуцулку, але не з самої цікавости. Гуцулка зальотно переложила ногу за ногу й сміялася до — русявого мужчини. А він не відривав від неї очей.

Жінка з великими очима зробила крок до переділу, але раптом відвернула голову. Її очі зустрілись з Ігоревими. Вернулась до вікна. Не хоче показати своїх заздрощів і страху за чоловіка — майнуло в думці Ігоря.

Справді. Чорноока жінка стояла спокійно в вікні, плечима до переділу, й дивилась перед себе. Ігор біля неї водив очима від чорноволосої голови до зеленоверхих гір.

Великі, широковідхилені очі дивились у камяному спокою на гори. Поїзд вився чудовою долиною Пруту, серед гордовитих карпатських верхів. А з них збігав плаями обсмалений розсміяний липневий ранок. Сонце — мов золотий мяч скакало по верхівях смерек; аж укінці, відбившись сильно, повисло над камяною пропастю. Блакитне небо приглядалось своїй усмішці у рвучких, гірських струмках, що мов непоправні вітрогони щосили гнали до бистрого, білогривого Пруту.

Проїздили саме віядукт і перед їх очима тисячами райдужних колірів заграла краса гуцульської природи.

Великі, чорні очі зажеврілись у безтямному захопленні й із коралевих, жіночих уст вихопилось тихе:

— Нікі!...

Ігор не знав, чого більше було в тім однім слові - іменні її чоловіка: скарги, заздрости, кохання, чи захоплення.

Поїзд з розгоном вбіг у тунель. Ігор почув дотик теплого тіла.

— — — —

Коли він отворив очі, стояв коло вікна сам. Потер чоло й виглянув крізь вікно. Так — ось доїзджає.

Перехилився до переділу й узяв плащ. Лисавий панок їв, а промисловець дивився у вікно. Гуцулка показувала русявому мужчині свої постолики. Жінка з великими, чорними очима стояла в коридорі при останньому вікні. Поїзд заїздив саме на станцію.

Не забудьте післати даток на нагробник мистця Василя Крижанівського

ЧЕРЧЕ

Черче. Недільне корзо. Поворот з концерту орхестри біля джерел.

РОМАН ПАШКІВСЬКИЙ

ПРИЇДЬ ДО ЧЕРЧА...

Сонце було таке округле, налите та всміхнене, як обличчя одного з моїх приятелів, що їхав разом із нами. І мабуть тому всі, що їхали в той день були такі веселі та розгойдані. Та наше товариство мало ще другу, важнішу, причину до радости...

Ми їхали до Черча! Для тих, що там уже побували це слово скаже багато.

Ми їхали до того українського життя, до тієї „цивільної Кальварії", де каліки покручені ревматизмом кидають геть милиці та бігають як на перегонах, де зрезиґновані жінки ще раз переживають свою молодість, де старі емерити стають наново активними працівниками зараз таки у самому житті.

І не треба було навіть „вбивати час" бріджом. Так скоро якось він минув, що і не стямились, як ми опинились в Ходорові. Навіть пані Оля покинула свою повагу молодої мужатки і цілком приємно усміхалась, а пані Нуся вибачливо дивилась на невинні збитки свого чоловіка.

У Ходорові мала пересідка і за хвилину вже стація Потік-Черче.

Сідаємо на брички і черчанськими рисаками їдемо до живця.

Недільний обід у „Палатці". През. д-р Кость Левицький в товаристві проф. Богдана Лепкого і дир. Л. Лепкого.

Голова Т-ва Письменників і Журналістів Роман Купчинський (Галактіон Чіпка) відпочиває після купелі.

каного фокстрота. І у всьому (крім музики) тоді чудесна гармонія. Справедливо треба додати, що Ябцьо не вимагає від гостей, щоб вони танцювали до такту, а гості не беруть Ябцьові „за зле", що і він часом губить такт як диригент, залишаючи його зате у товариській поведінці.

Часом, не дивлячись на зусилля „Ябцьо-джезу", нема настрою і забава не йде. Тоді в директорові Лепкому будиться давній богеміст Льоньо і він бере скрипку до рук і починає імпровізувати. Колишній бережанський аранжер, що вчив ставити перші кроки навіть теперішніх бережанських достойників, знає як треба заграти до танцю. Він грає з мадярська, з темпераментом і паприкою. Тоді танцюють вже направду всі, навіть ті, що їх рано відвозили до д-ра Осінчука на візочках. І тоді твориться якийсь оригінальний танок: трохи коломийки, трохи чардаша, трохи польки. Кожний танцює що вміє. Крутить-

Артистка Леся Кривіцька, щоріч ний гість Черча. „Я ввесь рік тільки й живу спогадами про Черче і надіями на Черче" — каже залюбки.

— Ви певно Гладун? — питаю візника?

Бо в Черчі, як кинеш камінчиком то напевно трапиш у Гладуна. На цей раз я також не помилився. Гладун — син Грицька, що його дідо був сином Івана. Має нову бричку і добрі коні. Таких бричок є тепер уже в Черчі аж одинацять, а недавно ще була тільки одна. Це вислід, каже Марко, чесної конкуренції. Їдемо так званою польською дорогою маючи з обох сторін зелене збіжжя, що виглядає як вітром розколихане море.

Не знаю чому дехто нарікає на дорогу зі стації до Черча. Вона безумовно має свою поезію. Безшелесно котяться колеса по мягкій дорозі і бричка біжить плавно з горба на горб. Зїздимо з останнього горба і оглядаємо панораму Черча. Забудування живця тонуть у зелені, довкола пансіони: Піонірка „Роксоляна", „Надія", „Віта" та інші, а з боку коло каплички „Амата" — найкраща в Черчі хата".

Заїздимо перед парк та йдемо до славної „Палатки". Тут витає нас вічно молодий і бадьорий дир. живця Льоньо Лепкий. Короткі, військові (Льоньо не тільки відомий кавалєр, але і кавалєрист) диспозиції в справі розміщення гостей і нас запрошують на добру каву до Палатки. Палатка має свою історію: це ж перший центр черчанських лікуванців і перший пансіон із тих часів, коли ще у Черчі віллями називали селянські хати. Залишилась вона і до нині. Тут збираються на часописи, на товариську гутірку, на карти... тощо. І врешті тут що неділі відбуваються славні на цілий... Рогатин (з околицею) дансінґи. Тоді на перший плян висувається „Ябцьо" зі своєю джесбандою. І в кого ще серце бється, в чиїх жилах грає кров (недрукована пісня Р. Купчинського!) всі бавляться, всі танцюють чи то мрійливе танґо чи розгу-

Преосвященний Н. Будка в дорозі на Богослуження.

Черче. В парку... На лавочці кол. голова НТШ д-р В. Левицький та д-р Лесь Кульчицький.

ся ціла саля, ба ціла Палатка, а тим усім весело моргають електричні лямпки. Але на другий день вже знов вертаються усі до поважного лікування, боровини, купелів у сірці та ґазівці.

По каві, оглядаємо купальні. Вони значно поширені і змодернізовані. Новина в Черчі цього року — це суха електрична купіль. Дивовижна кабіна, нашпікована в середині жарівками. Замикають там хорого раба Божого так, що наверха видно тільки голову і пускають струм. — Це подібне до електричного крісла, — робить увагу американка пані Оля.

Боровина густа як сметана, одна з найкращих у Польщі, як вирішили лікарські поваги. А далі за кабінами з боровиною сушарня, де лікуванці відпочивають по боровині. Тут пані часто сушать собі голову, яким чином можна б продовжити побут у

Докінчення на 7-ій сторінці.

Марія Сокіл перед гостинним виступом на недільному концерті у Черчі. Поруч музик Антін Рудницький і дир. Л. Лепкий.

М. УГАРЮК

НЕДІЛЯ В ЧЕРЧІ

Редакція „Назустріч" звернулась до мене: „Ви буваєте в Черчі, — напишіть дещо про цей чудодійний живець, бо саме випускаємо число присвячене нашим літниськам..."

Що-ж тут писати? Черче загально відоме. Хоча ще молоденьке й існує ледви декілька років, то про його високі лікувальні осяги кожний знає, а про боровину, цілющі води та „девятку" вже й пісень співають. Черче, незрівняне Черче, єдине... Його розхвалюють, величають тисячі немічних, що прийшли до здоровля, безліч щасливців що врятувались від каліцтва, словом — усі ті ревматики, ісхіятики, нирковці, жолудковці, з нервами, злою переміною матерії, а зокрема жінки зі своїми жіночими недугами.

Та залишу бальнеольоґічну сторінку і згадаю лише таке Черче, як його бачив одної неділі, з його безжурністю та настроями.

Ранком заблисло сонце, встав погідний день недільний. Тихий, безвітряний. Ще роса блестіла на листках у парку, на чистеньких стежинках проходжувались гості. Верталися від джерел. Дехто розбалакував у гурті знайомих, інші самітно ступали зі шклянками води в руках якоюсь церемоніяльною ходою. Це мабуть т. зв. заординований прохід.

На білих лавочках сиділи вже й парочки, дарма що це не вечір і світить сонце, а не місяць. На тлі зелені майоріли колірові плями — білі, рожеві, а найбільше синьо-голубих. Наймодніша краска. І Черче не обійдеться без ревії мод.

В неділю здебільша балачки на тему дня. Укладається всякі програми — прогульок, сходин, підвечірків, спільних столиків на імпрезах у „Палатці" або дансінґах.

На лавочці потонув я у безжурному „dolce farniente". Око стало блукати кудись по соковитій зелені травників, по лискучій, стрімкій стіні скелі, що повисла над живцем, аж залоскотав мене щебетливий сміх пані Лесі Кривіцької:

— І ви тут у Черчі? Ах, як дуже я люблю Черче! Я без Черча, знаєте... Загалом після Черча я живу тільки споминами про Черче і надіями на Черче. Коли приїхали?... Ходімте, я саме після купелі, йду на снідання...

В ясній, веселій і розмальованій так безжурно, як і ціле Черче, салі, при столиках, закосичених пахучими квітами, снідали лікуванці. Всі радісні. Веселі. Тільки сміхи й гамір.

Пані Леся заєдно теж сміялась. Розказувала, захоплюючись усім, що бачила або чула. Нараз нашу балачку перервав голос дзвінка з живецької каплиці. Пані Леся схопилась:

— Мушу переодягнутись, спішно на Богослуження, сьогодні відправляє Преосвященний Будка і співає імпровізований хор лікуванців...

Пішов і я. Каплиця невеличка і таки за тісна на ту глоту, що в сезоні. Та гарненька собі. Скрізь прикраси з білих рушників, вишивок та мережок.

Преосв. Будка вже відправив був тиху, а співану почав саме якийсь молодий ще священник, що своїм мягким баритоном та ще з кольоратуркою міг би задивувати декого і на концерті. Хор лікуванців, невеликий, голоси може й за сильні, співав під орудою директора живця. Вірних вдесятеро тільки за порогом і довкола каплиці, як у середині. Глота та ще й душно. Ледви видержав до кінця. Не знаю, як видержують хворі, бо мені приходилось важко.

З каплиці, по дорозі не можна пройти: знайомі і знайомі. Розпитують, розказують, висувають безліч проєктів.

Вибираю перший. Іду скупатись. Стрічає мене представник управи і обводить по всіх коридорах, кабінах та закамарках пояснюючи кілько нового зробилось, кілько ще робиться і які пляни майбутньої розбудови живця.

Справді привітна і мила ціла та купальня, з біленькими кабінками і ясними коридорами, отіненими диким виноградом, щоб прохолоджувати від спеки.

Після купелів у т. зв. „відпочивальні" (де, як кажуть, жіноцтво розважає себе невинними сплітками і звідти друга назва „пльоткарня") було лише декілька осіб, між ними і мій добрий знайомий: Р. Купчинський, голова „Т-ва Письменників і Журналістів".

— Чому не напишете щось на тему наших літників? — питаю.

— Вже писав нераз. Теми вичерпались.

Якась молода сусідка докинула своє:

— От послухати тут, у відпочивальні: тем на сто фейлетонів, що й не спишеш!

Докінчення на 7-ій сторінці.

Лікарська прогулька зі Львова...

МІНЕРАЛЬНИЙ ЖИВЕЦЬ ЧЕРЧЕ

Сірчано-боровинові купелі, цілющі питні води.

Сезон: від 1. травня до 1. жовтня.

Залізнича стація: Черче-Потік; почта: Рогатин.

Лікування болотними й сірчаними купелями:

хронічного ревматизму суглобів і мяснів; хронічного запалення нервів, уратової діятези, післязапальних станів черевної ямини, жіночих та шкірних хоріб.

ЦІЛЮЩІ ПИТНІ ВОДИ з джерел „ЧЕРЧАНКА", „8", „9" і „ЛЬОНЯ" успішні при лікуванні катарів шлунку й кишок, у хорих на оксалюрію, мають сечогонне ділання, помічні при хронічних запаленнях сечових шляхів, катарах ниркових мисочок і сечового міхуря, у випадках надмірної кислотности шлункових соків, також у хорих з надмірним подразненням нервової системи.

ЗЕЛЕМЯНКА І ГРЕБЕНІВ

Зелемянка. Реставраційний будинок

ЗЕЛЕМЯНКА

Вже пару десятків літ вештаюся не тільки літом, але й зимою по наших горах. Раз-у-раз шукаю нових околиць і вражінь, але що пару літ вертаюся до Зелемянки і стверджую, що вона прегарна, повна принади, а передовсім тиші, хоча майже лучиться з Гребеновом, оживленою кліматичною станицею.

Це невелика котловина на висоті 508 м. н. м., окружена високими та легкодоступними горами, зі збочами, покритими прекрасним шпильковим бором та травистими верхами. Її переплває Опір та його притока Зелемянка.

Зелемянка стала літниськом далеко до війни завдяки бл. п. Шматері, дослідникові могили нашого князя Святослава. Шматера, хоча сам чех, цілим серцем пристав до нашого народу, одружився в домі пароха Славська, о. Михалевича, і своїх дітей виховав на добрих українців. Він вибудував серед ліса кілька скромних та гарних віль, завів пансіон та подбав за залізничу зупинку, віддалену всего на 3¼ години їзди особовим поїздом зі Львова. Вже після війни повстав тут живець з йодово-бромовою солянкою та прибули нові віллі з рестораном. Тож Зелемянка має гостей, що шукають гірських краєвидів і оздоровлюючої купелі в криштально чистій воді рік, та лікуванців, що в теплих мінеральних водах находять лік на свої недуги, користуючися рівночасно побутом серед прегарної гірської природи.

Денис Коренець

Зелемянка. Загальний вид.

ЖИВЕЦЬ І ЛІТНИСЬКО

ЗЕЛЕМЯНКА

дає

Недужим — виздоровлення.
Виздоровцям — скріплення життєвих сил.
Перепрацьованим — належний і тихий відпочинок.
Любителям природи — прогульки, ідилічний, милий і здоровий побут серед природи.
Дітям — свободу руху й підстави до розвитку.

Зголошення приймає і дає інформації:
Лічничо-купелеве й кліматичне заведення „ЗЕЛЕМЯНКА“,
почта Гребенів

Зелемянка. Купальні.

ЩО МОЖНА ЛІКУВАТИ В ЗЕЛЕМЯНЦІ?

Зелемянка — це літниcько, живець, купелеве заведення і кліматична стація в скільських Карпатах, на шляху Львів-Стрий, у Станиславівському воєвідстві. Лежить у чудовій кітловині над рікою Опором та його допливом, потоком Зелемянкою, серед прекрасних гір, вкритих до 1200 м. густим шпильковим лісом. Висота — 508 м. над морем.

До недавна була Зелемянка тільки гарним літниськом. Але в 1906-ому році відкрито на її теренах високовідсоткове солянкове джерело, побудовано біля нього купальні і від 1921-го року Зелемянка стає відома також як живець і купелеве заведення. Солянкові купелі дуже успішні в лікуванні недуг костей, особливо кривухи, ревматизму суглобів, як теж ревматизму мязнів; вони виявили своє корисне діяння в проволочних запаленнях суставів, при побільшенні лімфатичних залоз, в післязапальному стані олегочної й очеревної, в жіночих недугах і нервовому виснаженні, в неврастенії, в невральгіях та ісхіясі, в недугах крови (блідниця-анемія), в недугах переміни матерії та склерозі.

Зелемянка. Вілля, в якій ординує лікар

Як кліматична стація Зелемянка дуже підходить всім, що перепрацьовані, потребують спокою, нервові й недокровні. Корисно впливає й на здоровля дітей. Можна лікувати в ній легкі обяви недуг віддихових доріг та схильність до чахотки.

Серед шпилькового парку Зелемянки, у мальовничому положенні, далеко від дороги і пилюги, стоїть сім віль з умебльованими, сухими й соняшними кімнатами, з верандами й бальконами. Кімнати одно й більше особові.

В літі постійно ординує лікар.

Для розваги лікуванців і літників: купелі соняшні і в ріці Опорі, ситківка, кошиківка, кругольня, крокет, радіо, фортепіян, орхестра й бібліотека. Для старших осіб — проходи в парку заведення, для молоді прекрасні прогулькові терени на дооколичні верхи й до близьких осель.

Заведення віддалене від залізничої зупинки 700 м.

Літний сезон від 1-го травня до 30-го вересня. Дуже приступні ціни, від травня до 20-го червня і в вересні значно знижені.

Зголошення приймає і дає інформації: Лічничо-купелеве й кліматичне заведення Зелемянка, почта Гребенів.

Приймаю пацієнтів у моїм заведенні у Львові, вул. Сикстуська ч. 17. Тел. 265-73. від 9—1 і від 3—6·30, в неділю і свята за попереднім замовленням. Пльомби, золоті. плятинові і емаліовані корони, штучні зуби в золоті, кавчуки, і в нержавіючій сталі. Полекші в сплатах — — — —

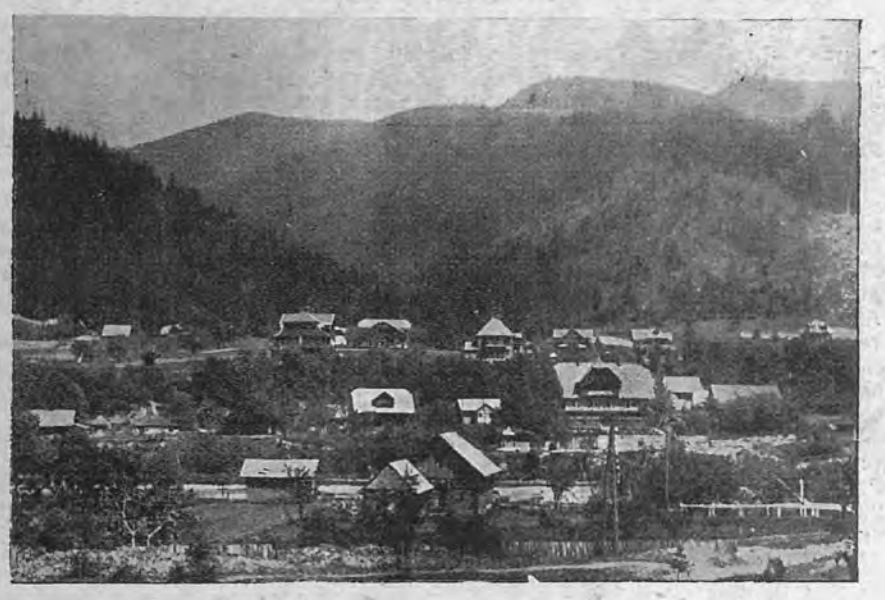
НАСС

РОБІТНЯ ЖІНОЧИХ ОДЯГІВ

Осипи Остаповичевої

Львів, Малецького 10. II. п.

Шовкові і вовняні суконки, комплети і т. д. за останніми заграничними зразками з власних і принесених матеріялів по конкуренційних цінах. — Виконання першорядне й точне. — На складі заедно оригінальні віденські взори.

Гребенів. Загальний вид.

ГРЕБЕНІВ

Осередком літниськово-туристичного руху в Скільщині є Гребенів, в долині Опору, між Сколем і Тухлею. До війни Гребенів давав приміщення дуже обмеженій кількости літників; було тут всего чотири пансіони, а селянські хати тоді в більшій частині не відповідали вимогам міських гостей. Після пожежі в 1923-ому році селяни відбудувались згідно з усіми вимогами літниськового промислу і завдяки цьому літниськовий рух значно оживився. Щезли курні хати, а на їх місці пишаються сьогодні чепурні „славчанки“. Будинки криті гонтою або черепом. Стіни назовні зі смаком шальовані здебільша лускою. Гноївки обведені бетоновими стінами, подвіря шутровані й чистенько позамітані. Зелені живоплоти здовж дороги і яблуневі садки мило вражають око туриста чи літника. Недостачу асфальтової дороги громада доповняє тим, що дорогу кожного ранку замітають і зрошують обильно водою. Освітлення на дорозі і майданах нафтове, але вповні вистарчає.

Крім селянських хат, якими найчастіше хіснуються родини, що ведуть власну кухню, є тут численні і фахово ведені пансіони.

На окрему згадку заслуговує літниcько Шматерівка, у Зелемянці, з залізо - йодово - бромово - солянковими купелями.

В минулому році Гребенів гостив понад 3500 літників. Харчева справа, завдяки догідній комунікації зі Стрием і Львовом, наладнана якслід. Велика крамниця Маслосоюзу з харчівнею стала добрим регулятором цін на молоко, вудженину і дріб. Місцева кооперативна крамниця під строго-дбайливим оком Повітового Союзу в Стрию є справжнім бичем на кожну лихву усяких чужих торговців споживчими продуктами.

Мешканці Гребенова визначаються невлізливою ввічливістю, а селянські інформатори, які виперли без решти жидівських агентів, — це радше приятелі літника ніж платні посередники. Візники тут теж виключно селяни; мають добре годовані коні і вигідні фаетони й повозки. Крадежей тут ніколи немає, хіба що зявиться хтось на „гостинний виступ“ з поза Гребенова. Від 15-ти років Гребенів не знає пошесних недуг.

Власний кооперативний дім і Народній Дім свідчать про національну свідомість села.

Прикрасою Гребенова є нова стилева церква.

С.

Гребенів. Церква.

В 1940 р. мине сто років від появи книжки, яка зробила нас народом — бо ж 1840 р. появився славний

КОБЗАР ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

До того часу Український Науковий Інститут у Варшаві видасть

повне видання творів Генія України в 16 томах

Досі вийшло 10 томів (II, III, IV, VI, VII, VIII, IX, X,XI, XIV). Можна видання **передплачувати,** і то за вс 16 томів — 40 зл. (у книгарському продажу — 64 зл.), по 2.50 зл. за том брошурований. Хто заплатить у 4 ратах по 10 зл., діставатиме книжки в паперовій оправі.

Передплату слати:
Чекове конто П. К. О. в Варшав 28,670.

НІМКА (познайомлена з укр. мовою), старша жінка з рекомендаціями, безоглядно совісна, трудяща й ввічлива, шукає праці (виховної або господинської) на скромних умовинах, проте в культурних людей. Листи прошу адресувати „Назустріч“ „для Е. Ш.“

Запоруку доброго відпочинку дасть найкраще положений пансіон

„ЗЕЛЕМІН“ В ГРЕБЕНОВІ

Ціни в пансіоні невисокі, так що кожний може скористати з нагоди і побути серед гір та скріпити своє здоровля.

М. ВОЗНЯК 2

Українські пісні польського священника

Зараз по статті Русова надрукована там само стаття Миколи Лисенка „О торбанѣ и музыкѣ пѣсень Видорта". Наново вернувсь Лисенко до цієї теми в надрукованій під псевдонімом „Боян" у „Зорі" 1894 р. статті „Народні музичні інструменти на Вкраїні". Про Грегора Відорта написав тут Лисенко таке: „Відорт (мова тут про Франца) е торбаніст з батька-діда. Дід його Грегор Відорт, з Австрії, служив при дворі знаменитого свого часу авантурника арабського Вацлава Ржевуського, або, як він сам себе узивав, **золотобородого еміра,** а далі, під впливом україно-фільського простування польської літератури, прийняв чуже імя **„отамана Ревухи".** Дякуючи своїм чудернацьким фантазіям і вдачі, цей Ржевуський кидавсь від студій наукових до запальної ідеї поліпшення в цілій Европі кінської породи через арабських коней... Нарешті прогайнувавши усе своє добро, він завів у своїй Саврані школу лірників, торбаністів, бандуристів. Помагали йому були з літературного боку Тимко Падурра та канонік Ян Комарніцький. Складали вони пісні, думки про козаків-низовців. Ржевуський склав те на голос, а Відорт Грегор співав. Відорт складав і сам пісні. Помер Ржевуський, а за їм і старий його бард Відорт... Крім пісень до слів Падурри (найкраща з їх про Кармелюка, єдина, що співає народ) Франц Відорт з пісень свого діда співав ось які 4 пісні: 1. „Пісня Відортова"; в їй Грегор Відорт співає про свою власну діяльність, як він сам її і його гурт розуміли, 2. „Подорож В. Ржевуського". 3. „Золота борода" і 4. „Спів Ревухи", де він прославляв вчинки золотобородого еміра".

Щодо репертуару Грегора Відорта „кращий нумер" з пісень власних Грегора Відорта е спів Ревухи („як виїхав Ревуха на коні гуляти"). В йому почувається епічний настрій, вдалість, міцний, гартований дух степовий лицаря. Здається, ніби таку думку можна було б почути в козацькому обозі. Завваживши, що автор думки жив перед стома роками і в подорожах з своїм паном Вацлавом Ржевуським бував на Січі, міг дещо подібне чути від запорожців, то й не дивно, що так вдатний настрій вилився у цьому найкращому нумері його композиції. Сам приспів думки „Грай, море, Чорне море", турецькі чи татарські вигуки „галак — гіда гу!", усе тут до речі й ілюстровано дотичною музикою. Але як чудно, неприродно, й навіть неприятно лунає українська мова в цьому високим, пихатим стилем утвореному тексті, в шуканню риму, в каліченню льогічного наголосу в словах, в цих недоладніх, безглуздих дитирамбах. В музиці те ж саме конечний патос, комічний запал" (с. 113).

У додатку до своїх слів про торбаністів Лисенко приклав „тексти й мелодії співів, виконуваних Відортом, як народніх (про Саву Чалого, Кармелюка й інших) так і складаних Грегором Відортом". До тих пісень, які буцім то склав сам Грегор Відорт, зарахував Лисенко, як і перед ним Русов, „Пісню Відортову" з поч. „Не журися, мій хазяїн — не за взятком я іду". З подібним початком „Не журися, мій хазяю, не за датком я іду" написав Тимко Падурра в Кремянці 1824 р. вірш „Лірник", присвячений „тіням Івана Мазепи, гетьмана задніпровського". Три строфи з Падуррииного „Лірника" зацілили й у „Пісні Відортовій", а чотири дороблені для Відорта 1831 р., як указують її слова: „Іду в Польщу закінчити шістдесятий восьмий рік". Що й дороблені строфи приписували в своєму часі Падуррі, доказ цього маємо у львівському виданні Каетана Яблонського „Pienia Tomasza Padury" з 1842 р., де надрукована й „Pieśń Widortowa" з приміткою, що Відортові „приписують загально співану й улюблену пісню на честь Вацлава Ржевуського: „Гей, поїхав пан Венцеслав на поле гуляти й т. д." (с. 46). До репертуару Відорта належала й „Золота борода" Падурри.

Тільки мельодію подав Лисенко з першої строфи пісні про Кармелюка:

Породила мене мати, не дала мні (щастя, долі,
Мене мати породила і в неволю засу- (дила,

яку він уважав за „народню". Це та ж пісня, відривки якої записав у сибірській тюрмі Максімов і додав до них свою увагу, против якої зареагував д-р Антоні Роллє в нарисі „Емір Ржевускі". Про самого автора згаданої пісні писав тут Ролле: „Одначе тут треба додати, що знайшлась іще третя людина (себто поза Ржевуським і Падуррою), що була таких самих переконань і їх україно-фільських поглядів; здивуетесь немало, коли вам пригадаю, що цим третім був священник, місцевий парох, о. Ян Комарніцький, почесний канонік камянецької катедри. Син убогого шляхтича з Браславщини, швидше на вояка ніж на священника створений, приодяг сутанну, бо це запевнювало йому зносне існування. До поезії мав замилування, навіть не бракувало йому здібностей. І він писав по українському, але в іншому напрямку, бо коли Падурра, вслухавшись у голос народньої пісні, снував на її тон думу, що мала на меті минуле України, тоді Комарніцький або гумореской забавляв, або, якщо впадав у ліризм, брав зразки з теперішности, напр. Чини Кармелюка, різуна, що броїв тоді в могилівському, літинському й лятичівському повіті. Коли о. канонік був би проживав в обсязі цих місцевостей і надивився на кривду, яку зробив людям злочинець, певно не був би апотеозував його в пісні; але що Саврань лежить досить далеко від барських пущ, де саме найбільше броїв Кармелюк, отже парох найнаївніше в світі милосердився над мученицькою долею криміналіста... І сталась дивна річ: пісня, яку склав польський священник, поплила далеко на схід за Урал, до нерчинських копалень, понесли її сибіряки, товариші ватажка; в копальнях підслухав її д. Максімов, зрештою здібний і сумлінний автор, і кинув цією піснею в очі польській суспільності як доказом, що Кармелюк не був звичайний злочинець, але останній оборонець селянських свобід, проти плянтаторських забаганок панів! Не знав, що автор пісні був польський шляхтич, одягнений в сутанну польського священника" Opowiadania. Варш. 1884, сс. 237—238).

Про Комарніцького висловився Ролле, що він „трактував поезію як забавку, хоч багато писав, але тому, що писав різко, отже неодна його пісенька знайшла прийняття в народі, бо не мала ніколи політичної барви (с. 239). Думок Комарніцького вислухували Ржевуський і його товариство пильно та з увагою. На близький звязок Комарніцького з Ржевуським указує вже хочби ось що. В часі повстання 1831 р. Ржевуський замкнувся перед своєю виправою на декілька годин із Комарніцьким, даючи йому поручення. В часі виправи згинув Ржевуський безслідно. Так утратив Комарніцький свою підпору. „Бідний поет, зовсім невідомий у нас, — писав Ролле, — на Україні (w Małorosji) діждався деякої прихильности. Вихований у домі Ржевуських (народився 1784 р.), тішився постійно їх опікою. Священничий одяг узяв на себе 1809 р., був другий із черги савранський парох, почесним каноніком і балтським деканом став майже одночасно 1812 року. Він писав до скону крилаті українські віршики, але пересяклі сумом і тугою; більше молився, оминав людей, бо хвилини, прожиті під стріхою сердешно милого еміра, назавжди лишилися в його памяти; закінчив життя в Мяківці 1840 р." (с. 247).

В нарисі про Антонія Ролле (Клоси, 1883) згадав Антоні Петкевич. (Адам Плуг) подільські знаменитости: Вацлава Ржевуського, Тимка Падурру й „друга обох, правда, **недрукованого** й невідомого загалові, але досить славного на Поділлі з дотепу та вдатних українських віршів каноніка камянецької катедри, пароха савранської парохії, о. Яна Комарніцького".

Але й оповідання Ролле і слова Петкевича це пізніші згадки. Одначе маємо також свідоцтво сучасника про Комарніцького, а саме Петра Якси-Биковського в його „Resztkach zeszłowiecznych oryginałów", друкованих у Клосах" 1879 р. й тоді ж виданих відбиткою п. з. „Trzy epizody z dawnego życia schlacheckiego" (стаття про Вацлава Ржевуського має заголовок: Mirza Tadż-El-Faher emir Al-Omrah) Биковський оповідає, що в Ржевуського „в християнському домі був би мечет, якщо місцевий парох о. Комарніцький не був би своєю повагою поставив хреста на півмісяці й святині пророка не переробив на гарну домову каплицю". А згадавши, як Комарніцький здержав Ржевуського також від старовірства, що до нього належало населення одного з сіл савранського ключа, веде дальше своє оповідання автор ось як: „Дійсно до цієї оригінальної натури ніхто не міг краще надаватись ніж цей парох, сторожкий, але вирозумілий, що мудрою толеранцією не допустив, щоб дивацтва еміра перейшли згубну границю недовірства. Можна сказати, що обидва добрались, як у кірці маку, — бо обидва, при науці й небуденному розумі, мали також спільні смаки як запеклі мисливці й аматори коней, але ж бо це не перешкоджувало священникові бути невсипущим душпастирем.

„Це певне не буде зайве відступлення від речі, коли памяті цього мудрого пастиря посвячу один уступ.

„О. Ян Комарніцький, канонік камянецької катедри, балтський декан, савранський парох, був свого часу один із найдотепніших людей і небуденний гумористичний віршопис. Писав принагідні сатири та багато байок і народніх пісень в українській мові. Славний їздець, мисливець із покликання, багато добрих прикмет світової людини вмів злучити із зразковою душпастирською пильністю. А чи то в сідлі, чи на мисливському становищі, чи на проповідниці, чи в сповідальниці розумний і добрячий о. Ян усюди був на своєму місці, усюди вів перед. Дійсно можна би сказати, що о. Комарніцького й еміра доля неначе навмисне створила б одного для одного.

„Цей о. Комарніцький славився свого часу незвичайним дотепом, що його широко виливав як у товариських балачках, так і в принагідних віршах. Славний його вірш це „Ода до гр. Мечислава Потоцького з приводу огородження костела в Копіївці". Було це так: той Потоцький, славний з безчисленних міліонів, але й неналежної скупости, завдячував парохові в своєму маєтку, Копіївці, о. Добжанському те, що врятував йому життя, коли він тонув, і за те огородив його костел простим плотом. Це були перші поетичні спроби молодого ще тоді о. Яна.

„Згодом, наслідуючи свого приятеля і товариша еміра Тимка Падурру, почав писати по-українському й дорівняв цьому останньому болем щодо форми. Славний його вірш п. з. „Творення секретаря". В одній з російських книг, що говорять про українську поезію, я найшов похвальну згадку про нього.

„Не від речі буде згадати в цьому місці про його приключку з тодішнім камянецьким епископом о. Махвичем-Мацкевичем. Був це зразковий епископ як душпастир і строгий начальник діецезії та, як говорили, вправлений в теольогічній науці, але щодо світового знання й вимови дещо назадницький. Картаючи о. Яна за писання віршів при одній з діецезальних візитацій, він відізвався:

— Кажу вам, що священникові не годиться писати віршів, зокрема по-

РОМАН РОМЕН 6

Над Евфратом

Цей несподіваний, хоч і свобідний голос Нур-Алі більше стривожив Лейлє, ніж бувби це лютий, захриплий голос старика.

Плили мовчки. Нур-Алі накладав всю силу на весла, згорбившись і втягнувши голову в спину. Його голосний, врівистий віддих говорив про те, як важко він працює.

Віддих цей було нестерпно слухати Лейлє й вона дрожала як листочок.

Човен вийшов на середину ріки й зупинився. Нур-Алі поклав весла. Довгі тіні трьох постатей звільна неслися проти води.

— Світи! — відізвався Алі. І його голос, хоч вийшов якимсь неприродним шепотом, вдарив рвучко й голосно, а для Лейлє ніби грім. Такого голосу вона не чула ніколи.

Тонкі пальці судорожно вчіпилися в держак світильника, немов це був великий тягар і світильник підскакував непомірно в дрожачій руці. Застрибало світло по ляковій верхні води — полетіло світло в ніч і розсіялось пилю — мазнуло світло по краєчках постатей і тонкі пальці, що держали світло, стали майже прозорі.

Довга томлива мовчанка. Відізвався Халіль.

— В мене грошей немає. Але я свобідний. Я нікому не винен ніодного дня праці. Я відроблю тобі три роки за Лейлє, на твоїм хлібі. Бери мене і приказуй. Я твій раб.

— Хм!... відізвався Нур-Алі насмішливо. Його рідкі брови при цьому нетерпеливо тріпнулись і між ними зарисувалася яминка, що рисувалася тоді, коли він був лютий. — Але ти розкажи мені, як ти посмів стрічатися поза моїми плечима з дівчиною? Як ти посмів бунтувати її своїми зухвалими думками? І чи знаеш ти, що жде тебе за це? І чи знаеш ти, що скаже тобі на це суд громади? Що скаже шейх?.. Чи знаеш ти?...

Алі закипів і задавився серед лютої своїми словами.

Халіль похилив голозу і мовчав. Потім тихо:

— Не знаю, що зробив я злого... але це не я... це серце моє... і...

Лейлє положила канділь на дно човна і простягнула тонкі білі руки до Нур-Алі.

— Абі, ти не скривдиш нас, абі! — Вона взяла за руку Халіля. Цей підняв голову і глядів прямо на Нур Алі.

Сховане тепер в тіні бороди обличчя старого було лиховісне. Він приказав надірвано дівчині:

— Зараз кинь його руку і перейди сюди — до мене.

Лейлє не ворухнулась. Оце вперше вона відкрито спротивилася своєму опікунові. Присутність любимого молодця додавала їй відваги. І якась молодеча задьористість і впертість появились оце вперше в неї, як відповідь на його брутальний голос.

— Лейлє! — гаркнув Алі і його тіло подалось так сильно вперед що човен хитнувся.

Двоє молодих, затиснувши руку в руку, сиділи як закамянілі.

Нур-Алі зірвався, вхопив за руку Лейлє і рванув до себе. Забуваючи за свій власний гріх, він чув себе винні чесним в цей момент. Він обороняв моральність своєї оселі, свого краю, своїх предків. Це почуття, зєднане з люттю за розбиті надії, наливало його звірською раптовністю та непогамованістю.

Лейлє як пірінка полетіла йому під ноги Човен наляг на воду і скочив убік так сильно, що вода хвилею бризнула до середини

На це піднявся порівисто Халіль, і вхопив старого за кістки рук.

— Що ти робиш? Як...

— Ще смі-єш/.. — хрипло гикнув Алі і в сліпому пориві всім тілом полетів на Халіля.

Два міцні мужчини схопились руками і почали змагатися. Човен неймовірно підстрибнув і розколисана вода порівистими гребенями бризкала на човен. Лейлє вчіпившись пальцями у волосся, тільки стогнала збожеволілим голосом, не знаючи, що зробити зі собою.

Одначе боротьба тривала недовго. Від одного сильного штовхана човен шугнув далеко в сторону і два високі тіла, не розриваючись із залізних обіймів, полетіли в воду. В цей момент зверещала Лейлє і півпритомна припала обличчям до дна човна.

Ще хвилину борикались в воді два тіла. То розривались, і тоді їх руки пацали по воді, ловлячись за пусте повітря, то знову схоплювались і пірнали під воду. Сколочена вода на спокійній поверхні ріки розходилась бурхливими плесами.

Та ось над водою блиснув блідо ніж, ніби тріпнулась рибка до місяця, і Лейлє, що саме тепер підняла голову, бачила його так виразно і чітко, як у білий день.

Потім усе пропало під водою.

Та за хвилину вже знову винирнули дві постаті. Одна оподалік другої та одна одну стала здоганяти. І хоч човен з дівчиною відходив усе далі та далі, вона догадалась, де був Халіль, а де Нур-Алі.

Інстинкт додав їй притомности. Осяяна думкою, ніби блискавкою, неймовірно бистро скочила на ноги і вхопила в руки весла. Човен понісся в сторону однієї з постатей, що бовталася в темряві і тільки бабахтанням по воді давала знак, де вона.

Халіль вхопився рукою за човен, але піднятися не було сили. Човен похилився сильно в бік і тоді Лейлє вхопила руку юнака і потягнула його до носа човна. Неймовірними зусиллями, ридаючи і стогнучи, ломлячи нігті і чіпляючись зубами в його одежу, вона втягнула його в човен.

У правій пахвині в нього сторчав ніж. Він встиг тільки шепнути:

— Пливи мерщій... втікай!...

І голова його впала на дно човна.

Лейлє вдарила веслами і човен понісся тихо за водою.

Бреніли міліонними хорами москіти, ніч була сповнена світлом, в якому нічого не видно. Звідусіль лилося світло, тільки не від місяця, що ніби кусень розбитої тарілки був приклеєний на невидний сволок.

Парна вогкість сонної ріки неслася у степ.

Продовження буде.

селянському; я не можу й не буду терпіти цього.

„Тоді з покорою відповів картаний:

— Осмілюся звернути високу увагу впр. пастиря, що ми мали навіть епископів-поетів, не далі шукати, як о. епископ Красіцький.

— Ба! Епископові все вільно в його діецезії, але вам ні! (Автентичне).

„І на тому скінчилось, що о. поет пішов разом із музою на деякий час на реколекції до вінницьких капуцинів". (Докінчення буде).

ХТО НАЙШВИДШЕ?

В клюбі йшла палка балачка. З гамору розмов вибивався високим тоном і загорілістю голос летуна Пт.

— Ні, час не є умовною величиною. Ріжниця в тому, що дорогу з Варшави до Гельсінків перебувається в 6-ти годинах замість у 24-ох, висловлюється числом 18-ти заощаджених годин. Це ж наглядна річ. А перелет з Льондону до Нюйорку нпр. продовж 18-ти годин замість 60-ти при вихіснуванні водного шляху?

— Та не гарячися, Миколо, ніхто цього не заперечує — вмішався інженір Кр., — ми маємо у цій хвилині зовсім що іншого на увазі. Я, нпр.: тверджу, що час біжить швидко або поволі залежно від нас самих. Коли мені спішиться, коли з нетерпеливістю рахую години їзди чи перелету, кожних пять хвилин може мені видатися справжньою вічністю.

— Свята правда, я це випробувала на собі! — відізвалася пані М. С.

— У пань завжди правда — піддаюся!

— А ні, такого закінчення балачки я не признаю. Ви забуваєте, що з нас, жінок, бувають зовсім не гірші від вас пільоти, шофери, механіки. Але ж до речі. Я сказала: швидкість міримо часом, якого вимагає здійснення наших прагнень. Чим гарячіші й дальше сягаючі наші прагнення, тим довші видаються час і віддаль, що ділять нас від мети тих прагнень. Оце маєте перед собою людину, що виграла в тих перегонах швидкости. Перегони здійснення прагнень, „наближення чари до уст", — що висловлюся в такий поетичний спосіб на вашу думку:

— Ооо, зацікавлюєте мене, пані! Якого-ж це рекорду мистцем ьи стали

— Я гаряче бажала набути на власність самохід. В переддень тягнення четвертої кляси Державної Льотерії я взяла чвертку і...

— І що?

— Два дні пізніше я стала власничкою гарного воза. Я виграла двацять тисяч! Рекорд швидкости, чи ні?

— Цим разом погоджуюся з вами. А навіть... піду за вашим, пані, прикладом і візьму чвертку до II-ої кляси 39-ої Державної Льотерії.

МОРОЗИВО

Львівські крамниці:

вул. ЛИЧАКІВСЬКА ч. 19.
вул. РУСЬКА ч. 20.
вул. ГОРОДЕЦЬКА ч. 93.
вул. САПІГИ ч. 21.

НЕДІЛЯ В ЧЕРЧІ

(Докінчення з 4-ої сторінки).

Хтось закепкував собі з гострих язичків. Відізвався на те Галактіон Чіпка...

— У вас і язик і перо гостре — перебила сусідка — небезпечно з вами починати, бо можна попасти ще до фейлетону.

— Ви звідки знаете?

— Уже давно знаю вас але з видження: ви подібні трохи до Мозжухіна...

Запальний регіт. Галактіон тільки погладив бороду:

— А ви де бачили Мозжухіна, пані?

— Як то де? В нас. У Підгайцях...

— То Мозжухін з Підгайців? Я й не знав...

Загальний сміх, аж шиби задзвеніли.

— Та ні: в кіні — виправдувалась збентежена пані. Але не помагало. Регіт не втихав.

Сміх — це великий скарб людини, бо це теж цілющий лік.

Після купелі обід смакував як ніколи. В реставраційній салі грала музика. Гості їли і слухали. Навіть поважно. Мене дивувало, як це воно: ніхто навіть не говорить? Не так, як буває в нас на концертах. Мабуть така поведінка можлива лише в сезоні...

Зполудня була горяч і кожний шукав сутінків. Дехто вибирався в ліс. Там найкраще в такий час. Я вирішив трохи поспати. Увечорі концерт Марії Сокіл, потім дансінґ — треба заздалегідь випочати.

Але годі. Саме від сторони головної брами понісся гамір. Прогулка лікарів зі Львова... Махають капелюхами, руками, а все знайомі. Стало ще гамірніше, на стежках, перед „Палаткою“, і в ресторані. А на вулиці, біля парку підводи, візки, повозки і авта. Недільні гості з міст і сіл. Колись бували ярмарки, празники, відпусти — нині Черче...

Витаються, знайомляться. Ахи, охи, виклики: „Тільки літ, тільки часу не бачились!“

Вже в тому недільному натовпі пройти важко, навіть у парку.

Хвиля відпливає до джерел. Там починається пополудневий концерт і корзо. Кого там не має, кого там не побачиш. Майже всіх, кого пізнав на своїм віку.

Корзо до самої ночі, до вечері, а по вечері концерт і дансінґ.

Танці з темпераментом. Справжня забава. Невимушена. Танцюють всі: старі і молоді. Та ще як танцюють! Приспівують, з розгоном носять ноги, дарма, що дехто має аж кілька недуг, які треба лікувати.

Але в Черчі і про недуги забувають. Врешті чуда діє і боровина і „девятка“. При тому цей настрій: психічна настанова. Бачу: старші панове, як молоді джиґуни у крутіжі танку, поважні пані як метелики.

Питаюся живецьких лікарів, що задихані отирають піт після вальса:

— В чому річ, що ваші пацієнти такі життєрадісні? Де тут хворі, коли все танцює та ще з такою вервою?

— У нас так! — відповідає сміючись д-р Осінчук. — У нас лікується не лише боровиною та водами, але й настроями.

— Це дуже важне! — притакнув директор живця і миттю пустився знову в танець..

Рад-не-рад мусів і я „прогуляти ніч до ранку“ і закінчити свій гостинний виступ у Черчі, по традиції, на джерелах. Там, при своєрідному настрою, пописувався імпровізований хор лікуванців. Може ніякий концерт не дає тілько насолоди. Досить почути пісеньки, що їх співає при ґітарі т. зв. пан „Дзюньо“, добрий сусід живця, дідич з околиці.

Кілько то переживань, кілько настроїв за цей один день — неділю в Черчі...

ПРИ ЗМІНІ АДРЕСИ
ПРОСИМО ПОДАВАТИ
СТАРУ АДРЕСУ.
ЗМІНА АДРЕСИ 50 СОТ.

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

Письменники на свіжому повітрі

Один із наших товаришів кинув кілька років тому поетичну думку: зібрати колись улітку наших письменників у Черчі на товариський Зїзд. Ми вже навчилися робити зїзди з пленарними засіданнями, комісіями, резолюціями та національними гимнами, отже не було б дуже важко зробити ще одну таку штуку. Правда: літературні справи нелегко рішати промовами, відповідями з президіями і резолюціями, які збори приймають бурними оплесками одноголосно — щасливі, що можуть розійтись додому. Отже коли наш симпатичний приятель хоче нас усіх запросити до Черча то мусить подбати, щоб ми могли там посидіти бодай тиждень забувши за чим приїхали. Щойно тоді, коли добре виспимося і пічнемо на третий чи четвертий день нудитися, можемо почати корисну розмову про те, що нас болить усіх спільно і чи є якийсь спільний лік на затяжну недугу нашої недотепної професії.

Гарно було б, якби в нас зродилася звичка зїжджатися на вакації в такому місці, де можна б зустріти своїх професійних товаришів. Наслідуємо европейські убрання, спорти, диктаторські міни — чому не наслідувати би нам того, що очищує мозок і продуває його свіжим вітром?

Не маємо ще такої докторської дисертації, де були б зібрані дані про те, в якій мірі побут у купелевих чи літніськових місцях впливає корисно на уяву письменників. Неважко було б пригадати факти з життепису Гете або будьякого другого олімпійця, якто вони разом із цілющими водами приписаними лікарем черпали надхнення у тому лікувальному місці, куди приїжджали відпочивати.. З такого життепису можна б довідатися, що найбільше плодотворним ліком для письменника була зустріч із новими людьми, виміна думок зовсім свобідна у гурті знайомих і приятелів без думки про завтрішній обовязок — писати.

Письменники, що працюють головою більш, ніж інші умові робітники тому, що їх голова не має урядових годин і часто не перестає працювати навіть у сні — повинні би більш, ніж інші інтеліґенти вміти використовувати вакації, щоб — як кажуть французи — „змінити свої думки“. Одним із найприємніших способів такої зміни є розмова про дрібні клопоти своєї професії з такими самими її жертвами — товаришами недолі.

Кілько разів вертаємось із вакацій розчаровані, нарікаючи, що ми не мали відповідного товариства! Нелегко найти людей, які цікавились би тими всіми справами, що цікавлять нас у нашій непрофесійній професії. Розмовляти про такі справи зі сторонніми — смішно, — іншим нудно слухати, нам ніяково говорити.

Пригадуємо собі, що перед війною Криворівня була такою закутиною, куди за Грушевським і Франком тягнулися деякі робітники пера, що хотіли на вакаціях відсвіжити себе не тільки самим свіжим повітрям і не тільки гарними краєвидами. Якби в Криворівні не був повстав ніодин твір більше, крім Коцюбинського „Тіні забутих предків“, то вже й цього було б досить, щоб наслідувати цей приклад спільних добровільних вакаційних зїздів. Учені, коли ствердили в одному випадку якесь вийнятковe явище, пробують його повторяти так довго, доки ті самі причини серед анальоґічних обставин не дадуть анальоґічних вислідів.

Нам не вільно робити занадто сміливих анальоґій з іншими народами, бо вони живуть серед інших обставин. Наші письменники не можуть як чужі писати цілий рік, щоб заробити гроші на виїзд на вакації. Неодин мріє про вакації як про єдиний час, коли зможе щось написати для себе себто „щось літературного“, бо ввесь рік мусить заробляти на прожиток зовсім іншою, механічною, рідко коли приємною роботою.

Чужинні письменники мають нагоду цілий рік зустрічатися з товаришами своєї професії, обмінюватися поглядами, досконалити засоби свого ремесла та мистецтва. Нам залишається часто літо на все разом: — на літературу, на зміну товариства і на.. поширення світогляду.

Ніщо так не поширює світогляду як свобідна розмова на свіжому повітрі з людьми, що — як нам здається — повинні би мати ті самі погляди, що ми, бо працюють у тому самому напрямку. Чи нашим письменникам допоміг би спільний щорічний побут на літнищі? — нехай на це веселе питання кожний відповість собі сам. Бо прилюдно такі запити ставити ніяково, може і завчасно.

МИХАЙЛО ОСТРОВЕРХА.

Фотомонтаж із Карпат

Дорогій Евридіці.

...Або, іншими словами сказавши, мішанина: природа, ковалик на ялиці, продавець часописів, усміх Анночки, рик сернюка, торсо гуцулки, а над усім: сонце! Ось і весняно-гірський картино-монтаж.

Навмисне від природи почину: вона тут повна владичиця-красуня. Живучи тут і ви стаєте частиною цієї природи. І які ви з цього приводу щасливі!

Ледві зазоріє, аж пташня такий счиняє репет, що зорі ніяковіють і в просторах юного дня тонуть.

Коли на сході запалає небо, наче авреол Беатріче Дантого, тоді цей галас пташні щасливою отарою у небо злітає.

Врешті, прудко, різко, шпарко з гамором продирає заспані простори перший промінь сонця. Треба бачити, як за цей промінь — тендітний та чисто дзвінкий! — хапається ковалик і:

дзень!
дзень!
дзень
дзень
дзень!...

Виразно чуєте, як ця пташка гатить у золото сонця, а іскри — гляньте: по росах ріжнотонно розсипаються.

На схилі гори гуцулик, пасучи корови, на сопілці виграє: мельодія крізь тілесно-білий серпанок квіту яблуні пливе до вас така інакша від сонця, що вже горить, палає.

Міст на Пруті як виходиться з Яремча.

Уже повний, стиглий день.

Сонця — люди в горах, як у старовину магії, до всього і на все уживають: живицю у лісі зі смерік і ту сонцем розпускають! Ходять люди на річку, яку теж сонцем нагрівають, купатись, то й там нічим іншим і не думають витиратись, а просто пахучим промінням сонця: тіло й дух бронзовіє!..

Вид, коли вертатися від водопаду Прута до Яремча.

Про суспільні боляки не стану говорити: як дитина по році науки в ямнянській школі каже: „штири, петь, деветь“, бо „так пані професорка каже; як...

Ні, цю сценку таки коротенько спишу:

— Титонь, папіроси, найновше ружне ґазети! Чи пан почебує...

— Ні! А той хлопчина, що вчора продавав часописи, де?

— ...Це вже на його місце — я.. — гордо відповідає мені, а до старої підрабінихи:

— Чи пані зменя 20 злотих?

— Та як? Та до старої жидівки по польськи?

— А що там буду з нею „патичкуватись“!

— Ну, а ти українець, чи поляк?

— Поляк!

Ясно, як по хроні! Що він, син кілька років тому зайшлих тут батьків, не може з ніким „патичкуватись“, бо проріже справу, як той гуцулик, його вчорашній попередник. Це що інакшого нормалізація... Але хто з характером — ніколи йому „патичкуватись“.

*

А сонце горить, аж небо дугою вигинається.

ПРИЇДЬ ДО ЧЕРЧА...

(Докінчення з 4-ої сторінки).

Черчі, а то й часом „сушать голови“ своїм чоловікам.

Коло купалень чудо архітектури, так званий „грибок“; це резиденція начального лікаря д-ра Осінчука.

Ідемо на джерела, оглядаючи по дорозі кльомби та дерева. Деякі смереки доходять уже до трьох метрів. „Треба було багато праці і терпеливости, — каже дир. Лепкий, — щоби виплекати деревину в парку“. І справді, хто не бачив перед кількома роками цих мочарів, на яких тепер повно зелені, тому важко повірити, що на місці, де тепер парк і будинки живця був тільки болотнистий майдан.

Минаємо джерело „Льоня“ — це улюблена вода жіноцтва і наближаємось, до славної вже на цілий край, мужеської девятки. Воду в шклянках подають нам малі селянські дівчатка, чистенько вдягнені в білих чіпцях. Панове пють девятку і чомусь підморгують до своїх пань. Напроти девятки, де колись селянки прали шмаття, йде робота. То під проводом дир. Бованка робітники кінчать працю коло ставка. Директори з гордощами оповідають, як то треба було підносити на цілий метер джерело, щоби наповнити став водою. У пляні : човни, штучні вогні, а може навіть колись „свято моря“.

Вже смерком вертаємось до „Палатки“. Сьогодні уперше музика і дансінґ. На салі сидять лікуванці, деякі вечеряють, інші грають по чверть гроша в карти, а ті, що можуть, танцюють. Перша забава безперечно вдалась. Три рази пригашувала черчанська електрівня світло, заки лікуванці і гості зрозуміли, що пора йти спати.

Нічого дивуватись — бо власне тим Черче й „бере“, що лікуванці почувають себе там як дома. І то все одно, чи цей лікуванець з котроїсь із національних меншин, чи „варшавіста“. Бо треба знати, що варшавських гостей та й взагалі з корінної Польщі буває нераз чимало. Щойно тут видно правдиву „нормалізацію“. Лікуванці Черча — це одна велика родина, зеднана спільним ґаслом: лікуватися, набрати здоровля, й у вільних хвилинах провести приємно час.

Помало гасне світло. Лікуванці розходяться і стає тихо. Тільки від джерел чути пісню.

Це богемістично настроєні гості не можуть рішитись йти спати в таку прегарну ніч. Спершу традиційні стрілецькі, потім народні пісні, врешті давній черчанський шлягер:

„Приїдь до Черча
Моя кохана,
До Черча любко
Моя прилинь.
Будеш у Черчі
З кохання пяна,
Зазнаєш, любко,
Усіх хотінь...

Пісня вривається і робиться тихо, тихо. Ціле Черче окутав сон. Ізза „Амати“ виходить круглолиций місяць і заглядаючи у вікна дискретно усміхається. **Р. Пашківський.**

На схилах, звалах гори поміж стрункі смереки ходить легко, як ласичка стрункa тай гарна Анночка і виводить самих стрілецьких пісень. А стан у неї, а торсо — єй-єй, що Петрарка й сонету досконалішого своїй Ляврі не втяв!...

*

В розпечену золоту прірву впало сонце. На землю, разом із запахом живиці, впали роси.

І сумерк — на одну, на другу, на третю смереку: і всі зорі запалив. Потім—поклався на вюнкі хвилі річки і поплив за прірвою, в яку сонце впало: ще там зорі засвітити.

Під лісом, над річкою, тускно рикає сернюк.

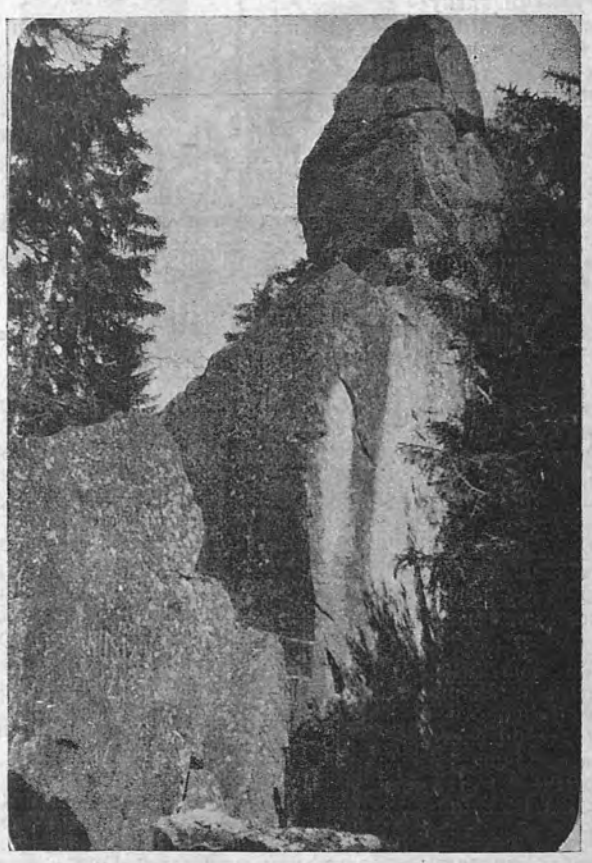
Вечір.

Тиша.

Лиш на беріжку прірви горобина білим квітом розпанахує сутінки ночі: банує.

Камінь Довбуша, 20. V. 1937 .

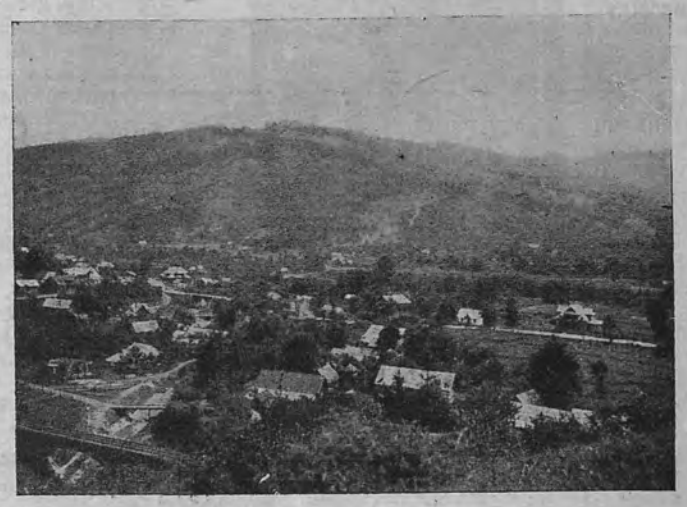
КРАСА НАШИХ ГІР

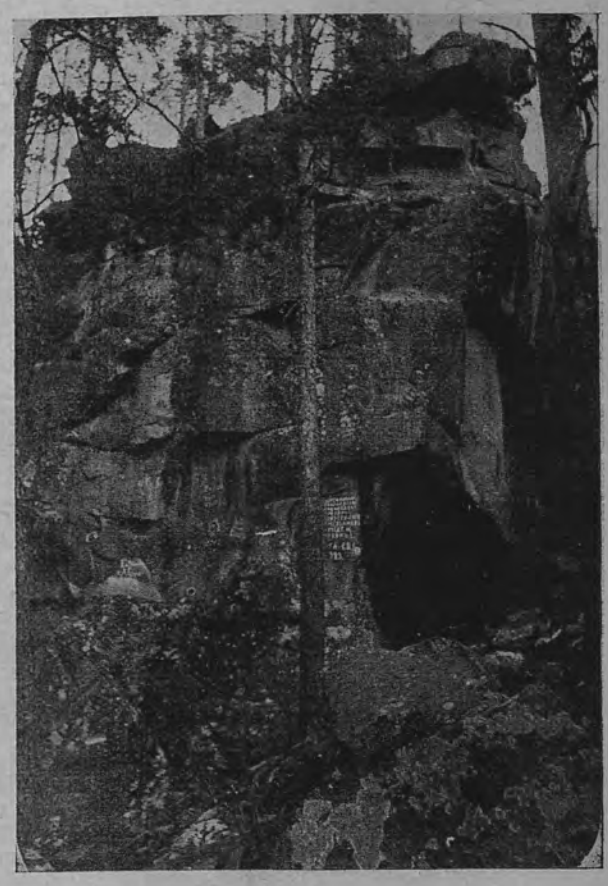
Білий камінь в околиці Дори. Кілька величезних камінюк на верху, звідки гарний вид на Делятин і долину в сторону рівнини.

Дора. Стежкою попри церкву веде дорога до Білого каменя і на Синянку. Залізничий шлях до Делятина. Направо верх Малява.

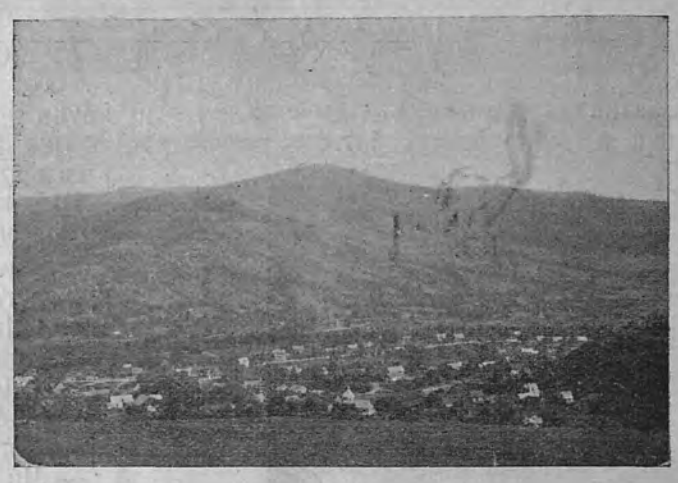
Дора — центр села. З рога наліво потік Камінка з залізничим мостом і другим до переходу.

Комори Довбуша між Яремчем і Ямним. Скеля з челюстю між камінюками великих розмірів. Між народом ходить про ті комори багато переказів.

Гірське пасмо Явірника. Вид зі Синянки.

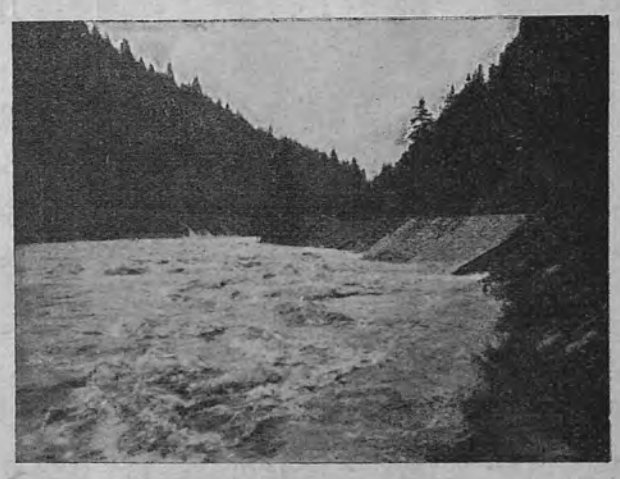
Вид на Дору і Маковицю з Попової гори.

Камінь Довбуша між Яремчем і Ямним.

Сам верх Явірника (1467 м.).

Підчас виливу Прута.

Вид з Маковиці на Явірник. Направо вгорі видно Хомяка.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячна . . . . 0.90 зол.
Чвертьрічна . . . 2.70 „
Піврічна . . . . 5.40 „
Річна . . . . . 10.— „

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодиноке число 2.50 Кч.

В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодиноке число 0.60 шіл.

В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення“) 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщується по вплаченні належитости готівкою або почтовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч“, Львів, Ринок 10. Тел. 11042.

„Nasoustritch“, Lwów Rynok 10. Pologne. — „Nasustritsch“, Lwów, Rynok 10. Polen.

Редагує КОЛЕГІЯ.
Друкарня „Львівська“, Львів, 3-го Мая 8.

Конто ПКО 153.558 „СМОЛОСКИПИ“.
За редакцію відповідає АННА МУЧІЙ-БОДНАРОВИЧ.

НАЗУСТРІЧ

ЧИСЛО (86) 14
IV-тий РІК
ДВОТИЖНЕВИК

ЛЬВІВ, 15. VII. 1937
ЦІНА 50 ҐР.

ЛІТЕРАТУРА ● МИСТЕЦТВО ● НАУКА ● ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

ОСИП БОДНАРОВИЧ

„ХЛОПЧИНА З СОНЦЕМ НА ПЛЕЧАХ“

Грудка землі на могилу Богдана Ігоря Антонича

Усі несподіванки, що їх нам раз-у-раз робить сучасне життя, таке повне несупокою й надшарпуючих нерви подій, вже до деякої міри притупили нашу вражливість і навчили нас глядіти на все зі стоїчним спокоєм та приймати навіть найважчі удари долі зі свого рода вирозумілістю. Та все-ж смерть Антонича була для нас дуже болючим ударом, тим болючішим, що відійшов від нас Антонич справді дуже несподівано. Вістка про його смерть ще навіть не вбилася нам добре у свідомість, ще усім нам, що його близько знали, здається, що ось він надійде, що ось — як це часто бувало — принесе новий вірш

Дарма!

Ще день, ще два й усвідомимо ссбі цей болючий факт, що Антонича вже між нами немає.

Вже не прийде більше.

А приходив так часто. Цікавився журналом, розпитував, що буде цікавого в числі. Приходив, як багато інших, а все-ж який дуже інакший він був від усіх інших. Бо про тих всіх інших не можна було ніколи сказати, які вони прийдуть. Раз вбігали розгукані з розсміяними очима, як стрінула їх яка радість, то знову приходили похнюплені, як часами доля не була для них ласкава. Та про Антонича можна було завжди сказати, який він прийде. Спокійний зрівноважений і легко усміхнений.

Був час, коли ми знали, що в Антоничевих близьких трапилося нещастя. Міг був прийти сумний, розбитий, зломаний... Ні той самий спокій на обличчі, та сама невиразна усмішка.

Було й таке, що Антонич мав причину до радощів... Але й тоді він приходив, як завжди, зрівноважений та легко усміхнений.

В одному зі своїх віршів він каже про себе:

А як зійшов із гір до гамірливих міст
у злиднях і невдачах не кляв ніколи
долі та не ганив,
глядів спокійно на хвиль противних
і урагани.

Справді! Від Антонича не чули ми ніколи нарікань на долю, на життєві обставини, чи хочби тільки на дрібні щоденні клопоти. Якась така дивна у молодім віці зрівноваженість та замкнутість у собі. Якесь таке „опанцирене“ серце, як він сам про те писав у своїй першій книжці віршів п. н. „Привітання життя“, яку видав, як двацятилітній хлопець:

Вітай життя! Що біль даеш і щастя
і красу
і сум і горе. В мені юний пал не
вмер ще.
Вітай життя! І на привіт тобі я по-
несу
мяке та в панцир крицевий закуте
серце.

Антонич про себе не говорив. Він про себе писав...

Від часу до часу він приносив два-три листки білого, аркушевого паперу, записаного його дрібним письмом. І щойно з тих листків ви довідувались про Антонича. За цілі роки знайомства ви ніколи не почули від нього слова про те, звідки він, які його родинні сторони... Але він чудово написав про те у своїх віршах:

Співучі двері, сивий явір,
старий, мальований поріг.
Так залишилися в уяві
місця дитячих днів моїх,
так доховала память хлопця
затьмарені вже образи...
— — — — — — — —
Тут сиве небо й сиві очі
у затурбованих людей.
Сльота дуднить і шиби мочить,
розмови стишені веде.

Богдан Ігор Антонич

Під сивим небом розстелилась
земля вівса та ялівцю.
Скорбота мохом оповила
задуману країну цю.
Як символ злиднів виростає
голодне зілля — лобода.
Відвічне небо і безкрає,
відвічна лемківська нужда.
— — — — — — — —
Земля не родить, віє вітер,
на полі мох, мов теплий одяг,
а люди, як в усьому світі,
все родяться, терплять, вмирають.
Пожежі й повені проходять,
лишаючи лиш пустарі,
рокочуть війни і минають,
зміняються володарі,
літа пливуть мов гірські води,
і про опришків дощ осінний
вже тільки спомини виводить.
Чимало бур так прогуло.
Лиш ти однакове й незмінне,
далеке лемківське село.

У щоденних зустрічах вам могло здаватися, що Антонич такий далекий від життя, що його ніщо не обходить, але його вірші вас переконували про те, що хоч його серце „в панцир крицевий закуте“ — то воно справді „мяке“, то воно дуже чутливе й відзивчиве на все, що діялося довкола.

Навчися лісової мови
із книги лисів та сарнят!
Виходить місяць до діброви
писать елегії на пнях.

Струмки полощуть срібло тиші,
в росі купається трава.
Хай найпростіші з всіх слова
у книзі лісу ніч напише!

Це одна з багатьох Антоничевих усмішок в захопленні природою. Але Антонич захоплюється усім. Він має особливий дар, який мають тільки справжні творці, знаходити й бачити в усьому красу.

Гляджу захоплений по оболоні
і слова вигукнути з уст не можу,
гляджу на тебе горду, гарну, гожу,
і як стоїш застигла у розгоні,
струнка Діяно з місяцем в долоні.

Рука пташиним вкрала легкість
перцям,
твій рух гнучкий розбурхує докраю.
Не бачу вже нічого більш, лиш знаю:
юрбу схвилюєш ти шаленим герцем,
моїм, неначе диском, кинеш серцем.

Чи чуєте, як схоплює тут поет звичайну для нас всіх картину дівчини - змагунки, що кидає диск?

А тепер послухайте іншого мотиву:

Мов свічка куриться черемха
в побожній вечора руці.
Вертаються з Вечірні лемки,
до хат задумано йдучи.

Моя країно верховинна, —
ні, не забуть твоїх черемх,
коли над ними місяць лине
вівсяним калачем!

І як той самий мотив поширюється, могутніє:

Боюсь згасити світло лямпи,
бо може стати ще страшніш,
і ніч, розкладена на ямби,
у серце вбилась наче ніж.

Ніяк заснути! Кличуть півні,
годинник бе і місяць лине.
Мій сон, мій голос неспокійний
в моїй трагічній Батьківщині.

Антонич — як багатострунна арфа. Найменший подув життя завжди зачіпив якусь струну, що відзивалася піснею. Можна б сказати, що Антонич не творив віршів, це тільки та багатострунна арфа відзивалася на кожний подув, — не могла не відзиватися.

Майнула подувом вістка про перемогу над Абісинією — з арфи лине пісня:

Об слово дзвонить слово — кусні
бронзи віщі.
— Співаю, не кляну
розгромленим полкам, пощербленим
рядам, потрощеним когортам!
Хвала усім, що з пристрастю цілують
сестру смерть на бойовищах,
а тим, що ляк в них, мов слимак
у мушлі, й гнуть тростини спин,
погорда!

Зачіпила свою струну й вістка про оборону Альказару:

На морі полумя міцне судно — не-
зламний Альказар
в тюльпанах тисячі експльозій, в квітах
зрослих з динамітів,
в короні із картечів, очервонений
сповитий в жар
на наших ось очах проходить прямо
з дійсности до міту.
В росі вогненній має мармурово-
камяне обличчя,
щоб дати ще одне свідоцтво людській
тузі за величним.

І хоч здавалося, що за тим зрівноваженим, із невиразною усмішкою обличчям, немає ніякого життя, то Антоничеві вірші говорили про щось зовсім інакше. Отой „хлопчина із сонцем на плечах“, той „пяний дітвак із сонцем у кишені“, отой „закоханий в житті поганин“ дуже любив життя, любив природу, любив сонце і живо реаґував на те, що було й діялося навкола нього. Але реаґував інакше, як всі ми, реаґував віршами.

Його справжнє життя — це були вірші, це була поезія.

І грунь і рунь і ватра у вертепі
і гарний світ удень і серед ночі,
і найгарніший, як лиш замкнеш очі.

І Антонич часто замикав очі, щоб бачити отой найгарніший світ. І тому він був такий дуже не від цього світу, тому це був справжній **поет.** Здавалося, що він жив з нами і серед нас, але насправді він жив у тому своєму світі, який був такий інший від нашого, такий повний неземських радощів і неземського щастя.

Той світ поезії був для нього всім. Без нього Антонич не міг обійтися...

Але-ж треба було жити у цьому дійсному, реальному світі. Треба було подбати про якісь засоби до життя...

Якось раз питаюся: тов. Антонич, чи ви внесли прохання в справі вчительської практики?

— Ще ні...

— Чому?

— Як піду на практику, а потім на посаду, то вже нічого не напишу. А я хотів би ще трохи написати.

Так важко було йому вийти з того свого світу поезії. І доля його пощадила. Не допустила до того, щоб він покинув той свій улюблений світ, не допустила щоб його розчавило жорстоке

(Докінчення на 3-ій сторінці)

БОГДАН ЖАРСЬКИЙ.

СЛОВО ПРО ПОЕТА

Б. І. Антоничеві.

Як сплети дум затиснуться на горлі
й ескадра мрій химерних надпливе —
у небо зір впялиться, наче корінь,
пройде його наскрізь, мов гострий сверл.

Де в вітрі розколихані пісні
все зацвітають квіттям мандрагори,
великий місяць сном позеленів,
горять зіниці, наче віщі зорі.

Знялась рука в нежданному надхненні,
мов слово ще незнаних молитов.
І знов думок співуче веретено
дзичить, співає і втихає знов.

Крізь виски кораблі химерних дум
впливають, і відходять, і співають
про рейди буресні, про штилю шкрум,
що спалюють серця в далекім краю.

Ніхто не спинить забагів поета.
Ніхто не втишить неспокійних слів,
що, мов розспіваний букет комети,
по небі чорнім дзвінко пролетів.

Надхнення мить солодка і болюча,
як родиться гимн болю і жаги,
щоб пролетіти місяцем падучим
на вічности незнані береги.

Нема межі для поетичних льотів.
Його думок струнчасті кораблі
ніколи не замкнуть свій дужий мотор
при пристанях затишної землі.

Ширяти все йому в ясній блакиті.
Горіти все йому палким вогнем,
що спалює на попіл зеленець
пянкого і неспілого ще літа.

І як думок розспівані когорти
тріюмфну браму мізку перейдуть,
затихнуть, зможе він сказати гордо:
я путь скінчив... Але як молоду

його дорогу блиском перетне
Великий Бог і стане пропасть зимна
йому і ніччю, чи світанком, днем,
яким йому тоді співати гимном?

Коли не видно осяйних комет,
як смерти тінь нависне над землею,
на груди голову складе поет:
о, земле, будь коханкою моєю!

Корінням в землю він врасте
(як сам сказав) в стіні крутої штольні...
Чому життя поета молоде
таке коротке і таке бездольне?

М. ВОЗНЯК

Українські пісні польського священника

Биковський подав також у своїй статті в українському оригіналі та в польському перекладі „одну з удатних його спроб", написану з приводу секвестру на маєток Ржевуського. Свій вірш уклав Комарніцький в уста Жеребка, вірного товариша Ржевуського, колись козака, а потому бедуїна, що промовляє до свого пана. Цю пісню чув Биковський, як її співав торбаніст князя Романа Санґушка, син емірового торбаніста, й подав із неї ось які вивирки:

О, тепер, батьку Ревухо,
Злидні нам всім допечуть,
Тепер опустимо ухо,
І вірні ся розтечуть.
Не маємо своєї хати,
Тепер і харчів не мати,
Ні сукмани на хребет,
Що бідні маєм чинити?
Не маєм звідки прожити,
Либонь підем на шербет?
Вже власть тобі відіймали,
Тепер ні цабе ні соб;
Тепер ми зовсім пропали,
Хоть почухаймося в лоб.
Подумаймо, що з нас буде,
Як скепкують собі люде,
Як з пяного чумака,
Що прогуляв мажу соли
Та й пустився босий, голий,
Танцювати тропака.
Нема хліба, нема хати,
Нема до чого ся взяти;
Вже тринадцята зима,
Як шляємось без талану,
Як чужому служим пану,
А грошей біс давно ма.
Батьку! Коли б депутати
Та й комісії презес
Хтіли науки зважати,
Що ти з Араб'ї принес,
То б тебе не виганяли
І декретів не писали,
Змовившися всі в шести;
Бо хоть здатись на суд бабський,
То нема, як по-арабський
Адміністрац'ю вести.

— — — — — — — —

Тілько що їм говорити
О арабській мудроті?
Нема з ними що чинити,
Помрачені в темноті.
Був же хто з них в Палестині,
Або в глибокій пустині,
За пісками... аж там геть!
Де каміння без травиці,
Де ані краплі водиці
І не росте очерет?
Чи кочували на полі,
Строїли чердак, шалас?
Гуляв котрий в Анатолі
На конику Адабаш?
Чи виправляв свою руку,
Бросав списи, кидав з луку,
Зубами кинджал держав?
Обчеркався талізманом
До схід сонця над Диваном,
Щоб в нічім не потерпав?

— — — — — — — —

Чи був который еміром
Бедуінським в Бесаріб?
Чи курив люльку з везиром,
Бачив Магомедів гріб?
Чи провожав каравану
З Мезарібу до Адану,
Бачив Джалі та й Кааб?
Чи мандрував через спеки
З поклонами до той Меки,
Де молиться всяк араб?
Чи ходив котрий з завойом,
Кинджал, бороду носив?
Був одіт турецьким стройом,
Чи в мечеті голосив?
Знає-ль письмо в Алькорані?
Сидів з турком на дивані,
Чи їв турецький шупень,
Бачив він серай султанський,
Або обряд музулманський?
Спитай!... а стане як пень.
Других беруться учити,
А самі темні, як ніч;
Може схотять ще зробити
З ділами незгідню річ?
Щоби реєстри списати
І всі гроші їм віддати, —
Чи чував ще хто коли?
Щоб крім праці і роботи
З дідича збирати щоти
Як за коні і воли?
Мали б тобі, батьку любий,
Докучати цим пустим,
Потягати до рахуби,
Мазать чорнилом густим?
Лучче посідлаймо коні
Заберім списи в долоні
Та й махаймо на Епір.
А як помре твоя мати,
Тоді вернемся до хати
І покажем що емір!..

Згадка про трицяту зиму помагає означити дату вірша Комарніцького. Це найправдоподібніше зима 1830 р., бо Ржевуський виправився у свою авантурничу мандрівку до Арабії під кінець 1817 р. Наведені вривки заразом цікаві з того боку, що показують, під яким сильним впливом Енеїди Котляревського був їх автор.

Девять років перед тим, як Биковський навів вірш Комарніцького в „Клосах" 1879 р. й у відбитці п. з. **„Trzy epizody z dawnego życia szlacheckiego"**, надрукував його Л. Семенський в основному тексті в польському перекладі, а в нотці в українському оригіналі в брошурі п. з. **„Wacław Rzewuski i przygody jego w Arabii opowiedziane z pism pozostalych po nim"**. (Краків, 1870).

Дотеп і гумор Комарніцького годив не раз старих дітей — приятелів: Ржевуського, що бажав турчити, й Падурру, що хотів козачити. А що Комарніцький був в останніх роках життя Ржевуського його невідступний товариш, не диво, що біографи Ржевуського завдячують Комарніцькому неодну інформацію. Та відіграв він іще далеко цікавішу ролю у відношенні до Ржевуського. Низка польських поетів оспівувала Ржевуського: Мицкевич відмалював його фантастичну постать у своєму чудовому „Фарис-і", В. Поль аж у трьох віршах узяв за тему його діла, співав про нього Словацький, Міхал Будзинський присвятив йому довшу поему байронівського напрямку, став він джерелом полету й для інших польських віршарів, а в українській мові складали вірші про нього Падурра (Золота Борода) й головно Комарніцький, що був немов надвірний поет-віршар Ржевуського.

За те дослідники мовчать про якусь поетичну чи віршарську творчість Грегора Відорта. З власних слів Тимка Падурри в примітці до **„Pieśni kozack-oї"** у варшавських **„Ukrainkach"** із 1844 р. відомо, що під його голос списав ноти до його поезій Вацлав Ржевуський, а деякі з них повиправляв Кароль Ліпінський, отже Відорт виконував лиш те, що інші підклали під ноти. Таким робом відразу відпадає композиторська праця Відорта при двох піснях із його репертуару, т. зв. „Пісні Відорта" й „Золотій Бороді". Не чуючись покликаним вирішувати, чи Грегор Відорт узагалі що компонував, я не можу ніяк погодитись із думкою про нього як віршаря, бо „Пісньо Відорта" це дороблений вірш Падурри, а приписані йому пісні „Подорож Вацлава Ржевуського" й „Спів Ревухи", надруковані в статті Русова в „Кіевск-ій Старин-і" й потому в статті Бояна-Лисенка в „Зорі" так тісно вяжуться мовою, висловами, стилем і настроєм з наведеними вище віршевими вивирками Комарніцького, що їх треба признати за плоди його пера, написані перед віршем, з якого наведені вище вивирки.

Нажаль пісні Комарніцького дійшли до нас, так сказати б, з других і дальших рук. Вірну оцінку його як поета-віршаря можна б подати, маючи в руках первісні тексти його писань, як вони вийшли з-під його пера, бо другі й треті руки й усна передача псували мову й розмір його віршів. Нажаль мої пошукування знайти рукописи Комарніцького не увінчались успіхом.

Що не віднайшлись твори Комарніцького, того жалував уже Зигмунт Мілковський (Теодор Томаш Єж) у своїх споминах, **Od kolebki przez życie"**. Оповідаючи про свої враження з Сарацеї згадав і про Комарніцького, христячи його через забуття „К. Комарніцьким" (Т. І., с. 31). „Я повинен — згадував Мілковський — пригадати собі й ксьондза К. Комарніцького, що сидів якийсь час на парохії в Рибниці, творив вірші по-польському й по-українському **(po rusku)** і полював. Був то завзятий мисливий... Ксьондз Комарніцький часто відчитував у Сарацеї свої твори. Його поезії не доступили чести друку і їх, здається, не відшукати. Шкода! — Шкода тому, що до станіславівської доби відносяться вони, як твори Паска або Вацлава Потоцького до макаронічної доби: були писані не згідно з правилами офіціяльно признаної риторики. Ксьондз віршував не для друку. Вірші часто укладались йому самі. Раз ідучи з Рибниці до Сарацеї, затримався при придорожній капличці з статуєю св. Миколи та скарбонкою, й олівцем написав на стіні:

Дурно тут стоїш Миколо,
Тепер в цілім світі голо:
Ліпше іди ти до хати,
Бо нема тобі що дати.

Неконче радо приймали його вищі сфери духовної влади задля ліберальних засад, які визнавав і проповідав. Тому часто позбавляли його парохій, навіть засуджували його на реколекції — він відсиджував їх і не поправлявся. З Рибниці перейшов на парохію до Савраня; капелянував при Вацлаві Ржевуському (емірі). Шляхта дуже любила його" (сс. 32—33).

Мілковський оповів також, що „ксьондз Комарніцький недовго попасав на мясківській парохії. Пішли на нього до капітули денунціяції і скарги від побожних душ; на додаток виголосив казання, не конче поправне щодо канонічних законів; отже не зважаючи на те, що приймав біскупа, коли він приїзджав до Мясківки на посвячення нового костела, його позбавили парохії й засудили на реколекції. Одначе не хотілось йому вже, не знати котрий уже раз, відбувати реколекції. Замешкав у Городищі в Закшевських і в них закінчив життя. Коли я пізнав його, — писав Мілковський — була це людина коло шістьдесятьох років, висока, грубокостиста, широкоплечиста, стягнутого і суворого обличчя. Говорив басом. По ньому мусіли лишитися рукописи, про які знає щось родина Закшевських. Писав по-польському й по-українському (po rusińsku) його праці були б цінним матеріялом до історії культури провінції, бо була це дитина Поділля, викормлена „молоком дум і молочем квіття" рідної країни" (с. 159).

Максімов не перший обвинувачував польських панів на підставі слів пісні, яку склав про Устима Кармелюка Ян Комарніцький. На підставі мотивів популярности Кармелюка в пісні про нього вже перед тим Костомарів у полеміці з Падаліцею поставив в „Основі" без загикнення „імя Кармелюка поруч із відомими діячами боротьби українського народу з шляхтою". Та найрізкіше виступило непорозуміння з піснею та її героєм 1936 р., коли большевицький автор Андрій Хвиля уважав за потрібне видати агітку „Устим Кармалюк", у століття його народження, з подібними думками, як: „Пануючі тоді класи намагалися виставляти Кармалюка, як карного розбійника, який, мовляв, грабував усіх і лив людську кров. Але це не так. Не такої думки про Кармалюка народ. Народ в своїх переказах, піснях і спогадах показав в іншому світлі постать Кармалюка" (с. 7). До агітки Хвилі додані тексти сімох переказів (сс. 101—107) і 22 варіянти пісні про Кармалюка (сс. 111—126), яку склав „український народ" — Ян Комарніцький. Кінець.

ДР. Є. ГРИЦАК.

Що читає тепер наша шкільна молодь

Що читає в сучасний мент наша молодь, що її захоплює і навпаки, як ставиться вона до нашої давнішої й теперішньої літератури та до літератур чужих, ось проблема, що повинна цікавити не тільки самих батьків і педагогів, але й ширші кола нашого громадянства, а також наших авторів і видавців.

Загально можна сказати, що молодь наша, як і молодь інших народів, воліє літературу новішу, ніж давнішу, шукає в літературі тем свіжих, нових, цікавих, актуальних, воліє жваву акцію й нові проблеми та ідеї в літературних творах, взагалі коротко сказавши, давніх творів учні не люблять, але й нові не завжди в силі їх притягнути, тому шукають ще чогось нового. Давніша література не імпонує вже сучасному поколінню і нпр. твори М. Вовчка, І. Н. Левицького, П. Мирного, Б. Грінченка, навіть подекуди й Франка, це здебільша уже архівальна старовина, що її читають старші учні тільки з обовязку. До творів найновішої доби ставляться старші учні вже прихильніше, їх вони швидше й радніше позичають, але до деякої міри розчаровуються, бо не знаходять у них здійснення своїх побажань, не мають там своїх тем. У висліді шукають чогось іншого, звертаються до літератури чужих, а з свого рідного письменництва мало користають. Може одною з причин цього сумного явища є й те, що в нас загал ставиться неприхильно до сучасного літературного дорібку. Нераз чує молодь від старших людей: „У нас тепер нічого цінного нема" і часто приймає ці слова за правду.

На основі анкети, що її перевів я з учнями 8-ої кляси української державної гімназії в Перемишлі, найпопулярнішим письменником у молоді є І. Франко, що одержав 21 голосів на всіх 34, далі йде У. Самчук (17), О. Кобилянська (16), Леся Українка (13), Б. Лепкий (13). Інші менш популярні, н пр. М. Коцюбинський (9), Ю. Горліс-Горський (8), І. Н. Левицький (7), В. Пачовський (7), а навіть А. Чайковський (8), що його так дуже, захоплено люблять і читають молодші учні. Зпоміж поодиноких творів цих письменників найбільше голосів придбали: у Франка „Мойсей" (7) і „Борислав сміється" (8), Самчука „Волинь" (17), Кобилянської „В неділю рано" (11), Лесі Українки „Лісова пісня" (13), Б. Лепкого трильогія (13), І. Н. Левицького „Причепа" (7), В. Пачовського „Розсипані перли" (7).

Подібне розстрілення голосів бачимо і при розгляді польської літератури, що з неї учні читають багато і примусово й добровільно. Нема тут письменників, що здобули признання безсумнівною більшістю голосів, бо найбільше голосів (12) одержали М. Родзевичівна і Б. Прус, після них ідуть теж два старші з теперішнього становища автори С. Жеромський і Е. Оржешкова (по 7), Вайсенгоф і Г. Сенкевич (по 6), а з новіших Марчинський (8), К. Макушинський, А. Осендовський, І. Віктор. Цікаве тут явище: вибрані письменикки це з одного боку великі гуманники (з виїмком Г. Сенкевича) й талановиті оповідачі, що в них оригінально схоплені національно - суспільні проблеми, а крім цього жива акція й гарні чи сильні характери. Молодші польські письменники притягають молодь новими сюжетами, могутнім духом свіжого життя та напрямними сучасного світового ритму й розгону. Може не без значіння й те, що в творах польської літератури більше бадьорости й картинности та життевої енергії, замість безнадійносумного тону й настрою або сентименталізму чи хуторянства наших повістей. Чистий ідеалізм, високий моральний рівень та патріотична тенденція творів нашої літератури, це великі притяжні сили, але цікавість сюжету творів, свіжість мотивів, добра повістярська техніка та бадьоро-оживний тон і ширші горизонти авторів теж необхідні чинники для творів, що мають здобути собі прихильність і любов читачів, а в цьому числі й молоді.

Справжньою хаотичністю відзначається голосування молоді на закордонних письменників. Тут бачимо багато прізвищ, а при кожному мало голосів. Найбільше, порівнюючи голосів здобули: П. Меріме, Дж. Льондон, К. Дойль, Гі де Мопасан, Е. Золя, Р. Кіплінг, Ф. Шіллер. Причина цього та, що учні мало читають чужих авторів, мало їх є у перекладах на нашу мову й важче їх дістати. Цікава повна нехіть до творів російської літератури в противенстві до старшого, передвоенного покоління, що залюбки читало Достоєвського, Тургенева, Толстого, Андреєва, Чехова й і.

Що середнешкільна молодь любить нових авторів та більш цікавиться ними, бачимо і з того, що щораз частіше займається ними в своїх відчитах і рефератах, значить там де має свобідний вибір тем. Напр. в Україністичнім Гуртку, що дуже інтенсивно працює при читальні української перемиської гімназії, на загальне число 59 відчитів, що з них багато було присвячених окремим темам з ділянки культури, мистецтва тощо, 12 мала за тему творчість найновіших письменників і поетів, а саме поетів: М. Семенка, Антонича й С. Гординського, з критиків М. Євшана, з прозових письменників: О. Турянського, Ю. Опільського, Г. Косинки, О. Вишні, Р. Купчинського, Г. Костельника й і., а з чужих письменників реферовано творчість П. Меріме, Велса і останнього нобелівського лавреата О' Нейля. Літературні нагороди останніх 3-ох років викликують живе зацікавлення і серед шкільних мурів. Молодь читає наших лавреатів, а твори І. Вільде й Н. Королеви мають більше прихильників ніж противників серед молоді. З літературних журналів читає молодь „Назустріч" і „Вістник", а з інших „Життя і Знання" та „Літопис Червоної Калини".

Стефаник у Кракові

Репродукуємо на цьому місці дві світлини, що їх надіслав нам до використання Вп. П. Проф. Богдан Лепкий.

Перша — це Василь Стефаник і Богдан Лепкий у 1900-ому році. Богдан Лепкий був тоді вчителем у гімназії св. Яцка в Кракові, а Стефаник студіював медицину. Світлина зроблена у фотографічному заведенні Зебальда, якого Стефаник дуже собі хвалив як фотографа, бо казав, що не прикрашує людей і не робить їх важними.

Друга світлина — це камяниця в Кракові, в якій мешкав Стефаник як студент медицини. Ця камяниця сьогодні трохи відновлена і перебудована, стоїть на розі вулиці Любич і Аріянської. Кімната Стефаника на першому поверсі зазначена стрілкою. Тут, при вікні, написана збірка „Камінний хрест", що її видав М. Яцків. Зі Стефаником мешкав у тій кімнаті його приятель, Сафат Шмігер. На партері мав пізніше свою лікарську канцелярію і мешкання, у якім помер, д-р Смолин, товариш Стефаника, з котрим Стефаник вчився до першого ригорозу і разом з ним здавав.

НОВИНА! **НОВИНА!**

ЦІНА ЖИТТЯ

збірка лікарських нарисів, якої автором є лікарка-письменниця

Д-р СОФІЯ ПАРФАНОВИЧ

Нова, небуденна тематика, важливі проблеми народин, життя й смерти в мистецькій літературній обрібці й вибагливому зовнішньому оформленні—це прикмети книжки, що є рідкою появою на нашому книгарському ринку.

Окладинку і численні ілюстрації в тексті виконав мистець Микола Бутович. Книжка друкована на прегарному папері— 250 сторін 8-ки коштує 3 — зол. Набувати у всіх книгарнях.

„ХЛОПИНА З СОНЦЕМ НА ПЛЕЧАХ"

(Докінчення з 1-ої сторінки).

життя, і забрала „пяного дітвака із сонцем у кишені" з цієї долини сліз.

У першій своїй збірці Антонич писав:

Запрягти до саней чотири чалі коні
і в чвал, і в чвал!
Навпростець переїдемо всі перепони,
здобудемо
життя фінал.

Розпускають коні сиві гриви,
пара з уст мов дим.
З рвучим вітром буйногривим/
Бути вічно юним,
вічно молодим!

І знову доля була така дуже ласкава для нього: він справді залишиться для нас вічно юним, вічно молодим, бо таким від нас відійшов.

Вибираюся в далеку подорож і рож
не дасть мені ніхто
й не бажаю ні від кого я нічого й вже
ніщо мене
не лякає...

писав на провесні свого життя. І ось він справді вибрався в далеку подорож. І вже більше не прийде до редакції, вже не спитає „що нового?" І вже не принесе нам своїх соняшних ревеляцій з того світу, що його можна оглядати тільки з замкнутими очима.

Осип Боднарович.

ЛІТЕРАТУРНА ХРОНІКА

Метерлінк розміркоьує над смертю. Моріс Метерлінк видав нову книжку п. н.: „Тінь крил". В ній, як і в попередній своїй книжці п. н.: „Пісковий годинник" Метерлінк роздумує над проблемою смерти, шукаючи її розвязки на найріжніших шляхах, від астрольогії по спіритизм.

Літературні нагороди ім. Барту. Французька Академія створила три літературні нагороди з фондів, які зібрала з ліцитації чудової бібліотеки, що її передав Академії своїм заповіданням Людовик Барту. Тих фондів назбиралося кілька міліонів франків.

Історія італійської літератури. В Месині появився великий том знаменитого італійського критика Атілія Моміліяно, посвячений історії італійської літератури п. н.: „Історія італійської літератури від початків аж до наших днів". Інакше як у більшості книжок того роду покладений тут натиск на найновіші часи: коли найстаршій літературі, V—XII в., посвячено всього шість сторінок, часи після Кардуччі заняли 150 сторін.

Німецька академія в Нюйорку. Заходами американського товариства прихильників німецької культури повстала в Нюйорку літературна „Німецька Академія". Головою Академії став Томас Ман, а її членами, між іншими, є: Фойхтвангер, Франк, Фройд, Губерман, Клемперер, Гайнріх Ман, Ользен, Райнгардт, Толлер, Верфель, Арнольд Цвайг; секретарем Академії є князь Губерт ф. Лєвенштайн.

Спогади зпід пяти орлів. Появився том спогадів з років 1916—1936 секретарки Ізадори Дункан і Єсенінґ, Льолі Кінель п. н.: „Під пяти орлами: моє життя в Росії, Польщі, Австрії, Німеччині й Америці, 1916—1936".

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

Повідомляємо тих Шановних Передплатників, що досі ще не отримали річників премій й премій з льосування, що ті премії будуть вислані найдальше до кінця липня ц. р.

Затримка вийшла з причин незалежних від Адміністрації.

ІЛЬКО БОРЩАК

УКРАЇНА В ПАРИЖІ

МАНДРІВКИ І СПОМИНИ

II. Яків Шульгии перед париським судом

Дня 31-го березня 1877-го року О. Терлецький писав з Відня до Драгоманова: „У вчорашніх телеграмах в тутешніх газетах прочитав я таку телеграму з Парижа:

„Російський студент Шульгин, якого заарештували в неділю підчас маніфестацій, що мали місце після викладу Віктора Гюго, засуджений на місяць вязниці".[1])

Мова йде тут про Якова Шульгина, відомого діяча старої київської громади і приятеля Драгоманова, який перебував узимі 1877-го року у Парижі, де його зустріла неприємна пригода.

Сухі судові акти „Palais de Justice" оповідають про засідання „кримінального суду" 29-го березня, якого героєм був Яків Шульгин. Справу розглядали в 11-тій салі, яка і досі, очевидно, існує в такому самому вигляді; головував якийсь радник Blain de Gormiez.

Акт обвинувачення твердить: „У неділю, 25-го березня, коло 4-ої години, велика юрба зібралася біля театру „Chateau d'Eau"[2]) чекаючи виходу Віктора Гюго та Люі Бляна, що мали виклад на користь ліонських робітників.[3]) Юрба збиралась зробити овацію промовцям.

Поліційні агенти хотіли розігнати юрбу, яка заповнила вулицю, але зустрінули спротив. Багатьох тоді заарештували й повезли на поліцію, потім їх звільнили крім двох, що сьогодні знаходяться перед судом, обвинувачені в тому, що бились з поліційними агентами".

А далі протокол засідання оповідає: „Перший обвинувачений це молодий росіянин, Яків Шульгин. На запит голови суду про мету його приїзду у Францію він відповідає, що приїхав учитися. — Я — каже він — пішов на виклад у „Chateau d'Eau". Побачивши що агент заарештував мого земляка, я наблизився до агента і спитав його про причину арешту, щоб повідомити його дружину. Тоді агент і мене заарештував.

Голова: Ви вдарили агента ногою?

Обвинувачений: Пане голово, запевняю, що ні. Агент підняв мене і, можна сказати, поніс зі собою. Може тоді я зачепив його ногою, але мимоволі і я присягаю, що не мав бажання його вдарити.

Адвокат Шульгина Енгегард прохає суд відкласти справу на тиждень, щоб вислухати префекта поліції щодо інструкцій, які дав своїм агентам.

Суд відмовляє.

Головний свідок, поліційний агент, якийсь Фльорет, зізнає: „Я кілька разів казав обвинуваченому, щоби він відійшов, але на це дістав відповідь, що вулиця вільна для всіх. Тоді я запропонував йому піти зі мною до комісаріяту. Він відмовився. Я взяв його за руку, щоби завести в комісаріят, тоді він ударив мене в ногу".

Другий свідок — не хто інший, як професор Зібер, член старої громади і відомий дослідник - економіст, що перебував тоді в Парижі і був присутній на вічу, викликаний головою трибуналу, ствердив таке:

— П. Шульгин запитав агента, чому він заарештував одного з наших співгромадян, тоді цей агент відповів: „Хочете, щоби і вас заарештували"? І справді він негайно заарештував п. Шульгина, підніс його догори і можна сказати відніс до комісаріяту.

Голова: Чи обвинувачений вдарив агента?

Проф. Зібер: Ні, я це стверджую.

Тоді підійшов новий свідок, теж українець, що теж перебував тоді у Парижі, а саме професор Мищенко, відомий дослідник старовини (у протоколах він фігуруе як „Mitchenkoff, professeur a Kieff". Проф. Мищенко був якраз тим співгромадянином Шульгина, якого агент заарештував першого

„Я — казав він — був заарештований і знаходився у комісаріяті саме тоді, коли привели туди п. Шульгина. Поліційний агент, що привів п. Шульгина, обвинувачував його в тому, що він вдарив його ногою , але п. Шульгин відповів, що він не знає, чого від нього хочуть: він нікого не вдарив".

Інший свідок, студент Ебозов, очевидячки якийсь росіянин, казав: „Я вийшов зі зборів, коли хтось казав, що Віктор Гюго та Люі Блян вийшли з театру через двері, що виходять на бічну вулицю і що можна їх не чекати. Юрба почала тоді поволі залишати площу, як нараз прибуло яких 25 поліційних агентів. В цю хвилину я побачив, як арештували мого співгромадянина Мищенка не бажаючи слухати його пояснень. П. Шульгин тоді наблизився до агента, що арештував Мищенка та запитав у нього про причину арешту. Агент відповів: „Я вас теж заарештую". У цей мент кілька агентів схопили Шульгина, піднесли його догори й привели до комісаріяту".

Голова суду покликав дружину професора Мищенка, що мала тоді 19 років. Вона ствердила: „Я вийшла зі своїм чоловіком зі зборів, але юрба нас розлучила і його заарештували. П. Шульгина, що хотів дізнатися про причину арешту, у свою чергу заарештували. Поліційний агент твердив що п. Шульгин вдарив його ногою, а цей категорично спростовував обвинувачення, додаючи, що не розуміе, чого саме від нього хочуть".

Новий свідок, уже француз, Colignon, адвокат, головний редактор досить відомого за тих часів журналу „La vie litteraire" заявив: „Я знаходився в комісаріяті, коли агент у грубій формі привів туди п. Шульгина, якого обвинувачував, як і тепер, але п. Шульгин протестував щиро проти цього. Його протести не залишали жадного сумніву що до того, що він невинний. Зрештою замість усяких доказів поліцай показував трохи.. сміття на своїх чоботах.

„Palais de Justice"

На цьому скінчились допити свідків. Прокуратор Symonet очевидно, підтримував обвинувачення, адвокат виголосив промову, тексту якої нажаль я не знайшов, і суд спокійно засудив бідного Шульгина, певно невинного, на місяць вязниці та ще на гривну 100 фр.

Можна сказати, що Яків Шульгин упав жертвою реакції, що тоді вела останній бій із французькими демократами. Бо віче, на якому виступали Віктор Гюго і Люі Блян, що так дорого коштувало Шульгина, було неабияке, але мало деяке історичне значіння. Великий французький поет і великий промовець Люі Блян закликали до обєднання республиканців. Хоч Франція була вже шість років республикою, але монархісти не тратили надії змінити режим.

Ось що читаємо про це віче в „La vie litteraire" з дня 5-го квітня 1877 р.:

„Як тільки Гюго почав промову, якийсь подув пройшся по наших головах. Голос великого промовця зворушив нас до глибини душі і ми слухали його з жадобою, коли він говорив про мир, про союз народів, про зеднані держави Европи... Нехай живе Республика! Нехай живе Віктор Гюго! — гукала ціла саля"...

Не без мелянхолії переписуємо оці слова про мир, про союз народів... Сучасники українського зриву, свідки мировоі конференції 1919-го року, ми знаємо, кілько варта були ці гасла, в які, очевидно, Гюго та його авдиторія тоді щиро вірили. Вірив у них певно і молодий українець Шульгин, що слухав Гюга. Іронія історії захотіла, що півстоліття пізніше син цього українця міг бачити в тому самому Парижі, як здійснився „союз народів". Маємо на увазі Олександра Шульгина, члена української делегації на мировій конференції 1919-го року, саме сина Якова Шульгина...

Справа Якова Шульгина не закінчилася в суді, а знайшла відгомін у пресі і навіть у мійській раді. Права газета „Le Français" розпочала зприводу цього інцидентну кампанію проти чужинців, вимагаючи від уряду „енергійних засобів". Орган радикалів „Le Rappel" навпаки: заатакував префекта поліції за поведінку його агентів. Одночасно деякі члени міської ради, очевидно з лівиці, оголосили протест, вимагаючи пояснень від префекта поліції. На це поміркований „Journal des Debats" відповів, що міська рада не має права звертатися до префекта у справі арештування студента Шульгина. Єдиний, хто компетентний звертатися в цій справі це „князь Орлов", тобто російський амбасадор...

Сумніваємося, чи тодішня Rue Grenelle (осідок російської амбасади) турбувалася дуже арештом Шульгина та ледви чи останній бажав собі такої інтервенції. Це-ж був приятель Драгоманова, якого акції стояли вельми низько у російського амбасадора, щоб не сказати більше.

[1]) Акад. К. О. Студинський. Галичина й Україна в листуванні 1860—1880 рр. Ст. 253.

[2]) Тепер вже нема цього театру.

[3]) В Ліоні тоді відбувалися голосні страйки.

РОМАН РОМЕН

7

Над Евфратом

V

Шейх Аз Адін Аль Кассас стояв біля водочерпалки. Стояв високий і струнький під пальмою, ніби пасинок відрослий від пальми. Сніжнобілий, шовковий регаль[1]) спадав на його плечі та груди, як листя пальми, побілене від сонця та посухи, звисало вділ. Ясно-руда борода шейха стирчала вперед, ніби задертий хвіст у білки. Із пальми звисала руда борода дактилів, що запікаються в сонці. Від розпарених дактилів нісся пряний запах і наводив на шейха спокій ситости й заможности.

Сперся шейх об пальму і водив очима за ослом, що ходив кругом коливорота. Осел тягнув за собою жердку, а жердка повертала звільна коливорот. Від ріки був прокопаний канал, а на каналі велике колесо з черпаками. Системою передачі з колеса на колесо деревяна машина була збудована так, що осел ходив кругом стовпа коливорота і машина працювала. Так ходить конина на ярмарках довкола карузелі.

— Пі-і-і-ррр!... Пи-и-ирр!...

Дерево скрипіло протяжно далеко в степ. Скрипіло, співало, плакало, іржало, вільно-повільно, і без кінця.

Черпаки наповнялися водою, з колесом підіймалися вверх, виливали воду в деревяне корито і вода бігла коритом до баштану, поливаючи зівялі на сонці дині.

Осел бігав однією доріжкою, витоптаною глибоко в землі, вистеленою власним гноем, все в колісце і в колісце. Бідний осел-автомат із завязаними очима. Він навіть не бігав, він зовсім не ворушився, а гнала його чужа сила. Осел був мертвий автомат, частина машини. Він був за морду привязаний до тички, що була вище його голови. І коли знесилений хотів зупинитися і опустити вниз втомлену, важку голову, гнучка тичка підстрибувала, шнур тягнув морду вверх і ослові здавалося, що хазяїн шарпає його вперед. І він знову біг і біг безупину. Ніхто не пожалів його, ніхто не заглянув до нього за ввесь день. Шнурок усе підривав його морду вперед і йому завжди здавалося, що його гонять, бо очі були завязані. І він усе біг і біг, ніби те „перпетуум мобіле".

Так пробігає осел увесь день без погонича, або з жорстоким погоничем — обманом, доки вистачить сил, доки не підкосяться ноги і не впаде бідолаха без духу.

Водочерпалка з ослом, це не видумка шейка Аз Адін Аль Кассаса. Цілі століття черпає осьтак воду з ріки вся околиця. Воду треба підняти на вище положені місця і полити суху землю.

Шейх Аль Кассас не жаліє осла. Він знає, що всякому своя доля, а ослові осляча. Муха дзикає довкола його голови, дзикає наперекір нестерпному скрипінню розісохлого дерева. Шейх думає: А чи люди не живуть отак, як цей осел на мотузку? Все життя пробігають на своїй доріжці, все в колісце, все в колісце, і все розтоптують свої власні сліди. І їм здається, що вони біжать уперед, що вони бороздять нові дороги, а вони все в колісце, все в колісце. І від натуги роблять боками, як і отой змарнений осел. Не знає сліпий осел, що за сила гонить його вперед. І ці люди не знають, що за сила каже їм жити і змагатися за завтра, за післязавтра, за все життя. Аж сил не стане, і тоді...

Думає шейх так невесело, нудно і їдко, як їдко рипить, скиглить машина і все іще дзикає нахабна, божевільна муха.

Та ось — стрепенувся шейх, забув мигом свої думки, осла і коливорот. Йому здавалося, що він бачить на стежці, поміж кукурузами, молоду степову ланю, що обнюхує тривожно кукурузи та обїдає з них цвіт. Шейх протер очі, іще раз пильно подивився на стежку. Ні, не привид це, а живе звірятко пакостить в його кукурузі.

Шейх мало що не задрімав під пальмою, а тут скочив, як молоденький хлопець і кудись ділася зразу вся сонність. Підтягаючи свій ґумбаз[2]), що путав йому ноги, він побіг притаєно по стежці. Та ланя замітила шейха й мигнула в кукурузу, показуючи шейхові задні копитка.

Шугнув шейк у кукурузу, слідом за звірятком, як та птиця, з розісланими крилами халата. Один червоний пантофель остався на стежці, а другий полетів високо в повітря й загубився десь у кукурузі. Перестрашене молоденьке звірятко заплуталося в кукурузятині й немічно рвалося то сюди, то туди. Розохочений шейх скакав розмашисто за звірятком і сідав на землю ногами й руками.

Тріщали ломані бильця й шейх верещав тонким, заячим голосом:

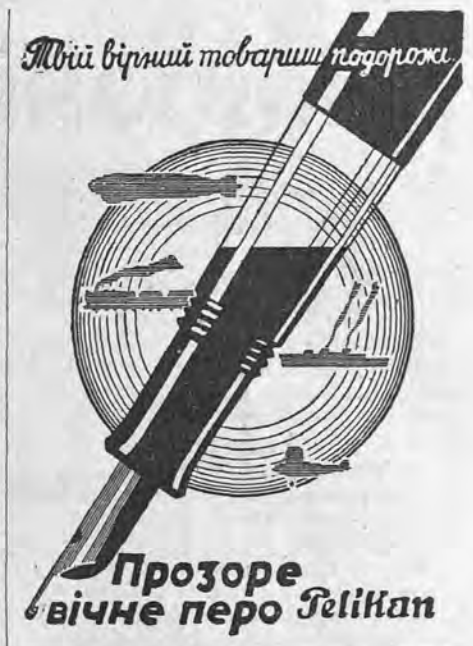
— Абдолла-а-о-у!... Гаджі-і-я-о-у!.. Сюди-и-е-о-у!... Мерщій!... Ме-е-ер-щій!... Щоб ви пропали прокляті холопи, де ви запропастилися?...

Наймити Абдолла й Гаджі, що орудували при поливанні десь у другому кінці шейхових земель, не чули його крику і шейх злився, кляв. Але тутже впадав в солодкий тон і прицмокуючи ласкаво губами наставляв долоні до сполошеного звірятка, щоб його приманити до себе і зловити. Але звірятко завжди показувало йому білий в формі окулярів задок і скакало все дальше й дальше.

(Продовження буде).

[1]) Араб. ноша, шаль, що мальовничо прикриває голову.

[2]) Верхня одежа, халат.

Вічні пера, олівці і інше бюрове та шкільне приладдя Pelikan купуйте тільки в СОЮЗНІМ БАЗАРІ ЛЬВІВ, РУСЬКА 20.

Продаж гуртом і подрібно

ЩАСТЯ БАГАЧА

До відомого на варшавському ґрунті богача п. М. М. прийшов одного дня його далекий свояк.

— Маю до вас, як свояка, маленьке прохання...

— Слухаю. В чому річ?

— Дайте мені 10.000 золотих.

— Що? Це є мале прохання! 10.000 золотих! Ні, тільки не можу вам дати; але тому, що ви мій свояк, буду виплачуати вам щорічно, доки буду жити, 600 золотих.

Бідний свояк по хвилині надуми каже:

— Гм, з вашим щастям, ви напевно завтра вмрете...

Пан М. М. не вмер на другий день, але, кажуть, почуває ться щораз гірше...

Так то навіть в найкращих обставинах важко рахувати на допомогу з боку навіть найбогатших свояків. Можна рахувати тільки на себе і на своє щастя... треба тільки вміти увійти в коло того щастя.

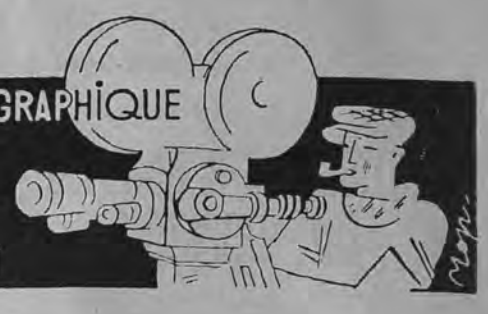
Є одна дуже легка дорога до того: запастися в льос Клясової Льотерії. В колі Льотерії є: 13.000 виграних в першій клясі, 10.000 — в другій, 8.000 — в третій і аж 61.141 виграних в четвертій клясі. Як легко кожному знайтися в лучі того кола виграних і статися щасливим.

НАЗУСТРІЧ

ФІЛЬМОВИЙ СВІТ

LA MONDE CINÉMATOGRAPHIQUE

DIE KINEMATOGRAPHISCHE WELT

Е. КРАН

„Націоналізація" фільми

На всякому мистецькому творі буває мистцем зазначене своєрідне клеймо окремішности. Поруч клейма накиненого творові мистецькою школою виступають знамена індивідуальности — особистої артиста та збірної „матірного" середовища, в якого межах родилася ідея мистецького почину: середовища національного, соціяльного, конфесійного, державного тощо.

Критика, примінюючи до поняття „індивідуальности" дослівну, етимольогічну інтерпретацію, в оціночній скалі найвище ставить особисту індивідуальність (вона ж вироблена власними силами мистця й її маркантности не повторяються деінде та орґанічно виокремлюють дану творчість!); натомість парадокс „збірної окремішности" критики не вдоволяє, яка тут все записує на широке й славетне конто „впливів" та „течій"...

Такій льогічно правильній клясифікації годі щонебудь закинути, проте правда не завжди по її боці. В типових обставинах своєї еволюції типовий мистець три щаблі проскакує по черзі шабльоновим порядком: спершу творить на зразок своїх вчителів (тут діє справжній, бо фаховий вплив чужих індивідуальностей); згодом він розглядається довкруги й творить, звичайно несвідомо, під тихим диктатом окруження й обставин, що підсувають йому теми й мотиви; наприкінці мистець, коли таланом доріс та скріп, визволюється ступнево й від цієї „незалежної залежности", переносить увагу з окруження на себе самого, поринає в нутро власного Я, а випливши звідтам з перлиною оригінальности в душі, творить вже зрілі досконалі речі, які радують клясичною гармонією обсервації й рефлексії, спостереження й пережиття...

І так на першому ступні маляр малює чужим мазком, письменник шабльонує й фразує реченнями десь зачитаними; на другому літерат „новелізує" й „репортажить", а маляр дає пр. портрети вірні під „паспортовим" та духовим оглядом; на найвищому щаблі повстають речі розбудовані світоглядово **(рефлексія)** з рафінованою **обсервацією** фізичної (опис) та психольогічної (інтроспекція) дійсности, накінець з дбайливим шліфом стилю Живописець спромагається тут на подвійний портрет: моделя в темі та власний у способі його схоплення. Бо в темпераментного динаміста навіть натюрморт кишітиме життям — згідно з фактом, що великий талант всяку тему пропускає крізь фільтр власної своєрідности...

Якщо мистець намітив покласти в творі акцент на середовище (що трапляється в речах з національною чи суспільницькою закраскою), тоді силою факту доводиться зачеркувати невтральну лінію між обома суперечними собі індивідуалізмами: особистим одиниці та колєктивним збірноти.

Просто еґоїстичним індивідуалізмом визначалась буйна кисть Новаківського; в нього навіть гуцульська тематика вимовно зраджує палку душу мистця та про саму Гуцульщину вона глядачеві мовить обмаль. Тут надто сильно діє особистий фільтр: здається, що Гуцульщина послужила мистцеві лишень за притоку висловитися про себе самого.

Перевага особистого індивідуалізму не поменшує мистецької вартости твору, навпаки підносить його рівень; послаблюється натомість суспільницька місія мистецького продукту, бо людська збірнота відсовується від нього, не знайшовши там власного відзеркалення.

Протилежно буває, коли трапиться друга екстрема: коли твір пропущено крізь фільтр колєктивної індивідуальности середовища Тоді люди й природа зображуються безнадійно „вірно", наче відбиті у фризієрському зеркалі. Бо тоді кожен такий квазімистець фотографізує, а тема, випрана з особистої закраски, завжди й всюди виходить однаково, наче серійні форди з фабричного станка. І так навіть за „запасну частину" не важко, бо всі оці „цілунки", „тещі" та „маєві вечорі" в творах подібні до себе, як подібні вони бувають в житті. Адже природа й людина частенько повторяються в дійсности наче в шабльоні.

Фільтр середовища, виключаючи особисту закраску мистцевого індивідуалізму, знижує рівень твору, натомість приєднує йому прихильність оцього середовища. Вдоволений консумент знаходить там все „неперекрученим" та „ясним". Портретчик вийшов „як живий", в натюрморті яблуко аж „слину кличе" на язик...

Вічний двобій середовища та одиниці мусить бути мирно полагоджений, якщо твір має задержати й рівень і **вплив на споживача,** про що саме ходить в речах з національно-суспільницькою підбудовою. Фільтри обох індивідуалізмів мусять діяти одночасно й рівноважно, без рішучої перемоги котрогонебудь. Прикладово: гуцульська тема не може бути аж так вірна, щоб стала нецікавою й не може бути аж так оригінальна, щоб вийшла „не гуцульською"...

Шевченкова муза може послужити клясичним приміром гармонійного співдіяння обох фільтрів. Власне тому Тарас матиме завжди **охочого** читача у вольній чи невольній Україні, від монархіста по анархіста, від професора по пастуха...

Не діждались цього чужі клясики на міру Шекспіра чи Ґете. Їхнім мозкам кожен кланяється з острахом та ніхто не читає, хіба учень під погрозою ноти (клясична лектура надається лишень зрілій віком людині!). Бо ідеї клясиків, хоч масам кинені, застрягли на порозі їх душ саме через перевагу фільтра особистої індивідуальности над сугестією середовища.

Закінчім загальні міркування.

*

Пропаґандний атут екрану буває часто використаний до національних або суспільницьких завдань. Ними обвантажується нинішня українська більшовицька кінематоґрафія а ще більш обвантажуватиметься майбутня, національна. Бо доведеться їй знайомити закордонця з нашою культурою й закріплювати молододержавний престіж, як це колись чинила капеля Кошиця. З другого боку треба буде в краю рідними сюжетами ситити віковий голод до самовияву нації. Наступить „націоналізація" фільми.

Національне тавро накидує фільмі діяння згаданого фільтра „ збірної індивідуальности", яку найкраще визначують ось які роди знимок: пейсажна (природа!), портретна (людина!) й архітектурна (сутик людини з природою).

Найлекше, бо механічно, наоналіко, проте три головні щаблі даються тут вирізнити: рівень тематичної, фізично-духової та стилістичної націоналізації.

Найлекше, бо механічно, націоналізується фільму в рямках теми. Вистачає подбати за костюми й декорацію, місце акції та прізвища героїв, іноді ще за якийсь палкий ідейний „лейтмотив", кидаючи решту на рідку воду інтернаціональщини. Так своєчасно фабриковано славетні російські „клюкви „made in Hollyw od" такими й досі родяться польські фільми з високопатріотичними, наче на глум, наголовками. Примір: в „Провесні" (за Жеромським) режисерові забаглося зясувати патріотичну тугу польських репатріянтів, що „тьоплушкою" вертаються в край. Порадив собі жахливо практично: вкопіював польського орла... у фон залізничих шин перед корпусом паротягу!

Завдяки високому рівневі сучасної кінематоґрафії не трудно за примір на повну фізичну й духову націоналізацію фільми. Расовими під цим оглядом були колись „Нібелюнґи", з новіших речей „Втікачі" та „Золото", наскільки вони торкаються „німецькости". З інших американські, російські (дореволюційні), скандинавські та невідомі нам японські. Там національно своєрідними бувають навіть характери, світогляди, жести й змагання. Японець так схопить свою цвитучу вишню,що зразу відрізниш її від Шевченкової, хоч може так само „гудуть чмелі" над нею...Американець зраджується діловими жестами й геппі-ендовим оптимізмом... Росію маркувала безпутня „волжанська" розливність пейсажу та вдачі з лірично-фаталістичним підмалюнком. Сказано прикладово, бо десятки й сотки іноді мікроскопійно дрібних рисок складаються на те, що називаємо портретом середовища...

Шпиль „медіюмізації" (наклеймлення тавром середовища) осягається, коли навіть позатематично, бо в самих методах мистецького вислову фільма є своєрідною для даної збірноти. В літературі воно осягається легко, бо там „засіб вислову", себто мова з природи речі має свої питоменности, замітні тим, що їх важко вичути чужинцеві чи передати в перекладі.

В основу кіна лягла картина, елемент наскрізь міжнародній, всезрозумілий та ще механічно продукований кіноапаратом. Тому націоналізувати мистецький словник тут майже неможливо. А все ж воно трапляється. Прудкий американець висловлює себе скорозмінним монтажем — дореволюційний росіянин вільнозмінним; оба роди так і названо за краями „американським" та „російським". Хаос інтернаціональної Росії маркує „нестилевий стиль" її фільм: тут помішано лірику з ударництвом а сльози з тракторами; тут примінюється ексцентричні кути знимань, найрізніші темпа монтажу.

Поминаємо „своєрідності", які випадково або несуттєво питомі даній фільмі. Відомо пр. що російська фільма довго „визначалась" зернистою та контрастною будовою картини; що французим й італійці довго любувалися в віражованих та тонованих знимках а німці, навпаки,, схилялись до чорнобілої світлотіні та завжди клали вагу на мяку та чисту обрібку стяжки...

Технічно одноманітні вимоги звуковика поклали край цим цікавим своєрідностям поодиноких кінематоґрафій.

Blanc et noir: при чорному костюмі ніжно біліють кучері та тіло. Приглянься личку, якого вже більш не побачите і подумайте: що тепер діється з красою Джін Гарлов під грудою землі?...

Джін Гарлов дома

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячна	0.90 зол.
Чвертьрічна . . .	2.70 „
Піврічна	5.40 „
Річна	10.— „

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодиноке число 2.50 Кч.

В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодиноке число 0.60 шіл.

В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення") 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщується по вплаченні належитости готівкою або почтовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч", Львів, Ринок 10. Тел. 11042.

„Nasoustritch", Lwów Rynok 10. Pologne. — „Nasustritsch", Lwów, Rynok 10. Polen.

Редагує КОЛЄҐІЯ.
Друкарня „Львівська", Львів, 3-го Мая 8.

Конто ПКО 153.558 „СМОЛОСКИПИ".
За редакцію відповідає АННА МУЧІЙ-БОДНАРОВИЧ.

НАЗУСТРІЧ

ЧИСЛО (87) 15
IV-тий РІК
ДВОТИЖНЕВИК
ЛЬВІВ, 1. VIII. 1937
ЦІНА 50 ҐР.

ЛІТЕРАТУРА ● МИСТЕЦТВО ● НАУКА ● ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

ОСИП БОДНАРОВИЧ

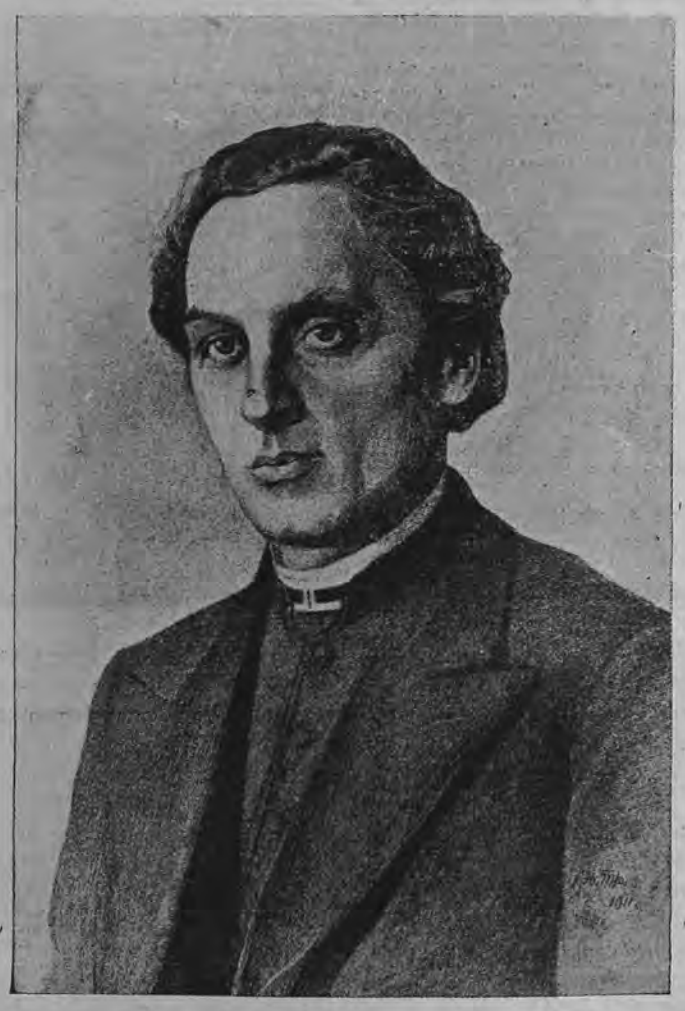
ПІДЛИССЯ

З НАГОДИ СВЯТА НА БІЛІЙ ГОРІ

Підлисецька горо біла!
Як тебе не бачу,
Так ми тяжко, так ми сумно,
Що трохи не плачу.

Ці слова написані тому сто літ. Та чи запримічуєте, що з них ні трохи не вивітріла та поезія, що її вмів влити у них такий справжній поет, яким був Маркіян Шашкевич? Чи завважуєте, яка свіжість йде від тієї строфи, що в порівнянні з нашою модерною поезією, така простенька, така дуже скромна?

Здавалося б, що серед цілої маси модерних поезій, що виблискують сяйвами вибагливої форми, як пишні водограї у соняшному світлі, оця дрібна каплина — Шашкевичеві твори — не може вже зробити ніякого враження. Але спробуйте! Візьміть ті твори до рук! Почніть їх читати! І почуєте, як ви раптом переноситеся у якийсь інший світ, як Ваше серце наповняється якимсь дивним настроєм, як Ви починаєте почувати якісь радощі, якусь втіху, якесь щастя особливе. І щойно тоді чуєте, що ті прості слова промовляють до Вас, промовляють до Вашого серця. І щойно тоді розумієте, що правдива поезія — це не блискотлива форма, але це те „щось", що поет, той справжній поет, вміє перелити зі своєї душі у Вашу.

Маркіян Шашкевич

Справжня поезія — це та, що триває століття, що для неї не страшний „зуб часу".

Мусимо памятати, що саме такою й є поезія Маркіяна Шашкевича. Ні! Маркіян Шашкевич попав в історію літератури не тому тільки, що він зачав писати народньою мовою, але й тому, що його твори — це справжня поезія, що має в українській літературі своє певне місце.

Факт, що Шашкевич став пробудником українського народу в Галичині, залишиться історичним фактом, що буде занотований в книгах і вчені від часу до часу будуть нагадувати його нам і майбутнім поколінням. Але чи той факт, чи сам той факт промовляє тепер до наших, чи промовлятиме колись до сердець майбутніх поколінь?

До нас промовляє і до майбутніх поколінь промовлятиме Маркіянова поезія, що надихана тією великою і безсмертною ідеєю, яка оживляла його душу, і яка й була єдиною спонукою, що він взявся за пробудження рідного народу з вікового сну.

Не можна й уявити собі кращого місця для свят в память Шашкевича, як „Підлисецька гора біла". Шашкевич своїми поезіями налив у наші серця такого сентименту до неї, що здається нам, що там, над тією горою й до нині ширяє Маркіянів дух і словами:

Веселая сторононько,
До серця сь припала,
Душа тебе як милого
Мила забажала,

вчить нас любити країну, в якій „соловійчик розвивав нам пісеньками літа молоденькі". Здається нам, що й нині, саме нині, у те велике його свято, коли непроглядні маси народу, особисто чи тільки думками, прийшли поклонитися йому, він — як тому сто літ — кличе до нас:

Дайте руки, юні други,
Серце к серцю най припаде,
Най щезають тяжкі туги,
Ум охота най засяде.
Разом, разом! Хто сил має,
Гоніть з Руси мряки тьмаві, —
Зависть най вас не спиняє,
Разом к світлу, други жваві.

ОЛЕНА КУЛЬЧИЦЬКА

ТРИЦЯТЬ ГОДИН В СІНЯВЩИНІ

Найневигідніше дістатися в північні сторони Перемишля. В цьому випадку не так віддаль стримує рішення оглянути цю околицю, як радше незнання способів льокомоції, що тут справді і ріжнородна і штудерна.

Народня ноша в Добрій.
З етнографічної збірки Олени Кульчицької.

Залізниця завезе тебе до Ярослава, а тут мусиш шукати, допитуватись, звідки, як і коли відходить автобус до Сіняви; а чекати на нього треба і дві години, а з поворотом то і 5 годин треба чекати на потяг. Цю перерву можна використати, щоб оглянути Ярослав, місто, що вже своєю назвою нагадує історію і давні, ширші, етнографічні межі наших західних областей.

Зачинаємо від гр.-кат. катедри, яка на збочі височини задержується над прірвою, що лучиться вже з рівниною Сяну. Зовнішний вид церкви імпозантний, архітектурна вартість мала. Нутро частинно гарно розмальоване, цінний чудотворний образ Божої Матери, якого слава притягала колись прочан з далеких сторін (цікава книжка з прізвищами прочан о. Риботицького 1759—1764).

Дальше варто оглянути стару каменицю в ринку і гарний ратуш. Цікаве будівництво (замок, костели) як і ті місця, де знаходилися колись добра князів Острожських. В Ярославі — кажуть — студіював Богдан Хмельницький.

В кінці приїзджає на ринок сіняв-ський автобус. Сідаємо в найвигіднішому місці, втиснені між сусідів, з яких одна особа зберігає дуже немодну лінію. Підскакуючи на страшно вибоїстій дорозі, оглядаємо крізь малі вікна пробігаючий краєвид. Як далеко оком сягнути — цілковита рівнина, без лісів, лише поля, загони; помало візджаємо в царство пісків і щораз меншого урожаю. Швидко пересуваються спочатку підміські села, побудовані без пляну і без спеціяльного характеру.

По годині доїзджаємо до Сіняви, малого містечка, з незатертими ще слідами війни. Розуміється, цікавить нас церква. Нажаль її зовнішний вид нам чужий; це Йосифом II-им відступлений костел колишнього монастиря. Але середина винагороджує нашу цікавість. Це несподіванка. Ніколи і ніде не доводилось читати про прегарний, старий і цінний іконостас.

Ціла темна стіна з гармонійними красками образів робить сильне враження. Як могла виглядати церква, з якої перенесено цей іконостас? Які мистці його малювали? В дальших, а все-ж тих самих сторонах, в Сяндомирі і Люблині маємо прекрасні настінні мальовила українських малярів. Краса цього іконостаса губиться в близьких бічних вівтарях, яких образи і яскраві прикраси роблять немиле враження.

За ввічливими вказівками отця декана їдемо дальше. Вибираємо лише два села — на більше нема часу. А саме оглянемо село Добра, бо збереглася там цікава народня ноша, і село Рудка, в якому цікава старинна церква. До Доброї доручаємо свої особи селянським „конеходам" і поволеньки, але певно — бо якби так перекинутися, чудовий жовтий пісок приняв би вас у свої обійми без шкоди для цінних костей — вїзджаємо в полосу лісів. Серед них лежить село Добра. Чому воно так гарно називається — питаємось — але ніхто не може про це нічого сказати. Але добре, що хоча назва добра, бо якщо в такому короткому часі можна було щонебудь пізнати, то так цілком добре в Добрій не є. Мала свідомість селян, секти, серед молоді ніякого зацікавлення вищою освітою. А село як писанка. Робить враження не бідного. Хати гарно збудовані, з окремою стодолою і стайнею, дуже дбайливо зробленою стріхою. Ціле обійстя, обведене порядним тином, з брамою і фірткою, нагадує подільські загороди або великоукраїнські хутори. Порядок в хаті, — де ми були — поганий. Але ціль нашої подорожі давня народня ноша — справді є. Ходять ще в ній до церкви. Просимо, щоб одяглися, оглядаємо, випитуємо. Отже: спідниця — чорна, квітиста мальованка, запаска біла з гафтом, сорочка зі своєрідною вишивкою (гафт, кривульки і закрутні). На голові намілка і біла перемітка зі спущеними на плечі, гарно прикрашеними кінцями. В зимі гарний кожух, а на голові раньтух. Купили один стрій для перемиського музею.

Церква в Рудці.
З етнографічної збірки Олени Кульчицької.

Хотілося б побути довше, ближче придивитись до людей, запуститись ген на північ, віднайти сліди нашого минулого. Там на північ іде шлях на Тарногод і Білгорай. Але близьке Красне вже ледви чи наше.

Треба звернутись в інший бік. Їдемо до Рудки. Через поля, з їх ріжноколіровими пасами дозріваючих збіж, через ліси, з їх струнками стовбурами дерев неімовірної висоти, попри цвинтарища вирубаних і лежачих покосами пнів, обганяючи від себе і коней неімовірні кількости всяких комах (нетутешні коні — кажуть — лягають на землю і не хочуть йти, так рідної культури, що можна було за півтора дня побачити, — вертаємось домів.

Але ця околиця чекає на дальших прогульковців і дослідників.

Народня ноша в Добрій.
З етнографічної збірки Олени Кульчицької.

ФРАНЦ КОКОВСЬКИЙ

На вчительському хлібі

(Матеріяли до біографії С. Ковалiва)

Скромно й тихо, як жив, зійшов у могилу в 1920 р., у 72-ому році трудящого життя „співець Галицької Каліфорнії“ й автор дитячих оповідань — Степан Ковалів, знаний під псевдонімом Степана Пятки. Колись, за часів Франка, те ймення мало в нас велику ціну, нині — поволі забувається. Тому — міркую — не від речі буде познайомити читачів з листуванням, що його вів покійний Ковалів у 1896—1901 рр. з редактором „Буковини“, а пізніше „Літературно - Наукового Вістника“, пок. Осипом Макоєвем, щоб бодай у цей спосіб пригадати громадянству одного з наших кращих письменників, дати йому змогу власними словами розказати про своє злиденне, вчительське життя, задуми, прямування.

У спадщинній теці пок. Маковея залишилося чотири листи й одна листівка пок. Ковалiва, що їх передаємо нижче, не змінюючи ні правопису, ні мови. Перший лист, що ним навязує Ковалів своє знайомство з Маковеєм, писаний з Борислава дня 17-го квітня 1896 р.

„Високоповажаний Пане Редактор! — пише Ковалів. — Учитель народній з Борислава, маючи двох синів у Львові в гімназії, численну родину при собі а до сего нехосенні обставини послідних двох літ, бо все зложилося так, що я задовжився в Ваші достохвальній Редакціи. Щоби хоч в части заспокоити свою власну совість посилаю книжочки переслані мені з Редакціи видавництва „Бібліотека для молодіжи“, а именно:

По погоді громи	10 прим.
Покотигорошок	10 прим.
Блудний син	10 прим.
Алій паша Яніни	10 прим.
На вакаціях	10 прим.

всего пятьдесять примірників, котрі посилаю Хвальній Редакціи за неоплачену пренумерату. — З глубоким поважанєм Стефан Ковалів“.

У відповідь на цього листа запросив Маковей його до співпраці в „Буковині“, яку тоді редагував і в якій намагався згуртувати якнайбільше наших письменників, а Ковалів переслав до редакції одне зі своїх оповідань.

У звязку з цим оповіданням збереглася в архіві пок. Маковея листівка, без дати, з поштовим стемплем із 20/9 1896 р. такого змісту: Високоповажаний Пане! Спасибіг за добре, миле слово, ще раз спасибіг! Титул дійсно абстракційний однако если можна нехай остане ся при первіснім, а я при нагоді хочу другий образець тому протівлежність написати. Поздоровляю Вас сердечно Ст 5 ка“.

Третій лист, писаний із Борислава 22-го січня 1897 такий: „Високоповажаний Пане! Ваше дружне посланіе спонукало мене написати „Лапку на тхорі“, котру Вам висилаю; еще на сьвята зачав, але закінчити було годі: в мене тепер конець курсу звиш тисячу сто дітий учащаючих, учителі і учительки, ах! ті учительки, щоб они здорові були та не хорували, бо такій постоянно хорують... Я мав справді наміренне що иншого на гадці відповісти „Безжурности“ та якось мое щасливе семейне огнище захмарило ся, мое розположенє душевне до того не надавало ся. Я охотно заплатив би за „відбитку“ тої „Лапки“ если буде печатати ся, але в мене бачите тота учительська калитка така собі дурна, що хиба дурнійшу знайдете еще в бориславского руского ямаря, котрого прозивають нині старозаконні дукарі „малохом“ т. є. по нашому „безпорткій“. В тій „Лапці“ знайдете неодно, що мене болить. На Ваш сердечний лист одвічу колись в свобідній хвилі. Здоровлю і обожаю автора „Суму й глуму“ здоровлю і Вас, зістаю з глубоким поважанєм Ст. Ковалів“.

Від цього часу наступила перерва аж до 27-го лютня 1899 р. Тоді написав Ковалів на побажання Маковея довшого листа, а в ньому змальовує свою дотеперішню літературну діяльність і свої вчительські злидні.

Лист дуже цікавий не тільки як причинок до життепису й діяльности Ковалева, але також цінний документ для майбутнього історика нашого шкільництва та вчительства.

„Високоповажаний Пане! Не маю нїчого: постоянна і безконечна борба дозволяла мені думати тілько о завтрі. Знаю тілько, що від того часу, як мене перенесли насилу против моі волї з учителя на управителя до тої Содоми, так в два літа пізнїше я став писати до „Приятеля дітей“ в 1881 з чого собі пригадую „Гôрска дѣтина“ повісточка і „Дорогоцѣннии камени“ статейка научна підписана буквами С. К. Від того часу я писав до ріжних часописей руских підписуючись „Дроздишин“, Дрôздъ, „Плескачка“, „Стефанъ Пятка“ і еще иншими псевдонїмами або й так без всякого підпису а до „Часописи Шкільної“ а пізнішого „Учителя“ під своім підписом. Що раз було напечатано о се я не суетив ся, бо все щось пхало ся нового: місцеві відносини, соборище з еуропейских і азиатицких каналів морального житя дражнили мене, кололи: часу було мало: фреквенція збільшала ся я працював в школї від шестої рано до дванайцятої в полудне і від першої до четвертої о тім міг би посвідчити нинїшний судовий совітник в Дрогобичи Панеш; тай нині не лекше віддихаю: тисяч двіста дітей учащає і в додатку **вісім учительок!!!** Все отже робило ся крадком прихапцем але робило ся. Рада шкільна краєва не дуже мною печалила ся, бо плачено мені через дванайцять літ вмісто 700 як закон повелівав, тілько 500, скривджено мене на 12×200 — 2.400 зл. гірко і кроваво зароблених; еще і процес стояв мене до сто кількадесять ренських, аж коли в мінїстерстві потвердили оречене крае. шк. ради і сказали мені що пиши пропало плюнув я і спитав ся: Господи і Ти тото терпиш? Ну і мусів жестоку руку за тото ще поцїлувати і вести ся дальше в ділах шкільних примірно - непорочно бо й за діточе прогрішеніе булоб мені амінь. Вот так двайцять літна каторга злоточила мої фізичні сили окрила мене перед часом сідиною але не покорила; не покорила в тім гнізді, де кромі галилейскоі нагоі нужди проживають ріжнорідні репрезентанти европейского торговельного свїта в союзї з патріотами польскими і з тими що колись мали помагати нас знімчити, а тепер помагать нас польщити. Учитель!

Народний галицкий учитель Русин під покровом власти шкільної, котра всім занимає ся тілько не просвітою, бодай не снив ся нї щоби не родив ся щоби в материньскій утробі заснїтив ся!!! Чому я так бажав від малої дитини учителювати, чому?... Чому я так водушевляв ся наколи мое рідне село Броница поставило по трилїтній моій праци палату школу на тото щоби пізніше в ній пси й свинї мали пристановище? Чому я так се діло шкільне вважав за щось святого і еще нинї не можу з тої чудацкої гадки отрясти ся? Тфу! На таку самолюбну людину! Що я не запропастив ся в тім гнізді розпусти и гнили се завдячую виключно мому хранителеви сопрузї Анні; она страдальниця лелїяла в моій душі спадщину по моій матери: любов до

МИХАЙЛО ОСТРОВЕРХА

Антоніо Страдіварі

1737—1937

Італія середневіччя, а ще більше ренесансу, що була вогнищем тієї багатої та всесторонної культури, яку переймає пізніше вся Европа, серед своїх ґеніїв і безліччі великих людей мала багато таких, про яких ніхто не знав і не знає, коли, інколи й де, вони родились, менше — коли вони вмерли. І ці люди невідомої дати родження окутані приманливим серпанком леґенд. Таких „невідомих уродженням“ зустрічаємо найбільше серед малярів та музик.

Не диво, що й у нас існує цілий гурт наших гуманістів та інших великих людей знання та політики, що не тільки не знаємо де й коли родились, а де й коли вмерли. І то не лише з тих далеких, минулих віків, а й уже недавно...

До леґендарних постатей належить і перший та останній майстер-виробник скрипки Антоніо Страдіварі, що все життя прожив у Кремоні. Відома лиш точна дата його смерти — рік 1737. Коли родився, хто були його батьки — невідомо. Одно певне, що дожив майже до 90 року життя, себто, що родився десь кого 1640-го року. Не поскупила йому доля і того „щастя“, що був неправого ложа. Найкращі з його біографів — Манделлі, Бонетті, Каваллі, Камеллі — пишучи про нього, не забули ще згустити серпанку леґенд. Зробили з нього вдохновенника, рюмсу, забобонного, несамовитого, чарівника, альхеміка.

Щоб вияснити таємницю його мистецтва, то й досі ходить по світу думка, що він до „верніксу“ давав чортівських мішанин. Ще й досі кружляють між людьми всякі пачечки з порошками, пляшечки з речовинами й

Єдиний портрет А. Страдіварія. Дехто твердить, що він автентичний.

усякі таємничі приписи до малювання скрипок. Хоч науково вже стверджено, що Страдіварі вживав до своїх скрипок звичайної фарби до меблів.

Як сказано, прожив А. Страдіварі коло 90 років. Мав дві жінки. Від першої жінки — якій зробив великий похорон: самих духовних було 60 осіб — мав шестеро дітей. Друга, з якою мужицкої стріхи і до хліборобів, она сталась сїраколюбна і цїловала мого батька по руках, хотяй сама не мужичка бо з роду „Гаймерів і Лестоків“! Вот простіть що розбалакав ся о тім, що не годилоби ся й згадувати: доброго пережило ся мало, а лиха богато, а то послідне занадто стоїть живо в памяти, щоби о нім можна без пристрасти говорити. Но щож дїяти? Часом і виговорити ся треба, лекше на души... Дві прикмети хотїв осягнути в моім житю: чесноту мого хлібороба батька і роботящу вдачу покійної матери, котра по шестім запаленю легких умерла в молодім віці оставивши нас пятеро; першу може й осягну, другу ледво лишу дітьом. Як сказано, я писав, посилав до ріжних часописей а нераз доперва по літах довідався случайно, що се або те моє оповідане напечатано. А що написав а не відослав то пізнійше спалив! Мав я справді спис де що кому давніше послав, але 7/2 с. р. в мене в школі був пожар: займило ся на поді поміж суфітом з повалою і сторож огнева розморожуючи замерзлі „чоботи“ від сикавок і спасаючи моє майно „ничтожне“ наробила менї стілько славяньского порядку, що від такого сохрани нас Господи! Посилаю Вам тимчасом „Мій похрестник“, я зачав уже був его писати, і гадав післати Насальскому,*) тимчасом одержав від Вас лист. Зістаю з глубоким поважанєм Стефан Ковалів.

Докінчення в найближчому числі.

*) Відомий видавець „Бібліотеки для молоді“. — Ф. К.

ДАРІЯ ЯРОСЛАВСЬКА

ІВОНКА

Сніг раптом зник із землі, густе, чорне болото, на якому досі значилися тількн вузькі, круті стежки, висохло, небо приняло погідню, голубу краску — прийшла весна. На полях, що як стіна піднімалися за містечком видніли зелені паси озимини, хоч із північної сторони узбіч виднів ще брудний, рідкий сніг. На рогах вулиць малі дівчатка продавали вже „снігурі“, „пшеничку“, „сон“, появилася вже і „римщина“.[1]) Десь від ярів та узбіч прилітав весняний вітрець і свавільно змітав порох із пішоходів і сміття з доріг. Деколи зривав комусь капелюх із голови і викликував цілий хор веселого реготу принагідних глядачів, що стояли десь під крамницями, або на перехресті вулиць та визивав дотепну пораду: „Лови!“, „Біжи“!, „Доганяй“, „Ого“! Ціла родина циганів, що зимували у містечку, відїздила вже критими возами кудись на полудне.

Ніхто більше не тішиться весною, як мешканці подільского містечка, що мають досить болота. Ніхто більше не любив весни як Івонка.

Пнялася швидко згористою вуличкою, яка між двома рядами високих домів, виглядала як коридор. Розіпняте футро хиталося за кожним її рішучим кроком, виявляючи чорний, запнятий, під шию плащ - фартух. Гладко зачесане, темняве волосся, із розділом посередині ненакрите вилискувалося до сонця. У її лиці пробивався якийсь смуток, уста скривилися болюче немов проковтнула щось гіркого. Уважно, скупчено глядїла собі під ноги, не глянувши ані разу на видні тільки до половини постаті, що просувалися горою. На поперечній вулиці відразу змішалася з юрбою, що в торговий день нахлинула до містечка.

— Є щось до мене? — спинила почтаря, що вийшов із брами.

— На жаль нема нічого, розвів руками малий чоловічок і його лице зпід великого дашка лукаво всміхнулося. — Я сам уже бачу що давно повинен бути лист! Але ще принесу!

— Давно — так, навіть він те бачить!

Біля пішоходу стояв цілий ряд возів, коні похилили голови в опалки.[2]) З брами виносили наповнені чимсь мішки, скрині, викочували бочки. Пахло оселедцями, нафтою та сушеними сливками. Вдихнула повними грудьми цей знайомий воздух, як милу арому. Була для неї миліша від ніжного запаху доброго одеколону в чисто вивітреному мешканні батьків. Сування бочок, грюкіт скринь та ніг по плитках візду, скрипіт дверей, стукіт машин до писання, дзвінок телефону — все те краще звучало, як найкраща музика у першорядному, радієвому апараті дома. Повісила футро на вішаку біля дверей і мовчки пройшла салею до свого столика під вікном. Піднялося на неї кілька пар очей.

— Вже по обіді? — спитав голос від бюрка.

— Так, пане інженір.

— Пятнацять хвилин на обід і хід — зітхнув цей самий голос. Інженір із головою як кавун, обережно оглянувся на двері, мабуть подумав про директора. — Можна собі уявити, який це обід.

— Двацять — поправила Івонка. — Так, Богу дякувати, що не більше — зідхнула вже із зовсім явною втіхою, нікому незрозумілою.

Івонка сіла за столом, пригорнула якісь папері, взяла перо до рук. Намагалася скупчити думки тільки на праці, але зовсім безуспішно. Раз-у-раз верталося питання: Що Андрій? Чи справді батьки їх розлучать? Не могла визбутися враження — навіть у цій хвилині, коли сиділа так похилена над якимись паперами у великій кімнаті, де кожний щось писав, а не доходили зовсім „сторони“ — що люди з цілого містечка дивляться на неї зі співчуттям, глумом чи втіхою, що в очах кожного таїться запит: хіба Андрій справді ожениться з тобою? А батьки вже погодилися?

Крізь закратовані вікна заглядало сонце.

— Весна — зітхнув хтось над паперами.

— Не забувайте дівчата, що тепер ваша пора! — кинув інженір і додав у виді пояснення, доглянувши зчудувані очі: — Тепер саме закидуйте сіти на мужів. Як пічнуть тьохкати соловейки...

Хотів мабуть наслідувати соловія, але застиг у мить із відчиненими устами. На порозі появився директор.

— Панно Івонко, ви помиляєтеся вже вдруге. Відкіля ви взяли 500 як має бути 640? — проговорив поважно та зпонад окулярів глянув на неї. — Ще раз уважно це перейдіть. Хіба не сподієтеся, що ми будемо толерувати таку розсіяність?!

— Бачите, це наслідки кохання — повчально протягнув інженір, як тільки двері зачинилися за директором. — Коли хтось працює в установі, де головну ролю грають числа, не може думати про хлопців!

— А якже соловії? — спитав хтось, але його ніхто не слухав. Усі очі в один миг піднялися на Івонку. Їй видалося, що блиснула в них цікавість, надія („може вилетить?“) і втіха. Добре їй так, буржуйці, що влізла тут і відбирає бідним кусень хліба! Добре їй так, дівчині з експортівкою! Ще гірше помиляється, як вони з матурами або без!

Магістер, що писав фактури в другій кімнаті, розбавлено глянув на неї через поріг, касієр всміхнувся вирозуміло від каси, машиністка шепнула бугальтерові, але так голосно, що вчули це мабуть аж у мануфактурному відділі:

— Колиб уже скорше пібралися!

— А хоч пише? — докинув хтось.

Починалося „натягання“ недолюблюваної співробітниці.

Івонка добре знала, що люди говорять у містечку, що хіба бо-

[1]) Місцева назва весняних, лісних квіток.

[2]) Торба, з якої коні при возі їдять.

жив щасливо, привела йому на світ іще пятеро. Всім дітям дав до рук хліб: хто купець, хто священник, а деякі діти перебрали ремесло батька. Невтомно працював, як Тіціян, Мікельанджело, до пізної старости. Своєю працею здобув чималий маєток. Був дуже ощадний. До того, що коли захотів мати родинний гробівець, то відкупив старий гробівець родини Вілляні, яка вже була вимерла. А напису не дав на новому камені, але казав стерти напис вимерлої родини Вілляні і зверху написати своє ім'я. Сьогодні можете там вичитати старий попередній напис.

А. Страдіварі, як мистець, якого ім'я було голосне в усій Европі, був похований у церкві Сан Доменіко в Кремоні. І хоч усі його знали, творили про нього несотворені леґенди, говорили про нього смішне і вигадне, то про його тлінні останки ніхто й не подумав. Так, що коли в 1869-ому році церкву Сан Доменіка завалили, то тлінні останки великого майстра були розкинені. А деякі черепи, між якими напевно був і череп Антонія Страдіварія, забрав собі в хату якийсь студент медицини. Потім, коли вже ті черепи йому остогидли, він кинув їх на цвинтарі до спільної могили.„

І портрет, який тут поміщено, не є певний, а здогадний.

Ще дещо про ті його скрипки, що видавали й — ті справжні Страдіварі — до сьогодні видають чарівні, неземські тони. Багато людей і досі акустику, вразливість тих скрипок приписують нічому іншому, лише таємничости фарби, якою Страдіварі запускав свої скрипки. А тимчасом акустика цих скрипок залежала від далеко важчого, ніж „таємнича фарба": від уміння вибрати добрий матеріял на скрипку, від удару сокири по пні гірської ялиці, чи по пні падованської тополі. Себто — від непомильного вуха Страдіварія, який по ударі сокирою по пні дерева вмів вичути вартість матеріялу на скрипку.

Правдивих скрипок Страдіварія існує дуже мало. Ті що є — коштують інколи грубі міліони. Є багато фальшованих скрипок Страдіварія, що й етикетку його мають. Адже відомо, що є й такі Страдіварі, які мають напис „made in Czechoslovakia"

ІНЖ. РОМАН КРОХМАЛЮК

Ґілєльмо Марконі

Сорок кілька літ тому пізно в ночі сидів Марконі, тоді ще молодий студент університету в Больонії, в своїй лябораторії. Відколи професор Герц з Карльсруге виказав практично, що існують електричні хвилі, які розходяться в просторі, думка висилати при їх помочі депеші на віддаль, не давала багатьом вченим спокою. Але спроби, що їх вчені переводили, не давали позитивних результатів. Сам Герц, геніяльний винахідник, не вірив в можливість передачі депеш на віддаль, при помочі електричних хвиль. Один Марконі не знеохочувався постійними невдачами. І саме цієї ночі повелося йому без дротяної сполуки побудити електричний дзвінок до дзвонення, правда тільки на віддаль девяти метрів. Це була переломова ніч у розвитку радіотехніки. Дальші досліди, що їх безупинно переводив Марконі, давали нові успіхи.

Ґілєльмо Марконі.

Незалежно від дослідів Марконього, Пріс (Preece) головний інженір англійських почт та телеґрафів, досліджував вже від довшого часу, можливости передавати телеґрафічні депеші без дротяної сполуки. Про безуспішні досліди Пріса довідався Марконі. Він відразу зрозумів, яке велике значіння в телеґрафії може мати його винахід. Повідомив Пріса про свій винахід. Пріс запросив його негайно до Анґлії. Перші спроби телеґрафувати бездротно на віддаль відбулися в 1897 році між побережжям Валії та островом Флетголм. Але цей успіх не задовольнив англійців. Щойно коли Марконі уліпшив свій винахід так, що можна було надавати бездротні телеґрами з Америки до Анґлії, анґлійський уряд акцептував новий винахід та примінив його спершу у військовій, а згодом в торговельній маринарці. На підставі патенту на „практичну систему бездротної телеґрафії" заложив Марконі з метою практичного використання свого винаходу „Товариство „Марконія" відоме теж під назвою „Wireless Telegraf and Signal Company".

В 1907-ому році заведено постійну *бездротну лучбу між Америкою та Анґлією.*

Дослідами Марконія зацікавлюється багато вчених. Професор німецької політехники Слябі уліпшує значно першу апаратуру Марконія. Незалежно від нього, другий німецький вчений професор Бравн придумав деякі зміни у висильній апаратурі бездротного телеґрафу, що стали опісля, підставою модерної радіотехніки. В 1916-ому році Марконі прослідив та примінив у практиці телеґрафування при помочі коротких хвиль.

За свої винаходи дістав Марконі разом з професором Бравном нагороду Нобеля. За ці гроші купив собі корабель „Елєктра", який казав відповідно до своїх цілей перебудувати, і робив на ньому постійно нові досліди. З „Елєктри", що стояла в пристані в Ґенуї, вдалося Марконьому в 1930-ому році залучити бездротною дорогою освітлення будинку в Сідней (Австралія), в якому відбувалося саме відкриття електротехнічної виставки.

В останніх роках досліджував Марконі ультракороткі хвилі. В 1932-ому році він уперше примінив у радіофонії ті ультракороткі хвилі, що не розходяться кулисто тільки даються скеровувати у бажаний напрям, винахід вельми важний у військовій радіотехніці.

За свої наукові заслуги дістав Марконі від італійського короля дідичний титул маркіза. Марконі був почесним президентом італійської королівської академії, президентом національної ради дослідів та професором університету в Римі.

Минає рівно сорок літ від першого винаходу Марконія. Нині — велика сітка радіостацій висилає невпинно в простір свої авдиції. Бездротні депеші кермують кораблями, що находяться на повному морі, та допроваджують їх у випадку небезпеки до безпечної пристані. При допомозі радіових хвиль летуни інформуються, в якому місці находиться їх літак та в якому напрямі находиться бажаний летунський майдан. Ті самі хвилі передають нам через радіо-приймачі музику та спів, а поневолені в іншому виді в електро-медичних короткохвилевих апаратах, ведуть переможну війну з ріжнородними недугами.

Марконі — людина, що створила цю епоху техніки не жиє, імя його залишиться в історії техніки та людської культури на віки звязане з розвитком радіотехніки, нашого століття.

ЛІТЕРАТУРНА ХРОНІКА

„Грач в крокета" Велса. Г. Дж. Велс видав довшу новелю під наведеним наголовком. На перший погляд благенький сюжет: оповідання умово недужого про грача в крокета набирає під кінець новелі дуже широких перспектив. Велс дає тут вислів своїй турботі за майбутнє людства.

„Чи маєте щось до митної оплати?" Під таким наголовком появилася в одному анґлійському видавництві оригінальна літературна антольоґія Моріса Берінґа. Вміщені в ній тексти, які Берінґ найбільше любив (які при переїзді через Стикс мусів би зголосити до митної оплати як свою власність — звідти такий вигадливий наголовок) з семи літератур: грецької, латинської, анґлійської, французької, німецької, італійської й еспанської! Неанґлійські тексти подано в оригіналі і перекладі, отже ця антольоґія в семи мовах.

„Скрита людина". Італійський критик Нарделлі видав під наведеним вгорі наголовком біоґрафію Піранделля. Правильніше сказати, то це — автобіоґрафія, бо майже ціла та книжка складається з точних записок, які Нарделлі робив підчас балачок з Піранделльом. Ця книжка вийшла вже і по французьки.

Книжка Вагнера про Бетовена. В Німеччині появилася недавно книжка, на якої окладинці стоїть: „Ріхард Вагнер. Про Бетовена". Це збірка усього, що Вагнер колинебудь писав про Бетовена у статтях чи приватних листах.

Приймаю пацієнтів у моїм заведенні у Львові, вул. Сикстуська ч. 17. Тел. 265-73. від 9—1 і від 3—6·30, в неділю і свята за попереднім замовленням. Пльомби, золоті. плятинові і емаліовані корони, штучні зуби в золоті, кавчуки, і в нержавіючій сталі. Полекші в сплатах — — — —

НАСС

НОВИНА! НОВИНА!

ЦІНА ЖИТТЯ

збірка лікарських нарисів, якої автором є лікарка-письменниця

Д-р СОФІЯ ПАРФАНОВИЧ

Нова, небуденна тематика, важливі проблєми народин, життя й смерти в мистецькій літературній обрібці й вибагливому зовнішньому оформленні—це прикмети книжки, що є рідкою появою на нашому книгарському ринку.

Окладинку і численні ілюстрації в тексті виконав мистець Микола Бутович. Книжка друкована на прегарному папері— 250 сторін 8-ки коштує 3 —зол. Набувати у всіх книгарнях.

жевільний ожениться в цій несамовитій хаті. Знала й те, що найшлися такі, що донесли Андрієві до Женеви (це ті, яких боліло, що вона ані одного дня не була в установі безплатною) про всі ці домашні історії, щоби „з доброго серця" остерегти несвідомого нічого хлопця — мовляв які батьки, такі діти. Всім мешканцям раптом почало залежати на щасливій долі зовсім незнайомого юнака, якого бачили в неї на минулорічних феріях. І мабуть вдалося їм, бо листи з Женеви перестали надходити.

Івонка ще нище похилилася над паперами.

*

Небо мало краску ясного диму, над містечком ясніли вже ліхтарні, хоч було ще видно. Івонка поволі сходила вуличкою на діл. Була втомлена, але не спішилася додому. Поволі відчинила фіртку, відрухово погладила вівчура Амора, що прибіг до неї і підійшла до освітленого дому. Огорнуло її немиле почуття холоду, пустки та самоти. Йшла поволі бетоновими сходами до тераси, що була перед фронтовою стіною дому. Кілька разів стояла тут наслухуючи, чи не почує суперечки батьків, або гробової мовчанки, що була ще гіршіша! Роками, від коли памятала, знала заздалегідь, що батьки в сьому чи в другому випадку накинуться на неї зі своїми звірюваннями та скаргами й намагатимуться кожне перетягнути її на свій бік. Минулого року татко купив їй футро тільки тому, що мама на те не годилася. Все це могло би бавити, якби так не боліло.

Взяла рукою за клямку, але ще не входила. Стори були спущені, за ними видніло світло. З кімнати доходили веселі, оживлені голоси. Високий — мами і трохи захриплий — тата. Це не була суперечка. Тепер дома панувала любов й згода до смішности і несмаку, нагадуюча медові місяці молодят! Тепер уже не шукали в неї союзниці, тепер її немов виминали.

Батьки сиділи в столовій з книжками в руках, але їх не читали. Зелена шапочка абажура кидала тінь на їх молоді ще, похилені лиця. В їх очах таїлася щаслива посмішка, що вмить зникла на сам звук її голосу.

— Йоґаська дасть тобі вечерю — холодно сказала мама, коли вона зникала у своїй кімнаті. — Ми вже їли.

Івонка зачинила двері, перекрутила вилучник. Лагідне світло зпід рожевого абажура освітило кімнату. На квітнику цвіли білі прімулі, на стінах та на речах видніли ручні робітки. Тихо, пусто. Почуття самоти зможлося до болю. Втома кудись поділася, родився бунт. Що за життя! День не виглядав ще такий безнадійний, але вечір! У вечорі цей холод батьків заморожував до болю.

У столовій відсунув хтось крісло, почулись чиїсь кроки.

— Чому не їш вечері Іво? — спитав через поріг голос і заондульована мамина голова заглянула до кімнати. — Ти казала дівчині? Йоґасю! Дай панночці вечерю! — закликала кудись позад себе. — Будеш тут їсти? — спитала.

Зачинила за собою двері і сіла на фотелику біля округлого столика. Сперла голову на схрещені долоні та уважно вдивилася в дочку.

— Ти вдоволена, що маєш посаду? — спитала несподівано.

— Так...

— Я думаю... Бачиш, Іво, це дуже добре, що ти цілими днями за домом... Татко потребує спокою... Взагалі... ти може запримітила сама... татко від повороту з війни... кожне слово так татка дразнить...

Івонка, що досі допитливо вдивлялася в маму, тепер зрозуміла. Татко гнівається на неї, а мама хоче, щоби вона перепросила. Добре, перепросить. Хоч дослівно вона сказала тільки те: „алеж татку, мамця зовсім певно так не думає". Але перепросить, добре. На диво мама заперечила:

— Це зайве... Але на майбутнє говори як найменше... Чи ти може невдоволена з того, що ми з татком зажили в згоді? — спитала.

— Я? Як мамця може щось таке думати!

В одній хвилині прийшла згадка Андріевого побуту тут. Якже дріжала, як наслухувала чи батьки не посваряться при ньому, як заговорювала голосно, зі сміхом, коли тільки почулися якісь різкіші голоси.

— Бачиш я тільки тепер зрозуміла — почала знову мама, кожне слово коштувало її зусиль. Її погляд, впертий в дочку, шукав зрозуміння. — Видиш Іво, деколи в житті треба вибачити, але спершу муситься зрозуміти. Я дуже жалую, що я зрозуміла так пізно. Одне виправдання, що 19 літ тому я була ще молода. Адже ти мала тільки 5 літ, як татко вернувся з війни! Інакше всіх цих суперечок не було би. Розумієш мене Іво?

Ні, не розуміла. Різні здогади просунулися в голові, але ані один не вияснив нічого. Про що мама думає, до чого змагає.

— Війна залишила кожному інші наслідки—додала ще мама і встала. — Подумай Іво, мені прикро тобі це казати, але я вже хочу спокою. Ти вийдеш заміж, будеш щаслива своїм життям — а твоя мама вже втомлена...

Уважно глянула на дочку, ніжно провела рукою під її бородою і тихо висунулася з кімнати. Івонка отяжіло схилилася до фотелю. Як лискавка прошила її мозок правда: татко вернувся з війни недужий! Не фізично, але душевно недужий, повний вічного неспокою, якоїсь незрозумілої туги, що точила його як хробак дерево та затроювала йому та ближнім життя. У нього завжди один мусів бути приятель, а один ворог, з одним був добре, а з другим зле, мусів мати когось, щоби на ньому зганяти всю свою злість і когось, що все вислухував би. Деколи огортала його незрозуміла злість на жінку — тоді дочка була приятелем, деколи діялося навпаки, але в одному і другому випадку, в хаті було пекло. Тепер вона була ворогом, мама була другом. Тато мусів мати дома жертву... То не краще як вона буде тією жертвою???... Адже дочка заживе своїм життям, вийде заміж... Хіба божевільний ожениться в цій несамовитій хаті — прозвучали раптом зачуті нечайно слова і дивним болем відізвалися в серці.

ДИТЯЧІ РИСУНКИ

З НАГОДИ „ВИСТАВИ ДИТЯЧОЇ ТВОРЧОСТИ", ВЛАШТОВАНОЇ Т-ВОМ „УКРАЇНСЬКА ЗАХОРОНКА" У ЛЬВОВІ

Чи бачили ви малу дитину як з гарячими очима і палаючими личками сидить або й клячить похилена над кусником паперу і тремтячим від напруги олівцем реалізує свої задуми? Яка вона захоплена і зосереджена у своїй творчій праці!

Розсипаними на папері рисками, кривульками й мазками, розкаже вам чарівну казку, несамовиту якусь пригоду, оповість неодно цікаве переживання, що живим спомином лягло у дитячу душу.

Оцей „вільний рисунок", що виходить із спонтанічного гону дитини до творчости, у котрім психографольоґи бачуть прояви вродженого темпераменту, дає нам нефальшований поправками і радами старших, образ дитячої здібности і напрямів зацікавлення.

Правда, буває, що дитина концентрується довкола одного спеціяльного предмету і у зображуванні його доходить до перфекції. Одначе по такім на вид феноменальнім рисунку не можна ще оцінювати її здібности, доки не переконаємося чи і на інші теми реаґує вона у своїй графічній мові так само влучно і легко.

Справа мається тут так само як і з доісторичним „мистцем", що в рисунку звірів, яким із життєвої конечности присвячував найбільше зацікавлення, дійшов до досконалости, яку ще й сьогодні подивляємо. Та коли на стінах своєї печерної ґалерії пробував портретувати людину то вона мало що ріжниться від звичайного „головоножця", якого рисують наші 3 або і 2-літні діти (рис. ч. 1). Вільний дитячий рисунок має серед культурних народів вже велику літературу, посвячену науковим дослідам дитячої творчости.

У нас є лиш кілька збирачів дитячих „богомазів", це головно мистці, що у рисункових примітивах вчасного дитинства находять звязок із образотворчим мистецтвом.

Тому з повним признанням треба віднестися до „Вистави дитячої творчости", яку влаштувало Т-во Українська Захоронка у Львові, і на якій між багато цікавими експонатами, найкраще заступлений був відділ дитячих рисунків. Між ними загальну увагу звертав альбом п. з. „Прогулька до Брюхович у дитячій ґрафіці". Усе рисоване на підставі спомину з памяти, — ні сліду тут тенденції до копіювання чи наслідування, брак прикмети ранньо-дитячої фантазії. Бо дошкільна дитина у більшости не рисує предмету на основі обсервації, ані таким, як його бачить, але так як про нього думає і що про нього знає (рис. 3), драбиняста фіра, котрої драбини нарисовані окремо, (рис. 4), рейки, ваґони і люди, усе також окремо і рис. 5, де метелики мають людське обличчя).

Тому перші схематичні дитячі рисунки бувають часто з детайлями, яких не видно, але дитина знає, що вони є, нпр. тіло під одежею, коріння під землею, або нераз ґротесково некомплетні (нпр. рис. ч . 2. у другого грача брак рук і ніг). І саме це є у вчасно-дитячім рисунку цінне, бо ніким не навчене і не справлене, це справжня і безпосередня творчість. Тому не бентежмо дитини насмішливими заввагами, не гальмуймо поученнями її здорової, творчої сили, але радіймо, що жива її уява находить у вільнім рисунку все новий і свобідний вислів. А зрівноваження фантазії і опанування конструктивних здібностей прийде само вже у 5—6 році життя і тоді дитина у своїм рисунку поволи зблизиться до дійсности і творитиме вже складні композиції беручи під увагу пропорцію і майже правильне розміщення у площині.

М. П.

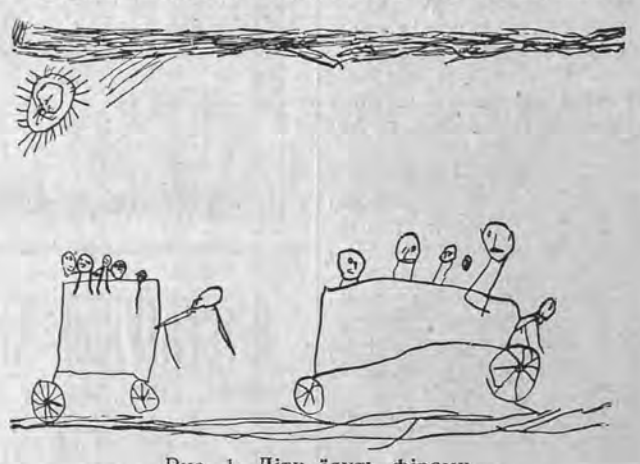

Рис. 1. **Діти їдуть фірами.**
Цікаві тут при обох возах коні, що не доторкаються землі.
(Рисунок 3-літнього хлопчика).

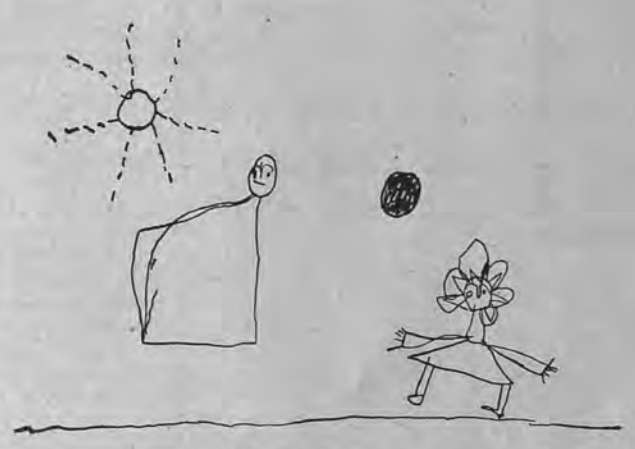

Рис. 2. **Галюся ловить мяч.**
(Рисунок 3-літньої дівчинки).

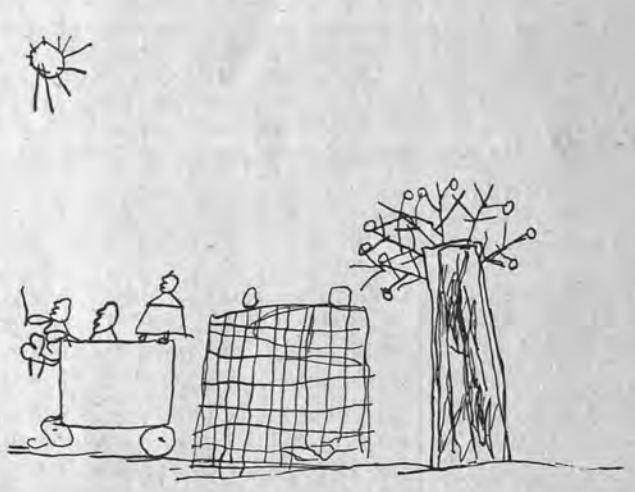

Рис. 3. **Діти їдуть драбинястим возом.** Віз більш-менш такий, як в рисунку ч. 1, подібно нарисований кінь, але-ж драбини нарисовані окремо. Чомусь так було вигідніше для малого мистця. (Рисунок 3-літнього хлопчика).

Рис. 4. **Діти їдуть залізницею на прогульку.** Напереді поїзд, за ним діти, що ним їдуть, а за дітьми рейки. Замітне, що машиніст чи кондуктор все-ж нарисований у ваґоні.
(Рисунок 4-літнього хлопчика).

Рис. 6. **Поворот додому умаєними фірами.**
(Рисунок 4-літньої дівчинки).

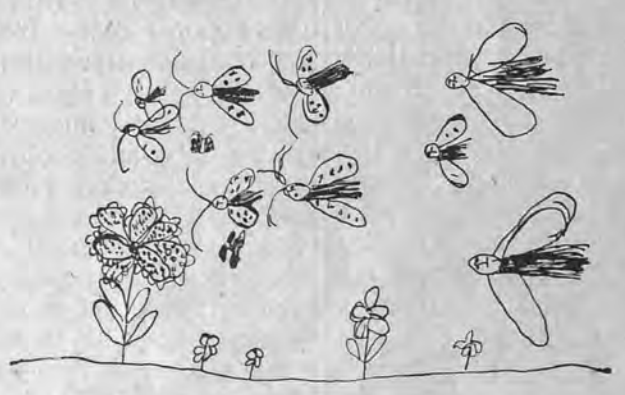

Рис. 5. **Мама і тато метеликів ведуть своїх дітей на прогульку в ліс.**
Замітне, що метелики мають людські голови, діти летять наперед, батьки ззаду. (Рисунок 4-літньої дівчинки).

В 1940 р. мине сто років від появи книжки, яка зробила нас народом — бо ж 1840 р. появився славний

КОБЗАР ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

До того часу Український Науковий Інститут у Варшаві видасть **повне видання творів Генія України в 16 томах**

Досі вийшло 10 томів (II, III, IV, VI, VII, VIII, IX, X,XI, XIV). Можна видання **передплачувати,** і то за вс 16 томів — 40 зл. (у книгарському продажу — 64 зл.), по 2.50 зл. за том брошурований. Хто заплатить у 4 ратах по 10 зл., діставатиме книжки в паперовій оправі.

Передплату слати:
Чекове конто П. К. О. в Варшав 28,670.

РОМАН РОМЕН 8

Над Евфратом

Кукуруза була не густа. Тут било, там било, й кукурузи було й не було. І полювання було б для шейха не важке, колиб не тільки, що полита земля. Сіра глинка, коли суха, тверда як камінь. Сапай, копай, рубай, не вкопаєш. Але тільки полити її в достаток водою, рідне як сметана й нога стрягне і стрягне щораз глибше.

Осьтак стряг і шейх Аз Адін Аль Кассас і з трудом витягав босі ноги, чіпляючись за зелені бильця. Його прекрасний, нашиваний кольоровими взорами гумбаз, обтріскався по шию рідкою патокою, й руки вище ліктів теж були в глині. Чіпляючись за кукурузяні била він виривав їх з коріннями і кляв на все поле. Клянучи вискочив на бащтан, де жовтіли в сонці тільки що политі дині й тутже впав, застрягаючи ліктем в спілу диню.

Коли підняв голову, щоб подивитися, куди побігло звірятко, й розкрив рот, щоб заодно не спізнитися закляти, рот його так і занімів розкритий і він сам знерухомів у дурній позі на землі.

Недалеко від нього, під фіґовим деревом, сиділа молода, ніжна дівчина й ланя, для якої він тілько спустив духу, найспокійніше в світі стояла перед дівчиною, цікаво обнюхуючи її долоні.Ніжне звірятко, покрите шовково-попелястим плюшем і стояче на тонесеньких, ручих ніжках, показувало шейхові білу латку зі заду в вигляді окулярів, ніби насміхалося з нього.

Сцена ця здивувала і збентежила шейха. І він бистро отямився. Витягнув лікоть із розчавленої дині й піднявся на ноги. Тільки шовковий білесенький реґаль на голові, що зісунувся на одне вухо й непристойно показував обстрижену голову, він поправити не посмів, бо руки були в болоті.

Він підійшов до дівчини, що за той час обняла рукою шию звірятка і пригорнула до себе. Він не знав цієї дівчини і його збирала злість, що може робити на його полях цей другий зряду інтруз. Але по своїй природі маломовний, він не сказав ні слова, а навіть не привітався. Лиш похитав головою, придивляючись дівчині і звіряткові, сам високий, такий, що голова майже ховалася в листях фіґового дерева. Із його уст злетіло тільки:

— М-м!... не то питання, не то оклик, не то счудування. Щось вроді того, коли муркне бичок, стоячи перед водою, що її він не рішається переплисти.

Дівчина не закривала обличчя, як це годиться всім жінкам перед незнайомим мужчиною. Але збентежена під гострим поглядом шейха випустила звірятко з рук і впала обличчям до шейхових босих, брудних ніг.

Та шейх не мав часу застановлятися над цією поведінкою дівчини. Бо висвободжене звірятко скочило в сторону і зараз за ним скочив шейх.

— На-а льдіні[1]) закляв він і в цей момент вхопив рукою за задню ногу звірятка. З розгону він мусів клякнути на коліна, але звірятка не випустив.

Дівчина миттю піднялася, догадавшись, яку вона зробила помилку, підбігла і знову обняла за шию звірятко. Її стривожене, майже розплакане обличчя, її жевріючі мольбою і якоюсь затаєною страстю очі, миттю розсіяли набіглу злість шейха й він уже хотів розсміятися з цілої пригоди, тільки повага перед чужою дівчиною здержала його. Але не втерпів і спитав коротко:

— Ну так, що ж?...

— Я асіді[2]), пане мій, — залепетала дівчина, тим разом не випускаючи звірятка зі своїх рук — велике нещастя привело мене до тебе просити помочи й захисту. Ти одинокий в світі, що можеш мені нещасній помогти.

Слова ці добре поділали на шейха й він пошкробався брудними пальцями під рівно стоячою вперед бородою.

— Хто ж ти така?..

— Я сама не можу тобі гаразд сказати, хто я така. Я виросла в дворі Нур-Алі й сьогодні я безпомічна сирота, над якою кожний може знущатися.

— М-м... муркнув шейх і в цьому муркненні він подумав, як це він не знав до сьогодні цієї прекрасної, ніби сполошена молоденька ланя, дівчини.

— Розкажи — сказав він знову тільки одне слово до дівчини, не маючи звичаю розпитувати, ні запускатися в непотрібну балачку. Не тому, щоб держався привички більше думати, чим говорити, але така вже була його вдача.

Дівчина сховала очі під вії і прилягла зарумяненим лицем до шиї тремтячого звірятка. Тихий голос розповів про любов із Халілем. Голос затинався й замовкав, ніби розповідав про якийсь великий проступок. І справді, це був би проступок, колиб, у неї були батьки. Цього відкрито їй не простив би ніхто. І шейх спершу нахмурився і скубав волоски своєї бороди, але згодом, коли Лейле зачала розказувати йому про залицяння старого Алі і про його вчинок на ріці, шейх зацікавлено підняв брови на середину вглибленого чола. Від тепер його брови часто то піднімалися вигнуто, то знову осідали вузькими, ясними стрічками над очима.

Глибоко в душі йому подобалась сміливість дівчини і її страстний, хоч тихий спосіб говорення. Ні одна дівчина в усьому племені не посміла б відкрито любити і про любов він чув тільки з пісень. Його навіть трохи зворушила простота дівчини, що прибігла без надуми до нього за поміччю. Але показати їй свою доброту він не захотів. Шейх був головним суддею всього степового племени й давно вироблена повага й суворість рідко сходили з його обличчя.

Оповідання дівчини заняло його всього й він забув, що ввесь час був на колінах і тим осмішував себе. Щойно, коли дівчина скінчила і впала обличчям до землі, ловлячи долонями його коліна, він спостеріг себе й піднявся, не даючи дівчині обняти своїх ноги. Він розпоясав довгий, блакитний пояс, привязав кінець до шиї звірятка й наказав дівчині:

— Веди за мною, а я подумаю, що зробити.

Дівчина слухняно піднялася й повела за ним дике, стривожене звірятко, а шейх пішов стежкою до своєї літньої палатки, коли можна назвати палаткою виліплену з глини хижину без вікон, без даху, серед фіґового садка.

По дорозі шейх додумався, що дівчину він без застанови може залишити в себе, ніби обороняючи її від напасти злого опікуна. Таким чином він здобуде зовсім легко прекрасну рабиню для своєї втіхи.

Доходячи до палатки він уже хотів позвати своїх жінок, щоб заопікувалися дівчиною й одягнули її як слід, коли побачив, що під деревами сидять два достойні гості, ждучи його.

Гості, його недалекі сусіди, підвелися й поздоровкалися:

— Мергабо!...
— Мергабтейн!...
— Кіф галяк, махсуд?
— Альгам дурілльо, кіф ентум?
— Мніґ, мамнун.
— Аглє о сагле[3]) — запросив шейх своїх гостей на поміст перед хатою, що був вроді тераси, застеленої ковром.

Гості сіли й шейх кивнув до хати, щоб приготовлено нарґіль.[4]) Появилася жінка зі заслоненим обличчям, як лицює перед сторонніми гістьми. Тільки довгі, свобідні завої хитаються і видно лиш кінці ворушких пальців. Не жінка, а тінь. Тоненькі пальці з довжезними, остро закінченими нігтями прилаштували нарґіль із трьома довгими трубками. Вітром прилинула, повертілась і вітром відлинула жінка-дух.

Синій, пахучий димок поліз уверх і мрійливо булькотіла вода в шкляній, випуклій основі. Гості смоктали свої трубки й довго розмовляли про ціну хліба і дактилів, і ніби зовсім забули про дівчину зі звірятком, що здивувала їх своєю появою. Ніби забув про неї і господар. І хоч слова так і рвалися з його уст, щоб розказати цю цікаву історію, але не випадало про це зразу говорити. Коли в арабів є якась важна, чи цікава справа на умі, вони пів години мусять виговоритися, вживаючи красномовности, заки, ніби ненароком і неуважно, тронуть те, що найважніше і що їх найбільше цікавить. Рот перемінюється в молотілку, що прополовляючи колос добирається до чистого зерна. Але коли вже добереться, то вже й меле його лявіною слів і пристрастей. Один побиває одного язиком і спритною видумкою слова й ніби зачинається турнір красномовности. Не важне, про що говориться, а як говориться. Стара пословиця каже, що балачка срібло, а мовчанка золото. Але араб пояснює це інакше: Мовчи, коли треба мовчати й говори, коли треба говорити. Все має своє місце і свою силу.

Так і тепер. Поговоривши про все, що прийшло на ум і висмоктавши весь пахучий тумбук,[5]) гості звернули свої очі на дівчину, що притулившись до звірятка терпеливо ждала.

Продовження буде.

---

[1]) До чорта.
[2]) Вельможа, добродій.
[3]) Всього кращого!... — І вам теж!... — Як справи, йдуть добре? — Слава Богу. Як твої? — Добре, дякую. — Гість в хату, щастя в хату; прошу блище.
[4]) Курильниця, стояча люлька.
[5]) Спеціяльне зілля — тютюн для куріння.

МОРОЗИВО

Львівські крамниці:

вул. ЛИЧАКІВСЬКА ч. 19.
вул. РУСЬКА ч. 20.
вул. ГОРОДЕЦЬКА ч. 93.
вул. САПІГИ ч. 21.

Драматичний гурток „Сфінкс" в Станиславові

Розмова з артисткою, п. Л. Каратницькою

Багато говориться у нас останніми часами про потребу, а то й необхідність створити сталу українську оперу у Львові. Та все-ж ще й досі дошкульно відчувається у нас брак театру. І у Львові та й по інших більших осередках українського життя.

Правда, маємо два сталі обїздові театри, не вчисляючи цілої фалянги дрібніших. І що-ж з того? Оці два театри мають широкий терен для праці. Просто неможливе для них загостити до одного міста більше як раз у рік.

Отут виринає нова проблема. Проблема сталих мистецьких аматорських гуртків, що заступали б покищо фаховий театр. І тут ні трохи не може переконати нас виправдування, що теперішні обставини внеможливлюють заснувати такий гурток. Треба тільки кілька одиниць, що їм дороге мистецтво, кілька одиниць, в яких знайшлася б охота до праці і віра в справу, а можна зробити дуже багато.

Прикладом тут може послужити такий гурток у Станиславові, що називається „Сфінкс".

Чому охрестили його цим таємним іменням?... Мабуть тому, що його творці зовсім не таємничі і дуже балакливі. Ось хочби найбільший ас гуртка п. Л. Каратницька, що з нею говорили ми про працю й успіхи, себто будні і свята гурта, горсточки людей, що повні запалу й енергії пішли на службу мистецтву. Наша співрозмовниця говорить дзвінкою, мельодійною мовою і цілком не „по-сфінксівськи" всміхається.

— О, історія нашого „Сфінкса" вже доволі довга. Спочатку існували ми при спортовому товаристві У. С. К. Тоді й ішла перша наша песа: „Вантаж". Успіх був великий (так принайміні нам тоді здавалося). Коли нині дивлюсь на той наш виступ, то завважую багато недотягнень. Але початки завжди шкутильгають. Після моменту захоплення прийшли вакації, дехто виїхав на відпочинок, а дехто виступив. Здавалося, що не втримаємося. Та все-ж у 1934-ому році переорґанізувались ми в „Драматичну Секцію" при Просвіті. Рік пізніше і ми вже самостійні. „Сфінкс" працює майже безперервно.

— А як укладаєте свій репертуар?

— Тут у першу чергу маємо на увазі мистецькі вальори. Хочемо дати нашій публиці справді „щось". Репертуарною частиною завідує у нас Т. Ліськевич. Він любується у великих психольоґічних конфліктах. Не диво, що в низці наших вистав є такі поважні і важкі речі, як: Скампольо, Морфіна, Перфуми моєї дружини й Осінні скрипки. Розуміється, що й своїх авторів не занедбуємо. І так ішли у нас по черзі: Бояриня, Казка старого млина, За батька, та інші.

— А як з касовими успіхами?

— Ну, бачите... Касові недобори траплялися. Але ми їх надштуковали. І на ту ціль ставили ми превеселі ревії укладу незрівняного Славка Андруховича, що тепер десь далеко від Станиславова приправляє пастеризоване молоко Маслосоюзу й експортує масло до Англії. А ревії давали касу. І то добру.

— І це була б уся праця „Сфінкса"?

Наша співрозмовниця ображено кидає:

— О, ви нас не знаєте! Попри, так мовити б, самостійну працю, стоїмо до розпорядимости всіх наших культурно освітніх товариств. Беремо участь в академіях, концертах і т. п. Нас тут цінять, бо можна заризикувати твердження, що без „Сфінкса" жадна імпреза не обійдеться. А ще попри це робимо „вискоки" на провінцію. І ось Городенка, де нас дуже сердечно витали, Отинія. Делятин...

Л. Каратницька, чолова артистка „Сфінкса".

— Чи ви задоволені з праці?

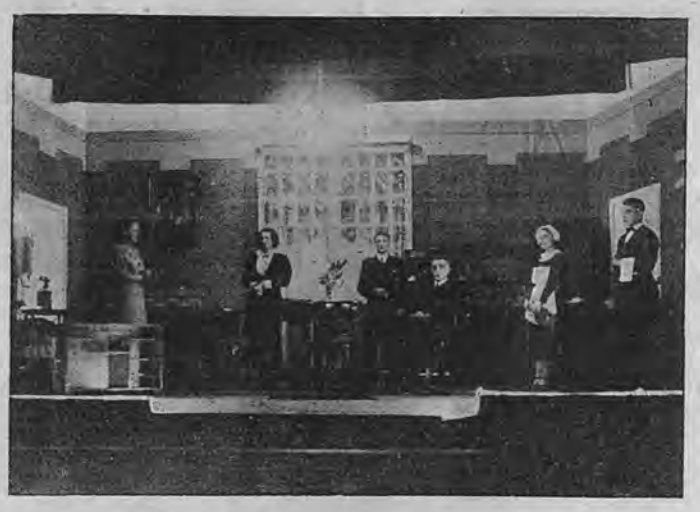
— Навіть дуже! Ви може й не можете уявити собі, як я люблю сцену, яку приємність дає мені переживання історії уявних постатей...

Пані Каратницька задивилась у вікно, де зависло бліде чогось нині сонце й замовкла... Беремо від неї обітницю, що запросить нас на свій перший виступ у львівській опері й відходимо. Станиславівці зжилися зі „Сфінксом". Доказом того таке мале порівняння. В 1935-ому році, коли йшли „Перфуми моєї дружини" було на салі пядесять трое людей, на останній виставі цього року, тобто „Осінніх скрипках" 110. Поступ усе таки замітний! Всі люблять своїх „доморослих артистів". І ждуть нетерпеливо, коли великі зелені афіші проголосять, що мовчазний Сфінкс знову заговорить...

Б. Жарський.

„Сфінкс" у комплеті. Посередині голова гуртка п. Кичунова й режисер проф. Ліськевич.

„Перфуми моєї дружини" — вистава „Сфінкса". Від ліва: пп. Лисяк, Каратницька, Ліськевич, Горняткевич, Панашівна, Каратницький.

З НОВИН українського мовознавства

Василь Сімович. **Про поголоснене українське „л".** Львів, стор. 10+IV вел. 8.

Проблема, що її торкнувся проф. В. Сімович в останній своїй праці має за собою вже велику літературу. Майже кожен визначніший учений , що займався українською мовою, старався дати відповідь на питання: яким способом старе прасловянське — л в таких формах, як читалъ, зналъ перейшло в українське нескладотворне — у й дало читав, знав, іншими словами, яким чином дійшло до вокалізації (поголоснення) прасловянського л на українському ґрунті.

Здебільшого пояснняли це явище фонетично, вказуючи на розвій л в у в таких словах як вовк (з давн. вълкъ), повний (з давн. пълнъ і т. д. Цього пояснення придержувалися м. ін. Огоновський, Соболевський, Ст. Смаль-Стоцький, Шахматов, Кульбакін і ін. Фонетичне пояснення, більш розроблене, притьмило інший підхід Михальчука-Кримського, що старалися вияснити ці форми як старі діеприкметники на **въ.**

І ось проф. Сімович навязуючи до теорії Михальчука-Кримського стверджує на основі пильно підібраного матеріялу що:

1) Вокалізації (поголоснення, перехід **л у у)** у визвуку складів (у середозвуку) й визвуку слів (ув абсолютному визвуку) українська мова — в останньому випадку крім чолов. роду дієслів у мин. часі — в 9/10 свойого мовного простору не знає; поява його в півд.-західніх говорах — явище нове, другісне; в цих околицях появляється у й на місці змягченого **ль,** де це **у** виступає побіч **л.**

2) Поява **у** в чол. роді мин. часу дієслів явище не **фонетичне,** а **морфольоґічне,** спричинене функціонально-структуральними законами української мови (злиття в цьому роді форм part. praet. act. I із формами part. praet. act. II.

3) Українська мова виявляє не повну анальоґію з цього погляду з сербською та хорватською мовами.

Без уваги на правдивість висновків авторових мусимо підкреслити такі два моменти, що надають цій праці окрему вагу в досьогочасних вияснениях цієї справи: Один, це незвичайно сумлінне й педантичне зібрання матеріялу з усіх друкованих і недрукованих джерел (з рівночасним непереладуванням праці цим матеріялом) а другий, це прикладення метод новітнього функціонального мовознавства в підході до проблеми. Мова, як система із тенденціями до однородности поодиноких форм у їх історичному розвитку прямує до вирівнювання дериваційних звязків між поодинокими флексійними формами. І саме в схопленні цих тенденцій та приспособленні їх для вияснення українських форм типу читав, знав, а в висліді признання цих форм як чисто структурально морфольоґічне явище — в цьому заслуга нової праці проф. Сімовича.

Для бібліоґрафічної вірности треба зазначити (чого не зроблено в праці) на маргінесі, що ця праця це поширений та поглублений реферат автора на II-му міжнародньому Зїзді Славістів у 1934 р. в Варшаві й що коротке резюме з нього вміщене було в „Księdze Referatów" цього зїзду під наголовком: „Поява в після голосних у формі мин. часу чол. роду одн. українського дієслова типу читав, знав" (т. I, стор 114—116).

Др. Ярослав Рудницький

ПРИ ЗМІНІ АДРЕСИ
ПРОСИМО ПОДАВАТИ
СТАРУ АДРЕСУ.
ЗМІНА АДРЕСИ 50 СОТ.

ГОРОБЦІ НА ДРОТАХ

Ввічливість.

Анатоль Франс прибіг до книгарні і зажадав примірника своєї останньої книжки.

— Уявіть собі — сказав до продавця — я дістав листа з проханням за автоґраф. Написав його молодий чоловік, але так зворушливо, що мушу відповісти йому кількома словами.

Взяв том і задумався:

— Але що написати незнайомому?

По хвилині написав кілька слів. Дедикація виглядала так:

— Пану.... на згадку милих хвилин, як познайомимося.

Сократ

Сократ проходжувався одного разу по атенському ринку і побачив раптом якогось бідно вдягненого чоловіка, що втікав що сили. За ним, у доволі великій віддалі, гнався інший з кийком у руці.

— Тримайте його! Тримайте!

Учитель Плятона навіть не ворухнувся.

Той що ловив задиханий зупинився.

— Чи ти глухий? — звернувся до мудреця. — Чому ти не заступив дороги тому чоловікові? Таж то вбивник.

— Вбивник? А щож то є вбивник? — запитався Сократ.

— Дивне питання! Вбивник то людина, що вбиває.

— Ага, різник.

— Алеж ні! Людина, що вбиває іншу людину.

— Вже знаю. Воїн!

— Людина, що вбиває іншу людину в часі мира!

— А, так... То кат?

— Алеж ні, старий дурню! Людина, що вбиває іншу людину в його власній хаті.

— Тепер вже розумію! Лікар!

ПРИ ЧИТАННІ КНИЖОК І ЧАСОПИСІВ
НЕ МОЖЕТЕ ОБІЙТИСЯ
БЕЗ НАЙКРАЩОГО ІНФОРМАТОРА
ЯКИМ Є
КНИГА ЗНАННЯ
УКРАЇНСЬКА ЗАГАЛЬНА ЕНЦИКЛЬОПЕДІЯ
ЗАМОВЛЯТИ
ВИДАВНИЦТВО УЗЕ — КОЛОМИЯ

НОВІ ВИДАННЯ

Надіслані до Редакції книжки занотовуємо в цій рубриці. Рецензії вміщуємо тільки на книжки, які ми дістали в двох примірниках.

ПОЕЗІЯ

В. Щурат. **Історичні пісні.** З передмовою М. Струтинського. „Українська Бібліотека". Видання Івана Тиктора. Львів, 1937.

ПОВІСТЬ, ОПОВІДАННЯ, НОВЕЛЯ

Софія Парфанович. **Ціна життя.** Нариси. Накладом Пилипа Волчука. Львів, 1937.

Марко Черемшина. **Твори.** Том II. Повне видання за редакцією д-ра Евґена Ю. Пеленського. Видавництво „Ізмарагд". Львів, 1937.

ІСТОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ, КРИТИКА.

Евґен Грицак. **Горацій в українській літературі.** Відбитка з „Нашої Культури". Львів, 1937.

ІСТОРІЯ, СПОГАДИ

Сорок літ праці Ремісничо-Промислової Бурси у Львові. Ювілейний збірник. Львів, 1937.

Д-р Евґен Грицак. **Перемиський Ричок.** (Кілька стрічок з історії Перемишля). Накладом „Прориву". Перемишль, 1937.

Д-р Евґен Грицак. **Перший альманах перемиських богословів.** Відбитка з ювілейного альманаху українських католицьких богословів перемиської епархії. Перемишль, 1937.

Михайло Возняк. **Як дійшло до першого жіночого альманаха.** Видання Івана Тиктора. Львів, 1937.

ПОЛІТИКА, ПУБЛІЦИСТИКА

В. Садовський. **Національна політика совітів на Україні.** Праці Українського Наукового Інституту. Варшава, 1937.

ГОСПОДАРСТВО

Можливости розвитку рідного промислу. Видало „Українське Технічне Товариство". Львів, 1937.

ПОПУЛЯРНІ ВИДАННЯ

К. Р. **Кремлівський Алібаба і його „40 розбійників".** Дешева Книжка. Львів, 1937.

Богдан Романів. **Революція на Україні.** Перший зшиток. В-во „Проміні". Львів, 1937.

ДИТЯЧІ ВИДАННЯ

Ганс Христіян Андерзен. **Цісарський соловій.** Казка. На українську мову переклав Юра Шкрумеляк. Видавництво „Світ Дитини". Львів, 1937.

Вуйко Славко. **Пригоди дядька Прохора.** Сміховинки. Видавництво „Світ Дитини". Львів, 1937.

Алядин і чарівна лямпа. (З „Казок 1001 ночі). Для української молоді переповів Юра Шкрумеляк. Видавництво „Світ Дитини". Львів, 1937.

ТЕАТР

Роман Могетич. **Депутація до інспектора.** Комедія на 3 дії. Кальна, 1937.

Роман Могетич. **Месть за дівочу честь.** Трагедія на 5 дій. Кальна, 1937.

Володимир Гіба. **Московські дуриєвіти.** В-во „Наша сцена". Львів, 1937.

РІЖНІ

С. Дібщанський. **Великий український сонник.** Накладом автора. Львів, 1937.

Провідник Перемишля і повіту на 1937. Накладом Товариства „Міщанське Брацтво" в Перемишлі. Перемишль, 1937.

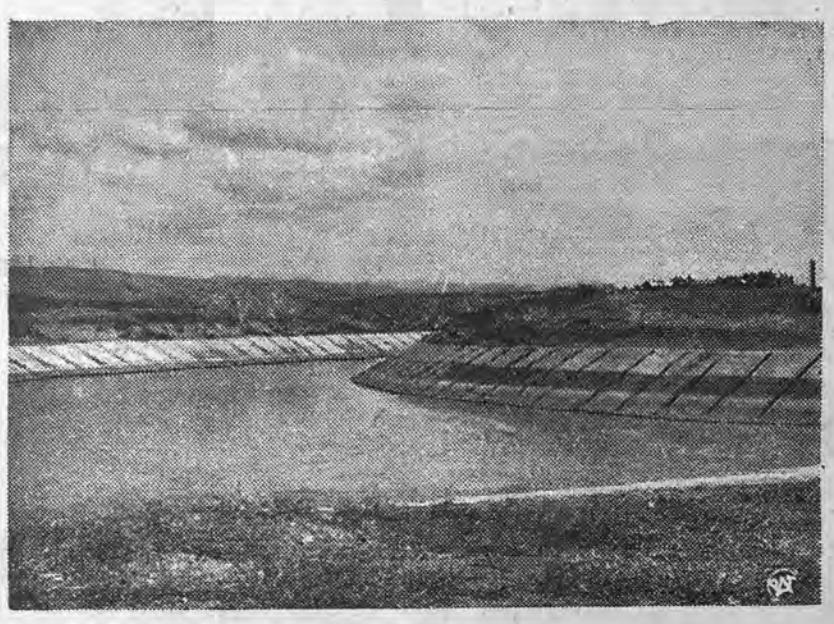
Семен Магаляс. **Як підготовляти та вести загальні збори.** Додаток: М. Дужий: Розподіл обовязків між виділових читальні. Накладом Т-ва „Просвіта". Львів, 1937.

Ю. Верховинець. **Поміч у нещасті.** (Як Олекса обезпечив свою рідню?) Оповідання. Накладом Товариства взаїмних обезпечень на життя „Карпатія" у Львові. Львів, 1937.

Ю. Верховинець. **Де щастя шукати?** Оповідання для дітей і родичів. Накладом Товариства взаїмних обезпечень на життя „Карпатія".

Ю. Верховинець. **Жива рекляма.** Сценічна ревія української торговлі і промислу. Накладом С. Гевака. Львів, 1937.

З А Д В А Т И Ж Н І

ПІСЛЯ РАПОРТУ ПАЛЕСТИНСЬКОЇ КОМІСІЇ

У звязку з рапортом Англійської Королівської Палестинської Комісії, що зактуалізувала проблему окремої жидівської держави висуваючи поділ Палестини на арабську і жидівську, подаємо кілька світлин з Палестини.

Наліво: Частина урегульованого Йордану в Долішній Галилеї (робота американця Рутенберга).

Під тим: Жидівські жебраки під історичною стіною плачу в Єрусалимі.

Вдолі: Фрагмент жидівського ярмарку в Назареті, що відбувається кожної пятниці.

Направо: Найстарша жидівська кольонія в Долішній Галилеї біля озера Генезарет.

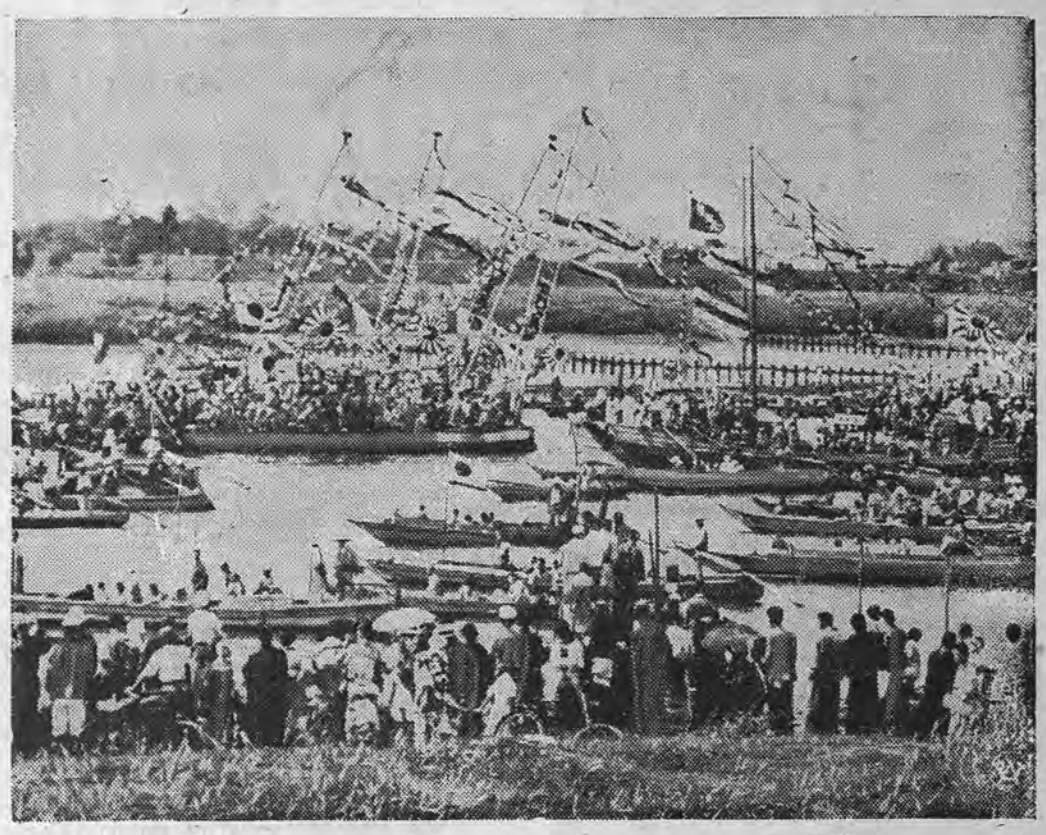
Вдолі. Про Японію, про яку тепер так багато пишуть і говорять у звязку з її війною з Китаєм, можна сказати, що це країна вічних величаво-барвистих свят з середньовічним церемоніялом. На нашій світлині репродукуємо вид. т. зв. „Свята води", яке уладжує найбільша японська релігійна секта „Шінто" на березі ріки Рогуго. Бачимо, що у святі беруть участь тисячі народу.

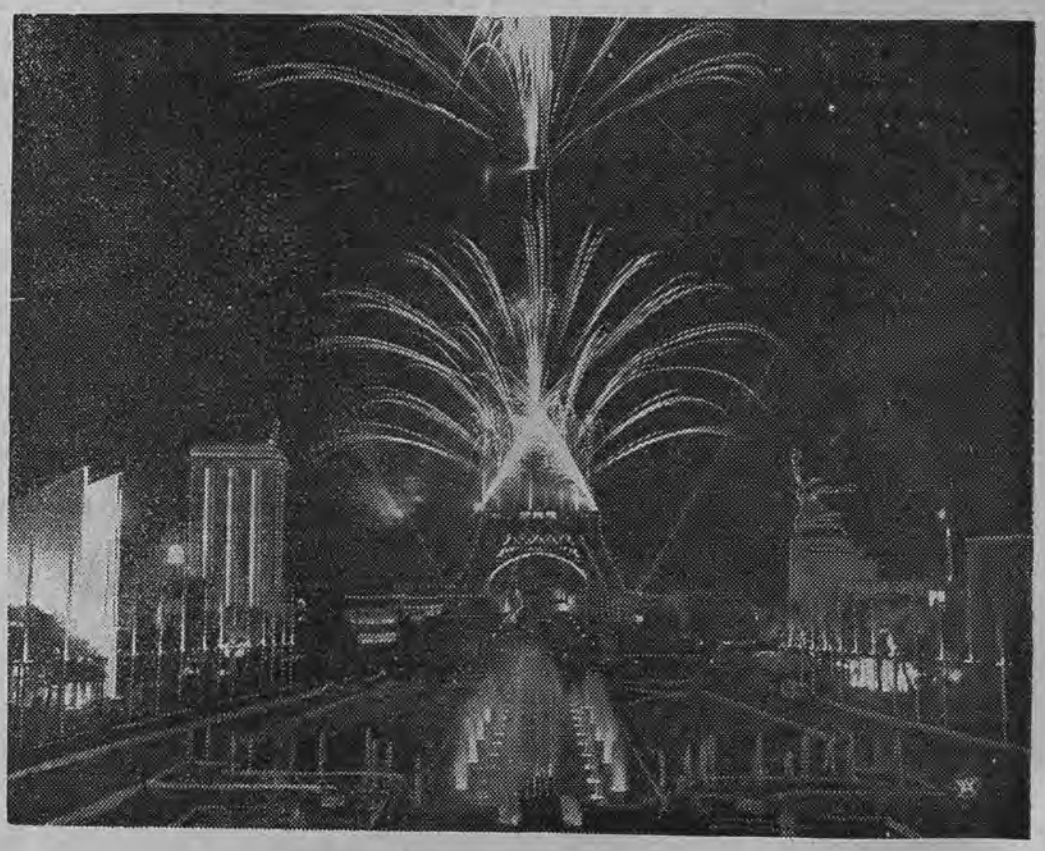

Вдолі, направо. Паріська світова вистава набирає щораз більше розголосу. Репродукуємо тут фрагмент величавої і ефектовної ілюмінації біля німецького павільону.

Вдолі. На терені світової вистави в Парижі відбулася ревія бельгійського фольклюру, в якій взяли участь в барвистій народній ноші делегації з усіх бельгійських провінцій. На образку момент, коли бельгійські орхестри грають перед париським ратушем бельгійські народні пісні.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячна . . . . 0.90 зол.
Чвертьрічна . . . 2.70 „
Піврічна . . . . 5.40 „
Річна . . . . . 10.— „

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодиноке число 2.50 Кч.

В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодиноке число 0.60 шіл.

В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення") 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщується по вплаченні належитости готівкою або почтовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч", Львів, Ринок 10. Тел. 11042.

„Nasoustritch", Lwów Rynok 10. Pologne. — „Nasustritsch", Lwów, Rynok 10. Polen.

Редагує КОЛЕГІЯ.
Друкарня „Львівська", Львів, 3-го Мая 8.

Конто ПКО 153.558 „СМОЛОСКИПИ".
За редакцію відповідає АННА МУЧІЙ-БОДНАРОВИЧ.

НАЗУСТРІЧ

ЧИСЛО (88) 16
IV-тий РІК
ДВОТИЖНЕВИК
ЛЬВІВ, 15. VIII. 1937
ЦІНА 50 ҐР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

Інж. РОМАН КРОХМАЛЮК

КНЯЖИЙ ГОРОД

ЩО РОЗКОПАВ Д-Р ЯРОСЛАВ ПАСТЕРНАК В КРИЛОСІ

Від кількадесяти літ намагалися археольоґи прослідити та віднайти на терені сьогоднішнього Галича та його околипі місце, де колись у давнині находилась столиця галицьких князів.

Вид на південний, відкритий кінець фундаменту катедри. Д-р Пастернак (на першому пляні зправа) з робітниками.

Досліди та й здогади вказували на те, що той світлий центр могутньої галицької держави мусів находитися на тому місці, де сьогодні село Крилос. Нажаль пробні розкопи та сондування довгі роки не давали ніяких вислідів. Безуспішно копав тому сорок літ перший дослідник цих теренів, д-р О. Чоловскі. Після того, але ще перед війною переводив тут розкопи д-р Йосип Пеленський, що зокрема шукав мурів давньої катедральної церкви Успення Пресвятої Богородиці, що її збудував був князь Ярослав Осьмомисл. Та не вважаючи на дбайливо ведені розкопи д-р Пеленський теж нічого не знайшов, мабуть тому, що спираючись на заподаннях селян приняв за певне, що давня катедра була побудована на тому самому місці, де стоїть сьогоднішня церква.

До дальших дослідів взявся щойно в 1934-ому році д-р Ярослав Пастернак, директор Музею НТШ у Львові. Свою працю почав д-р Пастернак від систематичних студій часів давнього Галича. Щойно тоді, на підставі докладних дослідів у вигляді та розположенні терену давнього княжого города, можна було приступити до пробних сондовань. Д-р Пастернак взявся за це влітку 1936-го року і по кількох пробних розкопах натрапив у глибині приблизно трьох метрів на останки якогось муру. На цьому й покінчилися розкопи в минулому році з тим, що д-р Пастернак вирішив за всяку ціну продовжувати їх на другий рік, себто вліті 1937-го року.

Цьогорічні розкопи почав д-р Пастернак від знайденого минулого року муру, який — як потім виявилося — був фронтовим фундаментом Осьмомислової катедри, побудованої в 1154-ому році. Мури тієї катедри находяться у віддаленні кільканацяти метрів від теперішньої церкви.

Розкопи веде д-р Пастернак особисто при допомозі місцевих селян, що з великим ентузіязмом та розумінням справи працюють.

Досі відкопано цілий фундамент катедри і виявилося, що це була найбільша з усіх княжих церков. В основі мала вона квадрат розмірів 32 і пів метра на 32 і пів метра. Довжину будови збільшують ще три апсиди, з яких середня глибока пять метрів. Коли зважити, що київська св. Софія має 30 метрів від фронту, можна уявити собі, яким величавим храмом була ця катедра в столиці князя Осьмомисла.

Фрагмент розкопів у Крилосі. Д-р Пастернак похилений оглядає якусь знахідку.

Загальний вид місця розкопів у Крилосі. По лівому боці, вгорі, видно фрагменти колюмн та капітелів. — Світлив інж. Р. Крохмалюк.

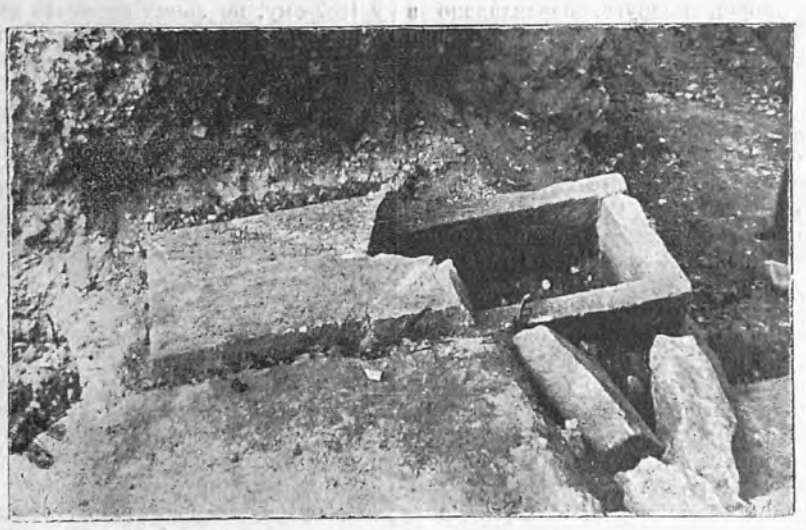
У невеликій глибині натрапле-но на долівку церкви, виконану з білого алябастру. При розкопах робітники постійно викопують менші та більші куски тинку із характеристичною для тодішніх часів орнаментикою. Усі ці находи перетримує д-р Пастернак у старій каплиці, побудованій в 15-тому столітті, що находиться теж на місці старої катедри. Бачимо між тими находами багато людських черепів, костей, шкляні вироби, далі кусні стоплених оловяних плит, що ними була покрита катедра та інше.

Коли д-р Пастернак усунув одну з алябастрових плит долівки, найшов під нею, яких десять центиметрів глибше, камяний саркофаґ, вирубаний в однім бльоку вапнякового каміня. В середині були порозкидані кости покійника. Саркофаґ, як бачимо на світлині, не має ніякої орнаментики, але його вигляд нагадує нам інші княжі саркофаґи. Біля саркофаґу знайдено кістяк жінки, на якого черепі залишилися золоті дротики з золотоканого чільця (діядему). Ці находи вказують, що обі особи мусіли бути знатнішого роду, коли їх поховано в катедрі. Є здогади, що це саркофаґ самого князя Ярослава Осьмомисла, бо відомо з літопису, що його саме й поховали в катедрі в 1187-ому році. Але-ж напевно цього покищо твердити не можна. Д-р Пастернак каже, що якщо в часі дальших розкопів у цілому підземеллі катедри не знайдеться другого такого саркофаґу, то можна буде твердити з великою правдоподібністю, що цей знайдений досі саркофаґ справді містить тлінні останки князя, що „високо сидів на своїому золотокованому престолі та підпер угорські гори своїми залізними полками і загородив шлях королеві".

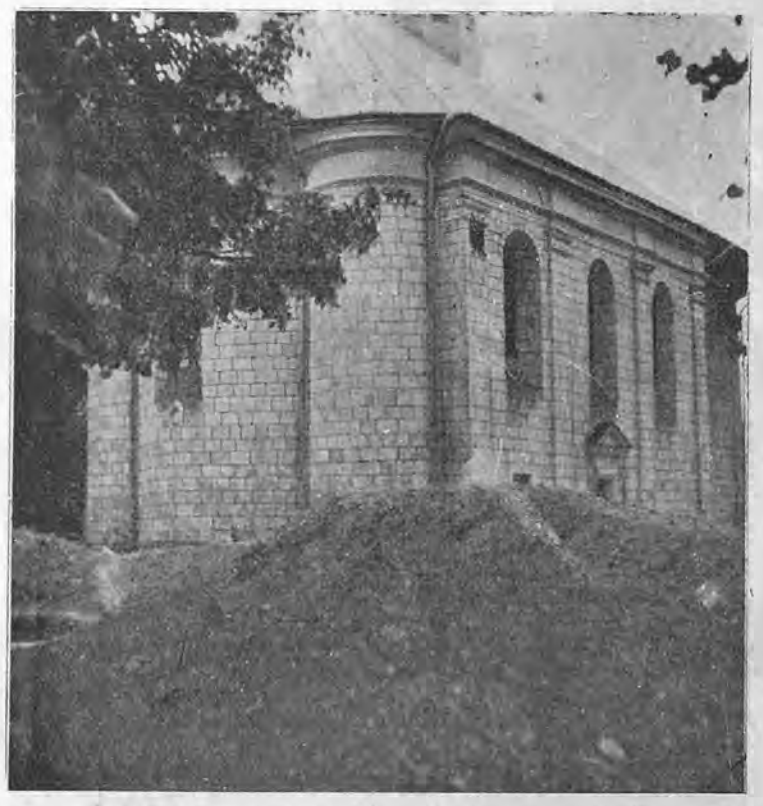

Череп молодої жінки, що його знайшли з цілим кістяком побіч саркофаґу. На світлині бачимо виразно золотими нитками тканий діядем. Долішня частина чола була, мабуть, прикрита серпанком, під впливом якого, по розкладі тіла, череп на цьому місці почорнів. — Світлив інж. Р. Крохмалюк.

З розмови з д-ром Пастернаком можна здогадуватися, що він надіється при дальших розкопах у напрямі головного вівтаря катедри знайти ще кілька саркофаґів а то може й цілу гробницю з тлінними останками ріжних

Камяний саркофаґ викований з одного каменя. При відкритті стверджено, що саркофаґ колись в давнині хтось ограбив, бо кости покійника були поперекидані. — Світлив інж. Р. Крохмалюк.

Теперішня церква Успення Пресв. Богородиці в Крилосі, збудована дідичем Марком Шумлянським на початку XVI ст. з матеріялу взятого зі старої катедри.

визначних людей тодішньої доби.

Покищо ведеться розкопи далі в прискореному темпі. Всі ці праці фінансує вже від 1934-го року Митрополит Андрій. Коли дальші розкопи виявлять, що нутро катедри криє в собі справді вартісні для нас історичні святощі, слід було б зорганізувати ціле українське громадянство, щоби фінансовою допомогою причинилося не тільки до швидкого закінчення розкопів, але головно до того, щоб ці національні цінности зберегти та якслід забезпечити.

МИКОЛА ГОЛУБЕЦЬ

Ґете і ми

147, словами: сто сорок сім бібліографічних позицій української перекладної літератури з найбільшого поета Німеччини, це більше як скромний білянс нашого, поверх столітнього (від першого переспіву „Рибалки“ Гулака-Артемовського в 1827, до сотих років смерти в 1932-ому р.) зацікавлення творчістю Ґете. Куди сумніше виглядає цей білянс збизька. По перше: що найменше половину загальної суми треба скреслити на добро кількакратних перекладів одних і тих самих творів; подруге: перекладано в нас здебільша тематично й технічно приступніші дрібниці; по третє и найважніше, тільки мінімальний відсоток наших перекладів з Ґете, має сяку-таку літературну вартість. Навіть переклади такого великого поета й ерудита, як Франко, (в тому І-ша частина „Фавста“ та „Герман і Доротея“) не надаються сьогодні для передруку. Тим основніших перерібок і гладжень вимагають переклади найтрудолюбивішого нашого ґетольога — о. Д. Йосифовича (в тому „Іфігенія“). Остаточно, з перекладів більших творів Ґете надаються ще до читання — І-ша частина „Фавста“ Д. Загула „Страждання молодого Вертера“ М. Грушевської й нарешті, з деякими застереженнями, „Прометей“ М. Славинського. Позатим кілька поезій і кілька уривків з „Фавста“, оце й уся українська антольогія з Ґете.

Нікому досі не прийшло в нас на думку, присвоїти українській літературі „Геца“ чи „Егмонта“, „Тасса“ чи „Вільгельма Майстра“ або „Правду і пезію“, не кажучи вже про такі речі, як „Пандора“, „Ксенії“, „Максими й рефлексії“, абож „Щоденник“ чи бодай вибір з „Листів“.

Правда, найбільшому й найвеличнішому з творів Ґете — „Фавстові“, в нас, можна сказати, пощастило. Очевидно, не цілости, а його першій, під кожним оглядом приступнішій частині. В цілости перекладено її в нас — тричі. Франко почав перекладати І-шу частину „Фавста“ в 1875 р. а закінчив у 1882-ому; по ньому переклав цю частину Д. Загул (1919) і нарешті М. Улезко (1926). Уривки з неї дали ще — К. Думитрашко, М. Старицький, Х. Алчевська та Б. Тен. Щож до ІІ-ої частини „Фавста“, то досі маємо перекладені тільки два уривки: І. Франка („Фавст і Олена“) та Т. Верниводи (375—528 вірші V-ої дії).

Автім, недостача **цілого** „Фавста“ в українському перекладі, це те саме, що недостала **цілого** Гомера, „Божественної Комедії“ чи „Гамлета“. Це — свідоцтво вбожества нашої культури.

Признаюся, що цілого „Фавста“ прочитав я не давніше, як перед кількома тижнями. Потреба була для цього двох припадків: перший це те, що я купив його принагідно „на лавочках“, другий, що я, вперве від кільканадцяти літ, мав змогу побувати кілька тижнів у заглухлому, підкарпатському селі. Вислідня з обох тих припадків — постанова придбати цей архитвір української літератури.

ФРАНЦ КОКОВСЬКИЙ

Докінчення.

На вчительському хлібі

(Матеріяли до біографії С. Ковалева)

Пятий лист писаний уже тоді, коли Маковей перебрався зо Львова до Чернівців, де служив як учитель при вчительському семінарі. Лист цей, цікавий, подібно як попередній, писаний з Борислава дня 2/2 1900 р. Попри інші порушувані цікаві справи містить цей лист докладну автобіографію Ковалева.

Він такий: „Високоповажаний Пане. Я допитував ся за Вами через кілька місяців тай не міг догадати ся ні довідати ся де Вас галицка судьба сховала. Одні говорили, що в Відни, другі, що за границею, аж вот дістаю кореспондентку читаю, та своім очам не віру. Над словами „сюди - туди“ поневольно усміхнув ся. — Не чин чоловіка підносить, тілько чоловік підносить чин — погадав я на німецку пословицю і зрадів в души, що суєтливий дух рішив ся тоту нашу ростину точнійше розслідити, заглянути під єї корінчики з якої они землиці тягнуть для себе соки. — Я хотів до Вас писати в справі учительскої часописи „Учитель“. В „Учителю“ повинен говорити сли не сам народний учитель, що обхатрує голих босих кострубатеньких дїточок божих, що боре ся з нуждою і з „властію тьми“, то по крайній мірї его словами, его гадками. Давнійше хотяй би в „Часописи Шкільній“ можна було читати, що якийсь там букварописйник посадив з дїтворою дві лисниці*) на селищу перед школою, обгородив тернєм перед безрогами, а тоті лисниці війт з радними викопав в ночи і пустив їх потоком до Чорного моря; вторий знов прихильник таблички множення знайшов хитрий спосіб, як запобічи, цему, щоби лїнтяї при численю до двайцять не помагали собі постійнє пальцями на руках і ногах; третий торопливий ширитель малоі й великоі азбуки одержав за свою многолітну працю пів корця бараболь від громади, а від дідича графа фотографію самого графа з підписом „учителеви Лупині на вспомин граф Ян“; четвертий праведник як учив цїлими днями, так і заснув поміж дітваками, на віки заснув і похоронили его з великим торжествoм аж двох священників запечатало в гробі до общого воскресеня, а діточкам сиротам его повіли на гробі кілька слів утішеня христіяньского і всі плакали, страх! як плакали... Такі і тим подібні вісти становлять якраз не тілько житє нашого народного учительства, але і его хотяй не „модерне“ то дійсне зеркало, будущий матеріал нашої педагогії, а найпаче же сам учитель читаючи се, не зівае. Припустім, що учитель перечитавши подібні вісти, хоче також написати приміром що до его школи благоволив приїхати сам князь дідич на іспит і роздав пильним руским діточкам „Pamiątka z Pacławy“, але він хоть Русин то по рускі стілько знае, що може перетолковати с польского. Скілько він насуятить ся, заким тото уложить начертає, скілько разів він зіпріе... Бо то не марниця, то буде напечатане, тото буде весь світ читати! И під тим буде видніти ся також напечатане імя автора: „написав Стефан Лупина“.

Впрочім я сам волю довідатися, що в Яворові або в Броници учитель ходив з дітьми на прогульку, співав з ними гарно з букваря „О учить ся дїти любі“ а родичі з радости аж поплакали ся і зложили 20 гелерів для „Товариства Імени Котляревского“, ніж про английске або волоске вихованє в якімось там столітію. Та що може пересічного народного учителя в східній Галичині обходити, як бороли ся забавляли ся князі римскі колис хоть би з народом, що?... Таке кождий учитель знає що на початку не було ані кілька Адамів ані кілька Євок... Уже нема на світі більше поступових і більше проворних, що до примінюваня себе до обставин часу, над жидів, а пречінь они в тім напрямі дуже бережно поступають. Маю на думці іх школу „Гірша“. Суть там учителями, правники, доктори, переважно, а в меншім числі, що скінчили учительську семінарію; всі они люде сьвітові. Відень для них тим чим для нашого учителя село де родив ся, бо їздять рік річно на курса практичні, і школи Гіршовскі приміром в Станіславові, в Коломиї чисто европейскі, наші до них не вмили ся і якуж они мають часопись? Мають „Сьвятелко“ для учителів не садяться в нім на глубокі тяжкі мудренности, хотяй могли би садити ся бо і сили в них і просьвіта, лише пишут хронольогічні події діяльність свого учительства, пишуть собі ніби по польски але тото „Сьвятелко“ не польске лише чисто жидівске. — Я недавно написав „Иван Нестрой і его твори“**) і мав на метї: познакомити з творами того писателя тих, що не читали і виказати як часто годі, читаючи щось відріжнити чільне від позаду. Намазав я того кільканайцять аркушів послав Паньківскому і сказав що сли буде поміщене в учителю змініть „Пятку“ на Ковалів а сли де інде, то нехай лишить ся „Пятка“. По якімось часі пише мені п. Паньківскій „Шухевич повів що вона не годить ся до „Учителя“, не знаю, що з тим зробити“.

...Туди стежка — подумаєте собі. Та може бути, що се мене трохи подражнило, хотяй я до сего не почуваю ся, але признати мусить кождий, хто знає наше учительство хоть троха і скаже, що „Учитель“ не в его дусі пише, не на своіх ногах ходить. Тих искілька слів уважав я за обовязок до Вас написати в надії, що при нагоді десь зможете порушити се для нас вельми пекуче діло. А тепер що до мене: Я родився в Броници 25 грудня 1848 в повіті дрогобицкім з родичів самопонятно по закону христіяньскому вінчаних Михайла Ковалева і Анни з Лісковичів властителів одної лїпянки і двох прилудів на два півкірці висіву. — Нормальну чи народну школу скінчив в Дрогобичи у Василиянів, а низшу реальну відлично в Перемишли. Читав, богато читав ріжнородну біду читав... Перед вступленем до семинарії був дякоучителем в Сарнах, Торгановичах і учителем в Городищи і в своім селї Броници; всюди мене любили всі і я любив всіх і лишив по собі не лиху память. По скінченю семі-

*) Лісова груша, або яблунь, дичка — Ф. К.

***) Йоган Непомук Нестрой (Nestroy) відомий німецький актор і драматичний письменник, автор віденських народніх комедій, сатир, пародій (1802—1862 рр.). — Ф. К.

ҐЕТЕ

Смерть Фавста

Уривок з V. дії II. частини трагедії „Фавст“

ОПІВНІЧ.

Виступає чотири Сірі Жінки.

Перша:

Я звусь Недостаток.

Друга:

А я звуся Гріх.

Третя:

Я Нужда.

Четверта:

Де прийду, вмірає там сміх.

Всі три:

Затворені двері, нікуди війти:
В багатого трудно нам захист найти.

Недостаток:

Я в тінь перемінюсь.

Гріх:

Розвіюся в дим.

Нужда:

Ніхто мене видом не стріне благим.

Журба:

Для всіх нас, сестриці, ту місця нема;
Крізь дірочку в замку просунусь сама.

[Журба зникає]

Недостаток:

Йдіть сірі сестриці, йдіть геть відсіля!

Гріх:

Позволь, що з тобою залишусь хоч я.

Нужда:

Чарки недопиті я сповнювю вщерть.

Всі три:

Копошаться хмари, зір гаснуть хрусталі.
А зпоза обрію, з далекої дали —
Зближається — лине сестра наша — [Смерть.

Фавст [у палаті]:

Ішло їх чотири, вертаються три;
Нічого з їх мови не встиг розчовпти,
Та було слівце в ній, щось нібито [„вщерть“
І рим лиховісний до нього, мов... [„смерть“.
Звучало це глухо й злорадно до [болю.
Ще дух мій не вибився зовсім на волю.
Кобиж то від чарів я вмів увільнитись,
Заклять і магічних знаків відівчитись
З природою змірити серце мужчини,
То варто б ще битись за назву — лю- [дини!
Я був нею, поки з пітьмі не охляв
Себе і світ весь чаром не прокляв...
Тепер же скрізь лиш привиди і змори,
А хто мені той клятий круг отворить?
Буває, день всміхається привітно,
За те в ночі від привидів аж глітно.
Буває, щось мені щасливо вдається,
Та тутже крук накрякає нещастя.
Обмотаному в чари, наче в сіти
Що крок, то знак доводиться зустріти.
Так гасне день, а ніч страхіття родить..

[Здрігається]

Скрегоче замок, а ніхто не входить.
Чи є тут хто?

Журба:

Питаєш, скажу: так.

Фавст:

А ти, і хтож ти?

Журба:

Я! Ти чуєш ляк?

Фавст:

Іди собі!

Журба:

Моя тут пристанова!

Фавст:

[Зразу гнівний, відтак успокоєний, до себе]:

Гамуйся і не кинь чар-слова!

Журба:

Хай мене й не чує ухо,
То я в серці стогну глухо;
Перемінена з виду,
Перемогу скрізь найду.
На дорогах, на розпутних
Я — непрошений сопутник;
Скрізь некликана найдуся
Скрізь проклинана чаюся.
Ти не приглянувся іще журбі?

Фавст:

Я досі тільки світом біг.
Спокусу кожну все за чуба мняв,
Незадовільне мовчки проминав,
Того, що втікло, вже не доганяв.
Бажав гаряче, діяв безупинно
І знову рвався переможно, чинно.
Життя, мов бурю, прошумів відважно,
Та нині вже тихцем живу, розважно:
Землі шкарлущу проникнувши в спід
Я взнав, що в небо пнутися не слід.
Лиш дурнів очі блудять понад хмари
І там собі дарма шукають пари!
Впявши в землю жилаве коріння,
Ми світ під своє згорнем володіння!
Пусте — по нетрях Вічности блукати:
То пізнамо, що можемо сприйняти.
Хто так шляхами земними мандруе,
Той мар не бачить, їх заклять не чуе,
Йдучи на нові роскоші і болі
У невгомонних бажань ореолі!

Журба:

Хто в мої кайдани впаде,
Той не найде в світі ради:
Стежки в пітьмі не прогляне,
Сонце ні зійде ні зкане.
Мимо зовнішне здоровля
Вгрузне в чорне безголовля;
Скарби світа, мов зухвальці
Протечуть йому крізь пальці;
В непорушному безсиллю
Вмре голодний в ізобиллю;
Щастя блисне, біль стрівожить —
Він... на завтра їх відложить:
Тупо вдивлений в майбутне,
Згавить нинішне і сутне.

Фавст:

Мовчи! Даремне тратиш хист!
Твоїх дурниць не можу слухать.
Йди геть! Твій глупий акафист
Сильного сколихнув би духа.

Журба:

Йти вперід чи завертати?
Не йому про те рішати.
Лиш утоптаним слідочком
Він тупцює полукрочком.
Втративши думок огниво

нарії учительскої у Львові я вернув назад до рідного села Брониці в 1875 і тут працював чотири літа звідки мене перенесли до Борислава в р. 1879 і ту я остаю до нині. Ту я побачив дива, яких до сей пори не лучало ся мені видіти; стрічав ся з ріжнородними загранічними людьми з Америки навіть з Австралії бачив нужду деморалізацію нашого бідного беззащитного народа; кричати не міг „за що беш"? „йой йой за що беш"? тож і почав писати і тото мене тихомирило. Тото що раз написав, не торопив ся, що з ним буде, лише писав що іншого але в ночи, в свобідних годинах від служби. Смітя сли не замів перед собою на кілька кроків, то з певностію его не лишив за собою. Та тяжке тото жите поміж чужими, але годі: Чоловік до всего привикне. Зістаю з глубоким поважанем Стефан Ковалів".

Поруч із листами Ковалева міститься ще в спадщинній теці Маковея лист Целіни Генненфельд, поштової уряднички в Бориславі, писаний у польській мові, що дуже гарно насвітлює постать Ковалева як людини. Передаю цей лист у дослівному перекладі з тим, що вживаний авторкою листа термін „рускі" заступаю словом „український".

„Борислав 2/2. 1900 р. Високоповажаний Пане Професоре! Щоб мій лист не видавався загадочний, поясню на вступі ціль і спосібність, що приневолили мене до писання. Я з фаху поштова експедієнтка і маю щастя бути втаємничена в ріжні новинки та вісті, писані на картках, що на них дивлюся байдужим оком при розділі листового матеріялу, бо чиж може мене займати чуже листування при такій кольосальній праці, як у Бориславі, копальняній місцевості? Нема часу читати чужих листів. Згідно з приписами нашого правильника вільно читати листівки, не надуживаю в тому випадкові урядової тайни. Вчора, в часі поділу матеріялів, впала мені в око Ваша картка до д. Ковалева, тутешнього управителя школи. Не будете мене підозрівати в жіночій цікавості, бо ж усе таки це свого роду недискреція читати чужу листівку, а ще комічніше признаватися наприкінці до цього, але оправдуюсь тим, що я майже виховалася в домі п. Ковалевих, привязалася й ізжилася з ними, що врешті я втаємничена в їхні відносини, як донька. Зацікавила мене та листівка. — Наскільки я зрозуміла її зміст, хотіли Ви, Пане Професоре, мати життепис п. Ковалева та хронольогічний спис його літературної творчости. Хоч мене ніхто про це не прохав, хотіла б я післати хоч короткий нарис, наскільки мені це вдасться. Не пишу українською мовою, щоб не наразити себе на критику, бо від кількох літ вирвана з цих милих сфер не говорю українською мовою, а живучи в реальному світі, забула я те, що колись уміла, в урядуванні послугуюся фонетикою, читати ще вмію, але писати не маю відваги. Приступаю до самої справи: д. Ковалів — син бідних батьків, удержувався сам із лекцій і в цей спосіб викваліфікувався на вчителя. Талановитий з природи може тільки власній праці завдячувати свою суспільну позицію, поминаючи працю, що зовсім не поплачує. Ця людина працює тільки для ідеї, не сподіваючися ніяких зисків. Памятаю його від 1879 р., коли приїхав тут із Брониці, свого рідного села та став управителем школи. У цьому році оснували тут школу й від цеї пори д. Ковалів працює з повною посвятою та замилуванням на освітному полі. Я також одна з тих, що він учив їх читати й писати, а пізніше, коли пізнав ближче мої домашні відносини, зайнявся моєю долею, сам мене далі вчив і дав мені цим самим можність прожитку. Говорю тут про себе як одиницю, але є більше таких, що йом завдячують свою можність існування. Не зважаючи на свою цілоденну працю та змучення, приходячи зо школи, сідає при свойому столику й пише свої укохані образки з життя сільського народу. В третій ранком зривається до праці, не гайнує вільн ї хвилини, не ходить ніде, хіба з конечности. Його наймиліша розвага — перо. Не можу подати докладної дати його народин, але з лиця можна його оцінити на 46 літ найвище, а виглядає так молодо, що його найстаршого сина, що саме тепер на першому році теольогічних студій, уважають його молодшим братом. Ваш вислів „дідусь" розвеселив мене. Який там „дідусь", молодий він і повен життя, хоч волос трішки посивів, але імпонуюче з тим виглядає. Має четверо дітей, добрих як янголи, дуже здібних, а в них обоє з дружиною бачуть ціль свого життя та щастя. Що торкається списку його творів, не можу — на жаль — їх вичислити, бо довший час була я за Бориславом. Проте довідаюся й напишу Вам, бо хотіла б дуже, щоб шляхотна та надзвичайно гідна людина мала хоч цю сатисфакцію в житті, що найшла признання за свою велику працю. Ближчі подробиці можу ще подати, ця тема ще невичерпана.

Я почуваюся супроти дд. Ковалевих до великої вдячности, тому прошу мені дарувати мою сміливість і те, що непрохана накидаюся з вказівками. Сумніваюся, чи д. Ковалів сам про себе що написав би. З правдивою пошаною й поважанням — Целіна Генненфельд, поштова експедиторка".

ЮРІЙ КОСАЧ

Гостина в Пассі і В. Перебийніс

Червона червнева ніч: там китяги ракет над розжевреною вежею Айфля, сяйні кольоси павільонів, заграва вистави 1937. А тут — тихий і задуманий пригород Парижа, з темнавими, немов провінційними заулками, з таємничими, затіненими віллями будить спогад про чудесну землячку, подругу Бареса й Мопасана — Марію Башкирцеву, це дивне єство, що любило життя понад усе, з жагою поганина, але мало водночас „досить хмелю, щоб легко умерти...".

В. Перебийніс. Пейзаж.

В закапелку романтичного Пассі — оселя Міжнароднього Архіву Танків, установи, яка має не тільки пребагату збірку всього, що торкається танків (можете найти там довідку про танок якогось маловідомого племені азійського чи африканського), але й студію для вправ і виступів. Сьогодні тут танцюють у звязку з відкриттям малярської вистави „Балетниці, Корифеї, Скоморохи" — така „піторескна" як каже парижанин, назва вистави присвяченої танкам. Музи іноді дружньо ідуть поруч себе, так одна галузь спомагає іноді другу. В повіді малярських вистав цього париського сезону така думка дуже дотепна: зібрати нашвидко все, що намальовано в останніх часах у звязку з танком. Отже балетниці, корифеї і скоморохи були живі — на сцені й застиглі в барвах та лініях на стінах салі. Та саля, з глядачами розкиненими віялом, що черкає крилом невеличкий прегарний городець, і сцена нагадували щось зі стилю імпровізованих італійських комедій запашного Сімнацятого сторіччя. Тому зовсім доречі як подув. Чорноморя зявилась поруч із еспанським і грецьким фолькльором, провансальською гротескою, українська пара: стилізований чумак у брилі й дівчина (п. Педро Стефуранчин — земляк і чудесно акліматизована в нашому вінку та биндах баскійка п. Елеонор Тіхада).

Якраз у товаристві українських париських ведетт зустрічаю мистця Василя Перебийноса; він єдиний із українців, виставляє тут свої речі.

Перебийніс давно мене цікавить як літературний сюжет: приємно слухати його тихих, врівчастих, але незвичайно кольорових слів — іноді їх переривае сміх, тоді очі ховаються за монґольські вилиці худощавого обличчя гострого як крик степового орла. Може це характеристичне обличчя ординця від пращура — Богдановго маршала (Перебийніс чомусь відхрещуеться від того посвоячення), цей легендарний герой революції 1648 малюється якраз таким в уяві, хоч в дійсности не мав нічого у собі зі степу, народившись у країні Оссіяна. Перебийніс, доречі має дуже велике почуття гумору — з ним через те миліше говорити як з ким іншим. Він ввертає іноді якесь слово, якийсь імлистий натяк, якийсь анекдот, що його самого розвеселює як дитину, починає сміятись, сміетесь і ви майже мимохіть і так регочетесь разом, глядючи один на одного. Через те важко попасти в офіційний репортажний тон — з Перебийніс.

В. Перебийніс. Костюм до „Мадонни чорних".

В. Перебийніс. Пейзаж.

В. Перебийніс. Декорація до балету.

Пудер „МЕРІДА" є окрасою лиця жінки!
Брилянтика „МЕРІДА" оформлює зачіску мужчини!
Порошок „МЕРІДА" запорука здорових і білих зубів!
Українська фабрика косметиків
„МЕРІДА"
Львів, Кампяна 15.

Бачить все довкола криво;
Сам на себе й других злиться,
Власним віддихом давиться;
Ні живий ні труп ходячий,
Без фантазії, ледачий;
Котиться отак без звязку —
Жертва волі й обовязку;
Пів-герой, полу-катюга,
Полу-сон, полу-напруга,
В цілому — безвільна віха,
Пеклу й чортові потіха.

Фавст:

Прокляті мари! Так то без сумління
Ви людське племя мучите від роду,
Що навіть дні байдужі, без значіння
В томлючих мук міняєте негоду.
Матні демонів не розірвеш криком
Звязків духових не жбурнеш під ноги,
Та твою силу підсилупно-велику
Журбо, я здавлю! Йди без перемоги!

Журба:

Пізнаш її, як я мерщій,
Своє призирство виявлю і злобу —
В життю цілому люде є сліпі,
Тепер, ти Фавсте, будь сліпий над гро[бом!

[Вона дихнула на нього]

Фавст [осліп]

Ніч наче глибше опустила крила,
Та в моїм серці ще палає світ!
Здійснить почате є ще в мене сила
І память є на Божий Заповіт!
Раби! З барлогів рухайтесь, ставайте
І при веселім брязкоті лопат
Велике діло мрій моїх кінчайте,
Будуйте мури замків і палат!
За строгий лад за пильність смілу
Найкращих ви діждетесь нагород;
На те, щоб горде закінчити діло
Досить одного духа на народ.

ВЕЛИКЕ ПІДСІННЯ ПАЛАТИ.

Смолоскипи.

Мефісто [як наставник попереду]:

Сюди, сюди! Подвійте крок,
Ледачі ви лемури,
Із жил, шнурочків і кісток
Пошиті креатури!

Лемури [духи покійників, що вовтузяться довкола конаючих, хором]:

На поклик твій ми спішимо,
Бо як зі слухів знаєм —
Тут край багатий, все майно
Для нас припасти має.
Палі загострені найшли
До міри шнур добули,
Та нащо ми сюди прийшли,
Про це ми позабули.

Мефісто:

Тут зайві прилади складні
І зайва тут технічна школа —
Найдовший хай кладесь поздовж,
А ви гребіть довкола.
Як це бувало за батьків
Так і тепер годиться:
Копайте прямокутний рів,
В якому все кінчиться.

Лемури [гребуть, з вихилясами]:

Як молодим я жив, кохав,
Не знав журби й знемоги,
Де спів гремів, де сміх лунав,
Несли мене там ноги.
Тепер я згорбився, осліп,
З нещастям помирився,
Нарешті спотикнувсь на гріб,
А він мені втворився!

Фавст:

[виходить з палати, облапуючи одвірки]:

Яка це роскіш — брязкіт рискалів,
Що з ними люд мій претьса без ваги,
Земель далеких вяже береги,
Будує межі для буйних валів,
В окови пре стихію водних мас.

Мефісто [з боку]

Ти все одно працюеш лиш для нас —
Всі твої греблі, всі твої застави
Нептунові послужать для забави,
Водяникам пригодяться колись;
Ви все одно — засуджені, пропащі
Марний ваш труд і пориви найкращі,
Раз проти вас стихії сприсяглись!

Фавст:

Наставник!

Мефісто:

Тут!

Фавст:

Працюй, що тільки сили
Робітників юрбами постачай,
Грози, а пильність ласкою стрічай
Аби лиш скоро греблю цю скінчили!
Що днини хочу мати звіт про те,
Як гребля ця міцнішає, росте!

Мефісто [півголосом]:

Смішний ти, старче! Добре, що осліп —
Не гребля тут будується, а гріб.

Фавст:

Багно оце по тому боці гір
Заражує довкола воздух гниллю;
Знести його в потроєнім зусиллю,
Це був би наш правдивий архитвір.
Новий простір росте для міліонів
Непевний, правда, та вільний і чинний
Потік життя віллеться тут безвинний
Де вчора було грище для тритонів.
Пшениці, жита там тремтить колосся
А тут безмежне місто простяглося,
Куди не глянь багацтво, справжній рай,
А все те люд заселює сміливий
У небезпеці вправлений, бурхливий
До бою з морем все готов за край.
Життя мов повінь. А надійде хвиля
Грізна, то тільки подвоїть зусилля!
Ідеї цій я відданий зівсім,
Бо вся життєва мудрість в тім:
Лиш той до волі і життя є здібний,
Що все за них боротися спосібний!
Пройде тут так, наставлене на пробу
Життя ціле, з колиски аж до гробу.
Вже бачу в мріях творчого надхнін[ня —
На вільнім грунті, вільне покоління!
Хвилині ж тій, що сходить горда, ясна.
Я кличу — стань, спинись, пре[красна!
Слідів моїх ніхто не всилі стерти
Мій труд в еонах вже не може вмерти.
В такого щастя гордім прочуттю
Найвисшу роскіш я досяг в життю!

[Фавст паде навзнак, лемури підхоплюють його й кладуть на землю]

Мефісто:

Голодний втіх і щастя все неситий
За примарами безупинно гнався;
Пусту, останню мить хотів спинити
Та впав, хоч як мені все опирався;
Водив мене світами на паску,
Та ось лежить без руху на піску:
Годинник втих.

Хор:

Пружина трісла в ньому
Паде вказівка.

Мефісто:

Впала, вже по всьому.

Переклав
Микола Голубець

Приймаю пацієнтів у моїм заведенні у Л ь в о в і, вул. Сикстуська ч. 17. Тел. 265-73. від 9—1 і від 3—6·30, в неділю і свята за попереднім замовленням. Пльомби, золоті. плятинові і емаліовані корони, штучні зуби в золоті, кавчуки, і в нержавіючій сталі. Полекші в сплатах — — — —

НАСС

бийносом це не йде, зрештою як і з кожним справжнім мистцем. Треба ловити його думку на ходу, в той час як він знайомить із сусідами — мистцями, на салі й на стіні.

— На мене нарікають, — каже Перебийніс, — що не малюю з життя українського або щось героїчного з визвольної боротьби. Є на це відповідь одна — що кому. А я буду малювати краєвиди, мертву природу, квіти, які завтра завянуть, театральні декорації. А що таке „героїчне“? Танечниця, яка працює всіми мускулами, скінчила консерваторію й заробляє свій кусок хліба наготою — це геройство, відвага. Коли я добре це зроблю, то вже буде добре. А „національно-героїчне“, то нехай вже ті роблять, що за це взялись, а я буду дивитись. Скажу ще більше: не є естетично, коли у мене в хаті висить картина, на якій хтось когось забиває. Так, я маю також аж забагато зарисів із театру війни в роках 1918—20, міг би може лучче зробити, як ті, що взялись за ці справи, але скажіть назагал кому це потрібне?

— ??...

— Бачу, що вам не подобається те, що кажу. Добре, найдіть якогось українського мецената або якусь установу і, буду малювати як польський Матейко, але щоб була комусь потрібна така продукція, а так собі, за опухлого душу, то ні — вибачте...

Такі єретичні думки! Але Перебийніс говорить завжди так, як йому хочеться й подобається. Мандруємо далі по виставі. — Дивіться, Ван Донген, — продовжує Перебийніс — узяв на себе жіночий портрет і все життя його двигає. Портрети великі, розкішні в різних тонах, широко мальовані, малі є також, але завжди це він, здалека дає про себе знати, от це індивідуальність...

Фернанда Леже знаємо з прецікавої книги, недавно виданої, щось із свобідної теорії малярства, „Parlons la peinture“, тут він заступлений декораціями до останньої креації Ліфаря „Давид“, поруч нього відомі декоратори Поль, Колен, Андре Льот, Дінїмон, заступлені більше на виставі „Незалежних“.

— Матіс, Анрі Матіс..., це диктатор мистецтва, — говорить Перебийніс, самих відчинених вікон намалював більше кількох сотень: вікно на море, два-три вітрильні човни, вікно на дахи, вікно з жінкою, а то просто з завіскою. Заложив перед війною малярську школу, яка мала великий успіх, але в один день її замкнув і сказав приятелям, що на професора треба мати покликання, любов до того, інакше це буде „жульництво“, тому не хоче далі учити... По Ренуарі й Сезані серед французьких мистців найбільш шанують бородатого Матіса, він буде вічно живий...

— Багато людей говорять, що французьке мистецтво дегенерується, вичерпується, що Париж перестає бути столицею світового мистецтва. Яка ваша думка?

— Най собі дурні говорять. Париж ніколи не переставав бути центром малярської культури. Для мене найважніше — фарба. Це гама, це ноти. Де вам виведуть їх краще, як у Парижі? Тут усе живе, там мертве. Расового закону не переступите: кожній країні своє. Погоджуюсь, що музика у Франції гірша ніж деінде — серед французьких музик не було Бетовена ні Вагнера, але від Фрагонара від XVIII століття французьке малярство по цей день незрівнянне. Треба тут жити, треба вчитись, треба дивитись, як інші працюють, як французи працюють, самому працювати. Язиком можна молоти, нічого не знаючи. Ніхто не заборонить. Погляньте хочби на наших малярів — який переворот у їх праці чинить Париж!...

Минаємо карикатуриста Гроса, мадяра різьбаря Чакі, американку Корвін-Персон з пейзажами Лянґедоку. Цікавить нас зокрема сюрреалістичний Віральт, прецікаві декорації до орієнтальних феерій Ліссіма й Лібертса. —

— Як задивляєтесь на Сальватора Далі — сюрреаліста? Його монстри це дійсно щось затривожливе. Його вітрини в Нюйорку — людина з обличчям із ложочок до кави, замість руки — краб, ноги — статив апарату...

— Це вже перебільшення розраховане на американське суспільство. Просто дивогляд. Далеко цікавіший сюрреалізм Віральта — льогічний і пребогатий у задумах. А Далі — просто рисівник з малою уявою. Ось, маєте Шагала. Чужинець, став французом, найшов другу батьківщину: вільна й свобідна Франція. Бачите, що дає Париж у знанні фарб, у смаку, у мистецькому підході! Проте він ніколи не забуває Вітебська, звідки походить...

Нарешті пізнаємо здалека речі Перебийноса. Всі вони мають відношення до танку й театру. Є декорації до концерту військового клюбу в Парижі з українським мотивом (велетенські жуки й соняшники, на тлі маленьких хаток і тополь) експресіоністичного підходу. Інші до тексту Піранделля, музики Прокофієва, — Перебийніс каже, що це його „геро-

В. Перебийніс. Костюм до „Мадонни чорних“.

їчний підхід“. Гротесковий арлекін на тлі ліній, що рухаються.

— А тепер „Перебийніс узагалі“.

За останні часи хоч ма бачились і на Монпарнасі і в ателіе, але у вас завжди повно людей, не вдається поговорити!

— Приходьте, нікого нема, всіх порозганяв. Працюю як скажений. Був у Нормандії, низка пейзажів. Може видам альбом дереворитів, ріжу помаленьку. Захоплює „експо“ (світову паризьку виставу) 1937, новинки в архітектурі, технічні відкриття, світло, як світло ломиться в воді, розповім колись враження. Позатим декорації.

— А на майбутнє?

— Готуюсь до вистави у Відні та у Львові. Ввійдуть туди усі праці з обсягу декоративного мистецтва, все з останніх років, понад пятьсот. Потім викінчуватиму розпочаті більші праці, ширші композиції. Зайдете — побачите.

— Ну, а щож з тим героїчним, хочби з тими зарисовками з визвольної боротьби?

— Та треба буде видати. Альбоми ви бачили, є ще тілько в Кракові, в академії...

І Перебийніс знечевя згадавши якийсь смішний епізод з краківського побуту починає сміятись. Очі ховаються за тверді вилиці, видно лише їх скісні шпарочки. Тут починається сюжет новелі...

Покидаємо скоморохів живих, що вже зійшовши зі сцени змішались із юрбою і тих що живуть у барвах на стіні: в пасії, в мрії, в фантастичних масках, у грі світла, в макабричних сутінках. Згадуємо ще про Перебийносового товариша Анатоля Петрицького, його незабутні декорації до „Корсаря“ і говоримо про мистецтво, що потрапляє втілити бурхливу мрію в льогіку барви, матеріялу, лінії.

І врешті про школу мистецької льогіки — завжди ворохобний Париж.

Найбільш займаюча лєктура це екзотичні оповідання
Н. КОРОЛЕВОЇ

ІНАКШИЙ СВІТ

Найкраща книжка минулого року, отримала дві найвищі нагороди за 1936 рік, зібрала найприхильніші рецензії всеї української преси. Книжка видана по бібліофільськи.
VIII+184 стор. 8⁰. Ціна 3·80 зол.
Замовляти: В-во „ДЗВОНИ“, ЛЬВІВ, ЯПОНСЬКА 7. II. п.

М. РУДНИЦЬКИЙ

Пси, коти і ми — бідні люди

На вулицях великого міста подибуєте щораз більше псів, — у його домах щораз більше котів. Під моїми вікнами у Львові, де цілу ніч сновигаються запізнілі гості — від кількох днів коти завели таку серенаду, якби хотіли нагадати людям дитячий плач. Кіт уміє голосити як немовля, що скінчило музично - драматичну консерваторію. Бувають хвилини, що хочеться стріляти з револьверу до його оперової людової арії.

Коли вийдеш зранку на чисто позамітані вулиці і побачиш на пішоходах памяткові знаки залишені першими ранніми прохожими — псами, думаєш про те, чому магістрат не накладе на кожного громадянина 100 зл. місячного податку від пса або не поширить влади живолупів („гицлів“). А той вічний гавкіт усяких Сірків, Неронів, Фоксів і сотні наполовину чи насправді расових цуциків, що беруть участь у всіх виставах — від щоденної вуличної до расово-собачої полученої з дамськими модами?!

Обурюватися на псів — доказ недоброго серця. „Хто не любить звірят — злий чоловік, той не любить і людей“...

„Привязані“ приятелі.

Члени високогуманного „Т-ва охорони звірят“ забувають, що їх опіка звірятами йде коштом людей. Ще більше: вони почали опікуватися котами, собаками, кіньми та канарками тільки тому, що зневірилися у людей. Кажуть: людина ніколи не є така привязана, як пес і — привязують до себе пса ремінцем, харчем, дахом над головою і вигідним ліжком.

Спробуйте спитати такого тваринного філянтропа, чи він пробував уже колись поводитися з людьми так, як поводиться із своїм кімнатним псом і котиком: — чи взяв кого безплатно на своє утримання з усіма вигодами? — він видивиться на вас як на чудака. Одній багатій пані, що мала величезного дога і дозволяла йому вилежуватися на сальонових диванах і подушках, я сказав раз:

— Пані! Коли колись зійду на пси, то я бажав би зійти на такого!

Вона малощо не образилася.

Життя рентієра.

Багато людей виправдується, що тримає псів з огляду на зріст злодійства по містах. Кімнатні пси вміють звичайно гавкати на всіх гостей, які приходять у гостину роками і на кожного члена родини — з утіхи, вдень і вночі, а злодії приходять підчас їх неприсутности, коли вони виїжджають із своїми панями на вакаційний відпочинок. Бо хоч пес має славу дуже розумної живини, його умовий розвиток таки не йде таким швидким темпом як злодійський. Дотого від часу, як пес почав жити життям безробітного рентієра стуманів зовсім на людський спосіб.

Наше село бідніє — може тому пси втікають звідти до міста щораз більше, як люди, що шукають заробітку і мають тут більше щастя від людей.

Інтеліґентська родина навчилася обмежувати число своїх дітей і — заступає їх псами і котами; з ними менше клопоту і вони дешевші.

Та як пояснити собі факт, що в добі, коли так упали в ціні колишні гасла справедливости і братерства, так сильно пішли вгору гасла опіки над бідними, бездушними і безборонними псами і котами?

З таємниць сучасної педагогії.

Проявити добре серце людині, навіть дитині, дуже важко. Більшість батьків любить ласощі та пестощі переплітати — проявами дисципліни тзв. „сильної руки“. Ця метода дає прегарні висліди із псами, тимбільше, що коли пси стають повнолітні — теж не мають іншого голосу, як змалку, коли мусять слухати свого пана.

Сучасна педагогія дійшла вже до такого епохального відкриття як те, що дитину треба тресувати, приборкувати. Про батіг вона не говорить, але касарні не цурається. „Все це — каже вона — треба робити з перспективи майбутньої небезпеки — війни“. Недурно остання війна пригадала деяким урядам, що громадян можна тримати як псів і коли вони „привязані“ можна ними нацьковувати ворога.

Багато дечого навчилися і громадяни від псів і котів: — що треба якнайчастіше голосно брехати і ласитися.

Материнський інстинкт.

Не сумніваємось, що багато людей пригортає до себе псів і котів з потреби ніжности. Бездітні жінки та всякого роду істерички заспокоюють таким робом природний, незаспокоєний гін материнства. Ех! якби вони вміли бодай соту частину своїх пестощів перенести

РОМАН РОМЕН 9

Над Евфратом

Старуган, зі здоровим, румяним обличчям і головою в формі редьки, що ось-ось зірветься з плечей й полетить, моргнув до шейха і щоб не запитатись просто, обійшов кругом.

— Дивлюсь і не знаю, котре звірятко краще. Бо обидва, як намальовані.

— Е-е-е... розлилось усмішкою й побігло до вух широке обличчя другого гостя. — Шейх старий ловець і вміє полювати на дичинку.

Шейх був радий цій заввазі і прижмуруючи від задоволення очі відповів:

— Полювати то іще не забув, але тільки цим разом звіринка сама до мене прийшла.

— Но-о... витягнулось редькою обличчя старугана. — Кілько я пасток не підсував, ніколи звіринка сама мені не зловилася.

Шейх мочив на долоні другу пайку тумбуку, щоб покласти його на нарґіль, і ніби про себе сказав:

— Старий шекі Алі пригнав мені.

— Алі?... — не втерпіли й зацікавились обидва гості.

Шейх звільна й немов віднехотя розказав про всю пригоду. І тоді обидва гості, догадуючись, що думає шейх зробити з дівчиною, разом сказали:

— Продай мені її.

на діти — бездомні, сироти, діти бідаків—як щасливо виховувались би діти по сальонах, де псам і котам вільно вилежуватися на килимах до сонця!

Що за сентименталізм, правда? Чи можна уявити собі нпр., щоб чутлива дама поводилася із своєю служницею так само ніжно, як із своїм псом і котом?Чи чували ви колинебудь про таку подію, щоб хтось з наших інтеліґентів оженився із своєю служницею? На це можуть дозволити собі тільки чужі аристократи або американські міліонери-чудаки... Не тому, що наші служниці — бідні, а тому, що ми — демократи і з нас усі наші знайомі — сини або внуки селян сміялись би!

Трійла і машини.

Що винні в тому всьому пси і коти? Вони-ж теж мусять жити. Головно котикам стало жити тяжко, від коли на миші та щурі люди повигадували всякі трійла та машини. Ті трійла та машини попсували теж людські взаємини: — не маємо нині довіря до людей. Учорашній твій приятель перейде до іншої партії і скаже, що ти шкідник, який занечищує своїм побутом на землі чисте ідеольоґічне повітря, — діти, як тільки підростуть покажуть тобі кулак і дулю... „Краще таки їх не мати...“ — нарікають батьки і потішають себе бездітні.

Надмірний зріст псів і котів по містах це тільки барометр сучасної духової температури. Люди мусять когось любити, а людей не можуть. Створюють ліґи, союзи, конґреси, шпиталі, вязниці — і думають уже над тим, чи не можна б переселювати зайвих і небезпечних на простори, де досі живуть тільки звірі. Тоді можна б слонів і тигрів спровадити до міст, нехай пси і коти мають товариство.

Мрії про зрівняні права.

Які приємні та розумні створіння пес і кіт на лоні природи! Які вони нещасливі — розпущені, влізливі, здурнілі і здурілі в кімнаті великоміського інтеліґента, що бавиться ними і замучує їх своєю педагогією! А запах у деяких помешканнях, де панують, як княжі розпещені діти ці приятелі людини! Він убиває бациля, якого найбільше нині бояться — бациля гуманности.

Якби так хтось дав почин до товариства, яке боролось би за зрівнання прав людини з правами псів і котів, то сміялись би з нього як з тих, що виборювали колись рівні права жінкам і — муринам!

— Чого ви властиво хочете — скаже хтось — чи не накладають на людей щораз частіше каганців, чи кожний не мусить бути реєстрований, чи так далеко вже нам до того часу, коли кожний буде мусіти носити бляшку із своїм числом і урядовою печаткою?

І справді: чого ми властиво хочемо? Не можуть же пси і коти опікуватись нами, тільки ми — ними. Та може колись, як наша культура піде далі таким темпом, як нині і ми знову вернемось до природи, тоді пси і коти промовлять. Тоді вони висловлять нам подяку за те, що ми так довго утримували їх безкорисно, з самого доброго серця і подякують нам за те, що ми дозволили їм вернутися на лоно природи. Бо коли навіть уроджений міщух мусить раз на рік утікати на село, щоб упорядкувати свої захитані нерви — —

— — псів і котів краще не питатись.

Тобто сказали не обидва, бо тільки румяний старуган встиг сказати. А другий тільки почав:

— Прод... і спинився, коли побачив, що і його товариш говорить те саме.

Старуган схопився і його довгий по саму землю авайє злетів йому з плеча. Він підскочив і розігнався горячо щось сказати, але мабуть спостерігся, що не лицює так рватися, змаркітнів й удавано — байдуже сказав:

— Даю десять динарів і не будемо більше про те говорити.

Широкомязий був заздрісний, що спізнився й тепер рішив показати, що він і не думав купувати дівчину. І щоб знизити її ціну, сказав вяло, віддуваючи товсті губи:

— Танцювати не вміє.

Дівчина без рідні, в такому положенні, як Лейле, займала серед племени становище вроді танцюристки, артистки, чи співачки, потрібної для ріжних празників. Так і поставились зразу обидва гості до неї. Вони не ставили її вище рабині, потрібної для прислуги, чи для гарему.

Шейх був радий цьому вибухові гостей. Він тихо підсміхався під вуси і крутив в узол свою бороду. Продавати дівчини він не думав, але пожартувати можна.

— Не вміє?... сказав він. — То ще побачимо. — Вваляд! — позвав він дівчину — Гааль гон!...[1])

Дівчина ожила і привязавши звірятко до дерева, підбігла до шейха.

— Затанцюй нам, дівчино, розрадуй наші серця, щоб ми могли винести постанову, корисну для тебе.

Дівчина звісила сумно голову й не ворушилась. Вона не вміла найти слова, щоб щось сказати, не вміла найти сил, щоби щось зробити.

Старуган підбіг до неї і штовхнув її жартівливо в бік:

— Ну, чого ж ти! Раз шейх наказує, так танцюй. І ми будемо шейха теж просити, щоб подумав, що з тобою зробити.

Дівчина довго стояла непорушна, стягнувшись в собі й похиливши голову. Потім звільна підняла руки вверх і зробила декілька пливучих рухів, ніби крилами. Повела грудьми і нагло — заболіло її щось у грудях — вона дрогнула, вхопилась руками за груди і сльози набігли їй на очі. Знову похилила голову й не ворушилась.

Не розуміли араби її сліз, ні її болю. Неохоту танцювати і сльози пояснили стидом і несміливістю, а любов до юнака була для них пустим словом. Старуган штовхнув її знову, ласо доторкаючись її тіла, а тимчасом другий щось шептав шейхові до вуха. Шейх притакнув на цей шепіт і сказав до дівчини:

— Коли ти нам затанцюєш і твій танок нам подобається, я поможу тобі. Ось тільки твій Халіль видужає, віддам тебе йому.

Очі дівчини загорілися радощами. Вона підвела груди і схлипнула декілька разів глибоко, збираючи сили. Надія оживила її й вона підбігла до шейха, впала йому до ніг і шепнула:

— Ти сказав... і твоє слово для мене святе.

Потім схопилася й пішла легким бігом, ледви доторкаючись землі, кругом в танок. Підняла руки, розпростерла пальці і ніби лебідь легко й вільно плила в повітрі. Її очі блукали десь далеко в синяві, мабуть бачили там обличчя свого улюбленого юнака, якого вона полюбила заказаним першим коханням. І тепер цей юнак показався їй так близько біля неї, як ніколи досі. Але нагло вона спостерегла, що постать Халіля залита кровю. Її обличчя скосилося судорогами болю й одчаю й вона станула, як вкопана, серед бистрого розгону. Тільки бедра її тремтіли й підскакували, і хвилювали груди. Дикими очима вона вдивлялася в обличчя шейха й читала там свою долю. Ось її очі спалахнули недовірям і руки схопились в кулаки злости й помсти. Але по хвилині знову надія, єдина гилячка рятунку, за яку вона могла вхопитися, оживила її. Але оживила тільки для того, щоб затремтіти страхом за свою немічність. Вона тільки забавка в руках людей і вони зроблять із нею все, що захочуть. Але може — але може. Може своїм танком виборе свою долю, здійснення її надій може спочиває в рухах її пальців і ніг. Не можна стояти, не можна хилитися, треба визволити в рухах свою мрію, вивести її в життя в танку. І в міру того, як надія перемагала недовіря, її постать оживала, її бедра все живіше й живіше тремтіли і дрогали конвульсійно коліна. Старуган, що розсівся на килимі, не втерпів, схопився на ноги і вдивляючись в танцюючу, перебирав ногами, ніби стояв на жевріючому вугіллю.

(Продовження буде).

[1]) Дитино! Йди сюди!...

МОРОЗИВО

Львівські крамниці:

вул. ЛИЧАКІВСЬКА ч. 19.
вул. РУСЬКА ч. 20.
вул. ГОРОДЕЦЬКА ч. 93.
вул. САПІГИ ч. 21.

ВЕЛИКИЙ СПІВАННИК ЧЕРВОНОЇ КАЛИНИ

Нема що й казати, що стрілецькі пісні, які повстали в Легіоні УСС в часі світової війни, дуже спопуляризувалися серед нашого народу. Співають їх усюди: на прилюдних концертах і в приватних хатах, на забавах і весіллях та в полі при праці, одним словом, всюди, де збереться кількоро наших співучих людей. Поширилися ті пісні безпосередньо, тобто устно, від самих стрільців, чи то тоді, коли вони проходили воєнним походом цілу нашу країну, чи потім, як вже стрільці після війни повернулися до дому. Щоби дати змогу нашому співочому громадянству зберігати ту пісню, чи тим, що її ще не знають, засвоювати у правильному, незміненому виді, Видавництво „Червона Калина" випустило було десь у 1924-ому році невеличкий співанник п. н. „Сурма". Були в ньому зібрані майже всі стрілецькі пісні. Співанник швидко вичерпався, згодом розійшлося друге його видання. „Червона Калина" станула перед необхідністю видати ще одно видання співанника.

І впала на щасливу думку: видати не тільки стрілецькі пісні. Але видати великий співанник, що робив би велику роботу поширювання і зберігання нашої пісні серед найширших кол нашого громадянства. І ось недавно той щасливий задум став ділом. Появився „Великий Співанник Червоної Калини" Роскішна, справді велика книга, повна неоціненних наших скарбів-пісень.

В останніх часах не було в нас доброго співанника, бо старі видання повичерпувалися, а такого, як оцей „Червоної Калини" той узагалі у нас ще не було Вийшов він під редакцією нашого відомого молодого композитора, д-ра З. Лиська. Зібрано в ньому 229 пісень; крім нот зі словами є ще при кінці книжки окремо надруковані тексти всіх пісень. Крім повної збірки стрілецьких пісень є ще й багато народніх (історичних, побутових та обрядових) в розкладі наших відомих композиторів: В. Барвінського, Вериківського, М. Гайворонського, Н. Козицького, М. Колесси, Б. Кудоика, Леонтовича, М. Лисенка, З. Лиська, С. Людкевича, Н. Нижанківського, А. Рудницького, Р. Сімовича і Стеценка. Всі пісні опрацьовані для хорів мішаного, чоловічого й жіночого

Книжка видана гарно з мистецькою окладинкою М. Бутовича. Тому вона не тільки служитиме всім нашим хорам, але буде й гарною настільною книгою у наших вітальнях, що репрезентуватиме нашу співочу культуру. Воно добре мати завжди на очах наші національні культурні скарби. Нехай їх існування вбивається в нашу свідомість, щоб не ходили ми вічно бідні і принижені, але набиралися національної гордости.

О. Боднарович.

ОСИП БОДНАРОВИЧ

Одна з мрій людства

У Варшаві відбувся 29-ий з черги всесвітній конгрес есперантистів. Це конгрес ювілейний, бо цього року минає саме пятьдесять літ від часу, коли появилася скромна брошюрка, в якій автор під псевдонімом „Есперанто" представляв світові створену ним штучну міжнародню мову. Від псевдоніму автора, яким виявився лікар з Білостоку, д-р Людвик Заменгоф, і пішла назва мови. Есперанто... Той, що надіється...

Ідея міжнародньої мови давна. Це одна з мрій людства, така сама, як мрія про вічний мир на землі, мрія про вічне життя чи вічну юність, мрія про штучне золото тощо. Хтось може сказати, що це неправильне порівнання, бо досі ніхто не знайшов ще способу на вічний мир ані рецепти на вічну юність а міжнародню мову вже знайдено, вона вже є, нею балакає вже й порозумівається багато людей. Воно було б правда, якби річ була в самому винайденні чи створенні міжнародньої мови. Але ж тут річ саме в її поширенні, у її — так сказати б — уміжнародненні. Оце суть ідеї! Байдуже, яка буде ота міжнародня мова, зате важне, щоб вона справді була міжнародньою, щоб нею балакали й порозумівалися всі народи. Якщо у тій площині розглядати проблему, то міжнародньої мови не маємо, як не маємо досі вічного мира, вічної юности і т. д. Есперанто не є сьогодні ще нічим більше, як міжнародньою забавкою.

На 29-ому конгресі у Варшаві було коло 1500 есперантистів з 30-ти країн, з усіх пяти частин землі. Це безумовно велике число, але справжню вартість його можна б пізнати щойно тоді, якби знати, кого ті 1500 есперантистів репрезентують, які великі есперантські громади чи організації у їх країнах. Та як воно не було б, можна стверджувати факт, що існуючому всесвітньому гуртові есперантистів ще дуже далеко до тієї „granda rondo familia", про яку співається в гимні есперантистів, а яку нібито

Sur neutrala lingva fundamento,
Komprenante unu la alian
La popoloj faros en konsento..[1])

Бо кількість делегатів на конгресі не є ніяким доказом на те, що есперанто, якщо вже не є міжнародньою мовою, то принайменше вже є на добрій і певній дорозі, щоб нею в найближчому часі стати. Про це могли б свідчити звіти делегацій з ріжних країн, з яких ми довідалися б — коли пишемо ці слова не маємо ще докладного звіту з конгресу — які поступи зробило поширення есперанта в даній країні та які там права ця міжнародня мова здобула. Бо — хоч воно буде виглядати трохи парадоксально — то всеж воно так справді є, що есперанто, заки стане справжньою міжнародньою мовою, мусить перш за все стати в кожній країні другою національною мовою.

І коли сьогодні, пятьдесять літ після появи есперанта, ми дивуємося, що воно так мало поширилося як міжнародня мова, забуваємо, що ніщо не може стати міжнародним безпосередньо, тобто перескочивши народне. Есперанто не тому не стало досі справжньою міжнародньою мовою, що воно штучне, що воно не надається до того, тощо, але тому, що воно досі не стало другою національною мовою українців, англійців, німців, французів і т. д. і т. д. В цьому всі труднощі, бо в цьому напрямі есперантисти світу ніде нічого не зробили, або в найкращім випадку зробили дуже мало: заведення десь, в якійсь школі надобовязкової науки есперанта — це так, як ніщо.

Не знаємо покищо, як справа уміжнароднення есперанта була поставлена на останньому, тобто варшавському конгресі. Може хтось з учасників нам про те напише. Але перед есперантистами світу, перед есперантистами всіх націй тепер одно, завдання: ународнити есперанто! Знаціоналізувати! Тоді воно стане міжнародньою мовою, бо можна буде ним усюди порозумітися. Стане воно допомічним засобом до взаємного порозуміння людей — а це не нездійсненна мрія. Та чи легко її здійснити?

Коли-ж мріяти про те, що — як співається в есперантському гимні —

Forte staras muroj de miljaroj
Inter la popoloj dividitaj;
Sed dissaltos la obstinaj baroj
Per la sankta amo disbatitaj,[3])

то це буде мрія, одна з тих, що про них сказано на початку. Безумовно, ніхто не може нікому заборонити мріяти про те чи інше, не можна заборонити есперантистам мріяти про „святу любов" між народами. Але можна побоюватися, що життя готово дати їм ще нераз таку науку, яку дало їм в часі 10-го конгресу, що відбувався в Парижі, і який заскочила війна. Тоді розскочилися не „obstinaj baroj"[4]), але есперантисти втікаючи кожний в свояси.

Паризький щоденник „Temps" так писав про те в 1917-ому році зприводу смерти Заменгофа:

„Винахідника есперанта вже нема. Називався Заменгоф, був доктором медицини й народився в російській Польщі, в Білостоці, тому шістьдесятьтри роки. Кажуть, що він вмер з журби і нужди. Була це делікатна людина і слабого здоровля, що не могла витримати ударів, які завдала війна його творові. Його ідея була зєднати людей мовою; і ось німці дали йому нову лекцію Езопа, вживаючи письма й вимови, щоб обманути, перекупити народи й потрясти ними.

„По двацяти роках впертої праці вдалося відбути в Бульонь-сір-Мер, в 1905, есперантський конгрес. Його учнів було вже багато. Есперанто має гарний і простий словник, який, мабуть, легко засвоїти. А далі есперанто мало стати благословенним засобом мира. Багато з тих, що мріяли про те, щоби встановити згоду на цьому світі, бачили в цій скромній граматиці талізман, що приневолить людей любити одні одних. Якби любов не панувала на землі, есперанто її поширило би. В 1914-ому відкрито десятий конгрес в Парижі. Доктор Заменгоф приїхав з Варшави і зібрання готовилося вшанувати його за його пацифістичну й фільольогічну діяльність, як німці на нас напали... Есперантисти були наче ті муравлі в муравлищі, яке розвалила нога прохожого. Вони втікали на всі боки, не знаючи куди, бо на кордонах їх арештували. Доктор Заменгоф сам мав перешкоди в повороті до дому переїзджаючи через Німеччину. Витратив багато часу заки вернувся до Варшави. А як вже був у себе в хаті, то плакав над своїм твором, над людьми і над собою. Він жив у розпуці і смерть цього благородного апостола має в собі щось з відпечення"

Помер саме в час, коли фронти говорили сталевим есперантом куль...

---

[1]) „великої родини".

[2]) На основі невтральної мови, розуміючи один одного, народи створять у згоді...

[3]) Міцно стоять мури тисячеліть між розділеними народами, але розскочуться вперті запори, розбиті святою любовю.

[4]) „вперті запори".

НОВІ ВИДАННЯ

Надіслані до Редакції книжки занотовуємо в цій рубриці. Рецензії вміщуємо тільки на книжки, які ми дістали в двох примірниках.

ПОЕЗІЯ

Перед троном правди і краси. Збірка видатніших християнських поезій. Опрацював І. Мирославич. Кремянець, 1937.

ПОВІСТЬ, ОПОВІДАННЯ, НОВЕЛЯ

І. Зубенко. **Квітка на багні.** Повість. Бібліотека „Діла", ч. 15. Львів, 1937.

А. Чайковський. **Перед зривом.** Історична повість з передмовою Гр. М. Лужницького. „Українська Бібліотека" І. Тиктора. Львів, 1937.

ІСТОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ, КРИТИКА.

П. Франко. **Іван Франко з близька.** Бібліотека „Рідної Школи". Випуск 7. Львів, 1937.

D-r Zeno Kuziela. **Schevtschenko und sein national-politisches Vermächtnis.** Vortrag, gehalten am 24 April 1926 bei einer Schevtschenko-Feier in Berlin.

МОВОЗНАВСТВО

Др. Е. Грицак. **Топографічні назви** с. Сушиці Рикової у Старосамбірщині. Відбитка з „Літопису Бойківщини", ч. IX. Самбір, 1937.

ІСТОРІЯ, СПОГАДИ

В. Пачовський. **Іван Мазепа.** Видання Т-ва „Просвіта". Книжечка 7 (841). Львів, 1937.

ТЕАТР

П. Мєрчук. **Марко Проклятий,** драма в 5 діях з прольогом і епільогом. В-во „Дніпро", Станиславів, 1937.

В. Ковальчук. **Інсценізації вибраних творів І. Франка.** Видання Т-ва „Просвіта". Книжечка 6 (840) за червень 1937, Львів.

ПОПУЛЯРНІ ВИДАННЯ

М-р М. Топольницький. **Торгівля, її суть, значіння й організація.** Бібліотека „Народньої Справи". В-во І. Тиктора. Львів, 1937.

Інж. В. Баричко. **Годівля кріликів.** Бібліотека „Народньої Справи". В-во І. Тиктора. Львів, 1937.

ДИТЯЧІ ВИДАННЯ.

Др. В. Пачовський. **Золота гвіздка.** Віршована казка на десять сурм. „Золота Бібліотека" випуск 15—16. Львів, 1937.

М. Заклинський. **Пізнай свій рідний край,** опис мандрівки по карпатах. Бібліотека для молоді „Ранок". Видавництво І. Тиктора. Львів, 1937.

Хлопці ж бо то, хлопці, як соколи! Співаник. Бібліотека для молоді „Ранок". Видавництво І. Тиктора. Львів, 1937.

Микола Погідний. **Гетьманська булава.** Казка. Діточа Бібліотека В-ва „Світ Дитини". Львів, 1937.

РЕЛІГІЙНІ ВИДАННЯ

О. Маркіян Марисюк ЧСВВ. **Куди йде світ без Бога?** Бібліотека релігійної освіти ч. 15. Видання оо. Василіян. Жовква, 1937.

РІЖНІ

Проф. І. Огієнко. **Раз добром налите серце.** Світлій памяті Д. Д. Огієнкової. Відбитка з кн. 5 (25) „Нашої Культури". Львів, 1937.

ЖУРНАЛИ

Вісти Українського Наукового Інституту в Берліні. Місячник. Рік V. Ч. 4 (32) за червень 1937.

Вістник Марійських Товариств, тримісячник. Рік III. Ч 4. за квітень—червень 1937. Львів.

Українська книга. Місячник бібліології та бібліофільства. Ч. 6. Львів, 1937.

Учительський голос, орган Т-ва „Учит. Громада" в Ужгороді. Чч. 6, 7—8. Річник VIII. Мукачево 1937.

Наша Школа, педагогічн. місячник. Ч. 6. Річник III. Ужгород 1937.

Рідна мова, місячник присвячений вивченню укр. мови. Рік V. Чч. 6, 7—8 за червень — серпень 1937. Жовква.

Життя і знання, Ілюстр. поп.-наук. місячник. Рік X. Ч. 7—8 за липень—серпень 1937. Видання „Просвіти". Львів.

Жіноча доля, ч. 12, рік XIII. Коломия 1937.

Кооперативна республика, економічно-суспільний місячник. Річник X. Чч. 6, 7—8. Львів, 1937.

Світло й тінь, щомісячник, журнал УФоТо у Львові. Ч. 6 (41) за червень 1937. Львів.

Добрий Пастир, квартальник присвячений церк. і богосл. справам. Рік VII. Ч. 1. Станиславів, 1937.

Благовістник пресв. Серця Христового. Чч. 7, 8. Річник XVII. Ужгород, 1937.

Місіонар пресв. Ісусового Серця. Річник XL. Чч. 7, 8 за липень—серпень 1937. В-во оо. Василіян. Жовква.

Українська музика, місячник. Рік I. Чч. 4, 5—6 за червень—серпень 1937. Львів.

ВІД ПЕРШОЇ ХВИЛИНИ ІРКА ПОДОБАЛАСЬ ЙОМУ БІЛЬШЕ...

Мило Пальмолів вироблюють на оливковім олійку і воно не має жадних тваринних товщів. **Олійок** оливковий при температурі тіла оживлює і ушляхотнює церу. Ось тому мило Пальмолів змиває докладно і не дразнить шкіри. Вживайте його постійно до миття і купелі. Внедовзі добудете ту „знамениту красу" від стіп до голови, шкіру делікатну, свіжу і чарівну.

ГОРОБЦІ НА ДРОТАХ

Гумор перед смертю

Товариші трагічної долі мексиканського цісаря Максиміліяна Габсбурґа не тратили до останньої хвилини доброго гумору. В день екзекуції, коли цісар вийшов з келії, гарна погода дуже його втішила, бо саме в такий день хотів умерти. Раптом почув дзвонення і запитався приявного при ньому у тій хвилині ґенерала Мірамона:

— Чи то похоронний дзвін?

— Не знаю, найясніший пане — відповів запитаний — бо сьогодні перший раз іду на смерть.

Подаємо до відома нашим відборцям, що

„ЕТАН"

Львів 15, Проста 14 а

Ф-ка крейдок, листового і пляшкового ляку, урухомила діл ШКІЛЬНОЇ КРЕЙДИ

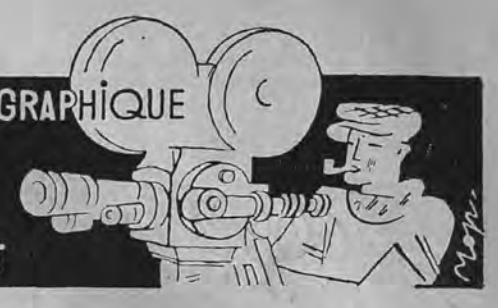
Гуртові склади: Кооп. „Рідна Школа" і Союзний Базар.

НАЗУСТРІЧ

ФІЛЬМОВИЙ СВІТ

LA MONDE CINÉMATOGRAPHIQUE

DIE KINEMATOGRAPHISCHE WELT

Е. КРАН

Невидне на екрані

Пражівлом кіна є зоровий світ, сфера видних явищ, бо їх саме світляним променем рисує на стяжці сочка, механічне око кіноапарату.

Звуковик доповнився мікрофоном наче механічним вухом. Одночасно поширився світ екрану: оптичні факти виступили в супроводі голосових. Звук став акомпаніяментом картини, що залишилась верховним елементом в кіні, так, як і в людській натурі: відомо ж, що нема рівноваги між нашими пяти змислами, бо найсильніших та найчисельніших вражінь достачає нам око.

Піддача звуку картині врятувала кіно від сіямського каліцтва мистецького двійняцтва, двоєляховости й суперництва видного з чутним. Зрозуміли це інтеліґентніші режисери та визбувшись колишньої „звукової гарячки", обкроюють звуковий елемент до меж дискретного підмалювання картини. Говіркі „театральні" діяльоги редукують до кількох фраз, маркантних дикцією або соковитим змістом. Хаотичну, наче ярмарочну, музику заступають кількома влучними ляйтмотивами. Не бояться мовчазних сцен, які ефектно контрастують з озвуковленими. „Мароко" й „Остання сотня", два знамениті тоновики, були зафільмовані такою методою „звукової абстиненції".

Світ видного й чутного вистачає кінові, поки воно не переступає своєї компетенції, поки займається „кінематографією" (рухозаписом) та „фонографією" (звукозаписом). Саме тому „cinema pure„ цеб то „чисте кіно" не має клопотів з фільмуванням невидного: думок та почувань. Воно є наскрізь матеріялістичне та в матерії розкохане: залюбки ловить „голі факти", їх рухову динаміку та ритм, охоче схоплює (документарною методою) оптичні протоколи явищ, без фабули, акції, напису й діяльоґу. Його живлом: вюнкий танок куряви на шляху, живі гори морських хвиль, ритмічні „скоки" телеґрафних стовпів за вікном експресу.

Так фільмує й досі репортажна режисура...

Недовго кіно було чистим абсолютом, не довго насолоджувалось самим рухом речей та мінливістю картин. Воно ж для людей істнує, не для себе. А людина, за незмінним „законом дзеркала", забажала себе саму побачити на фільмі: свою діяльність, переживання, змагання. Екранові накинено сценічно - письменницький вантаж акції, ідей, говорених чи пак писаних слів. Так зродився ігровик, бастард „чистого", матеріялістичного кіна й антиматеріялістичної літератури, задивленої в психольоґічну мряку людської душі...

Реалізація фільми, зокрема ігровика невпинно натрапляє на конечність „візуалізувати", цебто унагляднювати невидне, що з природи речі є недоступне для сочки й екрану.

Найзвичайнішими засобами візуалізації **почувань** бувають жест та маска: адже зворушення є просто виписані нервами на мускулятурі людського тіла. Куди важче звізуалізувати, висказати зорово **думку:** як пр. повідомиш глядача, що в кінодрамі „Ікс є шурином Іпсильона", не вживши напису (в німовику) чи діяльоґу (в звуковику) — оцих двох некінових, бо крадених від літератури елементів?

Жмут примірів докаже, як можна візуалізувати нематеріяльне на екрані:

1) Молодятам родичі наказують розійтися. Прощаються крізь межовий паркан. Чому? Бо він їх ділить композиційно, унагляднює собою („візуалізує") батьківську заборону.

(Один з німовиків С. де Мілля).

2) Важко терпить героїня. Знято її, ніби ненароком, на тлі вікна, якого рями складаються в хрест за її плечима („Обвинуначую/" А. Ґанса).

3) Вояк на вимарші пестить дівчину. Хутко „тікає" їм час, тому й скоро колишеться куций маятничок годинника. В час боїв „Вона" готовить бандажі — може й для „Нього"? Час „волічеться": сонно коливається довгий маятник.

(„Чорний ангел" Д. Фіцморіса).

4) В заміській хатині, бурливою нічю мучиться Кейн в довгому конанні. Переплітним монтажем показано, як самітна деревина змагається з вихром і Кейн із смертю. Потрясаюче просто показано людську аґонію на вітках вишеньки. Вітер смерти ломить їх одночасно.

„Kean" Туржанского).

5) Вказівки кружляють по щиті годинника: часто примінюваний символ минаючих годин.

6) Машиніст сліпне: значить, „його" машину віддадуть іншому, хоч він любить її як жінку, хоч „Нормою", наче живу її назвав. Заздрісний за неї, розгоном візджає на сліпий шлях, щоб разом згинути. Показано тільки тінь розбитої „Норми", щоб замісць румовища одержати ефект конаючого єства: тінь кітла подобає на черево, тінь роздертого комина на уста, тінь решток димка нагадує останній віддих.

(„Колесо" А. Ганса).

7) Пацифізм без слів: парадне військове богослуження в роковини перемоги — дзвінкі остроги на лискучому чоботі знято одночасно з Розпяттям („жибячою перспективою", значить з приземної постави, сочкою задертою вгору).

(„Людина, що я її вбив" Любіча).

8) В ніч перед битвою довго лунають за дверима ритмічні кроки самонього капітана. Мужві й глядачеві вони говорять про його журу за вислід завтрішньої баталії. Рідкий примір „озвуковлення" (не візуалізації!) невидного: нервового стану.

(Звуковик „Остання Сотня").

9) Монотонно спливають каплі з крану — символ „глухої" тишини.

(„Мати" Пудовкіна).

10) Візуалізація зміни поглядів: товпа витягає мечі лезами в гору та по палкій промові монаха відвертає їх, в релігійній екстазі, держаками в гору, що подобають на хрести.

(„Хрестоносці" С. де Мілля).

Уста застигли — очі говорять...
Дж. Гарлов і Р. Тейлор в „Мужчині на власність".

Померла Джін Гарлов...

Нефільмова стяжка одного фільмового життя нечайно урвалась; це розрізали її монтажеві ножиці Долі, твердої режисерки, що залюбки викроює happy end з людських житейських сценарів.

Подвійною смертю вмирають кіноактори: раз коли меркне зірка їх слави, вдруге, коли погасає свіча життя.

Джін Гарлов щаслива: вона лишень раз померла. Як Лон Ченей, як Мері Дресслер, як Лія де Путті, Валентіно, Ліндер, Холодная... Всі вони жити перестали, заки ще їх зірки полетіли вниз, відломившись від целюльоїдного неба фільми.

Страшнішою смертю погибли ті, що їх живцем записано у фільмовий помяник. Режисера Д. Уорк Ґріффіта, прабатька мистецького кіна та винахідника першоплянівки... Ґенні Портен і Ліліяну Ґіш, надартистки з преніжними, нервами, що під доброю режисерською рукою грали, мов струни страдіварія... Мозжухіна, Коліна, Наталю Лісенко й Чехову — спадкоємців світлої традиції російської сцени... Сімю Беррімурів та сестер Талмедж... Ґльорію Свансон. Полю Негрі. І багато інших „ім же ність числа"...

Дехто з них запасся грошем на чорну годину й нині заробляє на прожиток цілком по „міщанському". Колишній „ліричний амант" веде фабрику ковбасок, „демонічна" має пральню й числить за прилавком брудні комірці, „наївна" пильно теребить пальцями на Ундервуді чи Ремінґтоні. Дехто наколов на вудочку останнього червяка слави та зловив собі багату жінку (чи теж мужа) в якійсь провінціональній калабані.

Оці — теж щасливці. Бо буває й так, що артистці треба цілим тілом заплатити за (дослівно!) тарілку теплої юшки, хоч колись один усміх заробляв тисячі...

Хто так трясе целюльоїдним небом, що падуть з нього зорі, як грушки з розхитаної галузі?

Іноді інтриґа. Іноді сімпсоніяда (багачі правдиво заздрісні за жінок артисток та в фільму їх не пускають). Але звичайно збиває зірку рукою кінопродуцента... т. зв. сірий, невідомий глядач.

Оцей „сіроманець", на погляд „плятонічний" звеличник зірок, є в суті тривіяльним консументом. Йому кіно служить за „духову поживу" (правда, як гарно сказано?). Тому саме він не любить „старої" артистки, як не любить старої курки. Тому глядить, щоб у фільмовому меню одно прізвище не повторялось надто часто, бо тоді його счеркує, дарма, що „страва" аж проситься на язик смакуна.

Прислужний кельнер-продуцент хутко викидає стару курку (скажімо: (Ліліяну Ґіш) на смітнище й ганяється за „курятами": 16, 17, 18-літними „новими лицями" (всяка сблуда має свою гарну етикетку)...

А ці етикетки бувають завжди невинно барвисті. Мовляв, артистка „виграласа" (чи жива людина є ґрамофоновим кружком?). Що голосом не підходить до звуковика (чи великий талант мусить бути спікером, чи він не вартний дублера й постсинхронізації, якою виручують навіть звірюк в тарзанівських фільмах?). Ітеде, ітеде....

Одинока етатизована кінематоґрафія (радянська) не знає зіркоманії. Перед нею, вільною від ярма капіталу, розгорнулися б великі перспективи, коли б держава не казала була надто дорого платити собі за опіку: казьонщиною.

Що може дати екранові „стара курка", доказала в „Мазурці" Поля Негрі, доказала й покійна вже Мері Дресслер, ґеніяльна епізодистка (стару ж курку їсться малими кусняими) американської фільми. Трапилось було, що вона інтерпретувала малу ролю матері поруч „амантки", Ґ. Ґарбо — а тоді пятихвилинна гра Мері якістю рівнялась семиквадрансовому писові Ґрети. Мері, американка, вижилась уся в американській фільмі, Ґрета, скандинавська ростина, цвите в ньому неприродно. Коли б воскреслий Штіллер чи Сіестрем (шведські режисери) привезли її назад в Скандинавію, живицею пахучу — щойно там осягнула б Ґрета свій шпиль, справжній, немаркований: в „ібсеністичній" фільмі, аскетичній обстановою, багатій символікою. А в американській фільмі ж, як на зло, мається відворотно...

Джін Гарлов щасливець. На її зірку не впала тінь від „чорної смерти" забуття. Її випередила блідощока пані людських кісточок. Ще скорше взяла Джін „біла смерть" -- біла, як кучері Гарлов, що так дивно мінялись платиною і житом...

Ікс Фікс

ПИШУТЬ, КАЖУТЬ...

...що Анна Май Вонґ, чарівна китаянка, покажеться в „Доні Тонґа", фільмі виробництва Парамавнт.

...що клясик екрану, Сесіль де Мілль режисеруе великофільму, затитульовану „Пірати"; головну ролю інтерпретуе Франціска Гааль. Цікаво, як Сесіль, архимайстер режисури, заставить розтріпану „Чібі" грати монументальним стилем епічної фільми.

...що колірова фільма послідовно поширюється в американській кінематоґрафії (мабуть загострилась конкуренційна боротьба за глядача). Один Парамавт заповідає на сезон три барвні повнометражники: „Відпливну хвилю", „Beau Geste" (звукова реалізація за сюжетом славетного німовика) та „Царя жебраків". теж у новій перерібці.

...що нова фільма Марлєни називатиметься „Північю". Закінчивши фільму „Ангел", під режисурою Любіча, артистка приїхала на відпустку в Европу, де відвідуе Льондон, Париж, Зальцбурґ.

...що „Мадам Батерфляй" (з Джоном Болсом) фільмують іще раз невтомні американці.

...що талановитий Рубен Мамуліян зреалізував для Парамавнту „Пливке золото" — великофільму з нафтою в титуловій ролі.

...що королева Вікторія та її епоха появиться на екрані (в рямцях англійської продукції РКО-Радіо) за дозволом британської влади, яка застерегла собі контролю сценаря й нагляд над реалізацією „з престіжево-державницьких спонук". Сплітки кажуть, що останній урядовий підпис короля Едварда VIII. був покладений саме на цьому дозволі Режисеруе Уілкокс.

...що покійна Джін Гарлов з природи була темнобльондиною... Що псевдо „Джін Гарлов" було дівочим прізвищем її матері... Що фільмувала 8 літ а вмерла на двацятьсьомому році життя... Що вона часто гостювала в Білому Домі (палата президента ЗДПА)... Що щиро піклувалась дітворою...

НА ЕКРАНАХ ЛЬВОВА

АПОЛЛЬО: „Право молоді"
АТЛЯНТІК: „Тайний плян Р. 8"
ВАНДА: „Відень, місто мрій"
ҐРАЖИНА: „Прокажена"
ЕВРОПА: „На хмародері"
КАСІНО: „Зустрілися в Парижі"
КОПЕРНИК: „Північ кличе"
МАРУСЕНЬКА: „Приречення"
МЕТРО: „Роз-Марі"
МІРАЖ: не ставить
МУЗА: „Сюзі"
ПАЛЯС: Фякер ч. 13"
ПАКС: не ставить
ПАН: не ставить
РАЙ: „Примхи міліонера"
СЬВІТ: „Буде краще"
СТИЛЕВЕ: „Такі дівчата". Ревія
ТОН: „Любенька родина"
УТІХА: „Китайські моря". Ревія
ХІМЕРА: „На Сибір"

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячна . . . . 0.90 зол.
Чвертьрічна . . . 2.70 „
Піврічна . . . . 5.40 „
Річна . . . . . 10.— „

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодиноке число 2.50 Кч.

В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодиноке число 0.60 шіл.

В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення") 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщуеться по вплаченні належитости готівкою або почтовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч", Львів, Ринок 10. Тел. 11042.

„Nasoustritch", Lwów Rynok 10. Pologne. — „Nasustritsch", Lwów, Rynok 10. Polen.

Редаґує КОЛЄҐІЯ.
Друкарня „Львівська", Львів, 3-го Мая 8.

Конто ПКО 153.558 „СМОЛОСКИПИ".
За редакцію відповідає АННА МУЧІЙ-БОДНАРОВИЧ.

НАЗУСТРІЧ

ЧИСЛО (89) 17
IV-тий РІК
ДВОТИЖНЕВИК

ЧЬВІВ, 1. IX. 1937
ЦІНА 50 ҐР.

ЛІТЕРАТУРА ● МИСТЕЦТВО ● НАУКА ● ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

ВОЛОДИМИР ЗОЛОЗЕЦЬКИЙ

Визначні мистецькі твори в ґалєріях образів у Відні

I.

Відень це не тільки місто великих музикальних традицій, але також славний мистецький центр. Про його мистецьку культуру свідчать світові ґалєрії образів, передовсім збірки Мистецько - Історичного Музею, Академії Мистецтв, князя Ліхтенштайна, ґрафів Ґаррахів та ґрафів Чернінів, що своїми малярськими архитворами можуть конкурувати з ґалєріями Льондону, Парижа, Берліна, Дрездена, Фльоренції, Венеції, Нового Йорку і іншими.

Своєрідність віденських ґалєрій лежить головно в тому, що всі вони мали колись характер приватних збірок

Рафаель. Мадонна.

австрійської аристократії з династією Ґабсбурґів на чолі. Найбільша ґалєрія Мистецько - Історичного Музею повстала з приватної збірки архикнязя Леопольда Вільгельма і цісаря Рудольфа II. До нинішних днів найкраще зберегла той приватний характер ґалєрія князів Ліхтенштайнів, яка міститься в палаті Ліхтенштайнів і до нині відбиває цю февдально - барокову атмосферу, в якій витворилося колись це нічим незаступне інтімне відношення між мистецьким твором і його окруженням. Тут саме виростає перед нашими очима картина високої товариської та мистецької культури в противенстві нпр. до всіх новочасних музеїв, які повстали неорґанічно тільки великим накладом капіталу, але без того індивідуального та виробленого смаку старих, традицією виплеканих, родів. Тимто віденські ґалєрії набирають своєї особливої та індивідуальної нотки і викликують вражіння специфічної мистецької атмосфери. Це не ґалєрії „парвеніїв“ та „нуворішів“, позбирані в часах матеріяльного добробуту, але це продукт справжнього відношення до мистецтва старих аристократичних родів, продукт цілих ґенерацій культурних еліт.

Все це впливає глибоко на переживання мистецьких творів. Переживаємо їх не як твори відірвані від цілости мистецького світу і індивідуальної творчої атмосфери (в чім лежить т. з. музейне пересичення нашого сторіччя і анорґанічність модерних музеїв) але переживаємо їх в оточенні мистецької атмосфери, яку витворили ці окремі меценати, що уміли відірвані мистецькі твори злучити знову в одну мистецьку цілість у своїх приватних салях - ґалєріях барокових палат.

II.

Віденські ґалєрії ще й те мають до себе, що дають перегляд найважніших етапів розвитку західно - европейського малярства. Вони не є ґалєріями льокального характеру (як нпр. деякі голяндські, бельґійські або італійські ґалєрії), але дають картину всесвітнього мистецтва. За малими винятками находимо в них корифеїв усього світового мистецтва. Тому віденські ґалєрії мають своє інтернаціональне значіння збірок великих столиць.

Найкраще заступлені в тих збірках такі школи: італійська (венеціянська, фльорентійська, больонська, неаполітанська), голяндська, флямандська, еспанська, німецька. Між ними на першому місці стоять школи: італійська і голяндська. Що торкається діб, то найкраще заступлені XVI-те, XVII-те і XVIII-те століття, XV-те століття має здебільша зразки південно німецьких та нідерляндських шкіл. Тут відчувається недостачі з обсягу італійського мистецтва тречента і кватрочента. Але хто хоче мати перегляд найважніших етапів другої половини XVI-го і XVII-го століть в історії італійського, еспанського та голяндського мистецтва, той найде повне задоволення. Ледви чи яке інше місто на світі дасть такий добрий огляд тієї доби — коли йде розуміється, про загальну орієнтацію у всіх найважніших етапах розвитку всесвітнього мистецтва.

III.

Невправлений відвідувач великих ґалєрій звичайно переходить наоспіх від салі до салі і спускаючися на провідника чи Бедекера, переходить картину за картиною не звертаючи при цьому уваги на їх значіння в історії мистецтва і на їх ролю у сфері естетичних оцінок. Можемо тут тільки перестерегти читача перед такого рода оглядинами ґалєрій. Це доводить дуже швидко до цілковитого переситу, перевтоми і затертя вражінь. З таких оглядин нема ніякого хісна.

Відвідини ґалєрії вимагають деякої теоретичної підготови, або спеціяльного зацікавлення тільки деякими проявами мистецтва. Тільки така підготова дасть напрямні, яких треба триматися, щоби з оглядин мати справді якусь користь. Минулого року в Римі стрінув я одного молодого студента, що оглянувши Рим за пару днів, заявив мені, що він все вже бачив і що тут ніщо більш його вже не цікавить. Розуміється, що з таким кандидатом на „новочасне варварство“ годі було до чогонебудь договоритись...

Рубенс. Боротьба і смерть. (Цикль Деція Муса).

Щоби оглядини ґалєрій та музеїв принесли хочби якусь найменшу користь пересічному глядачеві — мусить він по відповідній, теоретичній підготові спинитись тільки на найважніших і для даної доби найбільш характеристичних мистецьких творах. Їм повинен він посвятити цілу свою увагу, а не розпорошувати її на безліч другоабо третьорядних речей. І ці вибрані твори повинні бути для нього не тільки предметами естетичної насолоди, що послужать до вироблення вищого смаку та до внутрішнього збогачення, але й орієнтаційною точкою виходу серед лябіринтів мистецьких вражінь. Отже не кількість але якість вражінь є рішальною для відвідувача великих ґалєрій та збірок. Краще посвятити час переживанню кількох архитворів ніж, — як це радять „модні чічерони“ — перебігати, ще до того громадно, салю за салею і губитися в хаосі вражінь без ніякої користи для себе.

Мистецький твір вимагає спокійного та вдумчивого переживання та глибокої концентрації, бо він тим більший чим його вражіння більш інтензивне і чим довше дзвенять в нас його небуденні внутрішні мистецькі тайни.

Тому вибираємо тільки пару найважніших творів світового мистецтва з віденських ґалєрій, бо власне таке інтензивніше переживання поодиноких творів буде більш доцільне, ніж поверховний перегляд великої, або хочби львиної частини малярських творів Відня.

IV.

Доба ренесансового малярства розмірно слабо заступлена у віденських ґалєріях. За те маємо кілька першорядних творів, що своїми високими мистецькими вартостями є наче інкарнацією духа італійського ренесансу. До них належить славна „Мадонна в зелені“ **Рафаеля (з 1506 р.).**

Пробивається в ній строга ренесансова пірамідальна композиція, яка творить формально замкнену ґрупу Богородиці, Христа і Йоана Хрестителя. Строгість горішнього контуру лагіднять мягкі краски краєвиду, синяве розпливчасте тло, ясно-голубе небо і зелено-червонавий тон одягу Богородиці та невисказана ніжність і мягкість виразу, що своїм сентиментализмом майже контрастує до клясичного обличчя Богородиці.

На цей новий ідеал Мадонни вплинув незвичайно сильно Ліонардо да Вінчі. Яка велика ріжниця лежить межи ідеалом Богородиці Рафаеля і фльорентійськими мистцями кінця XV-го—XVI-го століття, про це свідчить порівнання з Мадоннами Крівеллі, Боттічеллі, Філіппіна Ліппі та інших з ґалєрії Ліхтенштайна. Всі гострі та канчасті форми і безліч детайлів уступили в Мадонні Рафаеля великим повним заокругленим лініям, контурам і площам. В тій картині пробуджуються великі форми ренесансу і находять в ідеалістичнім стилю Рафаеля свій повний монументальний вислів, т. з. **maniera grande.**

Слабше принимаються ці нові здобутки італійського мистецтва в північній Італії, головно у Венеції. Це батьківщина кольористів та малювання спокійного, безжурного буття: в могутній сочці концентрує всі ці здобутки цілих ґенерацій малярів від Пізанеллі починаючи, на родині Белліні, Капаччію, Джіорджіоне і інш. кінчаючи, титан венеціянського кольоризму **Тіціян Вечеліо.** Мітольоґічні зображення, драматичне „Ecce homo“ славнозвісний золотий дощ та буколічна сцена пастуха і німфи з 1570 р. в Мистецько-Історичнім Музею замикають всі етапи одного з найбільш темпераментних венеціянських кольористів. В буколічній сцені затираються всі гострі контури, в мягких плямах укладаються краски, все розпливається в ніжнім брунатно - золотавім кольориті, а в горі наче нереальна візія губиться в рожевавих проблесках вечірня зоря наче останній акорд пісні пастушка...

Слабше заступлений другий визначний Венеціянець **Джакобо Тінторетто,** найбільший бароковий маляр Венеції, що зумів получити гарячий драматичний темперамент з жагучістю кольориту. Зате вдаряє хоч гарною але трохи пустою виставністю маляр святочних сцен палати дожів **Паольо Веронезе.** (Мистецько - Історичний Музей).

І коли пересуваються перед нашими очима величезні полотна найбільшого флямандського маніериста **Павла Рубенса** то зразу відчуваємо що школою всієї його творчости були передовсім вище згадані Венеціянці. Ось перед нами монументальний вівтар св. Ільдельфонза, образ з чудами св. Ігнатія, Вознесення, Свято Венери, чотири частини світу з Історично-Мистецького Музею, жінки при гробі Христа в ґалєрії гр. Черніна та драматичний цикль з історією боротьби і смерти консуля Деція Муса в ґалєрії Ліхтенштайна і низка шкіців для копул в Академії Мистецтв.

Спокійне буття Венеціянців переминилося в Рубенса в жагучий патос елементарного драматизму: люди, коні, хоругви, шаблі, хмари, поринають в якімсь розшалілім, метушливім вирі накопичених мас, спотенціованім блеском і огняним жаром красок та композиційним хаотичним вібруванням (гл. Смерть Деція Муса). Мистецтво бароку перенесене на північні краї переходить у Рубенса в якусь елементарну розпутаність сензуального віталізму і тим самим сягає уже останніх меж мистецького вислову.

Докінчення буде.

БОГДАН СТЕФАНИШИН

НІЧ

Очі ліпить ночі темінь,
як вощину злотий мід.
І нова лірична тема
в світлі місяшнім тремтить.

Затихає буря мислей —
юний неспокій грудей.
Так чогось зіницям тісно.
Забарився широкий день.

І розбухані веслами
вітру хмари вовняні
мчать безтямними човнами
у дзвінкі далечини.

Як самум в німій пустині
десь нежданo пролетів
і пропав у далі синяв
монoплян солодких снів.

Сниться кожному країна,
де хоч раз він, мов фелаг,
серед гаморів невпинних
хочби під кущем приляг.

Ввесь пянкий, у сні ліричнім
бачу оком неспокійним,
як душа моя у вічність —
у таємну вічність лине.

У ЛІСІ

Живиця пахне й юне серце
виповнює пянливим трунком.
Ось вітер уст моїх діткнеться
ніжним, притаєним цілунком.

Розгойдане дерев верхівя
пісні співає колискові.
Ах, над усе вже полюбив я
дерев стрyнчастих спів безсловний.

БОГДАР ЖАРСЬКИЙ

* * *

Мов листя із дерев осінніх
в незнаних безвісти морів
срібляні зорі тихо ринуть
у пух затишних, синіх снів.

Ти не біжи в безкрає поле
ловити спрагло їхній шум,
що в неба чорному півколі
співа про смерть і вічний сум.

Бо не задержать їх падіння,
як і не стримать твоїх днів,
що теж безумно, струмко ринуть
у хвилі вічности морів.

Чи підготовляємо фахових артистів?

Розмова з Лесею Кривіцькою

Два тижні тому зустріли ми випадково на вулиці артистку Л. Кривіцьку.

— Ви вже з вакацій?

— Ні, до лікаря... Хочу якнайскоріше вернутись на село...

— Ви не забули своєї обіцянки відповісти на кілька запитів про свої курси деклямації!... Безпосередньо перед новим шкільним роком було б може доцільно пригадати нашій молоді.

— Ні, не забула. Коли вам вигідно, заходьте зараз пополудне... але точно, бо я мушу бути...

Знаємо Кривіцьку як незвичайно точну особу. (Публика назагал уявляє собі артистки страшенно неточні!). Коли сідаємо на крісло продовжуємо розмову там, де її вранці закінчили:

— Чи Ви давно вже ведете в Музичному Інституті свій курс деклямації... Чи багато мали учнів?... Як ви давали собі раду з такою працею, до якої мабуть педагогічно не підготовлялись?

— Я розпочала курси від 1-го жовтня 1935 р. Спочатку мала всього 10 гімназійних учнів VII-ої і VIII-ої кляси, згодом число їх подвоїлось, були і студенти з вищих шкіл. Хоч я мало ознайомлена із правилами педагогіки, я набрала сама великої охоти до праці, побачивши запал серед своїх учнів та їх зацікавлення мистецтвом слова. Наші лекції не мали спочатку офіціяльного характеру. Та під впливом поезії чи праці над її інтерпретацією витворювалось якесь спеціяльне духове обеднання з літературними творами. Повірте, що офіціяльний тон лектора чи учня у нас зовсім не існували, навпаки: на тлі спільної праці витворювалася велика приязнь та взаємне бажання досягти мети.

— Чи можете вже говорити про успіхи такої праці?

— Тяжко на це питання відповісти так загально. Кожний мій учень чи учениця мали свої особисті прикмети і в міру своїх здібностей посувалися вперед, кожне по свому. Скажіть мені, котра мати не хвалить усіх своїх дітей? Оттак і я з усіх дуже вдоволена.

— Чи можете вже на підставі дотеперішніх успіхів говорити про надії для деяких своїх учнів?

— Нема сумніву. Одні проявляють талант до рецитації, інші мають хист драматичний. Кілька з курсів другого року, що скінчили середню освіту могліб уже індивідуально поширювати цю працю серед дорастаючої молоді.

— Що з ними переробляли?

— На першому курсі спочатку ознайомлювала їх з технікою живого слова (фізіольогічний та психольогічний підхід до слова, гімнастика артикуляційних органів і віддихові вправи). Але, як я помітила, теорія їх менше цікавила. Вони чекали найбільше практичних вправ інтерпретації поезії чи прози. Тому я йшла за бажанням учнів і більшу частину лекцій присвячувала практичним вправам. На другому курсі

крім поезій опрацьовували ми вже деякі драматичні монольоґи, як хто мав таке бажання і здібности. До опрацьовання я брала поезії всіх наших найвизначніших поетів, починаючи від Котляревського. Багато присвячувала праці на інтерпретацію байок Глібова та Артемовського на 1-шому курсі. Далі йшли поезії від Шевченка аж до сучасних, навіть наймолодших поетів. Не буду вичисляти, яких, бо не вистарчило би ні часу ні місця.

— Чи Ваші учні виступали вже прилюдно?

— Відбулися вже три пописи при Вищому Музичному Інституті, де крім сольових рецитацій кожного з курсантів, були драматичні діяльоґи та монольоґи, збірні деклямації, при чому деякі експериментальні. Крім попись мої учні уже багато виступали на ріжних громадських святочних імпрезах в інсценізаціях та виставах.

— Чи будуть з них колись артисти?

— Безумовно. З деяких можна сподіватися нових талантів для нашого театру, тільки для цього треба було б зорґанізувати бодай невеличку драматичну студію, де молодь відчула би опіку над собою, та поважний настрій громадянства до такої орґанізації.

— Які Ваші дальші пляни?

— О, мої пляни! Якби так можна жити плянами! Я мрію про драматичну студію, якою могли б проводити деякі наші фахові артисти, якби могли мати бодай сяке-таке забезпечення у Львові. Тоді з молодими силами — кандидатами на артистів можна б бодай раз на місяць виставити якусь пєсу. Мрію також про орґанізацію вистав для шкільної молоді, щоб можна їй було показати ввесь наш драматичний репертуар у найкращих зразках. Хор та орхестра вже зорґанізовані при Вищому Музичному Інституті, отже половина праці влекшена. Та для цього всього треба б людей з орґанізаційним хистом і деякими впливами... Артист не може водночас думати про мистецьку сторінку справи і про матеріяльну, бо тоді одна і друга не вдається...

ПРИ ЧИТАННІ КНИЖОК І ЧАСОПИСІВ
НЕ МОЖЕТЕ ОБІЙТИСЯ
БЕЗ НАЙКРАЩОГО ІНФОРМАТОРА
ЯКИМ Є
КНИГА ЗНАННЯ
УКРАЇНСЬКА ЗАГАЛЬНА ЕНЦИКЛЬОПЕДІЯ
ЗАМОВЛЯТИ
ВИДАВНИЦТВО УЗЕ — КОЛОМИЯ

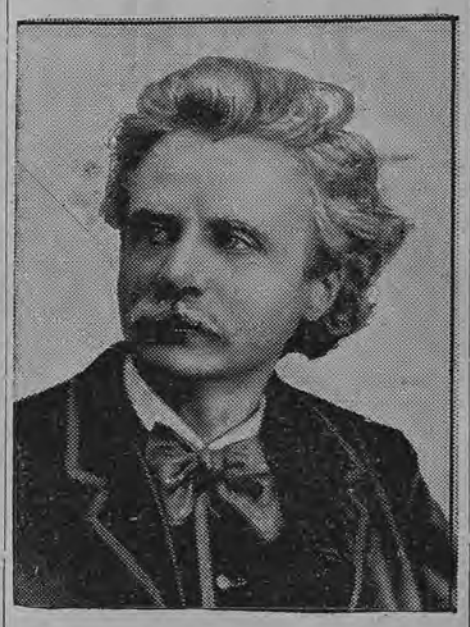
Едвард Ґріґ

(1843—1907).

Оце тринадцять літ від смерти великого норвежського композитора, що його твори пройшли по світі всюди, де тільки є дома фортепіян, та де тільки люди хоч трошки слухають музики.

Народився Ґріґ в місті Берґен в Норвегії, де й почав першу науку. Швидко виявив талант до композиції, в дванацять літ мав вже фортепіянові варіяції. Дальшу музичну освіту одержав у Липську, у віртуоза та композитора Мошелєса та педаґогів Гавптмана та Ріхтера, наконець у Копенгазі у данського композитора Ґаде.

Компонував Ґріґ здебільша для фортепіяну. Дуже популярні його „Ліричні кусники“, „Гуморески“ „Норвежські танці“ та інші. Із більших фортепіянових творів треба назвати „Баляду“, фортепіянову сонату, та го-

ловно фортепіяновий концерт. Три сонати для скрипки, одна для віольончелі, смичковий квартет відомі в камерній музиці. Із вокальної музики слід назвати крім низки пісень на сольовий голос та фортепіян „Оляфа Триґвазона“ на хор та орхестру, „Перед манастирською брамою“ на сопран, жіночий хор та орхестру, „Пізнання краю“ на баритон, мужеський хор та орхестру. Великі успіхи принесла йому орхестральна суїта „Із часів Гольберґа“ а головно музичні картини до драми Ібсена „Пер-Ґінт“.

Музика Ґріґа спирається здебільша на норвежській народній пісні (оця прикмета під впливом норвежського композитора Нордрока), в свойому заложенні не вишукана, зате дуже милозвучна та має подекуди риси сальонової музики. Ця остання прикмета навязує творчість Ґріґа до творчости Шопена, що на Ґріґа мав теж свій великий вплив.

росі.

МОРОЗИВО
Львівські крамниці:
вул. ЛИЧАКІВСЬКА ч. 19.
вул. РУСЬКА ч. 20.
вул. ГОРОДЕЦЬКА ч. 93.
вул. САПІҐИ ч. 21.

Нові італійські письменники

Курціо Маляпарте у збірці „Кров“ („Сангуе“) зібрав деякі свої оповідання описні та фантазійні. Автор у своїх писаннях науково й біольоґічно пояснює, що таке міт крови і її таємниця не тільки в дійсности, а й у мистецтві.

Ромольо Моїцо написав роман „Ці хлопці“ („Квесті рагацці“). Цей роман, це вислід довгої, уважної обсервації модерної суспільности Італії післявоєнних часів. Критика зазначує, що це перший правдивий і щирий роман фашистівської доби в Італії. Драма революції пережита в повній дійсності: не тільки на вулиці, а й тихих закутинах родинних огнищ. У романі описує одну сімю і її життя, яка від початку фашистівського руху бере участь у скріпленні устрою.

Дзаваттіні письменник гуморист. У „Говоримо стільки про мене“ він був понурий і парадоксальний. У останньому своєму творі „Бідні є божевільними“ („І повері соно матті“) він уже більш усміхнений, приступний. У першому творі його типи не ходили по землі, не жили між людьми, а десь у просторах. У другому творі всі типи взяті з дійсности, зі щоденного життя. Письменник сильний стилем, картинами живими, динамічними.

ЮРІЙ КОСАЧ

Кондотієр

І тоді сотник Шипайло повернув до мене своє обличчя. Воно було сіре та гостре, як буває камінь відлупаний джаґаном, або кусень застиглої ляви, притрушеної попелом. По крутім чолі перебігали легкі, буйні мов вітер хвилі. Від закурених чобіт, що роззявляли голодні, пажерливі пащеки до сивої кубанки, що ледви-ледви трималась на чорному блиску чуприни — це був вояк революції. Я почув як клацнули зведені щелепи і тугими вузлами виперли зпід попелястої шкіри. А очі у скісноватих, тісних шпарочках були байдужі та мертві як продув вітру, що застиг над степом.

— Хлонік, — сказав сотник Шипайло, що завжди звав мене цим безглуздим імям, — Хлонік, мій вірний адютанте, гето єст вялікая халепа. Але міне на гето ровним щотом наплювать.

Він кепсько говорив по українськи. Біс його знає чому, він закидав завжди білоруськими словами. Цей вояк революції не вмів говорити по українськи, а може просто, зумисне перекручував слова — задавався. Така була в нього якась звичка. Але я готовий був цілувати його запилені чоботи, пестити мов найлюбішу коханку його криву шаблюку, що вмлівала при його боці у соняшнім шкварі, я готовий був ранити собі чоло припавши до його лицарських острог, стальових і гострих мов крик сонця. Те сонце пражило так, що розхрістувала свої порепані чорні груди суха земля, вгорі вмлівав жайворонок, а мені було гаряче навіть у тій одній сорочці, бо френч я викинув давно до стобісів і трьохсот відьом — він був нічим іншим як збираниною шматок і дірок. Але й на сорочці красувались препогані діри і зпоза них визирало моє брудне та голодне тіло. Проте на грудях я мав два ременні навхрест. Один від кубанської шаблюки, другий невідомо від чого, так собі, від якоїсь дурниці.

— Хлонік, в гетой халепі і твоя голова нічого не зварить. Все твої науки собакам під хвост. Да, все твої ґімназії...

Він, загадковий характерник і бісів син, гризливо прижмурив оченята. Я озирнувся.

Так, коні ліниво щипали траву, жовту як тіло мерця. На конях, вклавши босі або взуті химерно ноги в мотузяні стремена, здавалось дрімала бриґада. Банда обдертих і чорних горлорізів, що з них кожний був мені братом. Дика ватаґа степовиків, яка нікого й нічого не хотіла знати, крім мяса вечірніх обрієв, що стікали поміж хмарами густою кармазиновою кровю. І ще хотіла вона знати вояка революції — Шипайла. Ми вранці сфорсували Дніпро, загубивши під скоростріламі дванацять бійців. Ми не спали вже трицять ночей. Ми були сухі як бодяччя, ми були колючі й злі як скажені пси. Ми йшли чорт зна куди і чорт зна пощо. Ми виринали із степової хащі перістим туловом кусливого гада. За трицять днів і трицять ночей ми звели з білими, зеленими і чорними двацять вісім сутичок, чотирнацять боїв і сім бравурових, таких як малюють на картинах, одчайдушних атак. Ми взяли пять містечок і два міста. Але ми не могли залишатись там, бо ми мусіли йти далі. Ці міста та містечка правдоподібно знов забрали білі, чи інша кольорова наволоч.

— Да, — засміявся Шипайло, як сміється бульдоґ — тут і ти Хлонік, спасував. Тут і твой Катиліна спасував.

Він хотів мене шпигати, проклятий герой революції. Невідомо чому прийшов йому на думку Катиліна. Я в цілій бриґаді лиш один умів читати та писати.

— Це дурне, — сердито сказав я, — Катиліна тут ні при чому, бо Катиліна ніколи не служив у кавалерії. Але чому ви думаєте чортовий комбриґу, що ваша бриґада дрімає? Вона зовсім не дрімає. Вона сидить у сідлі і призирливо дивиться на ваше безголовя, непереможний комбриґу. Вам не доводити кавбриґадою, вам підкручувати коровам хвости.

— Ну гето ти брешеш, — сплюнув сотник — і очі його повеселіщали. Він подивився на мою полатану червону ногавицю, на мою кубанку зсунену на вухо, простріляну під Вознесенськом, чмихнув носом і знов глянув по бриґаді.

Так, вона не дрімала. Вона дивилась на свого командіра та на його адютанта. Вона відмахувалась як віл від докучливих мухкуль, що шугали повз кучері вершників.

Бриґада стояла вкопана, мов на параді мовчазна та урочиста. Так, стояла тут проти синього важкого неба, проти сонця. Я не знаю про що думали ці горлорізи, ці запилені й замурані чор-

БАТЬКИ, що дбають про духовий корм своїх дітей — передплачують для них:
„Діточу Бібліотеку”
Що місяця виходить 1 книжечка в обємі 3—5 арк. друку, гарно ілюстрована.
Цілорічна передплата на 12 книжечок 5 золотих.
Для закордону — півтора доляра.
Адреса для замовлень:
„ДІТОЧА БІБЛІОТЕКА“,
Львів, ул. Зіморовича 2.
Проспекти висилається даром.

М. РУДНИЦЬКИЙ

Чи театр Карпенка Карого постарівся?

У 30-ліття смерти драматурга і артиста

У роковини смерти Карпенка Карого хотіли б ми бачити всі його песи на сцені. Це бажання нездійсненне в наших нинішніх обставинах, але без нього нема змоги уявити собі спадщини нашого великого драматурга. Песи, що належать до давньої доби затираються у споминах, як обличчя дазно небачених знайомих, які виїхали на чужину. Чи не смішно говорити про давню добу з нагоди письменника, що належав іще до „наших" недавніх днів, якщо взагалі назвати можна „нашими" днями ту передвоєнну добу, що нині видається нам ідилією...

Доба як ідилія...

Чи можете уявити собі нині жандармського урядника в однострою на службі чужої ворожої держави, що є українським письменником? Чи можете уявити собі, як він утративши слу-

Карпенко Карий у ролі Калитки („Сто тисяч").

жбу з політичних причин живе собі на свому хутірці і засновує театральну трупу, яка чейже мусить мати дозвіл від поліції на свої вистави?...

А тепер пригадайте собі сюжети його драм і трагедій. Правда: люди там гинуть і то не завсіди природною смертю. Такий уже закон театру, який від віків мусить убивати діеві особи не даючи їм зійти зі світа у спокійній старости... Карпенко Карий показує нам, як багаті використовують бідних, як хитрі спекулянти ошукують безпомічних селян, як наймити працюють на своїх панів і як терплять за них... Усе це картини з

Іван Тобілевич (Карпенко Карий) в 60-тих роках.

сумної доби нашого національного та соціяльного поневолення — сумні, пригнобливі.

Та чи не відчуваете, як важко розбудити в собі почування, які хвилювали б нас, коли тільки на одну мить прирівняємо всі ті трагедії до тих, що пересуваються перед нашими очима нині щодня не на сцені, а в дійсности? Визиск, гніт, ціна людського життя! — Після великої війни всі ці великі слова набрали іншого змісту.

Живі типи.

Чому-ж песи К. Карого не втратили на своїй силі? Чому можемо ще і нині стежити за трагедією діевих осіб, яких доля та ріжні переживання дуже від нас далекі? Карпенко Карий дає нам багато живих типів. Люди цікавили його живо і він робив з них портрети, старався яко мога передати їх на сцені. Інтрига, довкола якої йшла песа, не мала такої ваги, як самі люди. Ми цікавимося на сцені навіть зовсім сірим життям, коли воно передане дією. К. Карий мав драматичний нерв, як актор і сам відтворював деякі типи вже природно. Читаємо в деяких характеристиках його драм, що найбільшою його заслугою було те, що він висував у них соціяльні мотиви. Можливе, що ці мотиви промовляли дуже сильно до простолюддя і розбуджували в ньому національну свідомість, але наш інтеліґент шукав у них чогось іншого: — драми, конфлікту ріжних осіб та пристрастей.

Українець занятий проблемою гроша.

Аж дивно, що найшовся в нас такий драматурґ, як Карпенко Карий, який поклав таку велику вагу на проблемі гроша. Неодин з його головних героїв занятий багатством, — інші знову говорять невпинно про потребу доробитися, розбагатіти. Якби нині найшовся драматурґ з такими темами то ми скоріше могли б уважати, що він відбиває сучасні потреби, ніж

Карпенко Карий у ролі Бондаря („Бондарівна").

у ті часи, коли в нас на першому місці стояли чисто ідеальні гасла — боротьба за національні права. Карпенко Карий передавав на сцені конфлікти, з якими сам найбільше зустрічався і коли ми їх бачили виведені у живих постатях, ми мимохіть вірили, що вони стоять на першому місці. Таке враження залишає нам кожний талановитий драматурґ.

Нові мотиви.

Його дві останні песи „Суєта" і „Житейське море" пригадують нам, що він був актором і що сам багато думав про театр. Водночас є там нотки, що виходять поза попередні його сюжети — настрої інтеліґента, що цікавиться новими питаннями, не чисто громадськими. Цими песами К. Карий якби вказував на ті нові мотиви, за якими буде шукати новий український глядач.

Карпенко Карий, це ціла епоха в театрі. Сам театр буде для нас епохою в літературі, а в ньому у той час панував Карпенко Карий. Коли тільки в якомусь театрі бракувало репертуару — заглядали до нього. Якби за його життя існував був такий авторський закон, як нині в Европі і наші театри могли були платити „тантіємі", Карпенко Карий був би зібрав гарний маєток і був би напевне написав іще одну песу про гроші із власного життя — погідну, справді веселу.

Коли ще його побачимо?

Побачити нині всі його песи на сцені — одну за одною це незбагнена мрія. Він і досі не зійшов із репертуару наших театрів, але щораз важче ставити його песи з характеристичними ролями. Нове покоління призабуло вже, як виглядали типи, якими він насолоджувався, коли виводив їх на сміх або над якими кивав мелянхолійно головою.

Чи можна вже нині сказати, що всі вони перестарілі і що не оживуть більше на сцені? Те саме питання можна б поставити щодо театру Ібсена, що за останніх 30 років щораз більше попадав у забуття. Доречі: Ібсен помер усього на рік раніше від Карпенка Карого. Ібсен це повний XIX-ий вік, вік такий далекий сучасному театрові, що вже маємо драматурґів, які зважуються — його наслідувати.

Не сумніваємося, що колись у нові дальші роковини покажуть нам Карпенка Карого відновленого — такого, що аж будемо здивовані, чому його не грали так давно.

Жадайте у всіх крамницях косметичних виробів „МЕРІДА", вони задовільнять найбільш вибагливого покупця!

Українська фабрика косметиків „МЕРІДА" Львів, Кампяна 15.

ФРАНЦ КОКОВСЬКИЙ

МИКОЛА ЛИСЕНКО

про галицьких композиторів у 80-тих рр. м. ст.

В архіві Осипа Маковея, що зберігається в його дружини, п. Ольги Маковеєвої в Бережанах, знайшов я дуже цікавого листа Миколи Лисенка, писаного до Остапа Нижанківського. Лист писаний у жовтні 1886 р., цебто тоді, коли Нижанківському було 24 роки, а він тільки почав ставити перші кроки на полі музичної творчости.

Нижанківський — молодий під той час музик, звернувся був до Лисенка, відомого вже тоді глибокого знавця народньої пісні, визначного піяніста та музично-етноґрафічного працівника над народ. піснею з проханнями дати пораду в дальшій праці над його музичною творчістю, а Лисенко таки незабаром відгукнувся на його листа своїм, довгим на 8 сторінок звичайного листового паперу, письмом.

Цього Лисенкового листа передаю читачам без змін.

„Афанасьевска ул. д. Крижановского. Київ 8 жовтня 1886 р. Щирошанов-

Микола Лисенко.

ний Добродію, земляче мій, пане Остапе! Перед кількома днями одібравєм Вашого листа, та й зразу через клопоти різні не міг був одповідати. Коли ж бо справді й задачу мені завдали Ви, шукаючи щирої поради у так тяжкім ділі, от як Ваше, де чоловік вибившись з йідної колійі, цілком себе призначив для пестимої, викоханої завдачи, простування. Дякую насамперед Вам за довірря, з яким Ви до моєї поради вдалисьте ся, але чи я зміг буду напутити Вас, це не повна есть проблема, дарма, що я куда старіщий від Вас, Добродію, іспит віку за мене промовив, але все це не становить певної гваранції у поглядах, переконаннях моїх, яко судді й порадника. Є так багато обставин ущіпливих, котрі часто замість добра від щирости поради, стають джерелом образи, незадовільнення, походячих від хвалшивого екгоїзму, але всеж таке почуття не навча а часом ятрить ще гірше біль. — Я такий мій погляд вирік, не маючи персонально до Вас на меті, бо я ж Вас зроду не то не знав, але й не бачив ніколи; тільки ж доводилось на віку мати стосунки з молодими, котрі, як то кажуть у примівці, мали „на гріш амуніції, а на десять амбіції". Тож я, стосівно Вас, як що зможу дещо друживе сказати, то вже певно так, що думаю, у чім єсьм пересвідчений, правду щиру казати му, думаючи собі, що хоч і гостренько часом втну, так не злукавлю. Елеґантні нещирості здібні ляхи казати „в „w drodze grzecznosti" (так здається?), а ми иншу натуру маємо и нею гордуємо. На сам перед мені здається, що Ви здорову помилку вчинили увільнивши себе від науки. Наука послугує широкому розвоєві, ширить знання, світогляд, ширить всякі горизонти, а межи йіх і музиковий. Перше діло для худоги, музика — sine qua non — освіта і то не аби яка кгрунтовна, солідна; без широкої освіти музика виконалець повернеться на поверховного фахового ремесника, вузького ділетанта; музика творчий — відзначиться за вбогими идеями, блідими колірами, жвакованими, пережвакованими loca topica. Великий хиба самостійний талан, виключний геній, той хиба вирне по-над усі голови. Але-ж генії в лік ніколи й нігде не йдуть, і не нашому братові марити й пертися між генії. Ми всі собі єсьмо невеличкі люде, працюючі з якими-такими здібностями на рідньому полі і до теї роботи ми повиннісьмо бути приготовані через спільний шлях людської освіти. І це не мала завдача і здолати ю теж не легко єсть. Я такого погляду єсть на діло освіти у справі музичній. Що обходить до техніки творчості музичної (бо Ви ж, здається, віддатися маєте виключно на полі творчості то, я бачиться, трохи про це балакав з галицькими родимцями, кажучи, що як кожному, так і русинові треба з одного боку збісти, розжувати і проковтнути усі мудрощі европейської музики теоретично а теж практичної, і то докладно всякі школи знати хочаб і німецької штуки, з якою Ви сусідуєте. Глянте, збагніть, вислідіть, що зробили і як розробили німецьку народню пісню такі генії як Фр. Шуберт, Бетовен, Роб. Франц, Роб. Шуман це все треба докладно нето знати, але вміти ними милуватись, серцем чути: цеж бо есть загально людське по перше, і як ні як нам кревне, бо

ти в шоломах і драних сорочках. Вони грізно сиділи на своїх конях, що стригли вухами, тонкими й ніжними, як пелюстки троянд. Вони були ґалянтні ці пошрамлені пики, не мішаючись до нашої розмови, дискретно вдаючи, що її не чують. Вони не матюкались, не курили козячих лапок, не плювали. Я сказав би, що вони були в цю мить рахманні як обомлілі на сонці коти. Так чортівськи розмріював цей безмежний степ, так приворожував спів куль. А мордате, розбещене сонце дивилось на них із гори.

Автім Шипайло зробив три важкі кроки. Трава, жовта як віск зашелестіла, остроги заспівали немов два закохані соловейки. За ним підступив і я, його адютант, вірний Хлонік. Підступив і рудий віспястий Крупничок, що тримав за поводи наші дві кобили, руді як і він, з білими зірками на чолі і з білими делікатними ніжками.

Шипайло підняв руку, де не було двох пальців. Я дивився на його колись кармазинові гусарські штани, нині неозначеного кольору лахміття, я в душі пригортав до грудей мою любку — його шаблюку. Я слухав як і всі свого комбриґа.

— Бриґада, струнко!

Коні перестали стригти вухами блідими як пелюстки троянд. Горлорізи вирівнялись. Їх нахабні пики реготались як скажені, але про себе.

— Бриґада, гето я кажу, вольно.

Горлорізи знов мішками осіли в сідлах. Було тихо, тільки на обріях гуділо мов на вінцях велетенського синього кітла і біля моїх ніг зальотно стрибали та цвіркотіли пари залюблених коників.

— Гето есть так — сказав Шипайло. — Вийшли ми биться за Україну. Да, гето есть на самому ділі так. Мені на всьо другоє ровним щотом наплювать. Я з вами, вялікіе, герої, зробив три побідних рейди. Всігда в чіжолий момент я вас витаскував. Так, гето правильно. А тепер на одміну, наприклад прийшла нам кришка. Потому: тут тібе зільоное, тут тібе белиї, а там тібе чорниї. А всередині ви — верниї сини України. Який тут виход із такого чіжолого положення? Ответа на гето нема. Треба або здаться неприятелю або тута й здихать. Правильно Хлонік, я сказав?...

Він, старий, хитрий лис обернувся до мене, так якби не знав самий. Це був артист, цей проклятий герой.

— Комбриґу, ти питаеш про нісенітниці? Ти взагалі говориш дурниці.

— Ну, шут із тобою, адютанте. А так гето вот дело я вам даю, бриґада. Слиш, который думає, що робить, который жілаіть здаватись?...

Мовчали. Тілько вітер ігрався лопушками та кучерями.

— А который тута хочеть і здихать?

Мовчали. А тоді старий Копайгора з виполовілими вусами висадив маленьку ящірку-головку.

— Тута нема що питать, командир кінної. Раз ти командир, значить, твій наказ, а всі слухай. А который не хоче слухать, так йому кулю в гузно.

Ящірча головка обдивилась довкруги і сховалась. Всі мовчали. А Крупничок, колупаючи пальцем у носі підвів наші кобили. Комбриґ важко вскочив у сідло. Заблищали остроги — сонце повернулось своєю пикою до них. За ним сів і я. Ми дивились усі на мертве, сіре лице комбриґа.

А він дивився на обрій. Там, кулемет ущух, а червоні вийшли нам назустріч хмарою. Ішли не поспішаючи, легким тюпом, широко - широко розкинувшись по степу. Ах, це була люта дивізія білих, це було три тисячі шабель шляхетської армії.

— Хлонік, — перервав тишу комбриґ, — тримайся при мінє. І станувши в стременах перекосив криком своє кремяне обличчя.

— Бриґада, который не знаіть іщо, так знай — гето ми в паследній бой ідьом за Україну, котора есть наша маці. Гето есть так, що героям лучче смерть, аніжелі позорноє бегство ілі ганьба. Гето так, як наші діди тоже вмирали за Україну. Гето одно слово — бриґада, шаблі готуй, бриґада марш, марш...

І, мов дивна велетенська птаха розправляє до нестримного льоту сильні крила, так розгорнулась по степу леґендарна бриґада Шипайла. Як тятива напялась воля бійців і злилась із чвалом коней, що лютими львами шарпнулись уперед взметуючи вихор і клапті заплаканої землі. І у супровід пісні, що гриміла в грудях бриґади, заспівав у степовому блакиті блиск точених клинків, що зірвались над землею мов сталева злива блискавиць.

І я, адютант кінної — Хлонік, зблід і занімів. То застрягло моє серце, рванувшись злякано у грудях, то розкрились мої очі, мов двері широко настіж.

Це була остання атака комбриґа Шипайла — я бачив незабутню атаку кінної під Волновахою.

старо-германського кореня. З другого боку треба починати аб ово (лат. Фр. Кок). Не так писати, а лучшеб і зовсім який час не писати, але записувати з уст народніх весь той скарб, про котрий кожен Галичанин викрикує і який сотий хиба знає, як от пан Франко. Ви, панове, вибачте мені, зовсім не з того кінця почали у Вашій діяльності: деб знакомити суспільність з народним скарбом, котрого ніхто у Вас не зна (бо музик етнографів у Вас нема), а Ви даруєте її квартетиками і дуетиками найменчої вартости (вибачте за присуд: я вигукую з поводу користі краю й розросту музикового в суспільності). Ваше щастя, або швидче нещастя, панове, що Ви живете без жадної критики в краї, що нікому відкрити очі Вам, яким хибним шляхом идете Ви. Ідіть попереду в нутро самих себе, пізнайте, хто Ви есть, се есть нарід Ваш; простудіруйте його кгрунтовно освітіть його скарби в виданнях публичних, в обрядових (найважніше), историчних, битових піснях, зьумійте перейнятися усім тим матерьялом, як своїм власним, рідним; сполучить це все і візьміть, що лишень треба од европейської науки і досвіду Вами надбаного, та тоді і виявляйте свою индивідуальність музикальну в утворах. Увесь той згуртований матеріял підскаже Вам, як робити, і куди вести діло. Я так сміло і різко кажу й промовляю Вам, бо розумію, що кажу до Вас усіх, до молодої сили, з запалом віри, енергії, палу честного і замірів спасенних. Вам не страшно затрачувати часу на тую роботу: бо буде коли вивчитись, буде й коли наслідки випускати — життя перед Вами, тільки починається. Гірко-ж, безплодно, шкодливо буде, коли правдивим шляхом не втрапите і гірким досвідом дізнаєтесь що треба вертатись, як з якого кінця. Лях і німець Вас не навчить; вони Вашого існування заледви взнають не рука йім і помагати Вам; треба хоч від братів вислухати правдиве слово. Одже й ми були молодими студентами і з себе самих почали службу народові і школа у нас була правдива, демократична, національна. Ми й дійшли спасенного кінця: у нас етнографія, відомо й Вам, стоїть краще, ніж що инше, а це есть запорука у дальшій нашій діяльності. А то Ви, панове, їздите що літа по краю, мандруєте скрізь задля народа ніби фратернізуєтесь із ним, а проте неначе цілуєте його физіономію, минаєте той скарб, через який Ви лишень і зможете у люде і між люде вийти. — Ваш перший і святий обовязок засипати публику збірниками народ. музики, прищепити йій смак до народ. пісні і собі теж. Я скільки чую від наших, що бували у Вас народ. пісні не люблять і навіть в урочистих потребах і святкуваннях співають охотніше патріотично скомпоновані хори, аніж народ. пісні. Нехай собі і співають патріотичні, бо у Вас і в потребі, алеж не лишайте народ. пісні. Одніміть у галиц. композиторів тексти від музики, хто вгадає, що це русинська музика, зроду віку скаже ніяка; бо нема зерн школи, а нема через те, що нема народности в музиці, ніхто її не постеріг. Богато ще мігбим на цю тему говорити, алеж треба й Вам спокій дати, бо щоб часом щирість не видалась за гострою, уродливою. Тількиж я з душі кажу, лукавостю не повожуся. Хочте вірте приймайте, хочте ні. Колиб Ви в своєму видавництві збулися приємів польської й німец. культури на кгрунті квартетів й инчого компонування, та давалиб щиро народ. матеріял розроблений, то велику б прислугу вчинили музич. розвоєві. Щиро прихильний й поважаючий М. Лисенко".

Як відомо Нижанківський пішов за щирою порадою Лисенка та пильно займався призбируванням і гармонізацією народніх пісень, що між ними відзначаються „Українські колядки".

Остап Нижанківський.

Твоє щастя в твоїх руках

Перед нами три книжки оригінального змісту. Всі три мають, очевидно, инший наголовок, та наголовок нашої оцінки якраз підходить до всіх трьох і взагалі до всіх того роду — скажім відразу дуже цінних книжок, хоча цей наголовок має тільки одна з них. Ось наголовки цих книжок: 1) Г. Н. Кассон: „Твоє щастя в твоїх руках", 2) Г. Н. Кассон: „Як вибитися на провідне місце" і 3) О. С. Марден: „Характер це могутня сила". Це, як бачимо, переклади відомих англійсько-американських письменників - практиків, що в своїх книжках твердо, певно і правдиво зясовують психольогічні підстави життевого успіху, иншими словами: відкривають перед нами тайни щастя, удачі, успіху в практичному житті. Це така загальнолюдська життєва і цікава тема, що мусить вона зацікавити кожного, „малого" і „великого", „сірого" і „провідного", купця і промисловця, ремісника і робітника, селянина і інтеліґента, політика і стратега, одне слово — всіх людей. Не диво, що такі книжки стали появлятися найперше в Америці, в Англії і в Німеччині, отже в народів найбільш практичних і підприємчивих, які своїм життєвим досвідом встигли вже витворити засади життєвого успіху і стали вчителями инших народів під тим оглядом. Не диво також, що переклади таких книжок появилися вже давно у всіх мовах культурних народів, а від недавна і в українській мові.

Та не треба думати, що це якісь теоретично - наукові твори, що важко їх читати і страшно взяти до рук. Ні! Написані вони легко і приступно, навіть з деяким придатком гумору і дотепу, і хоча стоять на незвичайно поважному та високому рівні, читаємо їх так цікаво, як неодну найцікавішу повість, одним духом від початку до кінця. Яка простота, а яка глибінь думки в цих книжках! Яка легкість стилю і яка повага! Які скарби криються в цих книжках! Як вони відкривають очі читачеві, а ще нашого покрою! Як вони перероджують людину, роблять її відважною, підприємчивою, запобігливою, витривалою на невдачі! Вчать кувати своє щастя!

Берім першу зкраю. „Твоє щастя в твоїх руках" — це справді, так би мовити, підручник щастя для кожного, основний буквар у тій життєвій школі. Перегляньмо тільки тих його тринацять піднаголовків, тих тринацять „вказівок щастя", бо так і зоветься ця книжка в оригіналі: Поки стрілити, треба змірити! Прослідн корінь лиха! Жваво до діла! Шукай, то знайдеш! Дбай, щоб тебе помітили... Спробуй свого щастя! Цікався всім, що довкола тебе! Кожний грай на своїй дудці! Видержати! Зеднуй собі приятелів! Уділи свого щастя ближнім! Будь чесний! Твоя дружина найкращий повірник. — В цих тринацяти уступах зясовує автор, як має поводитися людина супроти себе самої та супроти своїх ближніх, коли хоче чогось досягти в житті. Особливо ця книжка повинна стати в нас підручною книжкою кожної людини, головно молодої, так до сорок кілька років, коли хоче дійти до чогось путнього і стати корисною для своїх найближчих та для загалу.

Друга книжка того самого автора п. н. „Як вибитися на провідне місце" займається зокрема людиною, яка має амбіцію, вибитися в житті, на якому б то не було полі. Та що взагалі все життя наше повинно полягати на тому, щоб старатися „вибитися з гущі" і в своїй праці доходити до досконалости, то і ця книжка цікава і необхідна для кожного. Ось кілька її піднаголовків: Рішайся швидко! Ділай і не завертай! Не бійся наступати, будь боєвий! З невдачі черпай досвід і не

подавайся! Став чоло небезпеці! Не трать з очей високої мети! Головно цей останній піднаголовок свідчить про рівень твору, який ставить людині в обовязок шляхотні спонуки діяння.

Третя книжка О. С. Мардена „Характер це могутня сила", гідно дотримує кроку двом першим, з тим, що як бачимо з наголовку, це книжка вже більш теоретична, що докладніше зясовує психольогічні основи вдачі людини з характером, але також у найтіснішому звязку з практичними успіхами характерности.

Перші дві книжки переклав Юра Шкрумеляк, третю Петро Франко. Перекладн гарні, чистою літературною мовою, бо й Видавництво цих книжок, „Український Видавничий Інститут у Львові", відоме вже нашому громадянству і з тієї доброї сторінки, що незвичайно дбайливо ставиться до мови і до вигляду книжки. Ці три книжки започатковують „Бібліотеку Практичного Знання", що її почало видавати це В-во цього року. За цими підуть инші книжки подібного напряму. Книжки ці дуже нам

потрібні і широкі кола громадянства певно поставляться до цього доброго почину зичливо.

„Виховати людину, яка зуміла б і хотіла б поборювати перешкоди й пробоєм іти через життя. Треба щоб цей тип людини, нині у нас дуже рідкий, став нормальний так, як це є в тих народів, що володіють нині над світом". Ось мета, яку поставило собі В-во започатковуючи цю Бібліотеку. Мета висока, повна суспільницько-виховних цінностей, і тому таке Видавництво слід якнайщиріше підтримати.

Осип Боднарович.

Найбільш займаюча лєктура це екзотичні оповідання
Н. КОРОЛЕВОЇ
ІНАКШИЙ СВІТ
Найкраща книжка минулого року, отримала дві найвищі нагороди за 1936 рік, зібрала найприхильніші рецензії всеї української преси. Книжка видана по бібліофільськи.
VIII+184 стор. 8⁰. Ціна 3·80 зол.
Замовляти: В-во „ДЗВОНИ", ЛЬВІВ, ЯПОНСЬКА 7. II. п.

ПРИ ЗМІНІ АДРЕСИ
ПРОСИМО ПОДАВАТИ
СТАРУ АДРЕСУ.
ЗМІНА АДРЕСИ 50 СОТ.

БАТЬКИ! Не жалійте одноразового видатку 4 зол. на рік і запренумеруйте для свого синка, чи донечки
ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛИК
„СВІТ ДИТИНИ"
який стане для них справжнім приятелем і любимцем:
Пишіть на адресу: ЛЬВІВ, УЛ. ЗІМОРОВИЧА Ч. 2.
Оказові числа висилається безплатно!

РОМАН РОМЕН 10

Над Евфратом

Конвульсійне тремтіння дівчини, цей характерний арабський танець стоячи на місці і в якому так рельєфно відбивається сумна доля мусулманської поневоленої жінки, прикованої до забобону й гарему, перейшов із бедер на груди, а потім перекинувся на руки. Руки стрибали в повітрі і дрогаючими, ломаючимись пальцями щось там ловили. Все живіше, все живіше заходили руки кругом голови, кругом шиї, кругом всього тіла. І коли швидкість рухів перейшла в шал, постать рванулась і помчала вихром вколо. І знову станула, як вкопана — знову схопилась і помчала — і знову зарилася в землю і дрогала болем, як дрогає зарізана птиця.

Так ломалося недовіря й надія в душі Лейле. В шаленому бігу спалахувала вся її любов. А збожеволілі очі говорили: Може він там сплив кровю, може він там помер, а я тут танцюю, розвеселюю чужих мені й байдужих до мого серця стариків.

Її обличчя сплило потом. Вона щераз і щераз кинулася летіти, щераз і щераз дрогнула і затремтіла — і біль переміг надію. Сльози ринули з очей, і в останньому її скоку розсипались, як перли з розірваного намиста в сонці. Тіло зломилося, біль набіг в горло й дівчина зойкнула глибоко й печально, як хлюпає вода зі сповненого джерела. Зойкнула всею душею, що ввесь час була в страшній напрузі — і впала додолу, обличчям в пилюгу. Все її тіло тремтіло і рвалося від ридання.

Захоплений шейх і його широкомязий гість ввесь час танку сиділи як зачаровані, з відкритими ротами. І рот широкомязого був як безодня. А старуган танцював кругом дівчини, облизуючи кінцем язика долішню губу. І коли вона впала, кинувся її зацитькувати. Він аж сіяв від задоволення, що побачив такий прекрасний танок, якого не бачив іще мабуть ніколи. Із палатки повиходили шейхові жінки і заздрісно, німо споглядали одним оком ізпід цаіфу на танцюючу.

Широкомязий поклав свою долоню на долоню шейха і сказав тихо, щоб не почув старуган:

— Пятнацять.

Але насторожений старуган почув це і скочив злісно:

— Я був перший, що хотів купити її. Я даю двацять.

Схопився широкомязий і забуваючи про дружбу закричав:

— А чи я не маю такого самого права, як ти? — А тоді до шейха: — Я плачу готівкою.

— Я плачу хлібом і бананами — горячився старуган — і коли ти це повезеш в город, набеш іще половину.

Шейх встав і хотів щось сказати, але йому не дали. Обидва розохочені ефенді[1]) термосили його за боки, кричали до вух, один одного відпихав ліктями, боком і кожний намагався всіми силами переконати шейха, що дівчина повинна прийти йому. Зімнявся під ногами килим, перевернувся нарґіль і халати бедуінів літали в повітрі, роблячи вітер. Жінки повтікали до палатки, бо непристойно жінкам слухати оживлених розмов мужчин. А шейх стояв, як завжди, спокійний і мовчазний, тільки вузька його борода, загладжена в глисту, тирчала вперед і його очі сміялися задоволено до дівчини, що ридала в пилюзі.

Серед цього гомону ніхто не почув, як споміж дерев вийшов новий гість і тихо, пригноблено сказав:

— Сальом алейкум!

Щойно, коли він голосно кашлянув і щераз повторив привіт, всі повернулися до нього й гомін затих. Від несподіваної появи того, хто був головною пружиною в цій події, всі заніміли, і навіть ніхто не відповів йому на привіт.

Перед ними стояв Нур - Алі, спітнілий, розчервонілий. Його каффі[2]) на голові зісунулися на ліве вухо. Він був наприхапці підпоясаний і довгий кінець пояса непростимо звисав униз. Сорочка на грудях була розіпнята й борода непокрашена, брудно-сіра. З непокрашеною бородою не часто його бачили, а вже ніколи, коли він виправлявся в гості, та ще й до шейха.

Це замітив шейх і трохи обидився. Він пошукав відповіди в маленьких очах Нур-Алі. Але цей сховав очі до долу. Шейх вороже насторожився й налився холодною повагою, бо знав, що йому прийдеться видирати дівчину з рук Алі.

— Я по важному ділу до тебе, шейх — почав Алі зразу, хоч це ніколи не водилося й було дуже непристойно для такого статочного бедуіна зразу і при гостях начинати про діло. — Оця дівчина привела мене до тебе й коли вона в тебе, ти вже напевно знаєш, що трапилося.

Дівчина стримала плач і підняла голову. Неожидано лагідний і покірний погляд Нур-Алі, що глипнув в її сторону, заскочив її й вона, не розуміючи нічого, заперла в собі віддих і не зводила погляду з Нур-Алі. Її груди іще конвульсійно дрогали й по лицях текли сльози.

Нур-Алі говорив:

— Я думав дівчину взяти собі за жінку, а що вона не хотіла, я поріжнився з нею останнього часу. Грішна страсть заволоділа мною — Алі зігнувся й кулаками вдарився в груди. Його очі були вохкі й повіки часто кліпали. — Я обидив непотрібно молодого парня. Але Аллах в останній час зіслав на мене просвітління і я пізнав мою правдиву дорогу й моє обличчя. Я пішов до молодця, якого я скривдив, і продав йому дівчину. Я поставив йому такі умови, які він зможе виконати. Дівчина ця більше не моя. Вона належить молодому Халілеві, синові Абдель Салям Багбага.

Скінчив Алі й перевів погляд на дівчину. Її задеревілий зір примусив його встромити очі в землю. Зложені кулаки він замняв ніяково в живіт. Його обличчя посіріло й опало і вся його постать показувала неміч і каяття.

— Хм! — сказав шейх, шкробаючись кістками пальців під бородою. Він уже радів було, що так легко прийшла йому гарна, талановита дівчина, а тут нечайно втратив її знову. При такому положенні він не міг нічого зробити і дівчини забрати собі не міг. Час опіки Нур-Алі ще не минув і цей мав право продати Лейле, кому захотів. Шейх міг тільки забрати дівчину ніби боронячи її від знущань. Міг відібрати опіку, але на це треба було ухвали стариків. Він сів, закрив долонею уста й задумався.

Старуган Габіб прокинувся й підбіг до Алі.

— Що ти роздаєш дівчат? Хіба так богато в тебе? Цей голодранець нічого не має. Я ж знаю старого Багбага. Все життя в наймах провів.

Алі відповів спокійно:

— Але має міцні руки, а це варте більше як золото.

Шейх встав, розложив руки й заговорив:

— Напакостив ти, Алі, я не ожидав від тебе на старість таких вчинків. За парня не говорю. Ти мав право його вбити. Але за дівчину. Вона не твоя зовсім і ти повинен був прийти порадитись. Я міг би тепер дівчину залишити собі, але коли вона буде щасливою із тим негідним — щейх для гідности забув його імя — то хай те до нього. Я вмиваю руки і прагну святого спокою. Справляй, Алі, весілля і нас не забудь запросити.

Шейх повернувся до дівчини:

— Йди до мене, дитино.

Дівчина скочила й стрілою примчала до шейха.

— Вибірай — куди ти хочеш йти. Чи до мене. чи до Алі, чи до того... твого...

Дівчина похилила голову й шепнула:

— Ти знаєш мою думку.

— Тоді йди і скажи йому, щоби скоро видужував.

Дівчина підняла голову і її очі стрілили радощами. Вона припала до рук шейха й покрила їх поцілунками. Але цей вирвав руки і сховав за себе. Тоді Лейле підбігла до стоячого тихо Нур-Алі й на хвилину онесміліла. Вона ніколи не ожидала від нього такого кроку. Але вдячність перемогла нерішучість. Вона впала йому головою на груди і він пригорнув її до себе. Він не найшов слова. Тільки його губи дрожали й долоні гладили ніжно головку.

Під кінець він шепнув:

— Йди, йди... скажи йому... що наказав нам шейх...

---

[1]) шляхтичі.

[2]) Кружева, що їх накладається на голову поверх платка.

Докінчення буде.

НОВІ ВИДАННЯ

Надіслані до Редакції книжки занотовуємо в цій рубриці. Рецензії вміщуємо тільки на книжки, які ми дістали в двох примірниках.

АЛЬМАНАХИ, ЗБІРНИКИ

Календар „Просвіти“ на ювилейний рік 1938. Річник 58. Накладом Т-ва „Просвіта“. Львів, 1937.

Календар „Український Інвалід“ на рік 1938. Третій річник. Накладом „Українського Товариства допомоги Інвалідам“. Львів, 1937.

Золотий Колос. Календар на 1938 рік. Девятий річник. Накладом Івана Тиктора. Львів, 1938.

Календар „Червоної Калини“ на 1938 рік. Накладом Видавничої Кооперативи „Червона Калина“. Львів, 1937.

ПОВІСТЬ, ОПОВІДАННЯ, НОВЕЛЯ

Михайло Романишин. **В гранатових горах.** Нариси. Накладом Видавничої С-ки „Діло“. Львів, 1937.

Роман Леонтович. **На прю!** Повість з української старини. „Українська Бібліотека“. Видання Івана Тиктора. Львів, 1937.

ПОПУЛЯРНІ ВИДАННЯ

Марко Вовчок. **Маруся.** Видання Товариства „Просвіта“. Книжечка 842 (8—9) за серпень—вересень 1937. Львів.

Крилос. Княжий Галич. 1187—1937. Видання Товариства „Просвіта“. Львів, 1937.

М. Вергун. **Українське робітництво під Москвою.** Видавництво „Дешева Книжка“. Львів, 1937.

АРХІТЕКТУРА

Др. Володимир Січинський. **За свій народній стиль в будівництві.** Відбитка з календаря „Просвіта“ в Ужгороді на 1937. р. Ужгород.

Володимир Січинський. **Українське деревляне будівництво і різьба.** Вступ в англійській мові Марії С. Гамбаль. Накладом Українського Робітничого Союзу в Зєднаних Державах Північної Америки. Львів, 1936.

РЕЛІГІЙНІ ВИДАННЯ

О. Ст. Демко. **Католицька церква.** Бібліотека релігійної освіти ч. 16. Накладом оо. Василіян. Жовква, 1937.

В. Окунь - Бережанський. **Національні мови в церкві і костелі.** Львів, 1937.

ПРАКТИЧНЕ ЗНАННЯ

Г. Н. Кассон. **Як вибитися на провідне місце.** Дванацять завваг про прикмети й обовязки провідної людини. Український Видавничий Інститут. Львів, 1937.

О. С. Марден. **Характер — це могутня сила.** Український Видавничий Інститут. Львів 1937.

ТЕАТР

Обжинки. Обрядова картина у двох відслонах. За народніми обжинковими звичаями склав Петро Дужий. Мельодії пісень із збірки Філярета Колесси. Сценічний порядок, режисерські помітки й рисунки зладив Володислав Ковальчук. — Накладом Т-ва „Просвіта“. Львів, 1937.

СТЕПАН КОНРАД

Заступні родини для бездомних дітей

Двацяте століття — це „століття дитини“. Цілих 19 століть уважали справу виховання дітей другорядною проблемою, як якийсь більш чи менш дошкульний додаток до життя дорослих. Щойно XX-те століття звернуло увагу на дитину; соціольоґи та психольоґи, батьки й виховники занялися нею.

Перед 50-ти роками дитину не менше любили, але тримали її на боці. Сьогодні дитина — перша особа в культурній родині. Її пожива, одяг, наука, фізичний та психічний розвиток — це для батьків справи першорядної ваги.

Яке відношення родини до дитини краще, давне чи сучасне, котре з них дасть кращі висліди — покаже будучина. Та нас цікавить у цій хвилині зовсім інша справа. А саме справа опіки над опущеною дитиною чи сиротою.

Кожна дитина має право до родини, до власного дому. Кожній дитині треба опіки батька й любови матери. Без того вона не може природно психічно розвиватися. Тисячі сиріт, опущених, занедбаних дітей, це в будучині кадри злочинців, проституток, а в найкращому випадку психічно недорозвинених і тому безхосенних громадян, що є тільки тягарем для громадянства. Тому наказом сьогоднішнього дня є: забезпечити опіку кожній бездомній та опущеній дитині.

Дуже гарний клич: „для кожної бездомної дитини — бездітний дім“ („To every homeles child — a childes home” вже давно прийшов до Европи з Америки. Вже в другій половині XIX-го століття дав він імпонуючі висліди за океаном, а сьогодні його успішно реалізують в Німеччині, Австрії та Франції. Цей клич повинен знайти зрозуміння і серед наших громадських та виховних діячів.

У Злучених Державах Північної Америки акція вміщувати бездомні діти в родинах, що почалася в половині XIX-го століття, дійшла до великих розмірів. В році 1930-ому поміщено там у родинах коло 300.000 дітей, що стояли під наглядом 2000 учителів та орґанізацій „Опіки над дитиною“. Співпрацюють у тій акції державні уряди, магістрати, сільські громади та приватні установи, як також шпиталі та монаші чини. Про популярність методи поміщувати бездомні діти в родинах свідчать пореччисто довгі низки кандидаток на заступні матері, що зголошуються у віконцях відповідних урядів.

У Німеччині почався цей рух ще в 1879-ому році внаслідок славної „боротьби за захоронки“ „(Waisenhausstreit“), що порушила опінію цілого краю та ствердила вищість родинного виховання над вихованням в бурсах чи інтернатах. У 1925-ому році статистика нотує на 64.000 дітей, що оставали під державною опікою в Німеччині, 28.000 дітей в родинах та 29.000 у виховних установах.

У Відні ця акція розвивається теж дуже гарно. Тисячі опущених дітей знаходять пристановище й серце в заступних родинах, що рекрутуються головно із ремісничих, дрібноурядничих та хліборобських середовищ.

У Франції та Бельґії розвивається система т. зв. „Centres d'Elevage“ — цебто кольоній заступних родин, що стоять під опікою фахових доглядачок, які навчають матерей та помагають їм у вихованні дітей.

У Польщі систему поміщування бездомних дітей у родинах заночаткував магістрат м. Лодзі в 1926-ому році. Сьогодні є там вже около 800 дітей в родинах під контролею лікарів та фахових педагоґічних сил. В 1931-ому році на терені м. Варшави створився комітет для поміщування сиріт у родинах. Цей комітет розміщує діти з Виховного Дому о. Бодуена*) в бездітних родинах на терені Варщави і найближчої околиці. Декотрі родини приймають дітей безплатно, інші за оплатою 30 зол. місячно. Цю саму акцію веде від двох літ і Виділ Суспільної Опіки м. Варшави. Сьогодні має він вже около 200 дітей, приміщених будьто безплатно, будьто за оплатою переважно в бездітних родинах. Раз на місяць відвідує дітей суспільна опікунка і раз на місяць приводять дітей до Осередка Здоровля, щоби сконтролювати їх фізичний розвиток. Згадані відвідини опікунки — це не лише контроля над родиною, але це передовсім поміч матері у вихованні дитини. Успіхи тієї методи, як досі виявилося, дуже гарні. Нічиї, нелюблені діти, яких покинули рідні батьки, вже по кількох тижнях зміняються до непізнання, розцвітають під добродійним впливом заступних батьків та родинного окруження.

Треба признати, що ця акція приміщування бездомних дітей в бездітних родинах стрінулася з дуже прихильною настановою громадянства. Трапляються при цьому навіть зворушливі випадки, як ось такий, що батько, який не міг правно адоптувати дитини, годився змінити своє прізвище на прізвище дитини, щоб ніхто ніколи не сумнівався, що це його рідна дитина та щоб ніхто колись не дошкулював дитині зприводу непевного походження. Є такі випадки, що заступні батьки відкладають для принятої за свою дитини дрібні ощадности та й взагалі поводяться з нею так, як не поводяться нераз і рідні батьки з рідною дитиною.

Подібна акція внаслідок спеціяльного розпорядку Міністра Суспільної Опіки поширюється вже й у інших містах Польщі, як ось Вільно, Познань та в деяких містах на Шлеську. Згаданий розпорядок М. С. О. доручає вводити цю систему поволі й обережно, починаючи від т. зв. домашньої опіки чи допомоги посвяченим родинам в опіці над сиротами.

Чи акція приміщування бездомних дітей в родинах змагає до ліквідації установ, що досі опікувалися бездомними дітьми? Ні! Ця акція співпрацює з тими установами, які звичайно переповнені бездомними дітьми, а їх виховники так перетяжені працею, що не мають просто змоги підходити індивідуально до кожної дитини. Чим більше дітей дасться примістити при родинах, тим краще для самих тих дітей, а з другого боку краще для виховних установ, що мають менше праці та можуть краще виконувати свої завдання.

При цьому треба памятати ще й те, що опіка в установах кінчиться тоді, коли дитина кінчить вселюдну школу. Пятнацять- чи шіснацятьлітня дитина виходить з такої установи просто в чуже життя і стає до важкої боротьби за існування, непідготована, без кваліфікацій, самітна, без ніякої допомоги й опертя; часто недосвідчена підпадає під ріжні впливи й нераз пропадає під моральним оглядом, бо не вміє опертися таким чи іншим покусам. Ці всі небезпеки можна виминути, коли приміститься бездомну дитину раз на завжди в домі заступних батьків.

Варто, щоб ми поміркували над тією справою. У нас багато бездомних, незабезпечених дітей. Але теж багато бездітних родин, добре ситуованих, що напевно могли б виховати та якслід забезпечити бодай одну дитину. Треба тільки подумати над тим, що це-ж ніяка ціль життя жити вигідно та в розкошах, але не лишити по собі на світі ніякого сліду. „Однаково, чи жив, чи загинув“ — як каже Шевченко. А якщо вже мається лишити слід, то найкращим буде добре вихований молодий громадянин, що стане корисним членом нації, замість бути її нещастям та закалою. Здається, що не може бути більшого задоволення для людини від свідомости, що витягнула хочби навіть чужу дитину з дна нужди і вивела її в люди, даючи нації корисного громадянина.

Коли сіре, сумне дитя, важко скривджене життям без його власної вини, навчиться сміятись під впливом наших пестощів, коли його потупілі очі розяснють радощами життя — тоді й наше серце буде щасливе свідомістю, що ми врятували одно людське єство від недолі й упадку. У хвилинах знеохоти та сумнівів успокоїть нас почуття, що ми виконали обовязок не тільки супроти слабої та скривдженої дитини, але й супроти нації.

*) Виховний дім ім. о. Бодуена у Варшаві приміщує виключно безплатно підкинені діти, запевняючи дискрецію. Приміщує він пересічно 50 дітей річно.

НОВИНА! **НОВИНА!**

ЦІНА ЖИТТЯ

збірка лікарських нарисів, якої автором є лікарка-письменниця

Д-р СОФІЯ ПАРФАНОВИЧ

Нова, небуденна тематика, важливі проблєми народин, життя й смерти в мистецькій літературній обрібці й вибагливому зовнішньому оформленні—це прикмети книжки, що є рідкою появою на нашому книгарському ринку.

Окладинку і численні ілюстрації в тексті виконав мистець Микола Бутович. Книжка друкована на прегарному папері— 250 сторін 8-ки коштує 3 —зол. Набувати у всіх книгарнях.

Простий спосіб, як здобути успіх!

МИЛО Пальмолів спеціяльно вказане для дітей, бо до його виробу вживають оливкового олійку.

Оливковий олійок проходить при теплоті тіла в найменші п о р и, ушляхотнює і зміцнює шкіру. Ось чому мило Пальмолів поручають лікарі і дерматольоги до миття і для купелі дітей. Тим більше є воно конечне для жінок.

Згідно з пануючим тоді на французьких сценах звичаєм виступив після спущення занавіси один актор перед рампою, щоби виголосити коротку промову до публики, бо щойно після вистави кожної новинки подавали публіці в той спосіб прізвище автора-дебютанта.

Актор заявив:

— Комедія, що її мали ми честь виставити вийшла зпід пера ще дуже молодого автора. (Сміх на салі). Це перша спроба і він дякує панству за признання. (Заперечення з усіх боків). Признання, яке його тут стрінуло, буде для нього спонукою до дальшої праці. (Знову сміх). Але він просить дозволити йому зберегти своє інкоґніто. (Голос з публики: „Але тільки під умовою, що вже нічого більше не напише“).

Така була перша спроба Евгена Скріба, що небаром став найпопулярнішим французьким комедіописцем.

ГОРОБЦІ НА ДРОТАХ

Візитація.

Д-р Альтгоф, пруський радник міністерства, приїхав раз до малого містечка на візитацію школи. Застав школу порожню й опустілу.

Саме в тому часі перебував у містечку цирк з менажерією, якої головною атракцією була малпа Джек. Молода вчителька міркуючи, що оглянення менажерії заохотить учнів до науки природи, забрала цілу клясу до цирку.

Д-р Альтгоф чекав в клясі. По добрій годині входить учителька, червона від захоплення.

Радник міряє її гострим поглядом і представляється:

— Радник міністерства, д-р Альтгоф!

На це перелякана учителька:

— Господи! І мусіла та малпа саме сьогодні приїхати!

Оцінка.

Відомий французький різьбар Фальґієр замолоду завзято малював, хоча не мав до малярства таланту. Одного разу запросив до своєї робітні свого приятеля Геннера, щоби оглянув його найновіші образи та оцінив їх.

Геннер зупинявся почерзі перед кожним мальовилом і за кожним разом викрикував з захопленням:

— Чудове! Захопливе! Незвичайне! Архитвір!

Раптом замітив десь в куті чудову малу статуетку. Зупинився перед нею і сказав зовсім спокійним голосом:

— Але знаєте, це справді добре!

Котрий король?

Французький король Генрик IV стрінув одного разу на ловах селянина, що сидів під деревом недалеко дороги. Запитав селянина, що він тут робить, а той відповів:

Не забудьте післати даток на нагробник мистця Василя Крижанівського

— Сиджу, бо хочу побачити короля, як буде переїжджати.

Король казав селянинові сісти ззаду на свого коня, кажучи, що завезе його там, де буде король і де він зможе побачити його зблизька.

— А по чім його пізнаю? — питає селянин.

— Коли туди приїдемо, тільки один чоловік буде в капелюсі, а всі інші триматимуть капелюхи в руках.

Поїхали... Коли наблизилися до групи королівських мисливих, ці на вид короля поздіймали капелюхи — а капелюхи на голові мали тільки король і селянин. Той останній все ще сидить на коні за королем і вкінці питає:

— А котрий же то король?

— Або ти або я — відповідає Генрик IV — бо тільки ми оба маємо капелюхи на голові.

Добрий початок.

Дня 10-го січня 1810-го року виставили на одній французькій сцені перший, а разом з тим і останній раз комедію — одноактівку п. н. „Випадковий наречений“.

Приймаю пацієнтів у моїм заведенні у Л ь в о в і, вул. Сикстуська ч. 17. Тел. 265-73. від 9—1 і від 3—6·30, в неділю і свята за попереднім замовленням. Пльомби, золоті. плятинові і емаліовані корони, штучні зуби в золоті, кавчуки, і в нержавіючій сталі. Полекші в сплатах — — — —

НАСС

Подаємо до відома нашим відборцям, що

„ЕТАН“

Львів 15, Проста 14 а

Ф-ка крейдок, листового і пляшкового ляку, урухомила діл ШКІЛЬНОЇ КРЕЙДИ

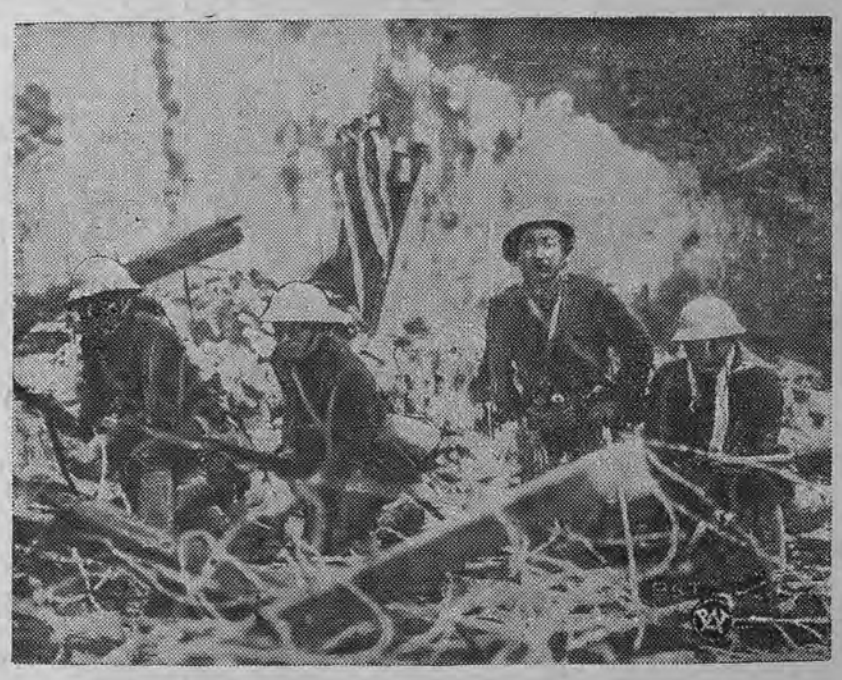
Гуртові склади: Кооп. „Рідна Школа“ і Союзний Базар.

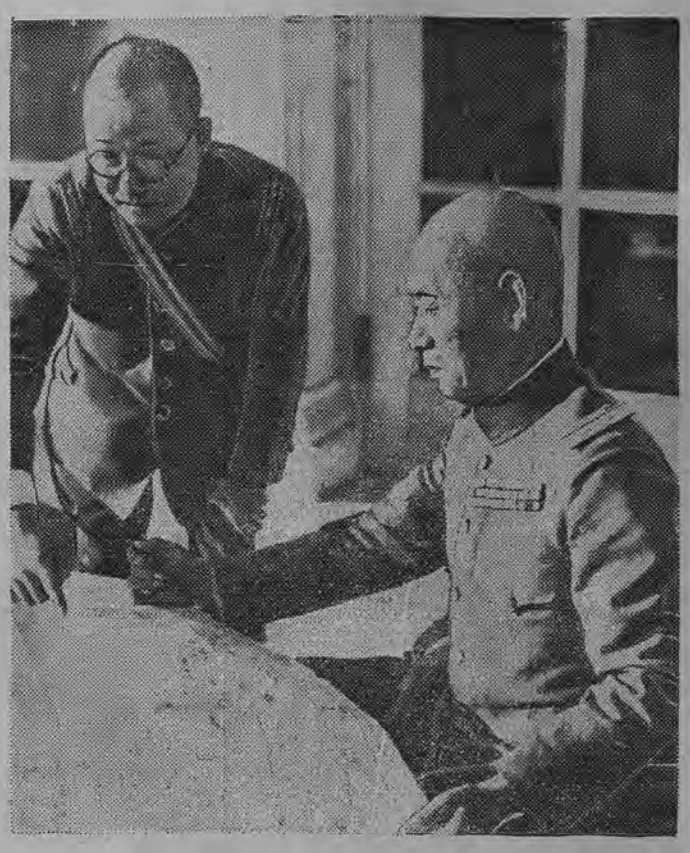
З А Д В А Т И Ж Н І

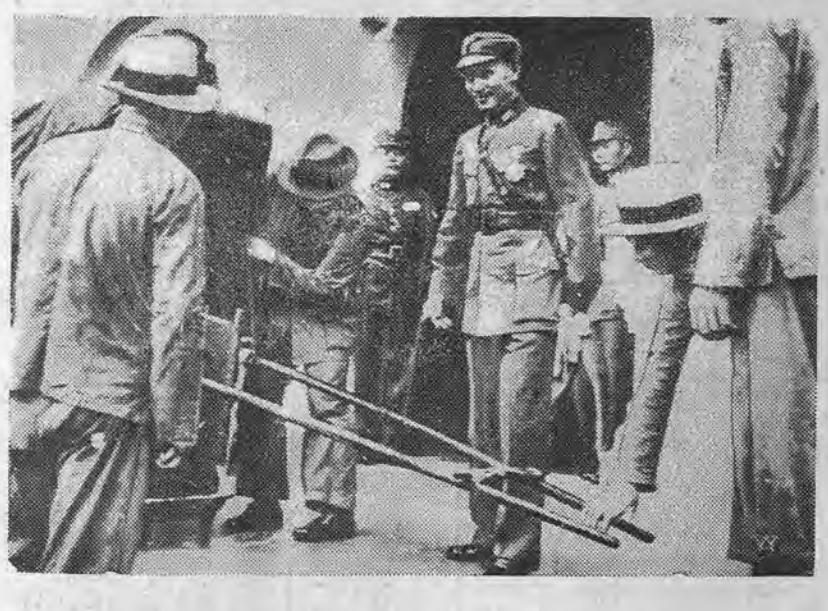
Бернард Шов приймає побажання зприводу 81-ліття своїх народин.

Вдолі. Японсько-китайська війна розгорілася на добре, хоча офіціяльно ніхто її не виповідав і навіть не називають її війною. Все-ж кров ллеться і падуть трупи. На нашій ілюстрації патруля японських вояків на становищі під Шангаєм.

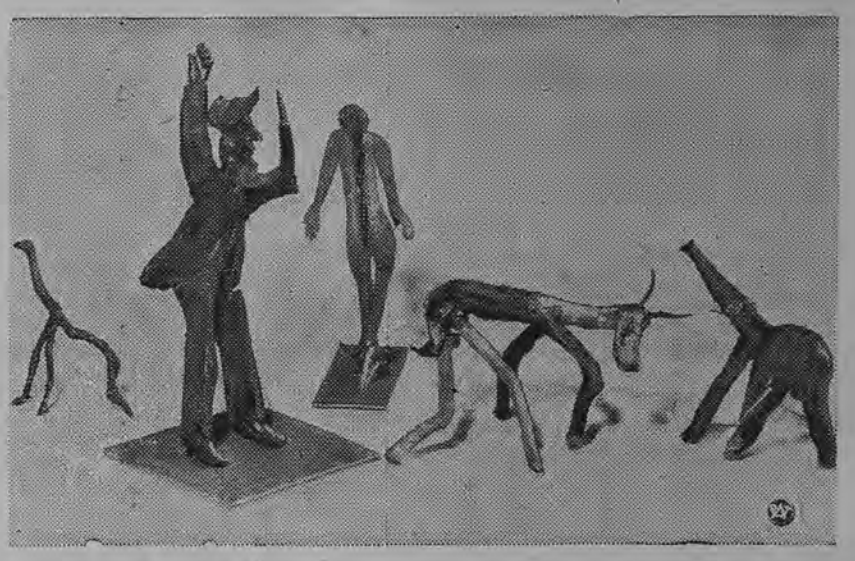

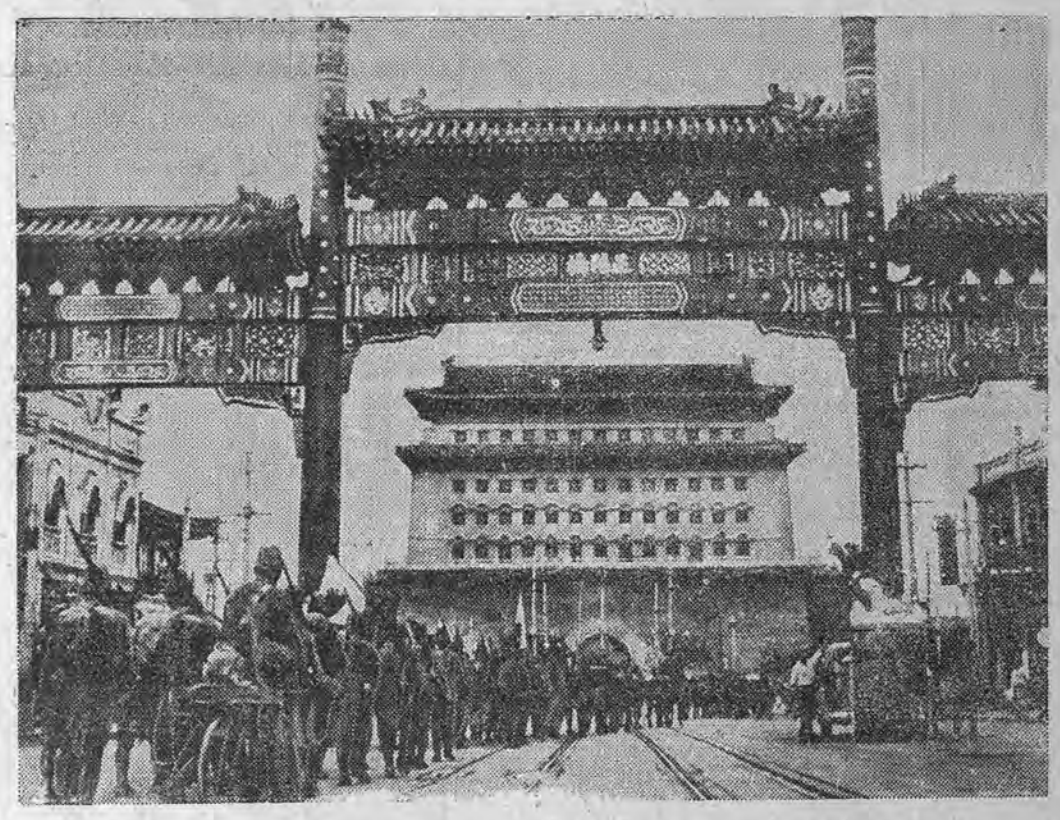
Головнокомандуючий японською армією в північнім Китаю, ґен. Кіоші Катсукі (зправа).

Зліва. Ґен. Чанґ-Кай-Чек, головнокомандуючий китайською армією в його головній полевій кватирі близько Сіянфу.

Зправа. Відомий шведський природник і музеольог Джонсон зі Штокгольму в часі довголітніх своїх дослідно-наукових подорожей зібрав колєкцію корінів і галузей, які природа вирізьбила в найдивоглядніші види людей і звірят. Тепер Джонсон зорґанізував у Штокгольмі музей тих див природи, що тішиться великим зацікавленням не тільки вчених але й звичайної публики. На ілюстрації фрагмент того музею. Пригадуємо, що наш земляк А. Коршнівський в Бразилії теж збирає такі дивні коріні та галузи, що мають людську чи звірячу подобу. Деякі з них він доповнює штучно і так повстають своєрідні твори мистецтва. Про А. Коршнівського (А. Корш) була в „Назустріч“ окрема стаття.

Ще з японсько-китайської війни. На ілюстрації момент, як японська армія входить до Пекіну.

Недавно відбулося в Берліні велике торжество знагоди 700-ліття того міста. На ілюстрації вози берлінської електрівні у святочному поході.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячна . . . . 0.90 зол.
Чвертьрічна . . . 2.70 „
Піврічна . . . . 5.40 „
Річна . . . . . 10.— „

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодиноке число 2.50 Кч.

В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодиноке число 0.60 шіл.

В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення“) 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщується по вплаченні належитости готівкою або почтовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч“, Львів, Ринок 10. Тел. 11042.

„Nasoustritch“, Lwów Rynok 10. Pologne. — „Nasustritsch“, Lwów, Rynok 10. Polen.

Редаґує КОЛЄҐІЯ.
Друкарня „Львівська“, Львів, 3-го Мая 8.

Конто ПКО 153.558 „СМОЛОСКИПИ“.
За редакцію відповідає АННА МУЧІЙ-БОДНАРОВИЧ.

НАЗУСТРІЧ

ЧИСЛО (90) 18
IV-тий РІК
ДВОТИЖНЕВИК
ЛЬВІВ, 15. IX. 1937
ЦІНА 50 ҐР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

АТЛЯС УКРАЇНИ

Розмова з п. м-р Миколою Кулицьким

Атляс України... Один з директорів „Українського Видавничого Інституту*, що оце недавно випустив у світ „Атляс України й сумежних країв*, розказував мені, що як „Атляс“ з технічних причин не появився у заповідженому речинці, від передплатників почали напливати письма з побоюваннями, що може „Атляс“ узагалі не появиться. Гадаю, що ті побоювання спиралися на несвідомому чи підсвідомому недовірі, на сумніві, чи якенебудь наше видавництво взагалі може зреалізувати такий задум, як „Атляс України“ Бо навіть ті, що не мали найменшої уяви про те, як робиться географічну мапу та які кошти звязані з виданням географічного атлясу, знаючи, що географічні атляси належать до дорожчих книжок, могли домірковуватися, що видати географічний атляс це не така легка а до того й не дешева справа. Що вже й говорити про тих, що більш-менш визнавалися у справі, що знали про те, кілько то праці коло такого атлясу, яких то засобів треба до того. Почувши, що має появитися „Атляс України“, тут, у нас, серед нашої видавничої мізерії, знизували раменами і чекали, що то з того вийде.

Ми звикли вже до того, що наздогонюючи у ріжних ділянках нашого національного життя Европу, ми мали нераз і дуже гарні осяги, та все-ж не можна було рівняти їх з осягами Европи, тобто інших народів на тих самих ділянках. І з тим усім закріплювалося у нас почуття національної меншевартости. Дарма, що тут і там, серед чужих, наші люди вибивалися ініціятивою, особливою здібністю, енергією та пильністю у праці. Нам здавалося, що ми не то, що не можемо в нічому дорівняти Европі, але й взагалі як візьмемося за щонебудь, то воно в нас не вийде, як у людей. „Де нам до того! — чулося в нас при кожній нагоді з уст недовірків, що зрезигновано махали рукою.

Та все-ж в останньому часі отим недовіркам доводилося нераз широко розтвирати очі від здивування: — невже це в нас?! На деяких відтинках нашого національного життя розвиток пішов стомилевими кроками; зявилися люди з ініціятивою, з енергією і показалося, що ми багато можемо, на всякий випадок не менше, ніж інші европейські народи. Почала родитися віра в наші сили, в нашу національну снагу.

Але мабуть ніщо, що зроблено досі, без уваги на те, в якій ділянці нашого національного життя, не наповняло нас такими особливими гордощами, як поява „Атлясу України й сумежних країв“.

Професор Володимир Кубійович.

Чому?

Не кажу вже про те, що це великий культурний дорібок. Тут треба підкреслити щось зовсім інше. Це перша книга, в якій маємо наглядний образ України. Оглядаючи її маємо те саме почування, як тоді, коли опинимося у своїй власній хаті по довгих скитаннях по чужих винаймуваних мешканнях. Маємо в своїй уяві постійно образ земної кулі, всіх її суходолів, окремих держав. Ми познайомилися з ним на шкільній лавці, а потім нагадували собі його при усяких нагодах, в журналах, часописах, чи таки переглядаючи умисно чи знову-ж принагідно, якийнебудь усесвітній атляс. У такому — звичайно чужому — атлясі ми з цікавістю шукали за сходом Европи і гляділи, що там написано на північ від Чорного Моря... Чи зазначено там „Україна“; часом було написано „Україна“, часом інакше... Але ні в одному атлясі не було окремої мапи України. В кожному з них Україна була як той льокатор, що мешкає „кутом“. Коли йшло про вражіння, то ситуації не рятували окремі мапи України, що нам доводилося бачити їх тут то там, в таких чи інших виданнях. Ті вражіння основно змінив „Атляс України“. Шісдесять шість мап — усі зображують Україну як цілість, що має своє місце на земній кулі, як усі інші країни, усі представляють Україну в її природному укладі, з її багацтвами, з її культурно - господарськими надбаннями. Не мусимо шукати за нею десь у кутку, зазначену дрібними буквами або й незазначену, бо маємо її у повній величі, оту велику й багату землю, що довгі часи була шпихліром Европи. Бачимо її не тільки ми самі але може побачити кожний чужинець, що досі не дуже то здавав собі справу з того, що десь там на південному сході Европи написано було дрібними буквами — якщо взагалі було написано — Україна.

Оце власне найважніше, що не тільки в наших очах але й ув очах чужинців, що оглядатимуть „Атляс України“, закріплюватисьме докладно окреслений образ України так, як це сталося з усіми іншими країнами світу.

Кажу: „не тільки в наших очах“... І саме тут хочу підкреслити, що поява „Атлясу України* першзавсе у нас самих робить свого роду переворот: у наших очах і в нашому думанні створиться цілостний образ України, як окремої, існуючої самої для себе країни на мапі Европи. Не можна сказати, щоб цього поняття в нас досі не було. Але воно мусіло конче пройти ще й крізь наше око, щоб закріпитися раз на завжди в одному й тому самому виді в очах маси, не тільки одиниць.

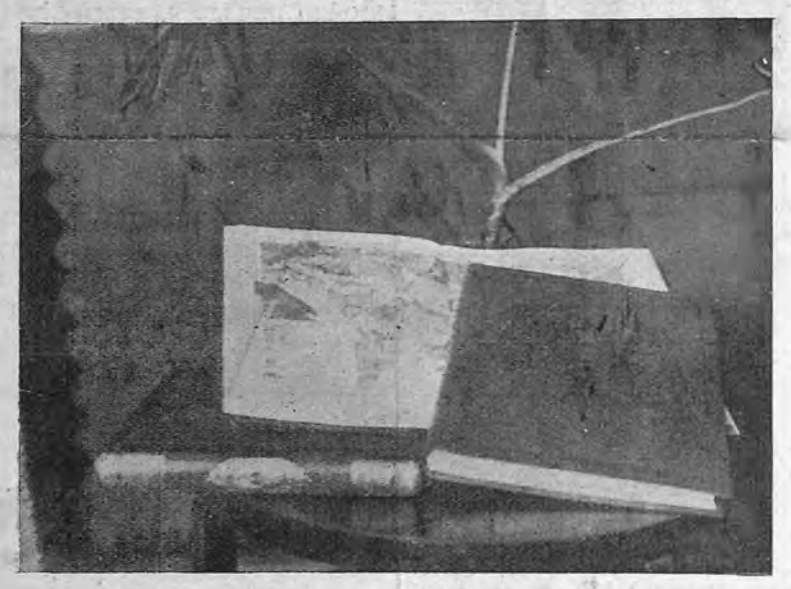
Виданий Українським Видавничим Інститутом „Атляс України й сумежних країв“ виконає оте своє завдання блискуче, просто тому, що він безумовно стане найціннішою і найбільш люблено книжкою у наших хатах. Причиниться до того у великій мірі і його зверхній вигляд. Була вже нагода бачити деякі видання Українського Видавничого Інституту, наймолодшого з наших поважних видавництв. Всі ті видання дуже дбайливо оформлені й виконані з особливою увагою на естетику. Але-ж „Атлясом України“ Український Видавничий Інститут якби здав іспит, яким добув дипльом дуже солідного й незвичайно дбайливого видавництва. З технічного боку „Атляс України“ — книжка не бездоганно, але — коли взяти під увагу наші видавничі умовини — просто розкішно видана. Тут маю на увазі те, що видаючи „Атляс України“ Український Видавничий Інститут не мав до розпорядимости тих засобів, що необхідні при такому виданні.

Цікаво побачити те видавництво та познайомитися з людьми, що доконали такого небуденного в нас діла. Користаю з першої нагоди і заходжу до УВІ. Застаю рух. Йде висилка Атлясу. Витаюся з директором, д-ром Ігорем Федевом, моїм давнім знайомим.

— Оглянув — кажу — Ваш „Атляс України“ і не витримав, щоб не зайти до Вас та не подивитись на те видавництво, що дає

При праці: М-р Микола Кулицький (зліва) і д-р Ігор Федів перевірюють роботу.

Атляс може кожний оглянути без обовязку купна.

Покупці Атлясу в Адміністрації Українського Видавничого Інституту.

Чудова книга...

нам такі чудові книги, не познайомитись з їх творцями.

— Просимо, просимо! — всміхається д-р Федів. — Нажаль з головним редактором Атлясу, професором Кубійовичем, не можете бачитись, бо він у Кракові. Але дозвольте познайомити Вас з м-ром Кулицьким, що був найближчим співробітником проф. Кубійовича в часі опрацьовування Атлясу і сам власноручно виконав усі мапи.

Витаюся з молодою людиною зі скромною усмішкою на обличчі.

— Справді, мені дуже мило познайомитись з тим, що власними руками намалював нам книгу, на яку я — і гадаю: багато українців — не можу дивитись без деякого зворушення.

У загальній балачці довідуюсь про багато цікавих подробиць з „атлясового варстату"

— Але дозвольте, пане магістер, хотів би подати читачам нашого журналу коротку історію „Атлясу України". Як властиво зродився задум видати ту книжку?

- Зродився він давно. Якщо добре памятаю, то в академічному році 1926/7 заснувала група наших студентів - географів у Кракові Секцію Географів при Українській Студентській Громаді. Нашою метою було брати для своїх кандидатських праць окремі частини українських земель. Свої наміри Секція переводила в життя, а вислідом і доказом її праці був збірник географічних праць, що вийшов під редакцією д-ра Володимира Кубійовича. Слід зазначити, що той збірник видали студенти переважно власним коштом. Вже на засіданнях Секції говорили ми про те, щоб видавати мапи з ріжних ділянок географії наших земль. І хоч число географів-українців маліло з року на рік, то намічений плян не пропав. Навпаки. Д-р Кубійович поширив його: піддав думку видати атляс українських земель.

— Як у тому моменті, коли виринула ця думка, Вам здавалося: що це буде легка чи важка справа?

— Ми здавали собі справу з того, що це не буде так легко. Найбільші труднощі, які насувалися на думку, це було зібрання матеріялів. Звідки їх дістати? Як опрацювати? Мусите памятати, що необхідні нам матеріяли ми мусіли брати з чотирох держав, і ми були наперед приготовані, що вони будуть дуже неоднакові. Передусім найтруднішим видалося нам видістати матеріяли з СССР, де опинилася найбільша частина наших земель. Та все-ж появилися публікації спису людности в СССР з 1926-го року, а згодом інші праці з господарчої географії і це заохотило нас взятися до праці над Атлясом України. Перші мапи, які ми опрацювали, появилися в „Українській Загальній Енцикльопедії"; це були: етнографічна мапка, відсоткове розміщення українців, українці в Азії, густота людности й фізична мапа. Це були перші спроби.

— Таким чином ініціятива видати „Атляс України" вийшла від Вас, тобто від авторів Атлясу. Як Ви знайшли видавця?

— Д-р Кубійович звернувся був до наших установ окремим письмом, в якому вияснював необхідність видання Атлясу України та подавав приблизний кошторис. А разом з тим почалася праця над мапами, спершу у великому, стінному розмірі. З тих мап уладжено окрему виставу в Музею НТШ, в грудні 1935 р. Треба признати, що ця вистава приспішила видання „Атлясу України". Наукове Т-во ім. Шевченка дало на це видання свою фірму, а самого видання піднявся „Український Видавничий Інститут".

— Тоді Ви вже почали працю над Атлясом?

— Так! Всю працю розложили ми на 7 місяців. Я зробив перші чорновики і віддав до цинкографії, що повинна була виконати кліші за яких 2—3 дні. Та коли я зголосився по кліші, виявилося, що вони зіпсуті і треба робити наново. Ця робота замість 2—3 дні тривала три тижні. Коли ті кліші можна вже було передати до літографії, вибух страйк літографів, що тягнувся майже 4 місяці. Була думка перенести всю роботу до Кракова, але з ріжних причин вирішили ми зачекати на кінець страйку і друкувати Атляс таки у Львові. Атляс мав появитися у трьох зшитках і речинець появи кожного зшитка означено у проспекті. А тимчасом праця над першим зшитком щойно почалася, власне ізза тих технічних труднощів і перешкод, а речинець його появи минув. Зачинають надходити запити передплатників, треба відповідати, вияснювати... А в праці виринали щораз нові труднощі. Тут треба замітити, що літографія, яка піднялася виконати Атляс, це звичайне літографічне заведення, не пристосоване до таких робіт. Не диво, що перші мапи теж вийшли зіпсуті. Тоді доручили мені самому виконувати рисунки на цинкових плитах. Я зробив наново перші мапи і вони „вдалися". Після того праця пішла вже нормальним темпом. Ми приспішували її, щоб наздігнати втрачений час, та все-ж не вдалося видати Атляс в річницї. Виринали щораз нові перешкоди та несподіванки. Так, напр., показалося, що в часі вогкого повітря не можна друкувати мап, бо папір розтягається і краски не попадають докладно одна на одну. Остаточно закінчено друк Атлясу у квітні ц. р. Технічне виконання його тривало несповна півтора року. Коли зважите, що над чеським статистичним атлясом працювали 14 літ, а над польським коло 5 літ, то можете собі уявити, якої інтенсивної, фізично й умово виснажуючої праці треба було, щоби в такому короткому часі виконати наш атляс. Притім без хвальби можна сказати, що наш атляс повнотою та багатством змісту не далеко відбігає від згаданого чеського, і перевищає польський.

— Ви згадали, що літографія, в якій Ви працювали, не пристосована до таких робіт.

— Так! Державні народи мають до того спеціяльні картографічні інститути, в яких виконується мапи, що над ними працюють ріжні технічні фахівці: одні роблять рисунки, інші виконують літографічну працю. У нас цілість мусіли виконати одні руки.

— Що охоплює „Атляс України"?

— Зміст Атлясу поділений на пять частин: природа, людність, сільське господарство, гірництво і промисл, комунікація й ріжне. Кожна ділянка представлена цілою низкою мап у такий приступний спосіб, що не треба спеціяльних пояснень, щоби зрозуміти те чи інше з географії чи статистики України.

— Крім головного редактора, проф. Кубійовича і Вас, було ще більше співробітників.

— Так, ціла низка наукових співробітників — фахівців у ріжних ділянках, як ось: геольогія, ґрунти, метеорольогія й кліматольогія, фльора, фавна, господарство, мовознавство і т. д. і т. д.

— Ще одно питання, пане магістер. Чи з праці, яка вже поза Вами, Ви задоволені?

— Кожна людина, як виконає якусь працю, сама найкраще бачить її недостачі. Безумовно, і ми бачимо те, що не все виконано так, як ми хотіли або не так, як це ми тепер, після практики, розуміємо...

— Але признання за те, що Ви дали нам річ необхідну і до того, серед наших умовин, так блискуче виконану, дали нам розкішну книгу, якою можемо хвалитися перед чужинцями, як рідко чим, оті признання, що повинні плисти до цілої Редакції „Атлясу України" й Видавництва, — гадаю — повинні давати Вам задоволення. Дуже Вам дякую, пане магістер, в імені читачів нашого журналу за інформації, а від нас передайте при нагоді щирий привіт головному редакторові й упорядчикові „Атлясу України", проф. Кубійовичеві.

Осип Боднарович.

БАТЬКИ! Не жалійте одноразового видатку 4 зол. на рік і запренумеруйте для свого синка, чи донечки ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛИК „СВІТ ДИТИНИ" який стане для них справжнім приятелем і любимцем: Пишіть на адресу: ЛЬВІВ, УЛ. ЗІМОРОВИЧА Ч. 2. Оказові числа висилається безплатно!

СМЕРТЬ АРТИСТКИ

Відійшла від нас остання артистка з того театрального покоління, що клало тривкі підвалини під славу українського театру в Галичині. Дня 7-го вересня ц. р. померла в Коломиї колишня відома театральна артистка, Іванна з Коралевичів Біберовичева. Нам, молодшому та наймолодшому поколінню, не доводилось бачити артистки на сцені, бо ще в 1892-ому році покинула вона на завжди сцену, не

вважаючи на те, що стояла тоді в розквіті свого таланту та на вершку своєї сценічної слави. Покинула сцену разом зі своїм мужем, Іваном Біберовичем, теж визначним артистом української сцени і довголітнім директором театру „Бесіди".

Іванна Коралевич народилася в селі Фалиші, стрийського повіту, в 1861-ому році. Чотирнацятьлітньою дівчиною вступила до театру „Бесіди", де зразу виступала у загальних картинах, а згодом, як виявився її драматичний талант, дістала перші ролі, якими здобула собі небуденну славу. Тогочасні рецензенти, не тільки українські, висловлюються з найбільшими похвалами про гру Біберовичевої, а намісник Галичини, побачивши її у ролі Кляри в пєсі Оне „Власник гут" запропонував їй державну стипендію на виїзд до Парижа під умовою, що повернеться на польську сцену. Біберовичева з тієї пропозиції не скористала.

В 1879-ому році вийшла замуж за Івана Біберовича, з яким прослужила ще на сцені чотирнацять літ, після чого віддалася всеціло ролі матери. Муж покійної, Іван Біберович помер в 1920-ому році в Коломиї на становищі директора коломийської Каси Ощадности, покійна до останніх хвилин свого життя жила в домі своєї дочки Наталії і зятя п. Олександра Курпяка, радника окружного суду в Коломиї.

Дня 9-го ц. м. відбувся в Коломиї похорон при великому здвизі народу, з якому, між іншими, взяли участь артисти театрів ім. Тобілевича та „Заграва".

ІРИНА ВІЛЬДЕ

Упривілеєні

Мужчина плаче

Ми сиділи поруч себе в театрі. Його недавно покинула любка, що була моєю сердечною приятелькою. Мені здавалося, що моя приязнь з його невірною дівчиною накладає на мене обовязок розважувати його. Я звертала йому увагу на дві чи три гарні жінки, що сиділи напроти нас, сама намагалась бути цікавою в розмові з ним, завертаючи раз-у-раз до справ, що стояли найближче до нього, але він залишався задуманий, якби заслуханий у собі. На сцені йшов безсмертний „Гриць". Я розуміла, що зміст пєси не був відповідний для його настрою. В душі картала свою нерозсудливість: як могла я запропонувати йому якраз цю пєсу?

Нарешті в тому місці, де Гриць відкидає Марусю, а вона гонить ще за ним кілька кроків з простягнутою благально рукою перед себе, мій знайомий прислонив долонями лице. Його рамена стрясались від внутрішнього прориву. Я пробувала поводитися спокійно, як у церкві: мужчина плакав. Потім, з огляду на людей в театрі, я простягла до нього руку і ледви торкаючись його рамени попросила:

— Успокійтесь, друже... Я вас прошу... Люди дивляться...

Він виняв хустину і витер нею заплакані очі.

— Умру — сказав крізь сльози — умру із сміху. Ви тільки дивіться, як та Маруся витупцьовує по морозі в лякерках і ажурових панчішках!...

Я бачила вперше в житті, як плакав мужчина.

Мужчина не зважає на компліменти

Виглядав чудернацько в ясному, кольору спілої дині, беретї. Хотіла я поглузувати собі з нього і сказала роблено - щирим голосом:

— Прекрасно вам, приятелю, в цьому беретї. Виглядаєте, як молодий фавн!

Подивився на мене. В одній десятій мінути схрестились в його очах з собою як два промені світла, критична недовірливість із самолюбною самопевністю. Потім його очі занялись радісним полумям:

— Направду? — спитав увесь осяяний тим радісним полумям, що спалахнуло в ньому. В тій хвилині був н а п р а в д у гарний. Я пригадала собі чиюсь мудрість. „Хотіти— значить мати".

Мужчина відзначений

Я сказала, не тямлячи себе з обурення:

— Ще одно слово на ту тему і дістанете по лиці!

Він сказав іще кілька слів на заборонену тему і дістав від мене поличника.

Цікавий стан психічний жінки, що чинно зневажає мужчину: короткий, як миг блискавки, тріюмф у ту мить перекидується в тваринний страх перед сильнішим.

Але він був джентельменом. Обернувся на пяті, склонився низько у самих дверях, замикаючи їх легко за собою. Я впала на стіл і заплакала. Це понад усякі сумніви і сподівання означало остаточний, невідкличний кінець між нами. Моє наболіде серце не дало мені цілу ніч заснути. Вранці у звичайній порі подав мені листонош лист від нього. Я перестала віддихати із страху. Не тяжко було відгадати зміст того листа. Коли б справа йшла між двома мужчинами, то напевно: поєдинок. Я, жінка, мала перед собою дві, однаково неприємні, однаково страшні, однаково противні моїй душі можливости: перепросити його в ґазеті або в суді.

Так із тим лиховісним листом і важкою, як камяна брила, головою пролежала я до вечора. У сутінках прочитала я листа. Не довірила своїм очам. Засвітила світло і ще раз прочитала. Там стояло:

„Високоповажана, люба Пані!

Я вам дякую за ту велику честь, яку Ви зробили мені.

Ваш Н. Н."

Збентежена зняла я із стіни дзеркало, приложила до нього листа і так хотіла його прочитати. Мені здавалося, що написаний він відворотним письмом.

В місцевості Руаян у Франції вмер відомий французький композитор Руссель Альберт, що народився в 1869. Це один з найоригінальніших французьких композиторів, в його музиці звучить особлива егзотична нута, що її він переняв з індокитайської музики. В Індокитаю він служив як морський страшина.

ВОЛОДИМИР ЗАЛОЗЕЦЬКИЙ

Докінчення

Визначні мистецькі твори в галеріях образів у Відні

Реакція проти бароку починається в самій Італії. З одного боку в натуралізмі **Караваджія,** який патосові барока протиставив прості народні типи в простих побутових одягах. Просто з буденного життя запозичає він свої моделі і свої мотиви як, нпр. в дівчині, що грає на скрипці у Ліхтенштайнській галерії або Давиді з Історично-Мистецького Музею. Караваджіо вводить в малярство т. з. світлотінь себто сильний контраст світла і тіни. На темному тлі моделю в яскравому, ясному освітленні людські постаті. З другого боку в т. з. больонській школі починає витворюватися новий класичний стиль з успокоєною гармонійною композицією, з холодними або зимними красками, з новим нахилом до наслідування класичного ідеалу в обличчю (без барокового патосу). Ці зміни обсервуємо в композиції Гуіда **Рені:** „Хрещення" в Історично-Мистецькому Музею і „Рождество Христа" в Ліхтенштайнській галерії.

Інакше проявляється ця реакція на півночі. В **Рембрандті ван Рійн** вона

Караваджіо — При грі на лютні.

находить свій найсильніший вислів Рубенс і Рембрандт це справді два антиподи і наші віденські галерії дають добру нагоду до порівняння романсько-католицької Фламандії з її найсильнішим мистецьким уособленням Рубенсом, і протестантської Голяндії. яку в мистецтві найліпше репрезентує Рембрандт.

Два вчасні портрети Рембрандта має Історично-Мистецький Музей з 1632 р.

Два дальші портрети тієї ж галерії вказують на глибокі зміни в мистецтві Рембрандта: це портрет старої матери з 1639 р. і автопортрет з 1652. До них долучується портрет молодої жінки з галерії Гарраха, автопортрет з пером та портрет жінки офіцера, цей останній дещо молодший від перших з галерії Ліхтенштайна. Перед нами дозрілий стиль Рембрандта. Портретовані виростають з золотисто-зеленавого тла наче якісь нереальні зяви. Мягеньке моделювання в найріжнородніших тонаціях світлотіни лежить наче серпанок на таємничих обличчях портретованих. Всі вони наче погружені в якійсь запашній атмосфері, що притьмарює всі сильніші кольори. Тінь, півтінь і золотисто-зеленаве тло віднімає цим постатям їх змисловість та матеріяльність. Нема в них візіонерських зявах майже нічого з тієї безпосередньої вітальної зажилости героїв-титанів тіла і мязнів та фізичної сили Рубенса, але зате крізь ці етеричні кольористичні серпанки світла і тіни виростають силою душевної вникливости справжні велитні духа. Перед нашими очима отвирається глибока безодня людської душі, а не тільки фізичні акти, не рух, не конвульсійні пручання тіла, не проста акція і драматичні сцени, як в Рубенса. Тут людська душа

Рембрандт — Дружина старшини

Рембрандт. — Діяна і Ендиміон.

без ніяких зовнішних ефектів і без діяння а самим своїм глибоким і таємним буттям приковує глядача до себе і спонукує глибоко задуматись над її таємними проявами. Нема хіба другого портретиста у всесвітньому малярстві, що при допомозі найпростіших засобів зумів би так вникнути в душу старенької матери, як це зробив Рембрандт в портреті з 1639 р. До більших композицій належить образ сестри мистця при туалеті, та Діяна і Ендиміон Ліхтенштайнської галерії. З полусумерку виринає постать жінки, за якою стоїть служниця і причісує волосся. Навіть дорогі, важкі брокати одягу западаються в темряві. Освітлене тільки обличчя. Нема ні руху ні акції. Все концентрується на виразі обличчя. І навіть в останній мітольогічній сцені (тема перенята з малярства бароку) рух і акція не грають майже ніякої ролі. Діяна зявляється на тлі якогось казкового краєвиду, в якім не то плавають не то підносяться на хмарах лебеді в ореолі сяйва наче ангели а поражений не рухом але блеском світла Ендиміон паде горілиць. Тема, яка не вважаючи на мітольогічний зміст нагадує релігійні візії Рембрандта і певно звідти перейшла в мітольогію.

Рембрандт є також творцем нового голяндського краєвиду. І тут він одуховлює так само мертву природу як у фігуральних зображеннях людську. Краєвиди Рембрандта мають наче щось з його душі — наче інспіровані його духом. Нема у віденських галеріях краєвидів Рембрандта, але на голяндських пейсажистах XVII і XVIII-го віку можна слідкувати за його впливами. „Великий ліс" **Якова Рейсдаля** (Історично - Мистецький Музей) має в собі щось з тієї безпосередности, простої монументальности та інтімної одуховленості рембрандтових краєвидів. І природа має в собі тут щось з того духового настрою, розуміється в межах, в яких взагалі можна говорити про одуховлену природу... В тому новому одуховленні мистецьких проявів лежить універсально-історичне значіння Рембрандта.

Рейсдаль. — Ліс.

Тут Рембрандт стоїть ще під впливом старшої голяндської школи в Лейдені. Портрети повні світла і життевої радости, але заразом і тієї психольогічної вникливости, яку Рембрандт згодом доводить до совершенної досконалости.

Могли би ми спинитися ще на інших мистецьких явищах віденських галерій — але не хочемо втомлювати читачів і тому обмежуємося тільки до кількох вибраних але рівночасно і першорядних творів.

Відень, дня 2 серпня 1937.

ПРИ ЧИТАННІ КНИЖОК І ЧАСОПИСІВ
НЕ МОЖЕТЕ ОБІЙТИСЯ
БЕЗ НАЙКРАЩОГО ІНФОРМАТОРА
ЯКИМ Є
КНИГА ЗНАННЯ
УКРАЇНСЬКА ЗАГАЛЬНА ЕНЦИКЛЬОПЕДІЯ
ЗАМОВЛЯТИ
ВИДАВНИЦТВО УЗЕ — КОЛОМИЯ

БАТЬКИ, що дбають про духовий корм своїх дітей — передплачують для них:
„Діточу Бібліотеку"
Що місяця виходить 1 книжечка в обємі 3—5 арк. друку, гарно ілюстрована.
Цілорічна передплата на 12 книжечок 5 золотих.
Для закордоиу — півтора доляра.
Адреса для замовлень:
„ДІТОЧА БІБЛІОТЕКА"
Львів, ул. Зіморовича 2.

ПРИ ЗМІНІ АДРЕСИ
ПРОСИМО ПОДАВАТИ
СТАРУ АДРЕСУ.
ЗМІНА АДРЕСИ 50 СОТ.

ФРАНЦ КОКОВСЬКИЙ.

ПОЧАТКИ ЛІТЕРАТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТИ

Ореста Авдиковича

Початок літературної діяльности Ореста Авдиковича припадає на 1897-ий рік. І його першими кроками, подібно як кроками Марка Черемшини, кермував Осип Маковей, він — можна сказати — ввів Авдиковича на літературний шлях. І хоч літературна творчість Авдиковича була зовсім відмінна від творчости Семанюка, хоч жанр оповідань Авдиковича зовсім не той, що в Мартовича, чи Семанюка (а може саме для того!), Маковей зайнявся щиро молодим письменником, не жалів йому помочі, чи поради, щиро піклувався новим талантом.

Про це свідчить низка листів Авдиковича до Маковея, що переховуються в архіві цього останнього. Ці листи передаю в дослівних відписах, придержуючися правопису, якого вживав Авдикович. Не змінюю теж мови автора листів, хоч вона часом відбігає далеко від сучасної літературної мови.

Перший лист Авдиковича походить з того часу, коли він студіював ще в гірничій академії в Леобен, а Маковей був іще редактором „Буковини" в Чернівцях. У тому році звернувся був Маковей з відозвою до ріжних громадян та установ, заохочуючи молодих письменників, чи адептів літератури присилати йому свої писання. У відповідь на цю відозву вислав Авдикович свої перші літературні спроби з таким листом:

„Високоповажаний Пане Редактор! — Прочитавши Вашу Пов. Відозву, надіслану нашому товариству „Чорногора" осьміляю ся і я на разї післати пару вибраних моїх поезийок і прошу *уклінно поміщувати їх в Хв. час.* „Буковина" наколи они будуть відповідними. Коли-б Хвальна Редакция зволила ласкаво сі „стишки" помістити і зажадала ще, то можу служити в кождій хвили на будуче поезиями і може деякими новелями. Прошу ласкаво задержати мій псевдонїм **Троян.** Дальші кореспонденциї прошу ласкаво надсилати під адресою: **Leoben-Steiermark, O. Audykowicz, Bergakademiker.** Маючи надію, що Хвальна Редакция увзглядннть ласкаво мою уклінну просьбу очікую ласкавого одвіта і остаю з глубоким поважанєм Авдикович".

При кінці 1897 р. виїхав Маковей до Львова на пост співредактора „Літературно - Наукового Вістника". У першому числі того журналу помістив він статтю „З життя й письменства", заохочуючи молоді письменницькі сили до праці, а на цю відозву відгукнувся Авдикович дня 7-го лютня таким листом:

„Хвальна Редакцие! Вичитавши в 1 ч. „Вістника" в статї д. Маковея „З житя і письменства", що назва „Літ. Наук. Вістн." не така дуже страшна, — осьміляюся і я спробувати щастя (не по раз перший) на поли письменства. Сим разом посилаю одну новелю і нарис (шкіц, або щось подібного) та 20 поезий. Не перечу, що всьо то може за слабе до „Вістника" в порівнаню з тими творами (І кн.), що виходять з під пера знаних, голосних. рутинованих авторів. Мимо того — кажу — пробую щастя і маю надію на успіх. — Наколи мої твори не надто лихі — значить щоби їх поміщене могло аж ослабити або компромітувати славу „Вістника" прошу о ласкаве поміщене. Колиж мої „твори" і „віршомазїння" не мають найменшої стійности, вартости, не вказують на якийнебудь талан і т. д., прошу ласкаво зовсім отверто менї написати — най я на будуче не маню самого себе пустою надїею — стати „колись" письменником. Се „колись" може іменно сим разом наступити, коли має коли-небудь зобачити світ божий. Коли ті твори (головно проза) буде поміщена, прошу донести по змозї і ласцї якнайскорше отсею залученою карткою. Просивбим о коротку оцінку на той случай, щоби на будуче вказаних ошибок вистерігати ся etc. Коли-ж-би ані одно анї друге було зовсїм непридатне — прошу ласкаво звернути менї рукопис на вказану на карті адресу **неоплачено.** В рубриці „переписка редакциї" наколи-б що було — прошу нїчого не відповідати. Колиби проза (оба) і бодай дещо з поезий були поміщені — прошу рукописів не звертати, лише повідомити картою залученою. Осміляю ся надїятись. Прошу конче „посьвятити" тих пару листів „Вістника", я думаю, що по евентуальній деякій зміні в рукописи — мої „твори" дали-би поміститись. — Прошу ще раз і то дуже прошу, конечно... З глубоким поважанєм Т. Ал. Зорин автор".

Тому, що до д. 18 лютня 1898 р. не надійшла ніяка відповідь від редакції „Літературно - Наукового Вістника", висилає Авдикович, що вкривається під псевдонімом **Т. Ал. Зорин** до редакції картку такого змісту:

Хвальна Редакцие! 7-го с. м. вислав я Хв. Ред. рукописи 2 новель і 20 поезий з просьбою о ласкаве поміщене в „Вістнику". До нинї 18-го лютня я не дістав відповіди. Не хочу наглити Хв. Ред. з відписом. Прошу лише і повторяю єще раз, що на случай, коли мої твори не могуть бути поміщені — прошу ласкаво **відослати** менї рукописи на нисше вказану адресу. — Вижидаючи ласкавої відповіди остаю з глубоким поважанєм Т. Ал. Зорин, **poste restante, Leoben-Steiermark.**

На цю картку відповів Маковей з початком березня 1898 р., тільки серед навалу праці заадресував своє письмо замість до Ореста Авдиковича до А. Авдиковського. Помилку треба пояснити тим, що Маковей знаючи прізвище Авдиковича з його посилки до „Буковини", що про неї згадка в першому листі, переплутав оба прізвища. Але дякуючи солідности австрійської почти, чи припадкові, картка Маковея дійшла до властивих рук.

Авдиковича — як бачимо з наступного листа — дуже схвилювало розкриття його псевдоніму на картці, а пояснити слід це тим, що він, як і кожний початкуючий письменник, був дуже вразливий на всі ті „шпильочки", що їх доводиться виносити молодим письменникам від свого найближчого оточення, а Авдикович — як бачимо з його листування, був на ті справи дуже чутливий.

В останньому результаті був Авдикович дуже вдячний Маковеєві за його поради, як це показує лист, що його написав Маковеєві у відповідь на його картку.

Леобен 10. III. 1898. Високоповажаний Пане Редактор! Так є — Зорин го я. Вашу картку адресовану до якогось А. Авдиковскі (?) я случайно дістав. Я нераз читав, що Ви ворог псевдо і кріптонїмів — але псевдонїму уживати **мушу.** Єще раз кажу **мушу.** Такі мої обставини. Дивує мене, що Ви відкриваєте мій псевдонїм. Я посилаючи Вам рукопис дня 7. лютого залучив картку заадресовану **T. Al. Zorin, poste restante, Leoben, Steiermark** і просив о ласкаву відповідь. Питав кілька разів на почті — не було. Нараз дістаю з почти кореспондентку адр. до Al. Audykowski. Дивує мене і жаль менї, що Ви відкриваєте моє **incognito.** Я читав вправді нераз в „Зорі" в „Відповіди Редакциї до Н. Н. таке: Редакция не має права зраджувати псевдонімів автора. Але пропало. А тепер відписую таке. О ласкаву оцінку моїх творів по Вашій думцї прошу уклінно. Не розумію з Вашого ВП. письма, чи лиш „Галя" надавалоби ся до друку в „Вістнику" чи і „Шекс"? Наколи лиш можна, то прошу і то **дуже** видрукувати у Вістнику оба прозові твори. Позволяю на евентуальні зміни що до поодиноких слів (пишете газета жіноча etc.) незручних зворотів etc. Відтак прошу по видрукуванню звернути менї рукописи і видрукованої прози і непридатних (поезий). Я буду відтак порівновати друковане з писаним (рукописий у себе, можна сказати не маю, хиба головні нариси Шекса і Галї, а відтак я обробив і відразу вислав) і сам буду на пізнїйше in spe вистерігати ся ошибок. Наколиби „Шекс" не надавав ся зовсім до друку у Вістнику (чого я не надїю ся, бо „Шексови" признаю більше стійности чим „Галі") — то прошу „Шекса" передати до Дѣла, хоч ред. Дѣла малаби трудности, бо Ш. писаний фонетикою. Наколиби Дѣло не хотіло видрукувати, то прошу або відослати менї назад, або (колиби можна було) прошу ласкаво *продати* Шекса якій небудь редакциї рускої часописи і менї надіслати гроші. Рукописи непридатних поезий, евентуально Шекса і Галї по видрукованю прошу конче відослати мені назад. Видруковані мої твори прошу підписовати: Данило Троян. Єще раз прошу конче видрукувати в першій лінії у Вістнику. Прошу, дуже прошу. Всякі неудачі мене сильно знеохочують... а я вже і так... Всякі відповіди прошу присилати на адресу **Dan. Trojan, poste restante, Leoben** або **Orest Audykowicz, Akademiker** (але конче листом, а не картками). — Очікую ласкавих переписок і надіючи ся на успіх — остаю з глубоким поважанєм Авдикович автор. P. S. На всякі зміни в „Галі" позваляю і прошу.

Докінчення буде.

Не забудьте післати даток на нагробник мистця Василя Крижанівського

М. РУДНИЦЬКИЙ

Перед еспанським Сфінксом

Еспанія займає від довшого часу якусь частину наших щоденних звісток про те „що діється у світі". Ми маємо навіть вироблені погляди на її напрямки боротьби, хоч не знаємо її преси, мови та історії. Таксамо ставилися чужинці до нас підчас нашої визвольної боротьби; Україна була тоді для них частиною Росії, а ті, що відріжняли їх не могли зрозуміти ріжниць між гетьманцями, петлюрівцями, га-

Еспанський тип.

личанами та очайдушних поривів усяких отамаників.

Можете навіть трицять років жити поруч земляків і не розуміти деяких куліс політичної боротьби, що вимагає окремих студій. Еспанія не є для Европи таємницею тільки тому, що веде братовбивчу війну. Вона ніколи не була більше собою, як саме в цій війні: всі її внутрішні суперечности та своєрідні риси прориваються тільки слабими зверхніми знаками у цій політичній фантасмаґорії.

Закохані в Еспанії.

Маю двох приятелів хорих на Еспанію таксамо як ми нездужаємо на еспанку. Жили там, знають її мову та культуру і з чого би не почали звернуть на еспанські теми. З іберийського півострову світ виглядає зовсім інакше, життя має інший глузд. У ріжних країнах маємо не то еспанофілів, а еспаноманів, що роблять на нас враження еспаноманяків. Один із них Жан Касу, напів еспанець з крови та пера, віддавна розяснює льоґічним і практичним французам, що льоґікою не можна розяснити еспанської психольоґії, а практичні цілі не є для великого народу з геройським духом ніяким арґументом. Другий французький письменник Монтерлян не тільки почав свою карієру як тореадор, а втягнув на ціле життя у свої груди запах арени з її піском і кровю.

Індивідуалісти.

Еспанці — непримиренні індивідуалісти. Та чи тимсамим словом не характеризуємо і ми власну національну рису, коли не можемо суспільно обєднатись?

Еспанський індивідуалізм починається від окремішностей ґеоґрафічних і мовних. 23 міліонів населення поперерізувані горами, що заступають кордони. З одного боку на скелистих безплодних горах без деревини — холод, на високорівнях люди живуть як жебраки, а під їх ногами сади, винниці, плодючі ниви. Верховинець, якого морозять вітри мало має спільного з еспанцем на півдні і на сході — добре вигодованим, охлялим бездільником, що вигрівається у сонці.

Неменші ріжниці в мові: Кастилійська дуже ріжна від каталянської, ґаліціянська від андалюзійської; — баскам прарідної мови не змінили сильні завойовники — візиґоти, магомеданці та еспанці. Усі ці окремі ґрупи не можуть порозуміватися одна з одною спільною мовою, — діялекти в Еспанії куди ріжніші, ніж славянські.

Поступ і традиція.

В Еспанії побачите поруч найсучаснішого технічних здобутків віками незмінні примітивні форми істнування: — мули там і досі крутять при криницях колесо на воду, а ватра в неодній хаті заступає лямпу. Довкола трьох еспанських столиць з модерними будівлями Мадриду, Барцельони та Валенсії живе народня традиція від віків незмінна. Поруч найбільше розвинених умів чутливих на всі здобутки світової культури живе маса, що має 57 відсотків неграмотних у віці понад 10 років. Університет у Салямянці, колись рівний з Парижем та Оксфордом, що мав при кінці XV-го віку 6000 студентів, має тепер не більш як 400 студентів.

Контрасти, крайности, суперечности витворені історією та ріжними підсоннями ще сильніші в духовій царині. Жорстокість еспанців неподібна до тої, яку відкрила нам велика російська революція та большевизм. В еспанців нема такого переходу від ненависти до спочутливости як у москалів; у них своєрідне місце у психіці займає „el honor" Для цієї чести дуже вразливої вони можуть легко зміняти партії та фронти.

Еспанський тип.

Своєрідні почування.

Для нас, що довгі роки працювали для одноцілої національної свідомости незрозуміле одне характеристичне явище в Еспанії: — льокальний патріотизм. В еспанців він сильніший, ніж інше почування. Вони цікавляться більше особами, ніж ідеями; імя провідника, це для них сильніше гасло, ніж імя спільної загальної батьківщини, якої вони не мають. Дисципліна та метода це предмети погорди для еспанця; він не любить обдуманого зусилля на далеку мету, а любить — льотерію (що має в Еспанії нечуваний успіх) і примхуваті несподіванки долі. Еспанець живе почуванням і висловлюючи його бентежить інших европейців своєю безоглядною щирістю, байдужий на її практичні наслідки і на враження, які залишає.

Привязання до релиґії дуже своєрідної форми, що межує з середньовічним фанатизмом і не-

„Бо кінцем усього є смерть".
(З книжки Хуан Бельмонте „Життепис матадора").

раз із богохульством в еспанця таке сильне, що майже в кожній родині є якийсь священник або черниця.

Нова література.

Ніщо так сильно не передає своєрідного дива еспанської психіки, як література. Вона теж, зовсім таксамо як матеріяльна культура, розвивається несподіваними скоками; індивідуальностей та небувалих творів є в ній більш як нормально розвиненої письменницької традиції.

Ще донедавна не знали в Европі ніяких інших письменників поза Бляском Ібанієсом, Асоріном, Рамоном Перес де Аялею. Про найвизначнішого представника доби 1898 року Анхеля Ґанівета мало хто чув. Та саме від тоді починається незвичайне відродження еспанської літератури; Ґабріель Міро, що вмер недавно — незвичайний поет, Хосе Берґамін — незвичайний прозаїк щойно натякають на ряд ще ближчих нам індивідуальностей.

Докінчення на 5-тій сторінці.

РОМАН РОМЕН

Докінчення.

Над Евфратом

Дівчині не треба було двічі говорити. Вона козою стрибнула через огорожу і зникнула за садком. Боса мчалася по степу й сухі колючки ранили їй ноги, але вона не чула болю. Радість гнала її вперед.

Біля ріки горб і на ньому цвинтарище. За браком каміння торчали на могилках тільки невеличкі осколки, гострими кінцями вверх, ось поросла земля камінною травою. А із цієї трави денеде висовувалась рука, вирізана з дерева.

В печері, під кореннями маслинового старезного дерева, лежав ранений Халіль. Пастухи допомогли Лейлє в ночі перенести його туди.

Лейлє вхопилась за коріні й гамуючи сколочений бігом віддих сказала:

— Нур-Алі...

— Був у мене — шепнув їй у відповідь ізпід корінів обезсилений голос юнака. Лейлє вглянулась в сутінок і побачила, як на його обличчі, скривленім болем, блимнула слаба усмішка.

— Був у тебе?... налякалася Лейлє, припадаючи до нього.

— Найшов... і сказав... даром віддаю тобі Лейль.

— Віддаю... даром... — механічно, тихо повторяла дівчина.

Вони довго мовчали, тільки плюскала недалеко ріка і скиглила птиця в повітрі, заточуючи великі кола. Над кореннями похилилася галузка, рясно синіючими маслинами. Побренькуючи перескакувала з ягідки на ягідку синьо-золота мушка.

Повітря було чисте, чисте й легке. І їм здавалося, що вони разом із тим клаптиком землі, на якому сидять, із деревом, повиснули в синяві небес. А там десь — під ними — незрозуміле життя, і їх ріка — і їх степ.

VI.

Ніч була така ясна і прозора, яка буває тільки в південних краях. Було видно далекі горизонти, і ріка, ніби розтоплений чавун, тліючи вилася молочними шляхами по рівнині. Темрява була просвітлена жевріючим світлом, що осліплювало очі і близько не видно було нічого, тоді як в далечінь тягнулася рівнина в безконечність. Найтемніші смужки під берегами ріки, заховавшись від місяця, і ті тліли якимсь дивним, фосфоричним світлом, що хвилини міняючи свій колір, на синій, на зелений, на фіолетний. Звідусіль лилося світло, зливалося з небес у ріку й ріка збиралася повінню вогню, холодного вогню, що не палить, але втягає в себе все нові й нові землі, закрути й горби.

І зорі були ніби горіючі рани на небі. З них сочилася золота кров і спливала звільна в атмосферу. І місяць був не місяць, а велика розмазана калюжа тліючого золота, що розпливалося все ширше й ширше, і здавалося ось-ось потече по синій стіні й огниста річка зеднається з великим Евфратом. Ніби міліони прозорих метеликів, ніби хмари москітів піднялися з болот і тріпали крильцями в незримому світлі й розмазували місяць і зорі по всьому небу в одне велике сяйво.

Було так легко дихати, що груди мимохіть піднімалися під незримою силою, що пучнявіла в них. Ще недавно океани пилі й жари заливали ввесь світ, і ось, ніби на чародійний знак, і жара і пиль пропали, і повітря запахло ароматом свіжости й сили.

Минула тратва по ріці нечутно, ніби хмаринка по небі. Велика тратва, з високим заборолом, наповнена пшеницею й дактилями, сіла глибоко в воду і звільна йшла серединою ріки вниз, довгим носом надаючи напрям свойому незручному, бовваніючому в теміні, туловищу.

Серед тратви тлів вогник і димок струєю вився вверх, залишаючи далеко за поплавом довгий хвіст.

При вогнику сиділи вожії і щоб скоротити час довгої подорожі до Басора, розповідали пригоди зі свого життя, що розвивалися перед їх очима, як розвивалися зі закрутами ріки горби й долини, оази, чагарники, сади і дикі пустелі.

Я вислухав до кінця оповідання Нур-Алі і в легкому хитанні сплава виколисав до детайлів каприз його непогамованого, півдикого характеру, в якому, в глибині, всеж скривалося багато шляхотного й геройського. Я думав, як страждає неодна Лейлє в путах жорстоких законів країни і як рветься їх душа до свободи. Я дивувався, чому такі прекрасні пісні складають бедуїни і феллаги[1]), повні жари, простоти й любови, і чому ту любов їм заказано переживати.

Нур-Алі скінчив своє оповідання й один із вожіїв почав співати високим, тихим голосом:

Лллеться ріка горіючим сріблом в оке-
[ани,
Лллеться місяць горіючим золотом у
[світи.
Та найбільший океан це моє серце,
В яке лллеться ріка любови й туги
Та найбільша ріка, це моя думка,
Що обпливає світи, шукаючи своєї
[любки.
А моя любка, це моя ціль життя,
Якої я ніколи знати не буду —
Як незнати буду де початок, а де кі-
[нець світу.
А моя любка, це моя туга нестримна,
Як нестримна ріка і ніч, що йде після
[дня.
Лллеться ріка горіючим сріблом в оке-
[ани.
Лллеться місяць горіючим золотом у
[світи.
Лллеться моя туга із раненого серця
І не залічити мойого серця ніколи.

Замовкла пісня і всі ми мовчали довго. Звільна посувалася тратва по Евфраті й наші думки линули в вічність, в нерозгадану. Як легко в такі моменти вичувається в одній хвилині цілі віки. Перед моїми очима проходили цілі цивілізації, що пропали в пісках оцієї півпустині. Від Ура до Пальміри проходили ланцюги поколінь, цілі народи, як проходять каравани верблюдів у пустині. Пройшли перси і римляни. Ріжні люди, ріжні звичаї. Ще недавно хазяйнували турки, а тепер араби з анґлійцями. Але в усіх однакові страсті, войовничість, неспокій, кнування і брехлива фантазія і туга, в усіх однакова, незглибна туга.

— Всі ми грішні — сказав Нур-Алі. — Стара арабська легенда каже, що всі дороги ведуть до пекла, але тільки одна до раю, а й та вузенька і довга. Це нитка Сіракси, завішена над пропастю. Хто по ній перейде?... Старий я вже і похитнулася ще моя душа до гріха. Чи мені поламаному верблюдові йти по цій ниточці?...

Заграла тужно сопілка й палкі глибокі очі бедуїнів, чорні як карбункули, заприскали вогнями. Тужлива мельодія, здавалося, ворушила повітря, зливалася з рікою. Швидкі тони мерехтіли світельцями, тріпали крильцями, йшли в небеса і спалахували вогниками, зачіпляючись зорями по небу.

Тратва йшла на полудне.

[1]) Селяни.

Приймаю пацієнтів у моїм заведенні у Л ь в о в і, вул. Сикстуська ч. 17. Тел. 265-73. від 9—1 і від 3—6·30, в неділю і свята за попереднім замовленням. Пльомби, золоті. плятинові і емаліовані корони, штучні зуби в золоті, кавчуки, і в нержавіючій сталі. Полекші в сплатах — — — —

НАСС

НОВИНА! НОВИНА!

ЦІНА ЖИТТЯ

збірка лікарських нарисів, якої автором є лікарка-письменниця

Д-р СОФІЯ ПАРФАНОВИЧ

Нова, небуденна тематика, важливі проблєми народин, життя й смерти в мистецькій літературній обрібці й вибагливому зовнішньому оформленні—це прикмети книжки, що є рідкою появою на нашому книгарському ринку.

Окладинку і численні ілюстрації в тексті виконав мистець Микола Бутович. Книжка друкована на прегарному папері— 250 сторін 8-ки коштує 3· —зол. Набувати у всіх книгарнях.

ШУКОРКИ·ЧОКОЛЯДИ·СОЛОДЧИВО

Львівські крамниці:

вул. ЛИЧАКІВСЬКА ч. 19.
вул. РУСЬКА ч. 20.
вул. ГОРОДЕЦЬКА ч. 93.
вул. САПІГИ ч. 21.

ПЕРЕД ЕСПАНСЬКИМ СФІНКСОМ

Докінчення з 4-ої сторінки.

Дивним дивом перші місця займають не „чисті" поети, а письменники на межі критики та фільософії. Ортеґа Гассет і Евхенто д'Орс — найчільніші представники цього напрямку. Найкращі і найбільше впливові книжки Унамуна (як „En torno al casticismo" присвячені проблемам нової европейської духовости.

Самотники та обновники.

Еспанські письменники відчувають на собі подібний прокляття, який доводить нераз до розпуки українських письменників: — брак будьякого контакту з масою інтеліґенції, байдужою до чисто духових і літературних проблем. Почування самотности в еспанців доведене до глибокого трагізму. Кожний письменник немов би починав усе спочатку — від себе. Ортеґа Ібассет в одному своєму журналі хоче охопити всі прояви европейської сучасної творчости, Д'Орс пише у формі словника про все те, що його цікавить на просторах нової сучасности.

У творах еспанських письменників відчуваємо з незвичайною гостротою незрозумілу для нас потребу та насолоду риска. Очайдушний шал Дон-Кіхота не втратив іще на своїй силі у душі сучасних еспанців. Еспанські творці не журяться про те, чи їх проблеми відповідають якійсь дійсности. **Нада** — „ніщо" — одне з найчастіших слів чергується в них із другою звичайною фразою „Y a mi que?" — „А мені що?", в якій відчуваємо нехтувальний жест супроти зверхнього світу і байдужість мрійників закоханих у контемпляції. Творчість Рамона Гомез де Ля Серни одного з найбільше плодовитих і найбільше еспанських престидиґітаторів. Химерна, безглузда свобода, за якою йдуть у своїй уяві еспанські письменники це тільки одна з рис еспанської психіки.

Погляд, що література відтворює душу народу треба брати з великим застереженням. У країні великих індивідуальностей безчисленних середніх талантів літературні твори часто оповідають історію свого народу таксамо як Біблія оповіла нам історію народу жидівського.

Еспанці, як і жиди, що так довго жили з ними спільно, теж уважають себе „вибраним народом", їх біблії — з апокаліпсами від Кальдерона, Цервантеса, Ґонґори аж до Унамуна не менше зрозумілі і вимагають неменше коментарів.

РОБІТНЯ ЖІНОЧИХ ОДЯГІВ

Осипи Остаповичевої

Львів, Малецького 10. II. п.

Шовкові і вовняні суконки, комплети і т. д. за останніми заграничними зразками з власних і принесених матеріялів по конкуренційних цінах. — Виконання першорядне й точне. — На складі заедно оригінальні віденські взори.

Із сміхом і піснею на устах

Ляріфарі, ляріфарі —
ляріфарі, ляріфа-а-а-арі!

Дзвенить з одного міста в друге. Гомонить лунко й радісно, безжурно й охотно. На мить розганяє хмари повсякденних смутків, турбот, заглушує усе своїм легким ритмом і дзвінкою мельодією, щоб, мов метеор — за хвилину згаснути на обрію й перелетіти другим блистіти.

Треба позаздрити українському театрові, що всетаки вміє не піддатись зовсім невеселим настроям сучасної дійсности і наче багатоколірний метелик перелітає із міста в місто, щоб хоч на часинку розважити засумованих людей.

Стефа Стадниківна
в розмові з кореспондентом
„Назустріч"

Бо в нинішніх часах кожний, що відважиться голосніше всміхнутися — викликує в довкіллі подив і — заздрість. Панівний настрій нинішнього дня — зневіра й сум, чи в декого іншого ритм кулеметів, тріск шрапнелів, сичання отруйних ґазів. А всетаки, як гарно забути на мить про все. Про політичні комбінації, про фінансові справи — про далекосхідній конфлікт, про сварливу тещу, чи скупого тестя, і піддатись лагідним хвилям настроєвих мельодій і плисти в інакший світ. Світ нереальний, світ химер і геппіендів — в оперетковий, веселий світ.

І в цьому саме весь чар оперетки. Вся тайна її успіху. Вона ж дає людині забути за клопоти й смутки, а жити й бачити цей ідеальний світ. Бо хто не хотів би, щоб його доля плила мов оперетковe лібретто — з чудовою коханкою, міліоновим спадком, чи виграною на льотерії?

І власне особливий „клімат" має гостина театру Йосипа Стадника. Бо-ж це випливає з мрій той розкішний оперетковий світ. Репертуар театру — це оперетка. Весела, безжурна, мельодійна й сантиментальна оперетка.

І коли ви побачите, як закрутиться на сцені в поривистому танку Стефа Стадниківна, як заспіває веселу пісеньку, то зрозумієте причини успіху цього театру.

Бо — Стадниківна танцює, співає, чаруе. А коли підчас перерви присяде втомлена в ґардеробі — говорить дзвінко.

— О, так. Я живу танцем, жартом і сценою. Тямлю свою першу ролю у „Княжні чардаша" — в Сколім. Кільки то снаги, уваги й ваги прикладалось до того. І щоб зачіска якслід, і характеризація, і одяг, і пісня і гра — все це треба було перейти, щоб укінці вийти на сцену й —

— І що?

— Й набрати повні рамена квітів, що їх глядачі накидали на сцену — а потому хвилюватись іще більше в дожиданні — другої ролі. Щоб зрозуміти тягу до сцени, треба б вам пройти цей шлях зо Сколього, через Харків, Познань, Бидґощ, Львів — знову до Станиславова.

— Які ж враження виносите із останнього турне?

— Гарні, треба знати, що ми їдемо просто з гір. Гори...

Стефа Стадниківна філютерно підперла голову мізинним пальчиком — задивилась крізь мале віконце вдаль, де в синявій блакиті стримлять грізними кучугурами таємні гори й мовчить.

Може пригадались їй шепоти Бистриці, що тепер трохи мутна й піняста, може пригадався їй дзвінкий полонинський вітер, що кучерявить думки й плете із них химерний узор нездійсненних ніколи мрій, може згадалося їй велике, повне й сумовите осіннє сонце, що скупане в холодних озерах карпатських урочищ піднялось високо - високо і ллє на землю струми лагідного тепла... А потім розказує свої враження з гір. — Бачите — гори це для мене зачарований палац розкішних утіх і любязного дозвілля. Ліси, зелені, пахущі ліси, — що заклякі в півтьмяному світлі, що поросли мохом і тишею, коли чутно, як під ногами хрумстає минулорічне чатиння — коли з усіх сторін віе запах дивного, карпатського зілля — тоді ввесь світ таким гарним видається. Хочеться схопити сонце, що заглядає крізь прогалини в верховітті дерев, в долоні й гратись ним, мов золотим мячем... Ах гори, гори!

Шкода, що наша тура тепер веде в доли. Не знаю коли ще побачу гори, але хотіла б якнайскорше. Тільки знаєте — одне прикрим дисонансом вбилось мені в тямку з побуту в Карпатах. Іду одного разу селом — і підступає до мене мала гуцулочка. Така в писанім корсеті. з синіми очима, гожа, румяна.

Заговорила до мене.

Стаю здивована. Розпитуюсь гуцулочки, чому вона не по свойому говорить. А вона засоромилась і — втікла. Це здається одна темна пляма, що чорніє на зеленому басамані чарівних Карпат.

Кожне інтервю кінчиться зправила одним банальним питанням.

— Які в вас пляни на майбутнє?

— Ох—о—о! Плянів багато, щоб тільки здійснити. Хочу десь невзабарі

Стефа Стадниківна

зробити турне по Америці. Турне виключно з гуцульським репертуаром. Це були б пісні, деклямації, мельодеклямації й танки. Страшно їх люблю. Підготовляє це для мене наш молодий композитор Балтарович. Крім того...

Але в цій хвилині дзвенить найбільше нещастя усіх репортерів світу, що переводять інтервю з артисткми — третій дзвінок

І за хвилину знову:

Ляріфарі, ляріфарі,
ляріфарі, ляріфа-а-а-арі.

Богдар Жарський.

Чи ви знаєте Лемківщину?
Чи Ви знаєте життя у горах, де радість і смуток мчаться невгавно, як на фільмовій стяжці образки?
Все це знайдете у збірці нарисів
МИХАЙЛА РОМАНИШИНА
п. н.
В ґранатових горах
Дістанете в кожній українській книгарні і в Адміністрації „Назустріч".
ЦІНА 2 зл. З пересилкою 2·30 зл.

З днем 1-го жовтня ц. р. почав виходити у Львові
НОВИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ЧАСОПИС
ЯК НА ДОЛОНІ
Часопис для всіх, виходить 2 рази в тиждень.

Має багато інформацій з близького і далекого світу. Містить докладний огляд світових і краєвих подій та внутрішнього українського життя. **Його особливість:** передає важніші і цікавіші статті всієї української преси та голоси про українців і українські справи з чужої преси.

Повість — фейлєтон — гумор — політична сатира.

Хто читає „Як на долоні" поінформований про все так начеб читав усю пресу.

„Як на долоні" **виповідає війну** щомісяця іншому лихові.

Передплата: 1.20 зол. місячно, 3.50 зол. чверть-річно, 6,— піврічно, 12.— річно.

Редаґують: Осип Боднарович і Юра Шкрумеляк

Адреса:
ЯК НА ДОЛОНІ, ЛЬВІВ, РИНОК 10 II. ПОВ.
Ч. розр. пер. 278.

Пробуджуємося гарні, радісні і горді —

Пятенята Пальмолів!

Зовсім як у казці Одного дня вродилися всі пять, повні життя. Однак їх шкіра була дуже делікатна! Якжеж її плекати? Маслиновим олійком — рішили лікарі. А потім? Тільки милом на маслиновім олійку: Пальмолів! Яка вартісна рада для мам! Завдяки Пальмолівові шкіра стає еластична, гладка і свіжа. Так уживане мило Пальмолів стало засобом краси!

„Із хвилиною, коли можна було вжити мило з водою, ми вибрали виключно мило Пальмолів до щоденної купелі цих славних в цілому світі дітей".

Dr Allan Roy Dafoe

ГОРОБЦІ НА ДРОТАХ

Ван Дайк і Франц Гальс.

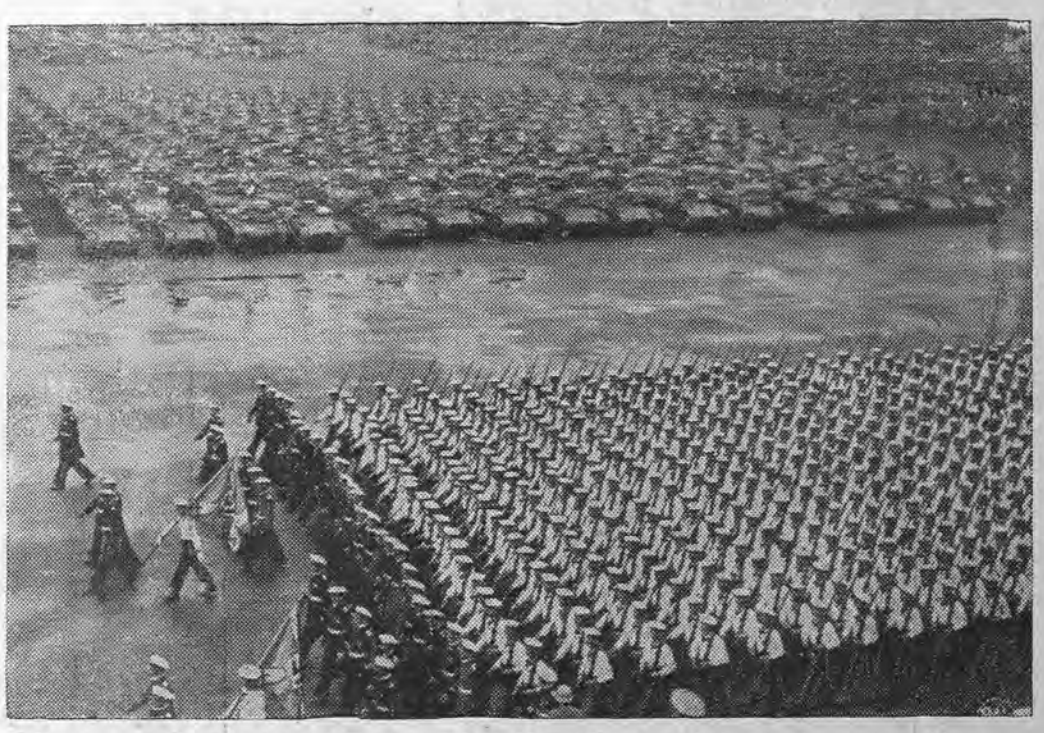
Ван Дайк, відомий флямандський маляр, вибрався в подорож до Англії, маючи намір вступити в службу короля Карла І. Затримуючись подорозі в Гарлєм, вирішив відвідати Франца Гальса, що як мистець мав уже тоді велику славу Але коли не застав мистця у робітні, чекав хвилину оглядаючи славні твори, а як Гальс надійшов, представився як його горячий звеличник не виявляючи свого прізвища. У розмові запитав Ван Дайк мистця, чи не схотів би намалювати його портрету, на що Гальс без вагання згодився, після чого вибрав полотно і почав малювати, з розмахом, що був для нього такий характеристичний. Як портрет був готовий Ван Дайк підійшов до полотна і на вид архитвору станув як очарований.

— Маестро — сказав — кортить мене також спробувати фарб; чи не були б ви такі ласкаві та не схотіли мені позувати?

Ван Дайк почав малювати, а Гальс вже зі способу, як він тримає палітру та пендзель, пізнав, що це якийсь товариш по фаху; подумав собі, що його гість певно один з тих невідомих малярів, що хочуть в той спосіб датися пізнати. Ван Дайк малюючи не багато говорив, аби не зрадитися, та найменш говорив про мистецтво. Коли так само швидко закінчив свій портрет, попросив, щоби Гальс оцінив. Франц Гальс вже на перший погляд відгадав артиста і, дивлячись з усмішкою на гостя, сказав:

— Гадаю, що матиму честь обідати сьогодні з геніяльним Ван Дайком.

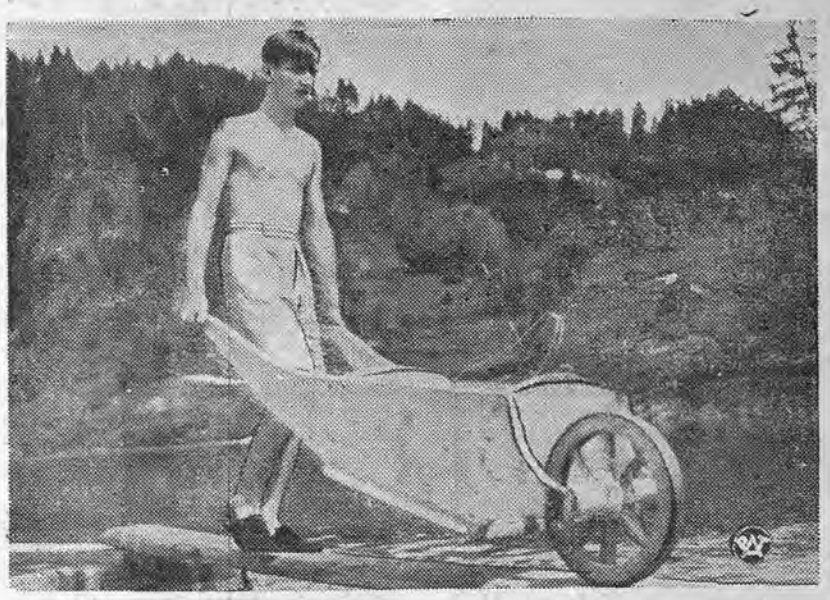
З А Д В А Т И Ж Н І

Конґрес націонал-соціялістичної партії в Норимберзі закінчився великою дефіля-дою німецької збройної сили перед канцлером Гітлером.

Репродукуємо тут оригінальний похід латвійських селянок зі снопами збіжжя в часі цьогорічних мальовничих обжинків в Єлґаві.

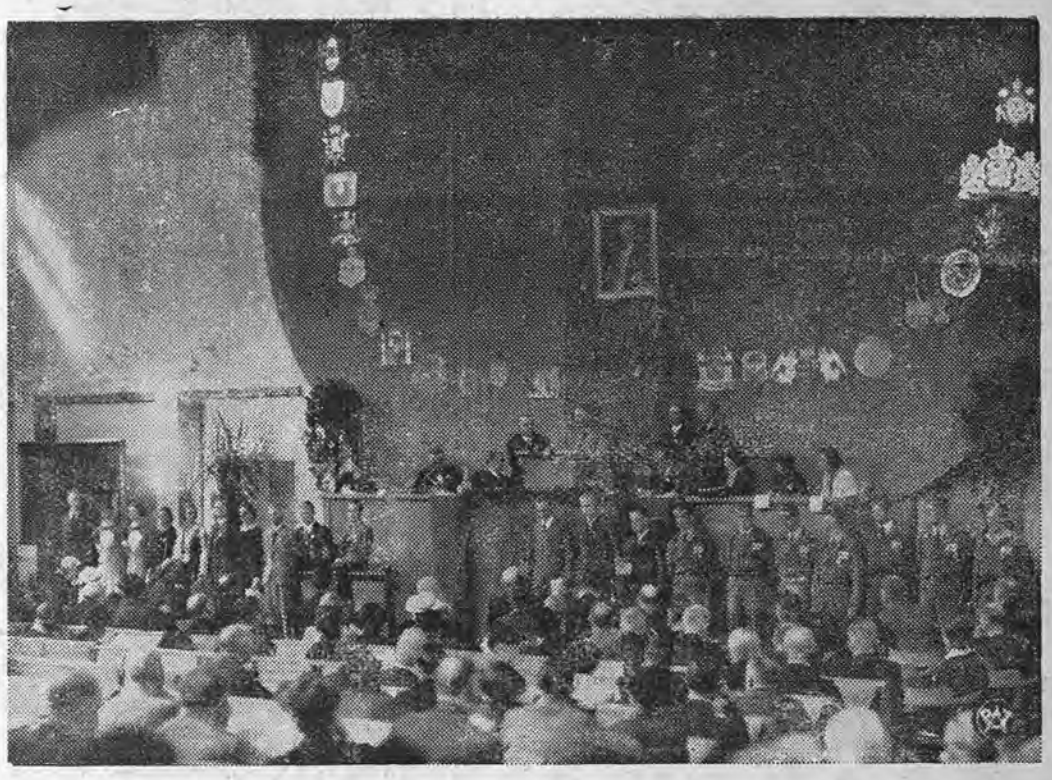
Так перевів цьогорічні вакації югославянський король Петро II. Бачимо його, як везе в тачках землю потрібну до будови моста. Було це в пластовому таборі над озером Блед в Югославії.

Підчас виборів найгарнішої жінки світу, влаштованих на Всесвітній Виставі в Парижі, титул королеви королев краси одержала дотеперішня королева краси Парижа, п. Ліль Лямб.

Японсько-китайська війна, як і всяка інша, безпощадна. На світлині бачимо румовища чудового залізничого двірця в Шангаю, який збомбардували й цілковито знищили японські летунські ескадри.

У Варшаві відбувся Протиалькогольний Конґрес, в якому взяла участь і українська делеґація.

Шатра китайських втікачів перед японською армією під мурами Пекіну. Війна має своє право...

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячна . . . . 0.90 зол.
Чвертьрічна . . . 2.70 „
Піврічна . . . . 5.40 „
Річна . . . . . 10.— „

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодиноке число 2.50 Кч.

В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодиноке число 0.60 шіл.

В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення“) 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщується по вплаченні належитости готівкою або почтовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч“, Львів, Ринок 10. Тел. 11042.

„Nasoustritch“, Lwów Rynok 10. Pologne. — „Nasustritsch“, Lwów, Rynok 10. Polen.

Редаґує КОЛЕҐІЯ.
Друкарня „Львівська“, Львів, 3-го Мая 8.

Конто ПКО 153.558 „СМОЛОСКИПИ“.
За редакцію відповідає АННА МУЧІЙ-БОДНАРОВИЧ.